

การเมืองของการพัฒนาที่ยั่งยืน ศึกษากรณีอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

นางสาวสุนทรินทร์ บินไทยสงค์



จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR) are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการปกครอง ภาควิชาการปกครอง

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2557

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

POLITICS OF THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT: A CASE STUDY OF
CHIANG KHONG DISTRICT, CHIANG RAI PROVINCE

Miss Soontarin Binthaisonk



A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Government
Department of Government
Faculty of Political Science
Chulalongkorn University
Academic Year 2014
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การเมืองของการพัฒนาที่ยั่งยืน ศึกษากรณีอำเภอเชียง ของ จังหวัดเชียงราย
โดย	นางสาวสุนทรินทร์ บินไทยสงค์
สาขาวิชา	การปกครอง
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร. ฉันทนา หวันแก้ว

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ประภาส ปิ่นตบแต่ง)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. ฉันทนา หวันแก้ว)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. ธเนศวร์ เจริญเมือง)

สุนทรินทร์ บินไทยสงค์ : การเมืองของการพัฒนาที่ยั่งยืน ศึกษากรณีอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย (POLITICS OF THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT: A CASE STUDY OF CHIANG KHONG DISTRICT, CHIANG RAI PROVINCE) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ. ดร. ฉันทนา หวันแก้ว, 162 หน้า.

การวิจัยเรื่องการเมืองของการพัฒนาที่ยั่งยืน ศึกษากรณี อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา รูปแบบ ลักษณะของประชาคมเชียงของ บทบาท ในการผลักดันแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และการสร้างวาทกรรม การพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่ ผลการศึกษาพบว่า อำเภอเชียงของเป็นพื้นที่รองรับการพัฒนาทาง เศรษฐกิจให้เป็นอำเภอการค้าชายแดน มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในพื้นที่หลายด้าน สร้าง ผลกระทบต่อประชาชน ได้แก่ การเข้าไม่ถึงทรัพยากรธรรมชาติของคนในท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงวิถี ชีวิต วัฒนธรรม การกว้านซื้อที่ดินเกษตรกรรมในโครงการอุตสาหกรรม ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นผลของ การพัฒนากระแสหลักที่ขาดการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น จึงเป็นที่มาของการรวมตัวของคนใน พื้นที่เป็นเครือข่ายประชาคมเชียงของ สร้างวาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อแก้ไขปัญหาและตั้งรับ การพัฒนาทางเศรษฐกิจ ผ่านแนวคิด "เชียงของ: หนึ่งเมืองสองแบบ" เป็นแนวคิดของการพัฒนาที่มี ส่วนร่วมจากคนในพื้นที่ และการพัฒนาที่ไม่ละทิ้งอัตลักษณ์ท้องถิ่น โดยบทบาทของภาคประชาสังคม คือ ผลักดันแนวคิดให้เป็นประเด็นรับรู้ในพื้นที่สาธารณะ ผ่านวิธีการ (1) การจัดเวทีเสวนาให้ ประชาชนมีส่วนร่วม (2) สร้างองค์ความรู้ในท้องถิ่น (3) จัดกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรม (4) เคลื่อนไหว ผ่านสื่อมวลชน จนสามารถทำวาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืนมีความเด่นชัดนำไปสู่การกำหนด ยุทธศาสตร์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน

ภาควิชา การปกครอง ลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา การปกครอง ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

ปีการศึกษา 2557

5480625124 : MAJOR GOVERNMENT

KEYWORDS: SUSTAINABLE DEVELOPMENT, CIVIL SOCIETY,

SOONTARIN BINTHAISONK: POLITICS OF THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT: A CASE STUDY OF CHIANG KHONG DISTRICT, CHIANG RAI PROVINCE. ADVISOR: ASSOC. PROF. CHANTANA WUNGAEAO, Ph.D., pp.

The study on Politics of Sustainable Development: A Case Study of Chiang Khong District, Chiang Rai Province is a qualitative research. The objectives are to describe the characteristics of civil society and their roles in driving sustainable development, and to analyze local sustainable development discourse in Chiang Khong District. The findings from the study reveal that as Chiang Khong District is becoming the area promoted for border trade, certain changes in many issues take place in the community. There are problems of unequal accessibility to natural resources, unexpected changes in way of life and local culture, agricultural land grabbing for industrial projects. Those problems lead to the formation of local civil society network to deal with the problems. The Chiang Khong civil society network creates sustainable development discourse as 'One City, Two Modes' in which local development is based on the local participation and the protection of local identities. The major roles of the civil society in promoting sustainable development are, namely, (1) organize public forum, (2) establish the use of local knowledge, (3) promote cultural activities, and (4) campaign through mass media. Local civil society network manages to raise their development agenda concretely as a part of local development strategy adopted by the district authority.

Department: Government

Student's Signature

Field of Study: Government

Advisor's Signature

Academic Year: 2014

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เกิดจากความเมตตาและความช่วยเหลือจากรศ.ดร. ฉันทนา บรรพศิริโชติ หัวหน้าฯ ซึ่งกรุณาเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คอยให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะต่างๆ พร้อมทั้งช่วยตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่ ยังเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยสามารถกลับมาเขียนงานได้อีกครั้ง ขอขอบพระคุณ รศ.ดร. ประภาส ปิ่นตบแต่ง ที่กรุณาเป็นประธานวิทยานิพนธ์ อีกทั้งช่วยเปิดมุมมองความสนใจในเรื่องประชาสังคมให้แก่ผู้วิจัย และ ศ.ดร. ธเนศวรรค์ เจริญเมือง กรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ โดยให้คำปรึกษาและข้อคิดเห็น ที่เป็นประโยชน์ต่องานชิ้นนี้ ด้วยดีตลอดมา

ขอบคุณผู้ให้ข้อมูลในการทำงานวิทยานิพนธ์ทุกท่าน โดยเฉพาะคุณธวัชชัย ภูเจริญยศ คุณนิวัฒน์ ร้อยแก้ว ที่สละเวลาในการให้ข้อมูลต่างๆ ที่มีประโยชน์อย่างสูงต่อการทำวิทยานิพนธ์ ให้ผู้วิจัยได้มีความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์ต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์สูงสุดต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณ พ่อ แม่ แจ้เบลล์ แจ้ปี ที่เป็นคอยเป็นกำลังใจ สนับสนุน เข้าใจและรับฟังทุก ๆ ปัญหา ตลอดการทำวิจัย ขอขอบคุณน้องพรวิทย์ ที่คอยเป็นกำลังใจให้อาอี๋ยิ้มได้ตลอด ขอขอบคุณเพื่อนๆ ป.โท รหัส 54 ทุกคนที่คอยช่วยเหลือ ถกเถียงประเด็นทางวิชาที่เป็นประโยชน์ และคอยเป็นกำลังใจให้กันอย่างดีเสมอมา ขอขอบคุณคุณสุระ พิริยะสงวนพงษ์ ที่ช่วยเหลือตลอดการทำงานวิจัยให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ขอขอบคุณคุณมารุต เต็มรักที่คอยเป็นกำลังใจ ช่วยเหลือในการทำวิจัยจนสำเร็จเป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์ และขอบคุณเพื่อนๆ และอีกหลายๆ บุคคลที่ไม่ได้เอ่ยนามมาในที่นี้ ที่คอยส่งกำลังใจและคอยช่วยเหลือตลอดการทำงานในครั้งนี้

และสุดท้ายขอบคุณตัวเอง ที่มีความอดทนและความพยายาม มุ่งมั่น และมีกำลังใจที่ดี ให้ตัวเองเสมอมาในการฝ่าฟันปัญหาอุปสรรค จนทำตามความฝันได้สำเร็จ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญรูปภาพ.....	ฉ
บทที่ 1	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 คำถามการวิจัย.....	6
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	6
1.4 ขอบเขตการวิจัย	6
1.5 ระเบียบวิธีวิจัย.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
1.7 การนำเสนอการวิจัย	8
บทที่2.....	10
2.1 แนวคิดการพัฒนายั่งยืน (Sustainable Development).....	10
2.2 แนวคิดเรื่องประชาสังคม (Civil Society).....	15
2.2.1 ประชาสังคมที่เน้นความสนานฉันท์.....	17
2.2.2 ประชาสังคมที่เน้นการต่อรองกับภาครัฐ	18
2.2.3 ประชาสังคมที่อยู่บนฐานของความขัดแย้งที่เป็นตัวแสดงนอกรัฐ.....	19
2.3 แนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement)	21
2.3.1 แนวคิดการระดมทรัพยากร (Resource Mobilization).....	22

2.3.2 ยุทธวิธีการเคลื่อนไหวก	24
2.3.3 ผลสำเร็จ ล้มเหลว หรือผลสะท้อนของขบวนการทางสังคม	25
2.4 แนวคิดวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse and Discourse Analysis)	26
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	28
2.6 กรอบแนวความคิดในการศึกษา	35
บทที่ 3	38
3.1 สภาพทั่วไปอำเภอเชียงของ	38
3.2 ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น	41
3.3 การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงในอำเภอเชียงของ	44
3.4 การเปลี่ยนแปลงสภาพการลงทุนในพื้นที่อำเภอเชียงของ	51
3.5 ผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ	53
บทที่ 4	56
4.1 ความเป็นมาและการเกิดเครือข่ายประชาคมเชียงของ	56
4.1.1 การก่อตั้งประชาคมเชียงของ	56
4.1.2 วิสัยทัศน์ของเครือข่ายประชาคมเชียงของ	58
4.1.3 สมาชิกภายในเครือข่ายประชาคมเชียงของ	59
4.1.3.1 กลุ่มรักษ์เชียงของ	59
4.1.3.2 กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำอิง	60
4.1.3.3 ศูนย์พัฒนาการศึกษาเพื่อน้องหญิงและชุมชน	63
4.1.3.4 ศูนย์เพื่อน้องหญิง	64
4.1.3.5 โครงการเคียงริมโขง	65
4.1.4 การดำเนินการก่อตั้งประชาคมเชียงของ	69
4.2 การจัดการภายในเครือข่ายประชาคมเชียงของ	72

4.2.1	โครงสร้างเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ	72
4.2.2	การระดมทรัพยากรของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ	76
4.3	กิจกรรมการเคลื่อนไหวเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ	78
4.3.1	จัดเวทีเสวนา	78
4.3.2	การจัดการความรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับคนในท้องถิ่น.....	85
4.3.3	การจัดกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรม.....	89
4.3.4	เคลื่อนไหวผ่านสื่อมวลชน.....	91
4.4	เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของในฐานะประชาสังคม.....	93
4.4.1	ความหลากหลาย.....	93
4.4.2	สำนักสาธารณะหรือจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม	95
4.4.3	ความสัมพันธ์ เชื่อมโยงเป็นเครือข่าย	96
บทที่ 5	99
5.1	พัฒนาการทางความคิดของวาทกรรมการพัฒนา : หนึ่งเมืองสองแบบ	99
5.2	เชียงใหม่ : หนึ่งเมืองสองแบบ ผ่านมุมมองเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ	103
5.3	การพัฒนาเชียงใหม่ : หนึ่งเมืองสองแบบในฐานะวาทกรรมการพัฒนาทางเลือก	108
บทที่ 6	112
6.1	ผลการเคลื่อนไหวของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของต่อนโยบายระดับท้องถิ่น.....	112
6.1.1	องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น.....	112
6.1.2	ผลการเคลื่อนไหวของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของต่อนโยบายระดับภูมิภาค.....	117
6.1.3	ผลของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของกับภาคส่วนอื่น ๆ	121
6.2	ผลสะท้อนจากวาทกรรมพัฒนาที่ยั่งยืน เชียงใหม่ : หนึ่งเมืองสองแบบ	124
6.2.1	ผลสะท้อนภายในเครือข่าย.....	124
6.2.2	ผลสะท้อนภายนอก.....	125

บทที่ 7	130
7.1 ผลการศึกษา	130
7.2 การอภิปรายผลการศึกษาและข้อถกเถียงที่ค้นพบ	134
7.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	143
รายการอ้างอิง	144
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	162



สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 ข้อมูลประเภทอาชีพ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย.....	40
ตารางที่ 2 เปรียบเทียบนโยบายการพัฒนาทางเศรษฐกิจและกิจการเคลื่อนไหวโดยภาค ประชาสังคม อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย.....	68
ตารางที่ 3 เปรียบเทียบแผนยุทธศาสตร์ พ.ศ. 2558 – 2562.....	127



สารบัญรูปภาพ

ภาพที่ 1	แผนผังแสดงการพัฒนาแบบยั่งยืน	11
ภาพที่ 2	มิติการพัฒนาที่ก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน	14
ภาพที่ 3	กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	37
ภาพที่ 4	แผนที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย	39
ภาพที่ 5	แผนที่เมืองเก่า อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย	42
ภาพที่ 6	การตั้งถิ่นฐานของชนเผ่าต่าง ๆ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย.....	43
ภาพที่ 7	ช่วงเวลาของยุคต่างๆ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย	44
ภาพที่ 8	ระยะทางจุดเชื่อมต่อคมนาคม อำเภอเชียงของ.....	45
ภาพที่ 9	การเชื่อมโยงการค้าจากเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษชายแดน.....	46
ภาพที่ 10	จุดข้ามแดนสะพานมิตรภาพไทย – ลาว แห่งที่ 4	49
ภาพที่ 11	โครงการศูนย์เปลี่ยนถ่ายรูปแบบการขนส่งสินค้า	49
ภาพที่ 12	สถานที่ตั้งโครงการต่างๆ ในพื้นที่อำเภอเชียงของ	50
ภาพที่ 13	นโยบายการพัฒนาทางเศรษฐกิจ	51
ภาพที่ 14	ช่วงเวลาการเกิดของภาคประชาสังคมในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย.....	66
ภาพที่ 15	องค์ประกอบของเครือข่ายประชาคมเชียงของ.....	73
ภาพที่ 16	โครงสร้างการบริหารงานของเครือข่ายประชาคมเชียงของ	76
ภาพที่ 17	เวทีเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตำบลศรีดอนชัย	81
ภาพที่ 18	เวทีเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตำบลสถาน.....	81
ภาพที่ 19	ตัวอย่างการเขียนความคิดเห็นจากชาวบ้านเพื่อสังเคราะห์เป็นแผนยุทธศาสตร์การ พัฒนาจากภาคประชาชน	82

ภาพที่ 20 การลงนามสัญญาประชาคมเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2557 ในเวทีหนึ่งเมืองสองแบบ ยุทธศาสตร์การพัฒนาเชียงใหม่อย่างยั่งยืนและสมดุล ร้อยปีอำเภोजียงของ”	84
ภาพที่ 21 สถาบันองค์ความรู้ท้องถิ่นโองเซียนแม่น้ำของ	86
ภาพที่ 22 การแห่ปู่ละหึ่งในวันสงกรานต์	90
ภาพที่ 23 พลวัตวาทกรรม เชียงของ : หนึ่งเมืองสองแบบ.....	103
ภาพที่ 24 การสร้างพื้นที่ของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่	124



บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

การพัฒนาประเทศในสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเริ่มจากทศวรรษที่ 1950 การพัฒนาถูกใช้เป็นวาทกรรมให้เป็นชุดความคิดของ “การเปลี่ยนแปลงเพื่อสิ่งที่ดีกว่า” (Segschneider, 2002) หัวใจของการพัฒนาอยู่ที่การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญโดยมุ่งเน้นที่ระบบเศรษฐกิจให้มีการขยายตัวในอัตราร้อยละ 5 – 7 ต่อปี การสะสมทุน การแข่งขันทางเศรษฐกิจ และการผลิตแบบอุตสาหกรรม การพัฒนาจึงเป็นแนวคิดที่ถูกยอมรับและนำไปปฏิบัติทั่วโลก การพัฒนาที่มุ่งเน้นไปที่ความมั่งคั่งเพื่อให้เกิดขยายตัวทางเศรษฐกิจมีรากฐานจากการตั้งทรัพยากรธรรมชาติ รวมไปถึงแรงงานและเทคโนโลยีนำมาซึ่งความเจริญทางด้านวัตถุ แต่กลับมีผลพวงของการพัฒนาคือปัญหาที่ตามอีกหลายด้าน อาทิ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดช่องว่างระหว่างประเทศร่ำรวยกับประเทศยากจนนั่นคือความแตกต่างกันทางรายได้ การว่างงานของประชากรภายใต้ระบบเศรษฐกิจที่มีการขยายตัว ปัญหาความยุติธรรมและความเสมอภาคของคนในสังคมที่ก่อให้เกิดปัญหาทางการเมือง ได้แก่ ความยากจน ความเจ็บป่วย ความเหลื่อมล้ำของคนในสังคม อาชญากรรมในสังคม และปัญหาที่สำคัญคือ การเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดความเสื่อมโทรม การแย่งชิงทรัพยากรเนื่องจากการใช้ทรัพยากรที่เกินขีดจำกัด

เมื่อโลกเข้าสู่การพัฒนาเป็นเวลามากกว่า 50 ปี แต่ว่าการพัฒนายังคงไม่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ คือการสร้างความมั่งคั่งทางด้านเศรษฐกิจให้ทุกประเทศมีความเท่าเทียมกัน การลดความยากจน อีกทั้งยังสร้างวิกฤตปัญหาให้สังคมโลกกลับมาคิดทบทวนกับแนวทางการพัฒนาที่เคยดำเนินมา ในทศวรรษ 1990s ที่เรียกกันว่า “The Green Decade” เกิดกระแสความห่วงใยต่อปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจึงนำไปสู่กระแสการพัฒนาทางเลือก คือ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” (sustainable development) เพื่อการแก้ไขและป้องกันปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาโดยแนวคิดนี้มาจากการประชุมสุดยอดว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ณ กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน ในปี พ.ศ. 2515 ที่จัดขึ้นโดยองค์การสหประชาชาติ เพื่อเรียกร้องให้ทั่วโลกคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยจนเกินขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติ และเรียกร้องให้ประชาชนในโลกเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตที่ฟุ่มเฟือย

และให้มีการพัฒนาที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม (สถาบันสิ่งแวดล้อม, 2550) และในปีพ.ศ. 2535 จึงเกิดแผนปฏิบัติการ 21 เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Agenda 21) ที่เป็นเอกสารสำคัญของสหประชาชาติ ได้รับรองจากการประชุม Earth Summit ที่นครริโอ เดอจาเนโร ประเทศ บราซิล เพื่อเป็นแนวทางให้ประเทศต่าง ๆ นำไปปรับใช้ตามลำดับก่อนหลัง เพื่อที่จะบรรลุถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน อันจะทำให้คนทั้งรุ่นปัจจุบันและอนาคตมีทรัพยากรธรรมชาติอย่างพอเพียงที่จะตอบสนองความต้องการต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตเพื่อความกินดีอยู่ดีสาระสำคัญของแผนปฏิบัติการ 21 นั้นค้ำนึ่งถึงองค์ประกอบสำคัญสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน 4 ส่วน (Nations, 1992) ดังนี้

1. มิติทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ (Social and Economic Dimension) ให้ความสำคัญกับความร่วมมือของนานาชาติเป็นหลัก เพื่อให้เศรษฐกิจโลกมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น
2. การอนุรักษ์และการจัดการธรรมชาติ (Conservation and Management of Resources) กล่าวถึงปัญหาและสาเหตุของความเสื่อมโทรมทรัพยากรประเภทต่าง ๆ และแนวทางหรือวิธีการที่รัฐบาลจำเป็นต้องปฏิบัติหรือควรปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหา
3. การส่งเสริมบทบาทของกลุ่มที่สำคัญ (Strengthening the Roles of Major Groups) กล่าวถึงความจำเป็นของการให้กลุ่มสำคัญต่างๆ ในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง โดยให้การมีส่วนร่วมของสาธารณชนในการเข้ามาพัฒนานโยบายและตรวจสอบประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายคือการพัฒนาอย่างยั่งยืน
4. วิธีการในการดำเนินงาน (Means of Implementation) กล่าวถึงวิธีการต่างๆ ในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาอย่างยั่งยืน เช่น การศึกษา ฝึกอบรม การตระหนักของสาธารณชน วิทยาศาสตร์และการถ่ายทอดเทคโนโลยี เป็นต้น

การพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นต้องมาจากการดำเนินงานที่เป็นสหวิทยาการ มีความหลากหลายของวัฒนธรรมและต้องดำเนินการในหลายมิติพร้อมกัน โดยพลิกฟื้นอำนาจของชุมชนในท้องถิ่นเป็นผู้ตัดสินใจและมีส่วนร่วมการพัฒนา โดยต้องกระจายอำนาจอย่างสมบูรณ์แบบภายใต้ความเท่าเทียมกันในทุกๆระดับของสังคม เพื่อให้การพัฒนานั้นส่งผลต่อคนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมกันไม่ อีกทั้งการพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องอาศัยกระบวนการประชาธิปไตยที่จะเป็นตัวขับเคลื่อนให้การพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นประสบความสำเร็จ

การพัฒนาในประเทศไทย

ประเทศไทยได้พัฒนาตนเองเป็นเวลายาวนานมากกว่า 50 ปี ตามแนวทางที่กำหนดในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (2504 – 2509) จนถึงฉบับปัจจุบันแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 11 ซึ่งการพัฒนาในอดีตได้ให้ความสำคัญกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยเชื่อว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงจะทำให้ระดับรายได้และมาตรฐานการดำรงชีวิตของประชาชนในประเทศดีกว่าเดิม การเร่งการพัฒนาของรัฐบาลไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-4 ส่งผลให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่รอบคอบ ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างคนรวยและคนจน ภาคเกษตรกรรมและชนบทมีความสำคัญเป็นรองจากภาคอุตสาหกรรม (สุริชัย หวันแก้ว, 2545) แต่ยังคงรวมถึงความขัดแย้ง การแย่งชิงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดระหว่างภาคการผลิตอุตสาหกรรมและชุมชน

ตลอดระยะเวลา 20 ปีในการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมนั้น การพัฒนา มีรัฐเป็นศูนย์กลาง ทิศทางการพัฒนาจึงเป็นลักษณะบนสู่ล่าง (Top – Down) ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาส่งผลให้เกิดปัญหาจากการพัฒนามากมายในสังคม เช่น อาชญากรรมที่เกิดขึ้นควบคู่การพัฒนาทางวัตถุ ปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณี ความเหลื่อมล้ำต่อการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติส่งผลให้เป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น พร้อมกันนั้นยังเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ถูกกลืนหายไปกับกระแสโลกาภิวัตน์ ชุมชนดั้งเดิมในสังคมอ่อนแอ ดังนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 7 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2534) ยอมรับว่าการพัฒนาเศรษฐกิจนั้นก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำและทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม และปัญหาของสังคมอีกมากมาย ถึงแม้ในช่วงเวลาของแผนพัฒนาดังกล่าวประเทศไทยได้รับเข้าเป็นพันธมิตรร่วมกับประเทศสมาชิก 180 ประเทศ ในการประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ความตระหนักถึงปัญหาของการพัฒนาและการแก้ไขนั้นมีผลในปฏิบัติที่น้อยและยังคงแนวทางการพัฒนาประเทศยังคงไปในทิศทางเดิม คือการขยายตัวทางเศรษฐกิจ แต่อย่างไรก็ดีเกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในทิศทางการพัฒนาประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 โดยเปลี่ยนทิศทางการพัฒนาจากเดิมที่มุ่งเน้นการพัฒนาแต่เศรษฐกิจ เป็นการเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ปรับปรุงระบบการบริหารและกล่าวถึงทิศทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนรวมถึงการฟื้นฟู

ทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรม แต่อย่างไรก็ดีการเปลี่ยนแปลงจากการพัฒนาไม่ได้นำซึ่งปัญหาแต่เพียงอย่างเดียว การพัฒนาได้สร้างความตื่นตัวทางการเมืองให้กับประชาชนอย่างเพิ่มขึ้นซึ่งเป็นผลมาจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ก้าวกระโดดอย่างรวดเร็ว พร้อมกับการเรียนรู้และการตื่นตัวของประชาชนที่เกิดจากการได้รับผลกระทบของการพัฒนาจึงได้มีการและผลักดันให้มีรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ฐานคิดของรัฐธรรมนูญฉบับนี้คือความเป็นประชาธิปไตยสามารถเกิดขึ้นได้พร้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมที่ยั่งยืน ซึ่งสาระสำคัญคือการกระจายอำนาจให้แก่ประชาชน ประชาสังคม องค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเนื้อหาได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีอำนาจในการควบคุมและตรวจสอบการบริหาร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับอำนาจหน้าที่ในการดูแลท้องถิ่นตนเอง (สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย, 2551)พร้อมกันนั้นให้มีส่วนร่วมในการจัดการดูแลชีวิตความเป็นอยู่ เพื่อการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน

การพัฒนาและสังคมที่เป็นประชาธิปไตยมากขึ้นนั้นส่งผลให้เกิดการขยายตัวแนวคิดประชาสังคม (civil society) ในสังคมไทย เนื่องจากสังคมที่ต้องเผชิญกับวิกฤตหรือปัญหาที่สลับซับซ้อน อีกทั้งสังคมเข้าสู่ยุคข้อมูลข่าวสาร และความไร้ประสิทธิภาพและความไม่โปร่งใสของการวางแผนของหน่วยงานรัฐ (ชูชัย ศุภวงศ์, 2540) ประชาสังคมจึงถือได้ว่าเป็นตัวแสดงทางการเมืองที่เข้ามา มีบทบาทส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อการสลายอำนาจของรัฐที่เคยผูกขาดการปกครอง ดูแล ประชาชน แต่เพียงผู้เดียว (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2554) และการพัฒนาเดิมที่เคยลดทอนความเป็นชุมชนหรือท้องถิ่นอ่อนแอลง ประชาสังคมจึงเริ่มมีบทบาทในทำกิจกรรมทางการเมืองในเชิงรุก คือการใช้สิทธิทางการเมืองและการมีส่วนร่วมในการที่จะทำให้ท้องถิ่นและชุมชนกลับมาเข้มแข็งท่ามกลางกระแสของพัฒนาในยุคโลกาภิวัตน์

การพัฒนาในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

ท่ามกลางการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวนโยบายการค้าเสรีและนโยบายการเปิดประชาคมอาเซียนผลักดันให้พื้นที่อำเภอเชียงของที่ตั้งอยู่ชายแดนถูกกำหนดให้เป็นเขตส่งเสริมเศรษฐกิจและเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเพื่อการลงทุนทางอุตสาหกรรม ตลอดระยะการพัฒนาทางเศรษฐกิจภายในเชียงของนั้นเกิดปัญหา ได้แก่ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น คือ ระบบนิเวศของน้ำ ขึ้น-ลงไม่ปกติตามธรรมชาติ ทำให้พันธุ์พืชน้ำ พันธุ์สัตว์น้ำเปลี่ยนแปลง ระบบนิเวศแม่น้ำโขงเปลี่ยนแปลงมีผลต่อการทำมาหากินของชาวบ้าน นั้นหมายถึงรายได้และพื้นที่ทางวิถีวัฒนธรรมถูกทำลาย และหาก

เพิ่มการกระทำมากกว่าที่เป็นอยู่ย่อมนำมาซึ่งการละทิ้งถิ่นฐาน การเปลี่ยนไปทำงานในภาคอุตสาหกรรมหรือการบริการซึ่งชาวบ้านส่วนหนึ่งในเชียงของได้เข้าไปเป็นแรงงานในภาคบริการ การท่องเที่ยวโดยเฉพาะในเวียงเชียงของ (นพรัตน์,ออนไลน์) และปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรกันในพื้นที่ระหว่างคนในท้องถิ่นและนายทุน เช่น ที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ เป็นต้น ก่อให้เกิดเป็นความขัดแย้งด้านทรัพยากรดังนั้นปัญหาของการพัฒนาในพื้นที่จึงส่งผลให้เกิดการรวมตัวของประชาชนในพื้นที่จนเป็นกลุ่มรักษ์เชียงของขึ้น โดยการรวมตัวของภาคประชาสังคมเป็นกลุ่มรักษ์เชียงของที่ก่อตั้งตั้งแต่ พ.ศ. 2539 ซึ่งวัตถุประสงค์ร่วมกันของกลุ่มคือตระหนักถึงทรัพยากร และสภาพแวดล้อมที่กำลังเสื่อมลงจากการพัฒนาในพื้นที่ โดยที่กลุ่มรักษ์เชียงของมีกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์และปกป้องทรัพยากรในพื้นที่ เริ่มจากโครงการรักษ์ป่ารักษ์ดอยหลวงในพื้นที่หมู่บ้านชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง ที่ระดมทุนจากประชาชนเพื่อซื้อชีวิตต้นไม้ในบริเวณภูเขาดอยหลวง จากนั้นมีการขยายประเด็นในการเคลื่อนไหวปกป้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อำเภอเชียงของ และได้มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และเกิดกลุ่มประชาสังคมที่ทำงานในหลายประเด็น เช่น ประเด็นสิทธิเด็กและสตรี ประเด็นสุขภาพ เป็นต้น และเมื่อปี พ.ศ. 2555 ผู้นำภาคประชาสังคมกลุ่มต่างๆ รวมตัวกันปรึกษาหารือแนวทางการพัฒนาอำเภอเชียงของ ท่ามกลางกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ โดยจัดตั้งขึ้นเป็น “เครือข่ายประชาคมเชียงของ” มีความร่วมมือกับภาครัฐและภาคเอกชนในการหาแนวทางนโยบายการพัฒนาอำเภอเชียงของร่วมกัน นำเสนอแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่ภายใต้วาทกรรม “หนึ่งเมืองสองแบบ” ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาอำเภอเชียงของที่จะนำไปสู่ความยั่งยืน บูรณาการระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่และอัตลักษณ์ท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ให้ไปพร้อมกันเพื่อเกิดความยั่งยืนในพื้นที่

จากปรากฏการณ์ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าประชาสังคม เป็นแนวคิดและกระบวนทัศน์ที่เป็นผลจากการพัฒนาที่เกิดจากรัฐรวมศูนย์ โดยการสั่งนโยบายนั้นมาจากส่วนกลาง คือการที่รัฐเป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม ภาคประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาในท้องถิ่นตนเอง ประชาสังคมจึงเป็นทางออกของภาคประชาชนที่ต้องการมีส่วนร่วมการกำหนดทิศทางการพัฒนาการบริหารจัดการท้องถิ่นด้วยตนเองเพื่อให้เกิดความยั่งยืนที่ต้องบูรณาการระหว่างอัตลักษณ์ชุมชนท้องถิ่นและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ดังนั้นจึงเป็นปรากฏการณ์ที่ควรทำการศึกษาในพื้นที่อำเภอเชียงของ คือ เครือข่ายประชาคมเชียงของ ในฐานะตัวแสดงทาง

การเมืองที่เป็นกระบวนการประชาสังคมเกิดขึ้นจากการรวมตัวของภายในท้องถิ่นที่มีบทบาทผลักดันให้เกิดแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีผลสะท้อนอย่างไรในนโยบายการพัฒนาในท้องถิ่นของตนเอง

1.2 คำถามการวิจัย

ภาคประชาสังคมในท้องถิ่นมีบทบาทในการพัฒนาที่ยั่งยืนในท้องถิ่น อย่างไร และมีปัจจัยใดที่จะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่อำเภอเชียงของ

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.1 เพื่อศึกษารูปแบบ ลักษณะของเครือข่ายประชาคมเชียงของในท้องถิ่น
- 1.2 เพื่อศึกษาบทบาทเครือข่ายประชาคมเชียงของในการผลักดันแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 1.3 เพื่อศึกษาวาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่อำเภอเชียงของ

1.4 ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการศึกษาครั้งนี้ครอบคลุมในเรื่องบทบาทของเครือข่ายประชาคมเชียงของที่มีบทบาทในการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่อำเภอเชียงของตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 จนถึงปัจจุบัน เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวในพื้นที่อำเภอเชียงของมีการพัฒนาในพื้นที่อย่างรวดเร็ว เป็นผลมาจากความร่วมมือทางเศรษฐกิจอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (GMS) และการเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4

1.5 ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาการเมืองของการพัฒนาที่ยั่งยืน ศึกษากรณีอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เนื่องจาก อำเภอเชียงของเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชายแดนภายใต้ความร่วมมือเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (GMS) และสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 ที่เชื่อมโยงการคมนาคมระหว่างประเทศ อำเภอเชียงของจึงพัฒนาอย่างรวดเร็วภายใต้บริบทของการเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและการเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย - ลาว แห่งที่ 4 ประกอบกับในพื้นที่นั้นมีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรและมีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของชุมชนดั้งเดิมในท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก ทั้งมีกลุ่มประชาสังคมที่ทำงานหลากหลายขับเคลื่อนในประเด็นทางสังคม อำเภอเชียงของจึงมีความน่าสนใจในการศึกษาเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืน การวิจัยในครั้งนี้จึงเป็นการ

ศึกษาวิจัยโดยอาศัยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive and Analytical Methods) การรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย

1. การสำรวจและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้ารวบรวมข้อมูลและเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในอำเภอเชียงของ แนวคิดทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาเป็นกรอบในการอธิบาย โดยแบ่งเป็นเอกสาร 2 ดังนี้

1.1 เอกสารชั้นต้น (Primary Data) เช่น เอกสารเกี่ยวกับทิศทางนโยบายการพัฒนาของอำเภอเชียงของ รายงานการประชุมการดำเนินกิจกรรมอำเภอเชียงของ เป็นต้น

1.2 เอกสารชั้นรอง (Secondary Data) เช่น ข้อมูลข่าวจากหนังสือพิมพ์ รวมไปถึงหนังสือบทความวิชาการ งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต การศึกษาวิจัยภาคสนาม (Field Research)

1.3 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยคำถามในการสัมภาษณ์เป็นเชิงกึ่งโครงสร้าง (Semi – Structured) มีแนวคำถาม (Interview Guide) ที่จัดเตรียมขึ้นตามจุดประสงค์ของงานวิจัย โดยสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants Interview) ประกอบด้วย

1.3.1 เครือข่ายประชาคมเชียงของ ได้แก่

- นายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว ประธานกลุ่มรักษ์เชียงของ
- นายจิระศักดิ์ อินทะยศ เจ้าหน้าที่กลุ่มรักษ์เชียงของ
- นายนพรัตน์ ละมุน ตัวแทนเครือข่ายภาคประชาสังคมเชียงของ
- นางพวงทอง ทะกัน ตัวแทนศูนย์พัฒนาการศึกษาเพื่อน้องหญิงและชุมชน
- นางสาวนันทนารี หลวงมอย ตัวแทนศูนย์เพื่อน้องหญิง
- พระครูสุจิตนวรคุณ เจ้าอาวาสวัดท่าข้ามศรีดอนชัย
- ตัวแทนกลุ่มเคียงริมโขง

1.3.2 เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- นางสาวอรทัย ฮงประยูร นายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลเวียงอำเภอเชียงของ
- นายสมเกียรติ บุคดี นายกเทศบาลตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ
- นายดำรงศักดิ์ ไชยสาร นายกเทศบาลตำบลศรี อำเภอเชียงของ

1.3.3 เจ้าหน้าที่จากส่วนภูมิภาค

- นายทรงฤทธิ์ แก้วสุทธิ นายอำเภอเชียงของ
- นายธวัชชัย ภูเจริญยศ ปลัดอำเภอเชียงของ

1.4 การสังเกตแบบมีไม่มีส่วนร่วม (Non participatory observation) เกี่ยวกับสภาพสถานการณ์การพัฒนาของอำเภอเชียงของ กิจกรรม การทำงานของภาคประชาสังคมในพื้นที่อำเภอเชียงของ เช่น การสัมภาษณ์เพื่อรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้านและการกำหนดนโยบายเรื่องหนึ่งเมืองสองแบบ

2. การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการนำเอาข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกต มาวิเคราะห์เนื้อหาตามกรอบของแนวคิดและทฤษฎีที่วางไว้ เน้นการประสานข้อมูลจากแหล่งข้อมูลเพื่อยืนยันความถูกต้อง

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงรูปแบบ ลักษณะของเครือข่ายประชาคมเชียงของ
2. ได้ทราบถึงบทบาทของเครือข่ายประชาคมเชียงของในการผลักดันแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
3. ได้ทราบถึงวาทกรรมการพัฒนาที่เกิดขึ้นในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

1.7 การนำเสนอการวิจัย

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

1.2 คำถามการวิจัย

1.3 วัตถุประสงค์

1.4 ขอบเขต

1.5 ระเบียบวิธีวิจัย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7 การนำเสนอการวิจัย

บทที่ 2 ประชาคมเชียงของกับการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 2.1 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 2.2 แนวคิดภาคประชาสังคม
- 2.3 แนวคิดกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม
- 2.4 แนวคิดวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรม
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 กรอบในการวิจัย

บทที่ 3 อำเภอเชียงของ : การพัฒนาและสภาพปัญหา

- 3.1 ข้อมูลพื้นฐานอำเภอเชียงของ
- 3.2 ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอำเภอเชียงของ
- 3.3 การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงในอำเภอเชียงของ
- 3.4 การเปลี่ยนแปลงสภาพการลงทุนในพื้นที่อำเภอเชียงของ
- 3.5 ผลกระทบจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

บทที่ 4 เครือข่ายประชาคมเชียงของ

- 4.1 ความเป็นมาและการเกิดเครือข่ายประชาคมเชียงของ
- 4.2 การจัดองค์กรภายในเครือข่ายประชาคมเชียงของ
- 4.3 กิจกรรมการเคลื่อนไหวเครือข่ายประชาคมเชียงของ
- 4.4 เครือข่ายประชาคมเชียงของในฐานะประชาสังคม

บทที่ 5 วาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืน เชียงของ : หนึ่งเมืองสองแบบ

- 5.1 พัฒนาการทางความคิดวาทกรรมการพัฒนา
- 5.2 เชียงของ : หนึ่งเมืองสองแบบ ผ่านมุมมองเครือข่ายประชาคมเชียงของ
- 5.3 การพัฒนาเชียงของ : หนึ่งเมืองสองแบบในฐานะวาทกรรมการพัฒนาทางเลือก

บทที่ 6 ผลสะท้อนของการเคลื่อนไหวของเครือข่ายประชาคมเชียงของ และการสร้างวาทกรรมการพัฒนาหนึ่งเมืองสองแบบ

- 6.1 ผลการเคลื่อนไหวของเครือข่ายประชาคมเชียงของต่อระดับนโยบายท้องถิ่น
- 6.2 ผลสะท้อนจากวาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืนเชียงของ : หนึ่งเมืองสองแบบ

บทที่ 7 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

บทที่ 2

ประชาคมเชิงของกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษารองเมืองของการพัฒนาที่ยั่งยืน ศึกษากรณีอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย อาศัยแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ ได้แก่

1. แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)
2. แนวคิดเรื่องประชาสังคม (Civil Society)
3. แนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement)
4. แนวคิดวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse and Discourse Analysis)
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

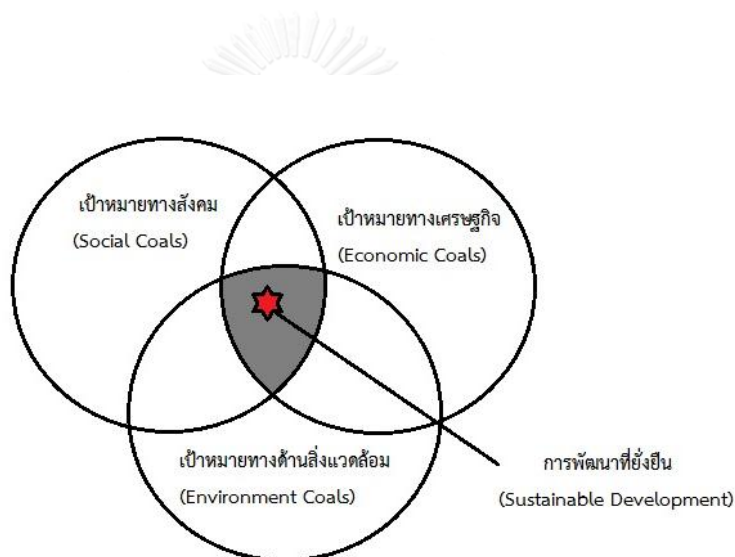
2.1 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)

แนวคิดการพัฒนาก่อสร้างเป็นวาทกรรมจากประเทศมหาอำนาจตะวันตกภายหลัง สงครามโลกครั้งที่สอง ความหมายของการพัฒนานั้นไม่ตายตัวและเปลี่ยนไปตามบริบทของโลกมา โดยตลอด แนวความคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นแนวความคิดที่ต่อยอดจากแนวความคิดการพัฒนาที่ มุ่งเน้นแต่การพัฒนาเศรษฐกิจ และการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย การพัฒนาจึงส่งผลทำลาย ทรัพยากรธรรมชาติและก่อให้เกิดปัญหาทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม สังคมโลกจึงเริ่มตระหนักถึง ปัญหาของการพัฒนาและพยายามหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมีแนวความคิดว่าการ พัฒนานั้นต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของทรัพยากรและการพัฒนาต้องไม่ก่อให้เกิดปัญหาดังเช่น การพัฒนาตามแบบเดิม

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเริ่มต้นขึ้นจากการประชุมสุดยอดว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ โดยคณะกรรมการโลกรได้ทำการศึกษาเรื่องการสร้างสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนา ซึ่งเผยแพร่แนวคิดการสร้างสมดุลดังกล่าวในเอกสารชื่อ Our Common Future หรือ Brundtland Report โดยเรียกร้องให้ประชาชนในโลกเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตที่ฟุ่มเฟือยและให้มีการ พัฒนาที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และคำนึงถึงข้อจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติ (Nations, 1987)

การพัฒนาที่ยั่งยืนได้รับความสนใจและมีบทบาทในสังคมโลกและในสังคมไทยในปัจจุบัน จึงมีผู้ให้คำนิยามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนที่หลากหลาย ดังนี้

คณะกรรมการแห่งโลกด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาของสหประชาชาติ (UN World Commission on Environment and Development) ให้ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สามารถจะบรรลุนความต้องการทั้งหลายในปัจจุบันโดยที่การพัฒนาจะไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อความสามารถในการพัฒนาของคนรุ่นต่อไป หมายถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนคื เป้าหมาย การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ต้องเป็นการเติบโตอย่างมีคุณภาพ และลดผลกระทบทาง สิ่งแวดล้อม โดยรูปแบบของการพัฒนาที่ยั่งยืน จะเป็นดังนี้



ภาพที่ 1 แผนผังแสดงการพัฒนาแบบยั่งยืน

(ดวงจันทร์ เจริญเมือง, 2545)

Edward B. Barbier. (Barbier, 2010) ได้เสนอว่าการพัฒนาเศรษฐกิจแบบยั่งยืน (Sustainable Economic Development) เป็นรูปแบบการพัฒนาที่สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายของระบบ 3 ระบบ ได้แก่

- 1) ระบบทางชีววิทยา คือ มีความหลากหลายทางพันธุกรรม (Genetic Diversity) และมีความสามารถในการกลับสู่สมดุลในกรณีที่ถูกใช้ (Resilience) พร้อมความสามารถที่จะให้ผลผลิต

2) ระบบเศรษฐกิจ คือ การนำไปสู่การได้รับความต้องการขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอ ส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมกัน (Equity – enhancing) มีสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น

3) ระบบสังคม คือ การนำไปสู่ความหลากหลายในวัฒนธรรม (Cultural diversity) มีสถาบันที่ยั่งยืนยาวนานมีความเป็นธรรมทางสังคม และมีส่วนร่วมจากผู้คนต่าง ๆ ในสังคม

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ปยุตโต) (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2539) กล่าวว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนมีลักษณะเป็นการพัฒนาที่เป็นบูรณาการ (integrated) ก่อให้เกิดเป็นองค์รวม (holistic) โดยที่องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องต้องประสานและมีลักษณะที่มีดุลยภาพ (balanced) กิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ธรรมชาติ ซึ่งแนวทางการพัฒนาจะต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านมนุษย์ โดยให้คุณค่าทางวัฒนธรรมรวมอยู่ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม กล่าวได้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่ครอบคลุมการพัฒนาในทุกด้านและทุกมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จิตใจ วัฒนธรรม ฯลฯ โดยมีคนเป็นศูนย์กลางหรือเป้าหมายของการพัฒนา เพื่อให้ทุกคนในรุ่นปัจจุบันและรุ่นต่อไป ได้อยู่ดีกินดี มีความสุข

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติร่วมกับสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ได้ให้คำนิยามของการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทย คือ การพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุก ๆ ด้าน อย่างสมดุลบนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทย ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม ด้วยความเอื้ออาทร เคารพซึ่งกันและกัน เพื่อความสามารถในการพึ่งตนเอง และคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียมซึ่งความการสร้างความสมดุลต้องประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่

1) มิตินิเวศ ต้องให้ความสำคัญลำดับแรกกับคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ โดยต้องมีรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่สามารถพลิกฟื้นให้ทรัพยากรธรรมชาติกลับคืนสภาพใกล้เคียงให้ได้มากที่สุด

2) มิติเศรษฐกิจ การขยายตัวทางเศรษฐกิจต้องเพียงพอและต่อเนื่อง สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนและลดความยากจนได้ แต่ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ลดทอนความต้องการของคนรุ่นต่อไป

3) มิติสังคม การพัฒนาต้องสนับสนุนและส่งเสริมประชาชนให้มีมาตรฐานการบริโภคสินค้าที่ปลอดภัยและประชาชนในแต่ละกลุ่มจะต้องร่วมกันสร้างฐานความสัมพันธ์ที่ดีเพื่อก่อให้เกิดการกระจายผลผลิตพร้อมทั้งลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมด้วย

ประเทศไทยได้นำแนวความคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนตามกระแสโลก มาปรับใช้ในกระบวนการวางแผนการพัฒนาประเทศ โดยเริ่มที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 โดยมีจุดมุ่งเน้นที่คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา บนฐานความคิดที่ใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและเปลี่ยนวิธีการพัฒนาเป็นการพัฒนาแบบองค์รวม ที่เชื่อมโยงมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันอย่างสมดุล และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 นั้น ได้ให้ความสำคัญการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านคน สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม โดยมียุทธศาสตร์ในการพัฒนาที่ยั่งยืนดังนี้

1. การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ปรับกลไกการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศให้มีประสิทธิภาพ ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน ท้องถิ่น และภาคส่วนต่างๆ ของสังคม
2. การพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อความยั่งยืน ได้ให้ความสำคัญการพัฒนาให้ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพอย่างต่อเนื่อง มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เอื้อประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม
3. การพัฒนาสังคมเพื่อความยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการสนับสนุนการบริโภคที่เหมาะสมและอยู่ระดับที่ธรรมชาติสามารถรองรับได้ สร้างกลไกให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามาร่วมกันสร้างฐานความสัมพันธ์ที่ดีในหน่วยการผลิต
4. การมีส่วนร่วมเพื่อนำสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคส่วนต่างๆ ในสังคม เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคมให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสมดุล

จุดหมายปลายทางของการพัฒนาที่ยั่งยืนจำเป็นต้องมีการบูรณาการให้เกิดดุลยภาพทุกมิติ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม จิตใจ รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องมีการบริหารจัดการที่ดี มีพหุภาคร่วมเป็นกลไกทำทุกขั้นตอน เพื่อการอยู่ดีมีสุขของประชาชนตลอดไป จึงแบ่งมิติการพัฒนาที่ยั่งยืนให้มีความชัดเจนโดยสมพร แสงชัย (สมพร แสงชัย, 2550) ได้แบ่งมิติการพัฒนาที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. มนุษย์ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนและเป็นเป้าหมายของการพัฒนา ดังนั้นมนุษย์จึงควรได้รับความเท่าเทียมของคุณภาพชีวิตในด้าน การศึกษา สาธารณสุข อาหาร และการมีงานทำ เพื่อให้มีความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และพัฒนาจิตใจ สติปัญญา และพฤติกรรมของมนุษย์ด้วยเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

2. สังคมและวัฒนธรรม การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นต้องเกิดจากการพัฒนาที่สอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรม ความเชื่อของท้องถิ่นนั้นๆ และในวัฒนธรรมที่ยั่งยืนและเป็นธรรมกับทุกคนในสังคมต้องมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและสามารถผสมผสานความแตกต่างภายในสังคมได้อย่างสันติ

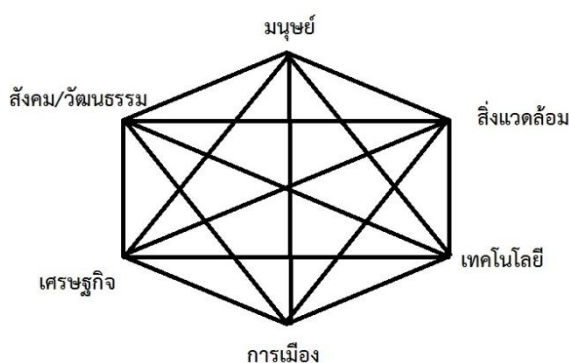
3. เศรษฐกิจ การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องอยู่บนพื้นฐานของการเจริญเติบโตที่ไม่เป็นอันตรายต่อสังคม การเมือง หรือสิ่งแวดล้อม และในยุคอนาคต

4. สิ่งแวดล้อม การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นต้องมองระบบธรรมชาติทั้งหมดให้เป็นองค์รวม (Holistic Development) ซึ่งความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมต้องรักษาความหลากหลายของสิ่งแวดล้อมและหลักการทางนิเวศให้มั่นคง

5. เทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยีต้องมีความเหมาะสม เป็นการสนับสนุนสนับสนุนการพัฒนา และต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

6. การเมือง เป็นปัจจัยหลักและมีความสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะการพัฒนาที่ยั่งยืนจะสำเร็จนั้นต้องอยู่ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีธรรมรัฐ (Good Governance) กล่าวคือ ภาครัฐต้องมีความโปร่งใสรัฐต้องสนับสนุนชุมชนท้องถิ่น ค่านิยมท้องถิ่น และประชาสังคม อีกทั้งต้องมีการกระจายอำนาจหรือคืนอำนาจให้แก่ท้องถิ่น และชุมชนในการมีส่วนร่วมตัดสินใจเรื่องของการพัฒนา

กล่าวได้ว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้นั้นการพัฒนาต้องคำนึงถึง การพัฒนามนุษย์ สังคม/วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และการเมือง ให้เชื่อมโยงกันบูรณาการให้เกิดความยั่งยืน



ภาพที่ 2 มิติการพัฒนาที่ก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

(สมพร แสงชัย, 2550)

การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นมีพื้นฐานสำคัญในความหมาย คือ การพัฒนาที่สมดุลกันทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม แต่ที่นี้ผู้วิจัยสรุปความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาอย่างสมดุลทั้งเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและสังคม ผสมผสานการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ ไม่เน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก แต่คำนึงถึงวัฒนธรรม ประเพณี และสมาชิกในสังคมที่มีอยู่ก่อน ซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนคือ การรวมความทันสมัยและความดั้งเดิมของสังคมและชุมชน ผสมผสานให้เป็นไปตามความต้องการของสมาชิกในสังคมนั้นๆ โดยให้สมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา และไม่ยึดติดแบบแผนการพัฒนาอย่างสากลเพียงเฉพาะด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่คำนึงถึงทรัพยากรและผลประโยชน์ให้คนรุ่นต่อไป

2.2 แนวคิดเรื่องประชาสังคม (Civil Society)

แนวคิดประชาสังคม (Civil Society) มาอธิบายในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อที่จะศึกษาและอธิบายลักษณะของภาคประชาสังคมในพื้นที่อำเภอเชียงของ ที่ใช้ชื่อเรียกว่า เครือข่ายประชาคมเชียงของนั้นมีลักษณะของภาคประชาสังคมเป็นอย่างไร

แนวคิดประชาสังคมเป็นแนวคิดมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีของสังคมนะวันตก และมีพัฒนาการเริ่มแรกขึ้นในยุโรปช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 แนวคิดประชาสังคมแต่เดิมนั้นประชาสังคมกับรัฐ (State) ไม่ได้แยกกัน กล่าวคือ รัฐจะเป็นผู้ผูกขาดความรับผิดชอบต่อสังคมในทุก ๆ ด้าน ประชาชนจะมีความสัมพันธ์กับสังคมได้ต้องผ่านรัฐที่เป็นตัวกลางเท่านั้น ประชาชนทั่วไปไม่มีสิทธิ หน้าที่ รวมไปถึงภารกิจทางการเมืองใดๆ นอกจากการขึ้นตรงต่อรัฐและอยู่ภายใต้รัฐ (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, 2544)

การปฏิวัติอุตสาหกรรมพร้อมการเติบโตของลัทธิทุนนิยม ส่งผลให้เกิดการก่อตัวของการเมืองแบบใหม่ สังคมแบบใหม่ และวัฒนธรรมแบบใหม่ (ธีรยุทธ บุญมี, 2547) ในการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว คือ (1) การก่อตัวของสังคมของกลุ่มกระฎุมพี (ชนชั้นกลาง ชาวเมือง) พ่อค้า ปัญญาชน (2) เกิดพื้นที่สาธารณะ (Public) ของการรวมกลุ่ม (3) เป้าหมายของการรวมกลุ่มในพื้นที่สาธารณะส่งผลให้สังคมเกิดตัวแสดงหลักแบบใหม่ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วงชิงอำนาจ ทรัพยากร และผลประโยชน์จากรัฐ ทั้งนี้ในสังคมมีตัวแสดงหลักที่สำคัญ ได้แก่กลุ่มพ่อค้า โดยคนกลุ่มนี้สะสมความมั่งคั่งจนมีอำนาจต่อรองทางการเมือง ซึ่งไม่ผ่านกลไกรูปแบบตามที่รัฐกำหนด แต่เป็นการแสดงออกในรูปแบบวิพากษ์วิจารณ์ พุดคุย รัฐหรือนโยบายสาธารณะอย่างเปิดเผยในที่ชุมชนสาธารณะต่างๆ กล่าวได้ว่าเป็นเผยแพร่ความคิดที่เป็นอิสระที่อยู่นอกเหนือการควบคุมโดยตรงของอำนาจรัฐ ซึ่งเป็นการเปิดมิติใหม่ของ “การเมืองสาธารณะ” หรืออาจเรียกว่า “Public sphere” พื้นที่สาธารณะนั้นไม่ใช่พื้นที่

การเมืองของรัฐ (political society) การอธิบายประชาสังคมดังกล่าวจึงเป็นความหมายสืบเนื่องต่อมาถึงแนวคิดประชาสังคมในปัจจุบัน

ดังนั้นภาคประชาสังคม จึงเป็นคำที่ถูกนำมาใช้อธิบายปรากฏการณ์กลุ่มคนที่รวมตัวกันโดยไม่ใช่อำนาจรัฐ หรือภาคราชการและไม่ใช่อำนาจธุรกิจ แต่เป็นการรวมตัวของกลุ่มคนที่มีฐานความคิด ความเชื่อและจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมร่วมกัน โดยที่การรวมตัวกันนั้นเพื่อการคานอำนาจระหว่างรัฐกับสังคม โดยที่การรวมตัวของกลุ่มคนจะมีการปฏิบัติหรือกิจกรรมเพื่อเปิดประเด็นต่าง ๆ ให้เป็นเรื่องสาธารณะ มีการถกเถียงประเด็นปัญหา/แก้ไข และหรือกำหนดความเป็นไปของสังคมร่วมกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์เพื่อส่วนรวม กล่าวได้ว่า รากฐานความคิดประชาสังคมคือ **สิทธิและความเสมอภาคของประชาชนและปัจเจกชนสามารถทำกิจกรรมเปิดเผยในที่สาธารณะ โดยมีรัฐเป็นเพียงผู้ควบคุมกฎกติกาและประสานผลประโยชน์ส่วนรวมเท่านั้น** วาทกรรมประชาสังคมเริ่มแพร่หลายและถูกนำมาอธิบายหลากหลายหลังการล่มสลายของระบบคอมมิวนิสต์ความไร้ประสิทธิภาพกลไกของรัฐในการจัดการปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยปัญหาต่างๆ ก็ขยายตัวซับซ้อนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ประชาชนจึงตื่นตัวเพื่อต้องการแก้ไขปัญหา ปรากฏการณ์เหล่านี้ส่งผลให้แนวคิดประชาสังคมได้รับความสนใจศึกษาอย่างจริงจัง (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, 2540)

เมื่อการศึกษาแนวคิดภาคประชาสังคมเพื่อนำมาอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ในสังคมแล้วก็มี การอธิบายให้ความหมายที่แตกต่างกัน และมีคุณลักษณะพิเศษเฉพาะ ประชาสังคมจึงเป็นแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic concept) (ชลทิศ ตั้งเจริญ, ม.ป.ป.) หมายถึง การให้ความหมาย ลักษณะองค์ประกอบ ยุทธวิธีขับเคลื่อนของประชาสังคมที่เลือกใช้ รวมไปถึงการก่อตัวภาคประชาสังคมและปัญหาสาเหตุที่แตกต่างกันไป กล่าวได้ว่าประชาสังคมนั้น แปรผันตามเงื่อนไขลักษณะทางสังคมการเมือง เศรษฐกิจ และประวัติศาสตร์

ในประเทศไทยได้นำแนวคิดของประชาสังคมมาอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองอย่างแพร่หลายในหลังยุคหลังเหตุการณ์เดือน พฤษภาคม 2535 ที่สะท้อนการตื่นตัวทางการเมืองของชนชั้นกลางในสังคมที่ต่างมารวมตัวกันเพื่อแสดงความคิดเห็นในแง่ที่แตกต่างและเห็นร่วมกัน ผ่านสื่อสาธารณะ เพื่อมุ่งเน้นผลประโยชน์ต่อส่วนร่วม (จามะรี เชียงทอง, 2543) โดยคำว่าประชาสังคมถูกนำมาใช้พร้อมกับคำว่าประชามติ หรือการแสดงความคิดเห็นสาธารณะ (public hearing) จึงมี

นักวิชาการได้ให้ความหมายของภาคประชาสังคมที่แตกต่างกันตามบริบทและสถานการณ์ ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 3 แนวทาง ได้ดังนี้

2.2.1 ประชาสังคมที่เน้นความสมานฉันท์

ประเวศ วะสี (ประเวศ วะสี, 2540) เห็นว่า ประชาสังคม คือ การที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีอุดมคติร่วมกัน หรือความเชื่อร่วมกันในบางเรื่อง มีการติดต่อสื่อสารกัน หรือมีการรวมกลุ่มกัน จะต้องมีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความรัก มิตรภาพให้แก่กัน ที่สำคัญจะต้องมีการเรียนรู้ร่วมกันในทางปฏิบัติและมีการจัดการ โดยประชาสังคมที่เข้มแข็งนั้นต้องมีรากฐานเกิดจากชุมชนที่หลากหลายและเข้มแข็ง¹

แนวทางของประชาสังคมนี้หัวใจที่สำคัญ คือความรักและการลดความเห็นแก่ตัว ซึ่งจะก่อให้เกิดความสมานฉันท์ในทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน โดยทุกภาคมีความสำคัญอย่างเท่าเทียม ซึ่งจะเป็นกลยุทธ์ที่เรียกว่า “ความร่วมมือเบญจภาคี” มีกระบวนการถักทอความสัมพันธ์ทั้งในแนวดิ่ง อันหมายถึงโครงสร้างอำนาจที่เป็นทางการ และแนวนอน คือ ความสัมพันธ์แบบพันธมิตรหรือเครือข่ายของทุกภาคส่วนในสังคม การมีจิตวิญญาณ สำนึก ร่วมกัน การเรียนรู้ร่วมกันในทางปฏิบัติ

นักคิดอีกคนที่สำคัญ คือ ชัยอนันต์ สมุทวณิช(ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2540) เห็นว่า ประชาสังคม คือ ทุกๆ ส่วนของสังคม ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ทุกฝ่ายเป็นหุ้นส่วนกัน ร่วมกันคิดร่วมกันทำ ไม่แยกหน้าที่ระหว่างฝ่ายรัฐหรือฝ่ายประชาชน แต่ทุกส่วนต้องร่วมกันทำ และการรวมตัวของประชาสังคมนั้นไม่ใช่ผลประโยชน์เฉพาะตัว แต่ต้องเป็นผลประโยชน์ที่กว้างและเป็นประเด็นสาธารณะ

ประเด็นที่สำคัญของประชาสังคมคิดนี้ คือประชาสังคมเป็นความร่วมมือของทุกภาคส่วน เป็นความร่วมมือแบบ เบญจภาคี อันได้แก่ ความร่วมมือระหว่างรัฐ ภาคธุรกิจ ภาคการเมือง สื่อมวลชน และประชาชน (ประเวศ วะสี, 2540) โดยที่เป็นความสัมพันธ์กันแนวระนาบ มีส่วนร่วมกัน

¹อธิบายเพิ่มเติมว่า ตามมุมมองของประเวศ วะสี นั้น องค์ประกอบภายในชุมชน ประกอบด้วย 1. เกิดความสุข ซึ่งเป็นความสุขของคนที่ได้มาร่วมกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการช่วยกัน สนับสนุนซึ่งกันและกัน ลดความเห็นแก่ตัวลง 2. มีประสิทธิภาพที่จะทำให้งานประสบความสำเร็จ ต้องมีการเรียนรู้ร่วมกันในทางปฏิบัติ 3. มีการจัดการ กล่าวคือ การจัดการให้มีการเรียนรู้ร่วมกัน เชื่อมโยงสิ่งต่างๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ ดังนั้นองค์ประกอบ 3 ส่วนนี้ จะส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน

ทุกฝ่าย เน้นเรื่องความสมานฉันท์ ความเป็นชุมชน ทุกภาคส่วนมีลักษณะเป็นหุ้นส่วน และมองที่กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมสาธารณะ การพัฒนาของทุกฝ่ายร่วมกัน อีกทั้งเน้นเรื่องจิตใจ ความรัก มิตรภาพและการเรียนรู้ร่วมกันเป็นสำคัญ ที่จะก่อให้เกิดเป็นประชาสังคมที่เข้มแข็ง ก่อให้เกิดความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

อย่างไรก็ตามประชาสังคมแบบเบญจภาคีนี้นั้นอยู่บนพื้นฐานความร่วมมือระหว่างภาครัฐหรือราชการ ภาคธุรกิจ ภาคการเมือง สื่อมวลชน และประชาชน มีลักษณะความสัมพันธ์ในการรวมตัวเป็นแนวนอน คือการมีส่วนร่วมของทุกภาคในสังคม แต่หากพิจารณาตามบริบทของสังคมไทยก็พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจและภาคประชาชนยังคงมีปัญหาความเหลื่อมล้ำกันของอำนาจ กล่าวคือ ระบบราชการหรือองค์กรภาครัฐยังคงมีลักษณะความสัมพันธ์รวมตัวกันในแนวดิ่ง ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมยังคงเป็นไปไม่ได้ง่าย จึงนำไปสู่แนวคิดที่ให้ความสำคัญกับแนวคิดประชาสังคมที่แก้ไขปัญหาของตนเองมากกว่าอำนาจรัฐ

2.2.2 ประชาสังคมที่เน้นการต่อรองกับภาครัฐ

ประชาสังคมที่เน้นการต่อรองกับรัฐ โดยพลังที่สำคัญนั้นคือประชาชน กล่าวคือ ประชาชนเป็นผู้เล็งรัฐบาล ประชาชนจึงมีอำนาจในการก่อตั้งรัฐบาลหรือลัทธิรัฐบาลก็ได้ ดังนั้นประชาชนเป็นพื้นฐานที่สำคัญของสังคมในการแก้ไขปัญหา แนวการอธิบายประชาสังคมนี้จึงให้ความสำคัญกับประชาชนที่ร่วมกันแก้ไขปัญหาของตนเอง เพื่อที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคม หรือทางด้านนโยบายของรัฐ หรือขอความช่วยเหลือหรือการต้านทานอำนาจของรัฐ มากกว่าการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ นักวิชาการที่ให้ความหมายตามแนวคิดนี้ ได้แก่

ธีรยุทธ บุญมี (ธีรยุทธ บุญมี, 2540) ประชาสังคม คือ พลังทางสังคมที่มาจากทุกภาคส่วน ทุกวิชาชีพ ทุกระดับรายได้ ที่รวมตัวกันเพื่อการคานอำนาจระหว่างรัฐกับสังคม โดยจะมีกิจกรรมหรือปฏิบัติการทางสังคม (social action) เช่น การแสดงความคิดเห็น การถกเถียงร่วมกันในประเด็นร่วมกันของสังคมในสิ่งที่เป็ผลประโยชน์โดยรวมหรือของส่วนรวม กล่าวได้ว่า ประชาสังคมเป็นพื้นที่สำหรับการช่วงชิงการนิยามประเด็น ความเห็นสาธารณะ ซึ่งเปิดพื้นที่แห่งการถกเถียง วิจัยรณหาความเท่าเทียมกัน โดยมีลักษณะเป็นตัวกลางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐกับสังคม โดยเรียกว่าพลังทางสังคม ว่า “สังคมที่เข้มแข็ง” เทียบเคียงกับคำว่า “ประชาสังคม”

อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (อเนก เหล่าธรรมทัศน์, 2540) มองว่าประชาสังคมเป็นกลุ่มเครือข่าย ชมรม สมาคม มูลนิธิ สถาบัน และชุมชนที่มีกิจกรรมหรือมีการเคลื่อนไหวอยู่ระหว่างรัฐ (State) กับปัจเจกชน (Individuals) โดยที่ความเป็นชุมชนนั้นไม่ได้หมายถึงความเป็นชุมชนของ

ชนบทเท่านั้น แต่หมายรวมถึงคนชนชั้นกลางด้วยซึ่งไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเป็นเครือญาติ หรือคนที่คุ้นหน้ามารวมกัน แต่เป็นปัจเจกชนที่มีความผูกพันและมีสำนึกของความเป็นพลเมือง ร่วมกัน ซึ่งประชาสังคมในมุมมองนี้เน้นเรื่องความสมานฉันท์ ความกลมเกลียว ชัดแย้งกันได้แต่ต้องมีความสามัคคี จุดมุ่งหมายในการรวมกลุ่มนั้นคือมุ่งเคลื่อนไหวเพื่อลดอำนาจหน้าที่ และบทบาทของรัฐ ต่อสังคมลง ประชาสังคมจะต้องมีการประสานทั้งผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มและผลประโยชน์ส่วนรวม เข้าด้วยกัน โดยที่ปัจเจกชนมีสิทธิเสรีภาพในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสาธารณะ และมีสิทธิในการ กำหนดวิถีชีวิตของตนเอง นอกจากนี้แล้วประชาชนยังสามารถขอได้การใช้อำนาจรัฐเพื่อถ่วงดุล อำนาจลดระดับการปกครองโดยรัฐ จำกัดขอบเขตอำนาจรัฐ และภาคสังคมมีอำนาจในการดูแลตัวเอง

ประเด็นสำคัญของแนวคิดภาคประชาสังคมนี้ คือการรวมตัวของกลุ่มคนในสังคมที่เสรีภาพ และความเท่าเทียมกันท่ามกลางความหลากหลาย แต่ยังคงต้องมีเรื่องของสัญญาเข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความผูกพันในกลุ่ม เช่น เรื่องชาติ วัฒนธรรม ในการรวมความแตกต่างเพื่อการสร้างความ ร่วมมือ หรือและการแก้ไขความขัดแย้งร่วมกัน อย่างไรก็ตาม ประชาชนที่มารวมตัวเป็นประชาสังคมนั้น เป็นการประสานระหว่างผลประโยชน์ส่วนรวมและผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มเข้าด้วยกัน

2.2.3 ประชาสังคมที่อยู่บนฐานของความขัดแย้งที่เป็นตัวแสดงนอกรัฐ

แนวคิดประชาสังคมแนวนี้คือ ประชาสังคมที่ปฏิเสธรัฐ มองปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเป็นปัญหาที่ เกี่ยวข้องกับรัฐ หรือเกี่ยวกับกลไกของระบบราชการ เนื่องจากรัฐมีอำนาจมากเกินไปและแนวคิดนี้ ประชาชนอยู่บนฐานทางวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองสูง เชื่อมมั่นในศักยภาพ การดูแลตัวเองและการกำหนด แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง จึงสามารถแยกย่อยเป็น 2 แนวทาง ได้แก่ 1. แนวทางการต่อรองกับภาครัฐ และ 2. แนวทางประชาสังคมที่อยู่บนความขัดแย้งที่เป็นตัวแสดง นอกรัฐ พื้นฐานแนวคิดประชาสังคมแนวนี้เห็นว่าประชาสังคมแยกออกจากรัฐ ซึ่งประชาชนมีการ รวมกลุ่ม แสดงกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมและให้ส่งผลต่อรัฐทั้ง ในแง่ขอความช่วยเหลือ เปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐ หรือต้านทานอำนาจรัฐ โดยมีนักวิชาการที่ให้ความหมายไว้ดังนี้

เกษียร เตชะพีระ(เกษียร เตชะพีระ, 2540)ประชาสังคม คือ สถาบันอิสระที่อยู่นอกรัฐ รวมทั้งประชาชน เอกชนและธุรกิจเอกชน ขอเพียงแต่เป็นเหล่าสถาบันที่อยู่นอกเหนือรัฐก็นับว่าเป็น ประชาสังคมแล้ว โดยมีการเคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อเรียกร้องในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ของคนในสังคม ไม่ จำกัดสถานะทางสังคม เชื้อชาติ และศาสนา ซึ่งการเคลื่อนไหวนั้นของประชาคมนั้นมองประเด็น ปัญหาที่เกิดจากตัวรัฐ หรือระบบราชการได้ ทั้งนี้ประชาสังคมเกิดจากความสมานฉันท์ระหว่างพลัง

กลุ่มต่าง ๆ ในสังคม หรือเกิดจากกลุ่มหรือบุคคลซึ่งมีผลประโยชน์และความคิดเห็นที่แตกต่างกันมา อยู่ในสังคมแล้วทะเลาะกันอย่างสันติ

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม (ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม, 2540) มองว่าประชาสังคม คือ สังคมที่ประชาชนทั่วไปต่างมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของตนเอง ซึ่งอาศัยองค์กร กลไก กระบวนการ และกิจกรรมอันหลากหลายที่เกิดจากประชาชนเป็นผู้ดำเนินการ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นกลุ่ม องค์กร ชมรม หรือสมาคม ล้วนแต่มีบทบาทสำคัญที่จะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับภาครัฐและภาครัฐกิจที่ดำเนินการโดยมุ่งหวังแต่กำไร

การศึกษาประชาสังคมได้พบข้อสังเกตว่า ประชาสังคมมีจุดร่วมกันและให้ความสำคัญกับการรวมตัวของกลุ่มที่อยู่นอกจากรัฐโดยจะมีการเชื่อมโยงองค์กรต่างๆ เข้าด้วยกัน และมีพลังของการรวมตัวกันที่สามารถต่อรองกับรัฐหรือจะประสานกลมเกลียวกับรัฐ เพื่อการแก้ไขปัญหาได้ โดยที่รัฐไม่ใช่ผู้มีอำนาจเด็ดขาดในการควบคุมและกำหนดความเป็นไปของสังคมแต่เพียงตัวแสดงเดียว ซึ่งการให้ความหมายของคำว่า “ประชาสังคม” ต่างเน้นบทบาทและศักยภาพของภาคประชาชน มองว่าประชาชนมีความสามารถในการสร้างสรรค์ ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพในการแก้ไขปัญหาของตนเอง โดยที่ไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากรัฐเพียงฝ่ายเดียว พร้อมกันนั้นมองการทำงานของรัฐยังไม่มีประสิทธิภาพมากพอในการจัดการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของประชาชน ประชาชนจึงต้องรวมกลุ่มเพื่อสร้างพลังในการจัดการกับปัญหาด้วยตนเอง และหัวใจหลักของประชาสังคมคือ การมี “จิตสาธารณะ” (public consciousness) ที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตน มองว่าปัญหานั้นต้องร่วมกันแก้ปัญหาไม่ใช่เป็นหน้าที่ของใครโดยเฉพาะ ประชาสังคมจึงเป็นแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนของสังคม ได้มีส่วนร่วมในกำหนดความต้องการ การพัฒนานโยบาย และแก้ปัญหาของสังคม

การศึกษาปรากฏการณ์ประชาสังคมอาจไม่มีความชัดเจนของกลุ่มที่จะเรียกว่าประชาสังคม เนื่องจากคำนิยามมีความหลากหลายและความสัมพันธ์เชื่อมโยงของแต่ละสถาบันมีความซับซ้อนหลากหลายมิติ จึงต้องมีการกำหนดองค์ประกอบและลักษณะของภาคประชาสังคม เพื่อความชัดเจนในการอธิบายลักษณะปรากฏการณ์ของประชาสังคมในพื้นที่อำเภอเชียงของนั้น สามารถพิจารณา ลักษณะที่สำคัญของประชาสังคม ได้ดังนี้

1. มีความหลากหลาย เป็นคุณลักษณะที่สำคัญของประชาสังคม ที่การรวมกลุ่มของประชาสังคมนั้นต้องมีความหลากหลายทั้งในแง่เชิงรูปแบบและเชิงเนื้อหา หมายถึง

(1) ความหลากหลายของการรวมตัว เช่น กลุ่ม ชมรม สมาคม องค์กร

(2) ความหลากหลายสถานะของปัจเจกบุคคล เช่น วัย อายุ อาชีพ การศึกษา

(3) ความหลากหลายของประเด็นความสนใจ

(4) ความหลากหลายในรูปแบบกิจกรรมโดยความหลากหลายเป็นพลังผลักดันให้เกิดการเคลื่อนไหว

2. มีการรวมกลุ่มในรูปแบบสมาคม กลุ่ม คล้ายเป็นชุมชน ที่มีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม ผลประโยชน์ร่วมกัน ให้ความสำคัญกับประเด็นสาธารณะ

3. มีกิจกรรมสาธารณะ (public sphere) และความต่อเนื่อง การจัดกิจกรรมสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (learning society) ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน แสดงความคิดเห็นร่วมกันถกเถียงประเด็นปัญหา หาทางออกเพื่อสร้างมติมหาชน

4. มีเครือข่ายและการติดต่อสื่อสารสร้างเครือข่ายเพื่อรวมกลุ่มคนให้มีการเรียนรู้ร่วมกัน ยึดโยงความสามารถของแต่ละกลุ่ม ก่อให้เกิดพลังสร้างความเข้มแข็งให้ประชาสังคม (communication and network)

5. มีสำนึกสาธารณะหรือมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม (public consciousness) สำนึกว่าตนเป็นเจ้าของปัญหาของชุมชนและมีความปรารถนาที่จะเข้าร่วมรับผิดชอบและแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้ไปในทางที่ดีขึ้น โดยเป็นจิตสำนึกแห่งความเป็นพลเมือง (Citizenship)

กล่าวโดยสรุป แนวคิดประชาสังคม คือ การรวมกลุ่มของผู้คนที่มีจิตสำนึกร่วมกันที่เป็นผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง รวมตัวแบบสมัครใจ มีความหลากหลายในการรวมตัวและมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปรึกษาหารือเกี่ยวกับประเด็นปัญหา แก้ไขปัญหา มีจุดมุ่งหมายร่วมเพื่อเปลี่ยนแปลงนโยบายรัฐ หรือมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกับรัฐ

2.3 แนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement)

แนวคิดเรื่องขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม(Social Movement) มาอธิบายครั้งนี้ เพื่อที่จะศึกษาและอธิบายพฤติกรรมของกลุ่มรักษ์เชียงใหม่ในการผลักดันต่อแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในอำเภอเชียงของ และผลของการของการผลักดันแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เกิดขึ้นภายในอำเภอเชียงของส่งผลอย่างไร

แนวคิดการเคลื่อนไหวทางสังคมนั้นเป็นแนวคิดที่จะช่วยพิจารณาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เพราะเป็นแนวคิดที่เน้นศึกษาพฤติกรรมการรวมหมู่ที่พยายามอธิบายถึงสาเหตุการเคลื่อนไหว การเข้าร่วมของคนจำนวนมากเพื่อที่จะกระทำการบางสิ่ง และพฤติกรรมต่างๆ ที่ได้แสดงออกนั้น เป็นไปเพื่อการสนับสนุน หรือคัดค้านหรือจะเปลี่ยนแปลงบางสิ่งในสังคม โดยนักวิชาการก็พยายามให้

ค่านิยมขบวนการทางสังคม ตามลักษณะมุมมอง อย่าง Sidney Tarrow (Tarrow, 1999) ให้ค่านิยมว่าขบวนการทางสังคมคือ ผลของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างการเมืองซึ่งจะเป็นการต่อสู้หรือแย่งชิงของสามัญชนกับฝ่ายตรงข้าม ซึ่งจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงข้อจำกัดและโอกาส

Scott (Scott, 1990) ให้ความเห็นว่าขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเกิดจากตัวแสดงกระทำร่วมกันโดยเป็นปัจเจกบุคคล มีจุดหมายร่วมกันคือผลประโยชน์และการมีอัตลักษณ์ร่วมกัน หัวใจสำคัญของขบวนการเคลื่อนไหวนั้นต้องการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม ซึ่งมีความแตกต่างกับกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มกดดันคือ มีการระดมมวลชนเข้าร่วมกระทำกิจกรรม

แนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมนั้นมองได้ว่าเป็นการรวมตัวของปัจเจกบุคคลเพื่อต่อต้านหรือเปลี่ยนแปลงสภาพ/โครงสร้างทางสังคม/การเมืองที่เป็นอยู่ จึงได้มีผู้ศึกษาและวิเคราะห์แนวทางขบวนการเคลื่อนไหวไว้จำนวนมาก แต่จะขอหยิบยกทฤษฎีที่มีความจำเป็นต่อการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่อำเภอเชียงของ

2.3.1 แนวคิดการระดมทรัพยากร (Resource Mobilization)

ทฤษฎีการระดมทรัพยากร คือการอธิบายการเกิด และพัฒนาขบวนการทางสังคมไปสู่ความเข้มแข็ง ตลอดจนความสำเร็จของขบวนการทางสังคมด้วยเงื่อนไขที่เพียงพอ (Sufficiency condition) โดยมีมุมมองหลัก 5 ประการ (Zald, 1977) คือ

1. เน้นการศึกษารูปแบบการรวบรวมทรัพยากรต่างๆ เช่น เงินหรือแรงงาน
2. เน้นการศึกษารูปแบบขององค์กรของขบวนการทางสังคม (Social movement organization – SMO) ที่ใช้ในการระดมทรัพยากร
3. การสร้างจิตสำนึกหรือการรับรู้ (recognition) ให้กับปัจเจกชน (individuals) หรือองค์กรต่างๆ (organization) ที่อยู่ภายนอกองค์กรของขบวนการทางสังคม
4. กระแสการหลั่งไหลของทรัพยากรที่เข้าและออกไปจากขบวนการทางสังคมต่างๆ โดยดูจากการเรียกร้องต่างๆ ของขบวนการทางสังคมและผลที่ขบวนการได้รับหลักจากที่เรียกร้องไปแล้ว
5. การอธิบายผลได้และผลเสียที่ปัจเจกชนและองค์กรต่างๆ ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมของขบวนการทางสังคม ซึ่งผลได้และผลเสียที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากอิทธิพลของโครงสร้างทางสังคมและกิจกรรมต่างๆของเจ้าหน้าที่รัฐ

การระดมทรัพยากรของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ขบวนการทางสังคมนั้นมีความเข้มแข็ง แต่การอธิบายขบวนการเคลื่อนไหวนั้นอาจพิจารณาในมิติของขบวนการ

เคลื่อนไหวและทางการเมือง จึงได้มีการนำมุมมองจิตวิทยาสังคมเชื่อมโยงกับการระดมทรัพยากรเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ของกลุ่มขบวนการเคลื่อนไหว เรียกว่า “การสร้างกรอบโครง” (framing) ที่ขบวนการทางสังคมได้สร้างและพัฒนาประเด็นของความขัดแย้ง

ความหมายของ “กรอบโครง” (frame) นั้น ประภาส ปิ่นตบแต่ง (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552) ได้แปลความหมายไว้ว่า แผนผังหรือแบบแผนการตีความที่ทำให้ปัจเจกชนสามารถ กำหนดที่ตั้ง (locate) รับรู้ (perceive) ระบุ (identify) และจัดประเภท (label) เหตุการณ์ต่างๆ มาเป็นฐานในการวิเคราะห์ ซึ่งหัวใจสำคัญของกรอบโครงนั้นคือ “ปัญหาความเดือดร้อน” (grievance) โดยที่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมจะสร้างและผลิตความหมาย (meaning) ผ่านกิจกรรมเคลื่อนไหว เพื่อให้เกิดการสนับสนุนจากปัจเจกบุคคล กลุ่ม และองค์กรต่างๆ ให้สังคมภายนอกเห็นด้วยกับจุดมุ่งหมายของขบวนการและเพื่อสร้างความโน้มเอียงในการรับรู้ (cognitive orientation)

ขบวนการทางสังคมสร้างให้เกิดกรอบโครงมี 3 ประการ ดังนี้

1. การสร้างกรอบวินิจฉัยปัญหา (diagnostic framing) คือ การนิยามและระบุปัญหาสาเหตุของปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น เพื่อให้ขบวนการนั้นมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการกระทำการเคลื่อนไหว
2. การสร้างกรอบโครงแนวทางออก (prognostic framing) คือ การเสนอทางเลือกหรือทางออกเพื่อการแก้ไขปัญหา ทั้งนี้รวมถึงการเสนอแนวทางยุทธศาสตร์ (strategies) และยุทธวิธี (tactics) ที่สอดคล้องกับปัญหา
3. การสร้างกรอบในการจูงใจ (motivational framing) คือ การสร้างเครื่องมือต่อสู้และคำอธิบาย เพื่อใช้ปฏิบัติการของขบวนการทางสังคม โดยเครื่องมือการต่อสู้นั้นเป็นการใช้ถ้อยคำที่กระตุ้นจิตใจเพื่อโน้มน้าวให้คนในสังคมสนับสนุนและกระทำตามวิธีการที่ได้นำเสนอเอาไว้

กล่าวได้ว่าการสร้างกรอบโครงนั้นจะช่วยให้วาทกรรมที่ขบวนการทางสังคมสร้างขึ้นเพื่อช่วงชิงการสร้างคำนิยามหรือความหมายชุดใหม่ให้กับสิ่งที่ต่อสู้ (สิ่งที่ขบวนการมองว่าเป็นปัญหา) ให้สามารถเข้าสู่พื้นที่สาธารณะทางความคิด สร้างการรับรู้ต่อจิตสำนึกและการตระหนักรู้เพื่อให้ผู้คนเข้ามามีส่วนร่วมในขบวนการ ซึ่งวิธีการสร้างกรอบโครงนั้นเกิดจากการปฏิสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว (face-to-face interaction) หรือผ่านสื่อต่างๆ อาทิ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ หนังสือ บทความ เป็นต้น

2.3.2 ยุทธวิธีการเคลื่อนไหว

ยุทธวิธีการเคลื่อนไหว คือ เครื่องมือทั้งหมดที่กลุ่มมีและถูกนำมาใช้เพื่อเรียกร้องต่อปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มซึ่งตกเป็นเป้าหมายของการเรียกร้องโดยที่ประภาส ปิ่นตบแต่งได้จำแนกรูปแบบของยุทธวิธีเคลื่อนไหวเป็น 3 รูปแบบดังนี้

1. ยุทธวิธีการขัดขวาง ทำลายระบบการเมืองปกติ

ยุทธวิธีการขัดขวาง ทำลายระบบการเมืองปกติเป็นปฏิบัติการทางการเมืองโดยไม่ใช้กระบวนการ กลไกทางการเมืองในระบบปกติ เพื่อแก้ไข เยียวยาความไม่ยุติธรรมทางสังคม เช่น อารยะขัดขืน การบอยคอต หรือการนั่งประท้วง โดยมีลักษณะร่วมและการทำงานที่สำคัญคือ

1.1 เป็นรูปแบบของการแสดงออกที่เป็นรูปธรรมโดยตรงเกิดขึ้นในพื้นที่สาธารณะของผู้เข้าร่วมขบวนการ รวมทั้งสาธารณะของผู้เข้าร่วมขบวนการ รวมทั้งแสดงถึงความเหนียวแน่นและเอาจริงเอาจังของผู้ร่วมขบวนการ

1.2 เป็นการขยายขอบวงของความขัดแย้งให้กว้างขวางออกไป โดยการเข้าไปขัดขวางกิจกรรมสาธารณะและสร้างความไม่สะดวกแก่ผู้คนที่เกี่ยวข้อง เพื่อสามารถลากเอาผู้มีอำนาจตัดสินใจทางการเมืองให้ต้องเข้ามาสู่ความขัดแย้ง

2. ยุทธวิธีการใช้ความรุนแรง

ยุทธวิธีการใช้ความรุนแรงเป็นการทำให้เกิดการบาดเจ็บล้มตายหรือทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สิน ซึ่งวิธีการสร้างความรุนแรง วิธีการนี้สามารถสร้างความตึงตูดแก่ผู้คนโดยทั่วไป แต่มีข้อจำกัดที่น่ายกเว้น คือ ทำให้ผู้คนขาดความเห็นอกเห็นใจ ผลของการใช้ความรุนแรงทำให้เกิดความขัดแย้ง เผชิญหน้า และการเมืองแบบแยกขั้ว

3. ยุทธวิธีตามช่องทางระบบการเมืองปกติ

ยุทธวิธีตามช่องทางระบบการเมืองปกติ เป็นวิธีการที่ไม่ต้องการความเอาจริงเอาจังหรือทุ่มเทสูง ไม่ต้องการวิธีการจัดการมาก ขาดการทำลายต่อระบบการเมืองปกติ เช่น การเดินขบวนหรือการนัดหยุดงานวิธีการเหล่านี้ไม่มีอันตรายหรือความเสี่ยง ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าใจและยอมรับได้และผู้มีอำนาจให้การสนับสนุนหรือรับรอง

2.3.3 ผลสำเร็จ ล้มเหลว หรือผลสะท้อนของขบวนการทางสังคม

การเคลื่อนไหวของขบวนการนั้นต้องมีการศึกษาว่าเกิดผลสำเร็จมากน้อยเพียงไร เพื่อศึกษาว่าผลจากการกระทำมีผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งเป้าไว้หรือไม่ จึงต้องมีตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น แต่การจะเรียกว่าผลสำเร็จหรือล้มเหลวนั้นอาจไม่สามารถอธิบายความซับซ้อนของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและมุมมองของการนิยามความสำเร็จและล้มเหลวที่แตกต่างกัน การศึกษาขบวนการทางสังคมจึงมักใช้คำว่า “ผลสะท้อน” (Impact) เพื่อสะท้อนความซับซ้อนและการเชื่อมโยงในหลายมิติของการเคลื่อนไหวที่มีตัวแสดงที่หลากหลายเข้ามาเกี่ยวข้องและเพื่อความยืดหยุ่นในการอธิบายผลลัพธ์ของผลสะท้อนสามารถแบ่งพื้นที่การสร้างผลสะท้อนได้ 2 พื้นที่ ดังนี้

2.3.3.1 *ผลสะท้อนที่เกิดขึ้นภายในขบวนการทางสังคม (Internal Impact)* กล่าวได้ว่าเป็นผลสะท้อนที่เกิดขึ้นต่อองค์การเคลื่อนไหว อาทิ โครงสร้างองค์กร ทรัพยากรและยุทธวิธีในการเคลื่อนไหว การสร้างอัตลักษณ์ ความรู้สึกหรือจิตสำนึกต่อปัจเจกที่เข้าร่วม เป็นต้น และผลสะท้อนไปถึงขบวนการเคลื่อนไหวอื่นด้วย หมายถึงการเป็นตัวอย่างหรือต้นแบบของขบวนการอื่นในการใช้ยุทธวิธี การจัดโครงสร้างองค์กร กรอบวาทกรรม เป็นต้น

2.3.3.2 *ผลสะท้อนที่เกิดขึ้นกับภายนอกขบวนการทางสังคม (External Impact)* กล่าวได้ว่าจะเกิดผลสะท้อนทั้งในเชิงโครงสร้างของระบบการเมืองในแง่ทางนโยบายหรือกฎหมาย และผลสะท้อนในบริเวณสาธารณะ เช่น ผลสะท้อนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการสร้างประเด็นสาธารณะ (Public Issue) หรือการสร้างทัศนคติสาธารณะ (Public Attitudes) คือการขยายการยอมรับจากสาธารณะต่อขบวนการ

งานวิจัยชิ้นนี้ผู้ศึกษาสนใจที่ใช้แนวคิดประชาสังคมควบคู่กับแนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เป็นแนวทางการวิเคราะห์และสร้างคำอธิบายต่อปรากฏการณ์เครือข่ายประชาคมเชิงของต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่อำเภอเชียงของเนื่องจากแนวคิดทั้งสองมีจุดเชื่อมโยงกันคือ การใช้พลังของประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยสามารถมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็น และการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับตนเองโดยตรง

2.4 แนวคิดวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse and Discourse Analysis)

แนวคิดวาทกรรมเป็นมโนทัศน์ทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ที่มีความสำคัญในการวิเคราะห์ถึงที่มา ต้นตอ และกระบวนการสร้างขององค์ความรู้ อำนาจ และความจริง ที่ปรากฏขึ้น ทำให้เห็นถึงความซับซ้อนของความสัมพันธ์เชิงอำนาจต่าง ๆ ในสังคมภายใต้อิทธิพลของวาทกรรมที่ถูกสร้างขึ้นได้กำหนดกฎเกณฑ์ ความสัมพันธ์ คุณค่า การนิยาม ให้กับสิ่งต่าง ๆ

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2554) ศึกษางานเขียนของมิเชล ฟูโกต์ (Micheal Foucault) แล้วสรุปความหมายของวาทกรรม หมายถึง ระบบและกระบวนการในการสร้าง/ผลิตเอกลักษณ์ (Identity) และความหมาย (Significant) ให้กับสรรพสิ่งต่าง ๆ ในสังคมที่ห่อหุ้มเราอยู่ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจ และตัวตนของเราเอง นอกจากนี้วาทกรรมยังทำหน้าที่ตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นให้ดำรงอยู่ และเป็นที่ยอมรับในสังคมเป็นวงกว้าง จนกลายเป็นวาทกรรมหลัก (Dominance Discourse) วาทกรรมจึงเป็นมากกว่าภาษา หรือคำพูด แต่มีภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรม (Discursive Practices) ซึ่งรวมถึงจารีตปฏิบัติ ความคิด ความเชื่อ คุณค่า และสถาบันต่าง ๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ วาทกรรมจึงสร้างสรรพสิ่งขึ้นมาภายใต้กฎเกณฑ์ที่ชัดเจนชุดหนึ่ง กฎเกณฑ์จะเป็นตัวกำหนดการคงอยู่ การเปลี่ยนแปลง การเลื่อนหาย ของสรรพสิ่ง

ในขณะที่การวิเคราะห์วาทกรรม คือ การพยายามศึกษาและสืบค้น ถึงกระบวนการขั้นตอน ลำดับเหตุการณ์รายละเอียดปลีกย่อยต่าง ๆ ในการสร้างความหมายให้กับสรรพสิ่งในรูปของวาทกรรม และภาคปฏิบัติการของวาทกรรมว่ามีความเป็นมาอย่างไร มีการต่อสู้เพื่อช่วงชิงการนำ (Hegemony) ในการกำหนดกฎเกณฑ์ว่าด้วยเรื่องนั้น ๆ อย่างไรบ้าง มีความเกี่ยวข้องกับบุคคล สถาบัน สถานที่ เหตุการณ์อะไรบ้าง และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกระบวนการสร้าง ตลอดจนการปกปิด/กดทับ สิ่งเหล่านี้ของวาทกรรมเป็นอย่างไร

ในมุมมองนี้ทำให้วาทกรรมเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตมนุษย์ และไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ต่างมีผลกระทบซึ่งกันและกัน หรือเรียกว่าเป็นความสัมพันธ์เชิงวิภาษวิธี (Dialectic Relationship) ซึ่งหมายถึง วาทกรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ คิด และกระทำต่อสังคม และต่อมนุษย์ด้วยกันเองโดยอยู่ในรูปตัวแทนของความคิดที่สื่อสารผ่านทางภาษาและสัญลักษณ์ นั่นคือ วาทกรรมเกิดขึ้น ด้วยเหตุผลเบื้องต้นที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคม ขณะเดียวกันโครงสร้างและระบบทางสังคมก็มีผลต่อวิถีคิด และปฏิบัติของคนในสังคมด้วย วาทกรรมจึงเกี่ยวข้องกับระบบ

และโครงสร้างสังคมวัฒนธรรมซึ่งจะมีเรื่องของอำนาจและอุดมการณ์แอบแฝงอยู่ การศึกษาวาทกรรม จึงทำให้ความเห็นความสัมพันธ์ทางสังคมได้ดียิ่งขึ้น (กฤษดาวรรณ หงส์ลดาธรรม และ จันทิมา เอี่ยมมานนท์, 2549)

การวิเคราะห์วาทกรรมโดยสาระสำคัญ จึงเป็นการศึกษาและสืบค้นถึงกระบวนการ ขั้นตอน ลำดับเหตุการณ์ และรายละเอียดปลีกย่อยต่าง ๆ ในการผลิต และให้ความหมายกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ว่าเป็นมา มีการต่อสู้ช่วงชิง หรือกำหนดกฎเกณฑ์ในเรื่องนั้น ๆ อย่างไร มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคล สถาบัน สถานที่ และเหตุการณ์อะไร ผลกระทบจากการสร้างรวมถึงการเก็บกด/ปิดกั้นสิ่งเหล่านี้ของวาทกรรมเป็นอย่างไร หรืออาจกล่าวได้ว่าการวิเคราะห์วาทกรรม คือการพิจารณาและค้นหาวิธีการหรือกระบวนการใด ๆ ที่มีสิ่งต่าง ๆ ในสังคมถูกทำให้เป็นวัตถุในการศึกษา โดยวิเคราะห์ชุดของความสัมพันธ์ กฎเกณฑ์ หรือมาตรฐานที่ซับซ้อนในสังคม ซึ่งเป็นตัวกำหนดการดำรงอยู่ของสิ่งนั้น รวมถึงบรรดาปัจจัยเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความหมายหรือสถาปนาวาทกรรมขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้แสดงออกมาในรูปของภาคปฏิบัติการของวาทกรรม

กระบวนการหรือขั้นตอนในการวิเคราะห์วาทกรรมจึงเริ่มด้วยการตั้งคำถามว่า สิ่งที่กำลังศึกษาคืออะไร ใครมีอำนาจและความชอบธรรมในการสถาปนาวาทกรรมนั้น สื่อสารวาทกรรมในแง่ใด เพื่ออะไร ซึ่งการตั้งคำถามนี้เพื่อตรวจสอบหรือสืบค้นเอกลักษณ์และความหมายของสิ่งที่กำลังศึกษาว่าถูกสร้างขึ้นอย่างไร และมีการปรับเปลี่ยนไปอย่างไร (Formation and Transformation) ซึ่งการสืบค้นดังกล่าวเป็นลักษณะของวงศ์วานวิทยา(Genealogy) ทำให้มองเห็นความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมที่สิ่งนั้นดำรงอยู่ และยังทำให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงความหมายที่ไม่มีตายตัวของสิ่งนั้นด้วย การวิเคราะห์วาทกรรมไม่ใช่การย้อนกลับไปจุดกำเนิด แต่เป็นการศึกษาวิเคราะห์ถึงกระบวนการขั้นตอนต่าง ๆ ขณะที่วาทกรรมประกอบขึ้นมาอยู่กับบริบทและปัจจัยทางสังคมที่ปะทะประสานจนมีการปรากฏตัวของสิ่งใหม่ขึ้นมา สามารถแบ่งจุดเน้นออกได้ 2 มิติ

มิติแรก ที่เน้นการศึกษาการประกอบสร้างความหมายของวาทกรรม โดยมองว่าวาทกรรมถูกประกอบสร้างด้วยตัวบท (Text) หรือชุดของตัวบทต่าง ๆ ในขณะที่เดียวกันวาทกรรมก็เป็นส่วนหนึ่งของบริบทสังคม (Social Context) การวิเคราะห์วาทกรรมจึงเน้นที่การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทกับบริบททางสังคมในการสร้างวาทกรรมนั้นขึ้นมา

มิติที่สอง เน้นการศึกษาพลวัตของอำนาจ (Power Dynamic) ประกอบด้วยการศึกษาเชิงการประกอบสร้าง หรือกระบวนการทางสังคมในการก่อสร้างความจริงในสังคม (Social Reality) และการศึกษาที่เน้นการวิพากษ์การทำงานและภาคปฏิบัติการของวาทกรรม ในฐานะที่เป็นอำนาจรูปแบบหนึ่ง (Mumby, 1993)

ดังนั้น วาทกรรมโดยตัวของมันเองจึงทำหน้าที่ในการสื่อสาร ขยายความ ต่อสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง การสื่อสารวาทกรรมผ่านภาษาจึงเป็นภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรมที่สัมผัสได้ง่ายที่สุด การศึกษาวาทกรรมจึงเป็นผสมผสานไปมาระหว่างการศึกษาในเชิงโครงสร้าง (Structure) และในเชิงภาษา (Linguistic) เพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับลักษณะและรูปแบบของสิ่งต่าง ๆ ในสถานการณ์ทางสังคม (สรณี วงเบ็ยส์ัจจ์, 2544) เป็นการมองความสัมพันธ์เชิงอำนาจ การควบคุม และการเปลี่ยนแปลงในสังคม เป็นการมองความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความไม่เชื่อ ความจริง มายาคติที่รวมเรียกว่าอุดมการณ์หรือแนวความคิด ที่ดำรงอยู่ในสังคม และมีพลังในการกำหนด ชี้นำปรากฏการณ์ในสังคม โดยมีวาทกรรมเป็นเครื่องมือหรือเป็นองค์ประกอบพื้นฐานส่วนย่อยในการทำ ความเข้าใจ

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนมีการศึกษาที่หลากหลายแนวทาง ขึ้นอยู่กับบุคคล เป็นผู้กำหนดความหมายและวิธีการที่จะนำไปสู่ความยั่งยืน ดังนั้นงานวิจัยของการพัฒนาที่ยั่งยืนจะเป็นกรอบที่ชี้นำการวิจัยเพื่อนำไปพิจารณา ศึกษา และอธิบายความยั่งยืนที่จะเกิดขึ้นในอำเภอ เชียงของ จังหวัดเชียงราย งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนี้

การศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ในท้องถิ่น โดยภาคประชาสังคมมีส่วนร่วม มีกระบวนการหลายวิธีที่จะทำให้การพัฒนาท้องถิ่นให้มีความยั่งยืน เช่นงานวิจัยของกิริติ จุฑะวิริยะ (กิติพร จุฑะวิริยะ, 2554) ศึกษาความรู้ท้องถิ่นกับแนวคิดประชาสังคมในกระแสวิวัฒนาการศึกษาร่วมชนบ้านหนองผือในฐานะศูนย์เรียนรู้เครือข่ายชุมชนเป็นสุข อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น กระบวนการสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาชุมชนนั้น คือการนำองค์ความรู้ต่างๆ มาใช้ในการจัดการกับปัญหาภายในชุมชน ได้แก่ 1) จิตสำนึกสาธารณะในการใช้องค์ความรู้ด้านการสื่อสารภายในชุมชนเพื่อสร้างพื้นที่สาธารณะ 2) การใช้องค์ความรู้ด้านทรัพยากรบุคคล 3) การใช้องค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมชุมชน และการใช้ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร โดยการ

ประยุกต์ใช้องค์ความรู้เดิมของชุมชนในการดำรงชีวิตในสังคม ปรับปรุงองค์ความรู้และผลิตองค์ความรู้ใหม่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชน

งานวิจัยของ นาฎฤทัย นิยมไทย (นาฎฤทัย นิยมไทย, 2548) ศึกษาการทำสิ่งแวดล้อมชุมชนแบบประชาชนมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนบ้านออน อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเด็นการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านออนนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือของชุมชนเป็นสิ่งสำคัญเริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหาให้ตรงกับสาเหตุ การแสวงหาทางเลือกที่ชุมชนสามารถจัดการได้ด้วยตนเอง รวมทั้งมีความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและให้คนในชุมชนปฏิบัติร่วมกัน เช่น การรณรงค์เผยแพร่ความรู้ การสอดส่องดูแล การมีอาสาสมัครรับผิดชอบ และมีการออกกฎหมายร่วมกัน จึงเป็นการแก้ไขปัญหาและเป็นการจัดทำแผนสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการได้ จึงเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนภายในชุมชน

งานวิจัยของศุทธิกานต์ และคณะ (ศุทธิกานต์ มีจัน, 2553) ศึกษาเรื่องแนวคิดการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล บทสังเคราะห์ประสบการณ์จากผู้นำท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2553) โดยศึกษาการพัฒนาที่ยั่งยืนและการบูรณาการความร่วมมือของทุกกลุ่มในท้องถิ่นแล้ว ประเด็นการศึกษาคือ ผู้นำในท้องถิ่นจะมีแนวทางในการปฏิบัติให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างไร ซึ่งการวิจัยครั้งนี้พบว่าบทบาทของผู้นำในการนำหลักธรรมาภิบาลและหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติให้เกิดผลการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ 1. ผู้นำต้องเป็นผู้ริเริ่มและผู้ปฏิบัติ คือกระตุ้นให้คนในชุมชนถึงประโยชน์ของการปฏิบัติ 2. ผู้นำต้องริเริ่มและส่งเสริมกิจกรรมให้เกิดกิจกรรมภายในชุมชนเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรมของชุมชน 3. ผู้นำต้องพยายามประสานความรู้และความร่วมมือระหว่างองค์กรภายนอกกับชุมชน 4. การถ่ายทอดองค์ความรู้ของชุมชนซึ่งมีการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ผ่านกลไกที่หลากหลายแตกต่างกันตามลักษณะเฉพาะพื้นที่ 5. การจัดสรรงบประมาณ และงานวิจัยได้ระบุถึงปัจจัยที่จะทำให้การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ 1. การพัฒนาคน โดยให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดจิตสำนึกรักบ้านเกิด 2. การพัฒนาโครงสร้าง ที่ประกอบด้วย 2.1) โครงสร้างทางการเมืองการปกครองทั้งในเรื่องกฎหมาย และความสัมพันธ์ทางอำนาจในรูปแบบเฉพาะที่แตกต่างกันของแต่ละชุมชน 2.2) โครงสร้างเศรษฐกิจที่ผสมผสานเศรษฐกิจของชุมชนดั้งเดิมและเศรษฐกิจโลกเข้าด้วยกัน 2.3) โครงสร้างทางสังคมและ

วัฒนธรรม คือ ต้องเข้าใจวิถีชีวิตหรือพลวัตของท้องถิ่น และความสัมพันธ์ของคนในท้องถิ่น เพื่อปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม

งานวิจัยของ ดวงจันทร์ อภาวชูรัตน์ เจริญเมือง (ดวงจันทร์ เจริญเมือง, 2547) ได้ศึกษา เรื่องเมืองยั่งยืน การศึกษาแบ่งเป็น 2 พื้นที่ ได้แก่ 1. ในเอเชียแนวคิดและประสบการณ์จากเมือง นาราและบาห์ลี และ 2. เมืองยั่งยืนแนวคิดและประสบการณ์ของตะวันตก การศึกษาพบว่าปัจจัยการ พัฒนาที่ทำให้เมืองเกิดความยั่งยืนระหว่างตะวันออกและตะวันออคนั้นมีความแตกต่างกัน งานวิจัยได้ อธิบายปัจจัยของเมืองในเอเชียที่ยั่งยืนนั้นประกอบไปด้วย

1. ความยั่งยืนทางสังคมและวัฒนธรรม ประกอบด้วย ประการแรก ความสามารถในการ ดำรงอยู่ของประชากรและชาติพันธุ์ กล่าวคือ ชาวเมืองที่เคยอาศัยอยู่ในเมืองนั้นๆ มาหลายชั่วอายุคน ต้องไม่ถูกเปลี่ยนแปลง หรือถูกระทบจากบุคคลที่อพยพเข้าไปอยู่อาศัยใหม่ ประการที่สอง การดำรง อยู่ของสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งต้องมีการสืบทอดวิถีชีวิตและประเพณีวัฒนธรรมของตนที่แฝงไปด้วย ความเชื่อและจิตวิญญาณของชุมชน ประการที่สาม คุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ประชาชนต้องม ีความสุข โดยรัฐต้องดูแลระบบสาธารณสุขปกเื้อค ความปลอดภัย การศึกษา และประชาชนต้องสามารถ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบ้านเมืองได้อย่างเสรี และประการสุดท้าย ความเข้มแข็งของพลเมืองและ ชุมชน ประชาชนต้องมีสำนึกต่อส่วนรวม (public mind)

2. ความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ประการที่หนึ่ง ความคงอยู่ของสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศที่เป็นระบบที่ค้ำจุนชีวิต กล่าวคือ ต้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ อันได้แก่ ป่า ไม้ ดิน แม่น้ำ ความหลากหลายทางชีวภาพ ประการที่สอง ความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรอย่าง เท่าเทียม

3. ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย ประการแรก ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เมืองต้อง มีเศรษฐกิจที่ดีและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างเสถียร ประการที่สอง การกระจายรายได้ที่เป็นธรรม ลดช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจน ซึ่งคนจนต้องได้รับความเท่าเทียมในเรื่องของการเข้าถึงแหล่ง ทุนที่สามารถพัฒนาอาชีพให้มั่นคงได้ด้วย

4. ความยั่งยืนทางด้านจิตวิญญาณ ประกอบด้วย ประการแรก การเก็บรักษาจิตวิญญาณ ของบ้านเมือง ประการที่สอง การสืบทอดปรัชญา ความเชื่อ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ประการที่สาม

ความเข้มแข็งขององค์กรศาสนา กล่าวว่า เมืองที่ยั่งยืนต้องประกอบด้วยคนที่อยู่ในกรอบของศีลธรรม ถูกบ่มเพาะจากศาสนาที่เข้มแข็ง

5. ความยั่งยืนทางด้านการบริหารจัดการบ้านเมือง ประกอบด้วย ประการแรก การมีธรรมาภิบาล มีความโปร่งใสในการบริหารจัดการ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ วางแผนเพื่อพัฒนา ประการที่สอง การมีนโยบายระดับชาติและเมืองที่เกื้อหนุนให้เกิดการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ต้องมีนโยบายระดับประเทศที่เอื้อให้เมืองนั้นๆสามารถเติบโตอย่างมั่นคง มีความยั่งยืนด้านต่าง ๆ ประการที่สาม การมีผังเมืองที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเมืองต้องมีการวางแผนผังเมืองที่รอบคอบ กำหนดการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม ประการที่สี่ ความสามารถในการเลี้ยงตัวของเมือง และประการสุดท้าย ประสิทธิภาพในการจัดการของเสีย คือต้องมีระบบจัดการของเสียและขยะที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กรมส่งเสริมคุณภาพแวดล้อมร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ส่วนส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน, ม.ป.ป.) ทำภารกิจการพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกัน คือ การสร้างจิตสำนึก ความตระหนักให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสู่การบริโภคเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งยึดหลักประชาชนเป็นศูนย์กลางแห่งการพัฒนา ซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนอยู่ภายใต้แผนปฏิบัติการ 21 ระดับท้องถิ่น (Local Agenda 21) ทั้งนี้กรมส่งเสริมคุณภาพมีเป้าหมายภารกิจครั้งนี้ คือ 1) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยตนเองและให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม โดยมีแผนปฏิบัติการลึ่น่าอยู่อย่างยั่งยืน 2) กิจกรรมตามแผนต้องมีแกนนำชุมชนและเมืองคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ขับเคลื่อน 3) ถอดบทเรียนที่ผ่านมา เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาท้องถิ่น 4) เป็นแหล่งเรียนรู้ และขยายเครือข่ายสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใกล้เคียง ภารกิจนี้ดำเนินตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2557 ทำให้เกิดชุมชนต้นแบบด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนในหลายรูปแบบ ดังนี้

1. เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ดำเนินการชุมชนต้นแบบด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในบริบทเมืองท่องเที่ยว โดยใช้แนวคิดการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ ใช้ต้นทุนทางสังคม วัฒนธรรมและประเพณีที่มีความเข้มแข็ง สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. เทศบาลเมืองหนองสำโรง จังหวัดอุดรธานี เทศบาลตำบลพังโคน จังหวัดสกลนคร และเทศบาลตำบลกำแพง จังหวัดสตูล เทศบาลตำบลสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ใช้กลยุทธ์ที่ผสมผสานมิติทางเศรษฐกิจ สังคม ในการขับเคลื่อนการจัดการสิ่งแวดล้อม

พร้อมสร้างจิตสำนึกและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมด้วย นอกจากนี้ยังมีเทศบาลตำบลเขาพระงาม จังหวัดลพบุรี เทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ เทศบาลตำบลสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ เทศบาลตำบลนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี องค์การบริหารส่วนตำบลหัวดง จังหวัดพิจิตรและเทศบาลตำบลเกาะคา จังหวัดลำปาง ที่เข้าร่วมภารกิจในการพัฒนาชุมชนของตนเองให้ยั่งยืน โดยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งนั้นมีกลยุทธ์ที่แตกต่างกันไป กล่าวได้ว่ากรมส่งเสริมจัดโครงการแผนปฏิบัติการท้องถิ่น 21 เป็นแนวเชิงรุกต่อองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น สร้างความตระหนักและตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างยั่งยืนในชุมชน

งานวิจัยของดวงททัย แก้วสกุล (ดวงททัย แก้วสกุล, 2553) ศึกษาการเคลื่อนไหวและศักยภาพของกลุ่มประชาสังคมข้ามพรมแดนในการคัดค้านการระเบิดแก่งแม่น้ำโขง บริเวณพรมแดนไทย-ลาว โดยการศึกษาเน้นภาคประชาสังคมและบริเวณการระเบิดแก่งแม่น้ำโขงที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ซึ่งการศึกษาพบว่าภาคประชาสังคมทำงานเป็นเครือข่ายและข้ามพรมแดนซึ่งประชาคมในท้องถิ่นต้องการสร้างความเข้มแข็งและอำนาจต่อรองกับรัฐบาล โดยมีรูปแบบการเคลื่อนไหวแบบ คือ การให้ความรู้กับชาวบ้านการจัดเวทีเสวนาทั้งในพื้นที่และต่างประเทศ สร้างความร่วมมือเชิงเครือข่ายกับประเทศเพื่อนบ้านและกลุ่มประชาสังคมในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง และเคลื่อนไหวผ่านสื่อมวลชน

งานวิจัยของประภาส ปิ่นตบแต่ง (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2547) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประชาสังคมกับรัฐบาล ชาวประมงพื้นบ้านอำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา พบว่ากลุ่มชาวประมงพื้นบ้านอำเภอเกาะยาวรวมตัวกันเป็นเครือข่าย โดยที่มีเครือข่ายอื่นๆ และองค์กรพัฒนาเอกชนที่ช่วยสนับสนุน ซึ่งเครือข่ายชาวประมงมีกิจกรรมเคลื่อนไหว ยุทธศาสตร์และวิธีการต่อต้าน คือ การสร้างความเข้มแข็งให้กับโครงสร้างและเครือข่ายชุมชน การระดมพลังผลักดันกฎหมายและนโยบาย มี 3 ลักษณะ ได้แก่ การบังคับใช้กฎหมาย การทบทวนกฎหมายหรือร่างกฎหมายใหม่ และการมุ่งเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชุมชนในท้องถิ่นกับรัฐ เพื่อมุ่งไปสู่การจัดการทรัพยากรโดยชุมชนมากขึ้น นอกจากนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างชาวประมงท้องถิ่นและรัฐบาลในช่วงแรกจะเป็นการร่วมงานกับรัฐบาลในแง่ของการประสานงานกัน ซึ่งในงานวิจัยแบ่งตัวแสดงที่เครือข่ายปฏิสัมพันธ์กับรัฐ 3 ฝ่ายด้วยกัน ได้แก่ เจ้าหน้าที่กองอนุรักษ์ ผู้นำเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น และองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น

ส่วนงานวิจัยของเอกพล เสียงดั่ง (เอกพล เสียงดั่ง, 2550) ได้ศึกษาเรื่องผลสะท้อนจากการต่อสู้ของขบวนการคนจนและคนด้อยอำนาจในสังคมไทยตั้งแต่ ปี 2531 – 2549 ซึ่งงานวิจัยได้ศึกษาขบวนการคนจนและคนด้อยอำนาจ จำนวน 6 ขบวนการ พบว่าการต่อสู้ของขบวนการคนจนและคนด้อยอำนาจนั้นสาเหตุมาจากปัญหาความเดือดร้อน เช่น ปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรระหว่างรัฐ/นายทุน กับชาวบ้าน ปัญหาการดำเนินนโยบายการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานของรัฐที่ส่งผลกับชาวบ้านทั้งในด้านมิติเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม จากการต่อสู้ของขบวนการคนจนพบว่าปัจจัยที่สำคัญส่งผลให้การต่อสู้สร้างผลสะท้อนได้ คือ 1. รูปแบบองค์กรเคลื่อนไหวของขบวนการ มีลักษณะการใช้โครงสร้างองค์กร (organization structure) แบบกระจายอำนาจ (decentralization) ซึ่งใช้การตัดสินใจแบบรวมหมู่จากคนกลุ่มหนึ่งที่เป็นสมาชิก 2. ชุดยุทธวิธีการต่อสู้ (tactical repertoires) เช่น การเดินเท้าทางไกล การชุมนุมประท้วงปิดล้อมสถานที่สำคัญ อย่างยืดเยื้อ ซึ่งชุดยุทธวิธีที่สามารถประสบความสำเร็จได้นั้น เกิดจาก ประการที่หนึ่ง การเคลื่อนไหวร่วมกันโดยตรงของขบวนการคนจนในรูปแบบของเครือข่ายความร่วมมือ ผ่านทางสื่อต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ ประการที่สอง การติดต่อสื่อสารระหว่างนักเคลื่อนไหว และแกนนำสมาชิก ทำให้มีการถ่ายทอดแนวคิด ทักษะคติ ค่านิยม อุทิศการณั้ ประการที่สุดท้าย โครงสร้างโอกาสทางการเมืองนั้นเป็นตัวแปรในการปรับเปลี่ยนขบวนการคนจนฯ เช่น การปรับโครงสร้างองค์กรเคลื่อนไหว การปรับยุทธวิธีให้เข้ากับโครงสร้างโอกาสทางการเมือง

ผลการศึกษาผลสะท้อนของขบวนการคนจนฯ ที่ท้าทายรัฐโดยตรง คือการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางนโยบาย แต่ละขบวนการคนจนนั้นมีเป้าหมายในการเข้าสู่กระบวนการที่แตกต่างกัน เช่น เข้าไปเปลี่ยนแปลงนโยบายที่มีอยู่เดิม การจัดตั้งวาระทางนโยบาย หรือเป็นการบังคับใช้นโยบาย เอกพลได้อธิบายเพิ่มเติมว่าขบวนการคนจนจะประสบความสำเร็จในการผลักดันหรือเปลี่ยนแปลงนโยบายได้นั้น ขึ้นอยู่กับการสร้างกรอบวาทกรรมของขบวนการคนจนฯ และโครงสร้างโอกาสทางการเมืองที่เป็นตัวช่วยให้ยุทธวิธีประสบความสำเร็จและมีผลต่อกระบวนการทางนโยบาย

หากกล่าวถึงกระบวนการทางนโยบายมีอีกหนึ่งมิติที่สำคัญในการพิจารณา คือ การเมืองในกระบวนการทางนโยบาย นั้นหมายถึงขั้นตอนในการกำหนดนโยบาย เพราะหัวใจของขั้นตอนในการกำหนดนโยบาย คือการตัดสินใจ อธิบายได้ว่านโยบายจะออกมาเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับตัดสินใจ

ของผู้กำหนดนโยบาย เป็นการสะท้อนว่าใครเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจอย่างแท้จริง ซึ่งการตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบาย คือการกำหนดเป้าหมายล่วงหน้าอย่างใดอย่างหนึ่งของรัฐ และเป็นกิจกรรมที่มีบุคคลและกลุ่มต่างๆ มีบทบาทแตกต่างกันเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อาจเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) หรือเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อการกำหนดนโยบาย ดังนั้นการกำหนดนโยบายจึงเป็นเรื่องของการเมืองที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง การต่อสู้ระหว่างบุคคลกับกลุ่มต่างๆ ที่มีความปรารถนาในเนื้อหาของนโยบาย (จุมพล หนีมพานิช, 2545)

งานวิจัยของศุภสวัสดิ์ ชัชวาล (ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์, 2555) ที่ศึกษาการเมืองในกระบวนการกระจายอำนาจ กล่าวการเมืองในกระบวนการกระจายอำนาจนั้นมีบทบาทของตัวแสดงที่สำคัญต่างๆ 4 กลุ่ม ได้แก่ 1. ระบบราชการ นั้นมีบทบาทที่เข้มแข็งในกระบวนการกระจายอำนาจ มีหน้าที่ในการวางกติกาทางการเมืองและการบริหาร จึงมีอำนาจในการตรากฎหมาย ระเบียบ และวางหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจ 2. นักการเมืองระดับชาติ เป็นตัวแสดงที่มีบทบาทอย่างสำคัญในการกำหนดทิศทางและจังหวะของการดำเนินนโยบายด้านการกระจายอำนาจ เนื่องจากเป็นผู้ยึดกุมอำนาจการจัดสรรงบประมาณให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3. นักการเมืองท้องถิ่น ไม่ได้มีบทบาทที่เด่นชัดในการผลักดันและเรียกร้องกระบวนการกระจายอำนาจ บางครั้งก็ขาดพลังในการต่อรองแต่พลังของนักการเมืองท้องถิ่นจะเข้มแข็งก็ต่อเมื่อเป็นเรื่องของผลประโยชน์ร่วมของนักการเมืองเอง และตัวแสดงตัวสุดท้ายคือ ภาคประชาชน ถึงกฎหมายจะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นมากขึ้น แต่ในข้อเท็จจริงนั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่นยังมีข้อจำกัดทั้งทางด้านกฎหมายหรือการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน แต่ก็สรุปไม่ได้ว่าประชาชนนั้นจะไม่มีพลังและส่วนร่วมทางการเมืองเลย

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเมืองในการกำหนดนโยบายระดับท้องถิ่น ของเพิ่มพล กันเทพา (เพิ่มพล กันเทพา, 2555) ศึกษากรณีการกำหนดงบประมาณรายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่านโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลถูกกำหนดขึ้นจากชนชั้นนำ คือกลุ่มของฝ่ายบริหารและกลุ่มของฝ่ายนิติบัญญัติ ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบาย ถึงแม้จะมีการจัดประชาคมหมู่บ้านที่ให้ชาวบ้านเป็นผู้มีบทบาทในการเสนอปัญหาและความต้องการต่าง ๆ และผู้นำหมู่บ้านเป็นผู้รวบรวมปัญหาที่ประชาชนเสนอให้กับทางเจ้าหน้าที่ อบต. ต่อมาคือการจัดประชาคมตำบลผู้ที่มีบทบาทในการตัดสินใจคือ สมาชิกสภา อบต.

ส่วนผู้นำหมู่บ้านเป็นเพียงผู้เข้าร่วมประชุมเพื่อรับฟังข้อเสนอต่างๆ เท่านั้น และในขั้นการจัดทำแผนพัฒนาตำบล (แผนสามปี) ผู้ที่มีบทบาทในการจัดทำและตัดสินใจคือ ข้าราชการประจำเนื่องจากเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญทางด้านกฎหมาย ส่วนสมาชิกสภา อบต. จะมีหน้าที่พิจารณาและรับทราบแผนพัฒนาตำบล

งานวิจัยสุพิชญา จารุพันธ์ (สุพิชญา จารุพันธ์, 2549) ศึกษาการเมืองในกระบวนการกำหนดนโยบายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุปว่า กระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะท้องถิ่นอยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์ และการเมืองแบบเครือญาติ โดยไม่มีส่วนร่วมจากประชาชนในทางปฏิบัติ พบว่าการกำหนดนโยบายนั้นเกิดจาก ปัจจัย 3 ประการ ได้แก่

1. ปัจจัยเชิงโครงสร้างหน้าที่ คือ การกำหนดนโยบายนั้นต้องอยู่ภายใต้กรอบอำนาจตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เลย์ขอบเขตอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดตามที่กฎหมายกำหนด ไม่ได้รวมถึงต้องมีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล และแผนยุทธศาสตร์จังหวัด

2. ปัจจัยเชิงการเมือง คือ การกำหนดนโยบายขององค์การบริหารส่วนเป็นการตัดสินใจของผู้นำ โดยตั้งอยู่บนเหตุผลทางการเมืองมากกว่าปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดสรรผลประโยชน์ที่ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัด และสมาชิกสภาองค์การบริหารจังหวัดเป็นผู้ตั้งกติกา ในส่วนพลังการผลักดันของประชาชนนั้นยังไม่ได้ได้รับความสนใจจากผู้นำเท่าที่ควร

3. ปัจจัยจากนักการเมืองระดับชาติ คือ นักการเมืองระดับชาติจะให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนนักการเมืองท้องถิ่นที่เป็นตัวแทนของกลุ่มเพื่อลงสมัครเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด และสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด เนื่องจากนักการเมืองท้องถิ่นเป็นฐานเสียงสำคัญ นักการเมืองระดับชาติ ซึ่งเครื่องมือในควบคุมของนักการเมืองระดับชาติก็คือ ควบคุมกลไกการกำหนดนโยบายเพื่อให้เกิด โครงการพัฒนาท้องถิ่นซึ่งนักการเมืองท้องถิ่นเองก็ต้องพึ่งพานักการเมืองระดับชาติ จึงมีความเกื้อหนุนและทับซ้อนทางประโยชน์ซึ่งกันและกัน

2.6 กรอบแนวความคิดในการศึกษา

การศึกษาการเมืองของการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้เลือกพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เป็นกรณีศึกษาในส่วนนี้ได้กำหนดกรอบการวิเคราะห์โดยแยกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

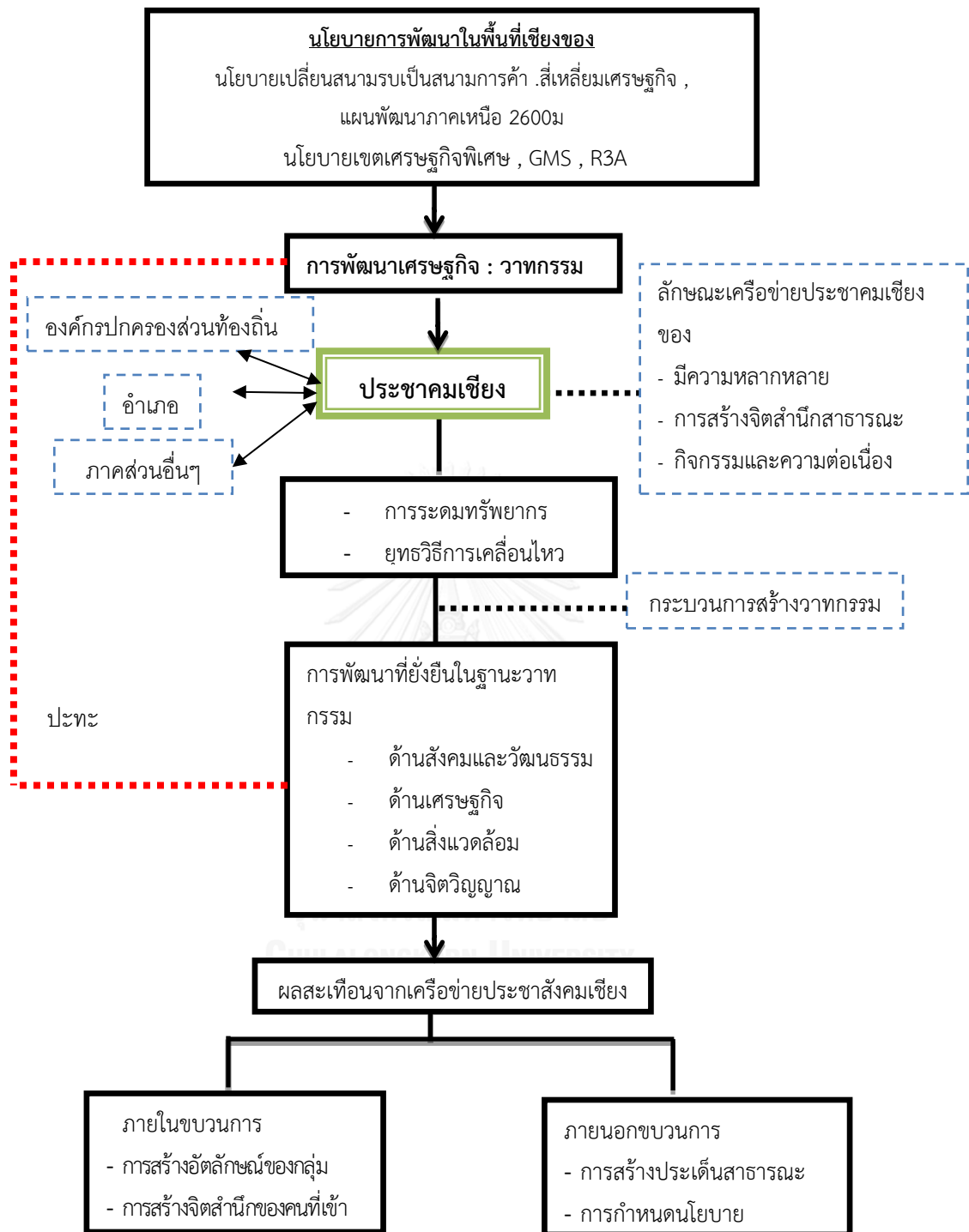
ประเด็นแรก คือ วิเคราะห์เครือข่ายประชาสังคมเชียงของโดยใช้แนวคิดเรื่องประชาสังคม (Civil society) และแนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social movement) เป็นเครื่องมือใน

การทำความเข้าใจ และอธิบายลักษณะเครือข่ายประชาสังคมเชียงใหม่ ซึ่งมีบทบาทและส่วนร่วมการพัฒนาในพื้นที่ ประกอบไปด้วย ประการแรก ความหลากหลายของปัจเจกที่เข้าร่วม ประเด็นที่สนใจในการเข้าร่วมเป็นภาคประชาสังคม ประการที่สอง การรวมกลุ่มในรูปแบบที่เป็นชุมชน มีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม ในการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาอำเภอเชียงใหม่ของให้เกิดความยั่งยืน ประการที่สาม กิจกรรมและความต่อเนื่องที่สร้างกระบวนการเรียนรู้ ถกเถียงประเด็นปัญหาาร่วมกันภายในกลุ่ม และประการสุดท้าย การมีเครือข่ายและการติดต่อสื่อสาร ที่เครือข่ายภาคประชาสังคมเชียงใหม่ได้ใช้

อย่างไรก็ดี เมื่อเข้าใจถึงลักษณะเครือข่ายภาคประชาสังคมเชียงใหม่ของแล้ว สิ่งที่ต้องพิจารณาและศึกษาต่อคือการดำรงอยู่ของเครือข่ายที่มีความเข้มแข็ง สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ให้เกิดขึ้นในพื้นที่ได้นั้น จึงใช้แนวคิดการระดมทรัพยากรเพื่อวิเคราะห้ และอธิบายปัจจัยที่ทำให้เครือข่ายภาคประชาสังคมสามารถสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่ นอกจากนั้นยังใช้แนวคิดยุทธวิธีของการเคลื่อนไหววิเคราะห้การทำงานของเครือข่ายเพื่อที่จะให้เกิดผลสะท้อน ซึ่งจะเป็นการอธิบายกลวิธีที่เครือข่ายภาคประชาสังคมเชียงใหม่ของใช้เพื่อให้เกิดบทบาทของเครือข่ายในการพัฒนาที่ยั่งยืนพื้นที่อำเภอเชียงใหม่ของ พร้อมทั้งใช้แนวคิดโครงสร้างโอกาสทางการเมืองเป็นตัวสนับสนุน ในการอธิบายถึงความสามารถการเคลื่อนไหวกิจกรรมต่าง ๆ เครือข่ายภาคประชาสังคมเชียงใหม่ของ

ประเด็นที่สอง คือ การพิจารณาว่าทฤษฎีการพัฒนาที่ถูกสร้างขึ้นจากเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ที่มีต่อการพัฒนาในพื้นที่ โดยพิจารณาความหมายและการสร้างอำนาจให้กับวาทกรรมของการพัฒนาที่ยั่งยืน

ประเด็นที่สาม คือ ผลสะท้อนที่เกิดจากเคลื่อนไหวของเครือข่ายภาคประชาสังคม ได้แก่ การสร้างประเด็นสาธารณะให้เกิดการรับรู้วงกว้าง สร้างทัศนคติสาธารณะ และการกำหนดนโยบายการพัฒนาในอำเภอเชียงใหม่ของ ซึ่งมีประเด็นที่ต้องพิจารณาคือ การเมืองในการกำหนดนโยบายของการพัฒนาที่ยั่งยืนในอำเภอเชียงใหม่ของ พิจารณาตัวแสดงที่มีอำนาจตัดสินใจในการกำหนดนโยบายการพัฒนาที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนในพื้นที่ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการปกครองส่วนภูมิภาค คือ อำเภอ หรือ ภาคประชาสังคม นอกจากนั้นยังพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่าง เครือข่ายประชาสังคมเชียงใหม่ของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับอำเภอ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจกำหนดนโยบายการพัฒนาพื้นที่ที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน



ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการศึกษา

บทที่ 3

อำเภอเชียงของ : การพัฒนาและสภาพปัญหา

การศึกษาการพัฒนาที่ยั่งยืนในอำเภอเชียงของ เพื่อให้เข้าใจลักษณะความสำคัญของพื้นที่จึงต้องทำความเข้าใจกับสภาพทั่วไปของท้องถิ่นและบริบทของอำเภอเชียงของ ในบทที่ 3 นี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงสภาพทั่วไปอำเภอเชียงของ ลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ การปกครอง และประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อแนวคิดการพัฒนา รวมถึงกลุ่มประชาสังคมในท้องถิ่น

3.1 สภาพทั่วไปอำเภอเชียงของ

ลักษณะทางกายภาพ

อำเภอเชียงของเป็นหนึ่งในอำเภอในจังหวัดเชียงราย ที่ตั้งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย พื้นที่ทั้งหมด 762.067 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดกับพื้นที่ต่างๆ ดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเวียงแก่น อำเภอขุนตาล อำเภอพญาเม็งราย และอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย ทิศตะวันออก ติดต่อกับ แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอดอยหลวง และอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งพื้นที่อำเภอเชียงของติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจึงมีจุดผ่านแดนที่เป็นเส้นทางเชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน 2 จุด คือ จุดผ่านแดนถาวรที่อำเภอเชียงของ เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว และจุดผ่านแดนชั่วคราวบ้านใจใจ๋ ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ

พื้นที่อำเภอเชียงของมีความอุดมสมบูรณ์เนื่องจากเป็นที่ราบระหว่างหุบเขา มีแนวเทือกเขาขนาบทั้งทิศเหนือและทิศใต้ มีทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้มีเขตป่าไม้ถาวรและเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่อำเภอเชียงของมีลำน้ำที่สำคัญ 2 ส่วน ได้แก่ ลำน้ำแม่ น้ำอิง ที่ถือได้ว่าเป็นลำน้ำสายหลักในพื้นที่อำเภอเชียงของ และลำน้ำสายเล็กๆ ที่ไหลลงสู่แม่น้ำโขง ได้แก่ ลำน้ำตุ๊ก และลำน้ำสม พร้อมทั้งมีแม่น้ำโขงไหลผ่าน ส่งผลให้พื้นที่อำเภอเชียงของเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญของจังหวัดเชียงรายที่มีความพร้อมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและยุทธศาสตร์ที่ตั้งเป็นเมืองท่าที่สำคัญและเป็นจุดผ่านแดนไปยังประเทศเพื่อนบ้าน

อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย



ภาพที่ 4 แผนที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
(เชียงรายโฟกัส)

ลักษณะเศรษฐกิจ

ลักษณะเศรษฐกิจอำเภอเชียงของประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน 177,944 บาท/ปี และรายได้บุคคลเฉลี่ย 67,199 บาท/ปี โดยประชากรในพื้นที่ประกอบอาชีพ ดังนี้

ประเภทอาชีพ

เกษตรกรรม ทำนา	38.52%
เกษตรกรรม ทำไร่	7.08%
เกษตรกรรม ทำสวน	4.37%
เกษตรกรรม ประมง ปศุสัตว์	0.004%
รับราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ พนักงานรัฐวิสาหกิจ	2.19%
รับจ้างทั่วไป	17.70%
ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว	6.49%

ตารางที่ 1 ข้อมูลประเภทอาชีพ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
(องค์การบริหารส่วนตำบล, 2557)

ภายในอำเภอเชียงของประชากรส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมร้อยละ 50.01 ของประชากรทั้งหมดในพื้นที่ หมายถึงว่าคนในพื้นที่ยังคงต้องการที่ดินเพื่อใช้ทำเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ เกษตรกรในพื้นที่จึงประสบปัญหาไม่มีที่ทำกิน อันเนื่องมาจากการลงทุนซื้อที่ของนายทุน ก่อให้เกิดความขัดแย้งซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวในหัวข้อลำดับถัดไป

อำเภอเชียงของในปี พ.ศ. 2557 มีจำนวนประชากรทั้งหมด 35,327 คน ครัวเรือน 13,341 ครัวเรือน เป็นชาย 17,832 คน หญิง 17,495 คน (องค์การบริหารส่วนตำบล, 2557) มีความหนาแน่นของประชากร 74.30 คน/ตร.กม. ซึ่งประชากรที่อาศัยในพื้นที่นั้นมีหลายเชื้อชาติ ได้แก่ ชาวไทยพื้นเมืองเดิม ชาวไทยลื้อ ชาวไทยภูเขาเผ่าต่าง ๆ ที่ประกอบด้วย ชนเผ่าม้ง ชนเผ่าเย้า ชนเผ่าลาหู่ ชนเผ่าขมุ และชนเผ่าจีนฮ่อ

ในเขตพื้นที่อำเภอเชียงของมีหน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่น 8 แห่ง ประกอบด้วย เทศบาลตำบล 7 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 1 แห่ง ดังนี้

1. เทศบาลตำบลเวียงเชียงของ ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลเวียง
2. เทศบาลตำบลเวียง (นอกเขตเทศบาลตำบลเวียงเชียงของ)
3. เทศบาลตำบลบุญเรือง
4. เทศบาลตำบลศรีง
5. เทศบาลตำบลห้วยซ้อ
6. เทศบาลตำบลสถาน
7. เทศบาลตำบลศรีดอนชัย
8. องค์การบริหารส่วนตำบลริมโขง

3.2 ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

“เชียงของ” เป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานประมาณ 1,300 ปี ซึ่งพื้นที่อำเภอเชียงของมีความสำคัญในแต่ละยุคสมัยที่แตกต่างกันไป ดังนี้³

1. ยุคลาวจกราช จากการค้นพบประวัติศาสตร์พบว่าพื้นที่อำเภอเชียงของแสดงการตั้งรกรากของชุมชนตั้งแต่ พ.ศ. 1181 เป็นเมืองลูกหลวง ซึ่งอยู่ในยุคตำนานบ้านฮ้อยเต่า พื้นที่อำเภอเชียงของมีความสำคัญได้แก่ เป็นเมืองท่าที่สำคัญในการเดินทาง 2 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางลำน้ำของ (ไปหลวงพระบาง) และเส้นทางลำน้ำอิง (ไปเมืองเทิง) อีกทั้งความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่เชียงของจึงเป็นเมืองเสบียงคลังอาหารในลุ่มน้ำอิง

2. ยุคล้านนา เริ่มต้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 1805 เมื่อพญามังรายสร้างเมืองเชียงรายโดยย้ายเมืองจากเชียงแสนมาตั้งเมืองใหม่ที่เมืองเชียงราย และได้มีการรวบรวมแว่นแคว้นต่างๆ ให้เป็นอาณาจักรล้านนา อำเภอเชียงของเป็นเมืองท่าการค้าที่สำคัญในเส้นทางน้ำโขงและยังคงเป็นเสบียงคลังอาหารเนื่องจากพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ กล่าวได้ว่าเชียงของรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยท้าวสุทนต์เงินยางหรือเชียงแสน โดยใช้ชื่อว่า "ขรราช" ต่อมาเมื่อฐานะเป็นเมืองชื่อ "เมืองเชียงของ" ขึ้นอยู่ในความปกครองของ นันทบุรี (น่าน) โดยเจ้าครองนครน่านได้ตั้งให้เจ้า อริยวงศ์ เป็นเจ้าเมืองเชียงของ และ

³การแบ่งยุคสมัยตามประวัติศาสตร์ จากการสัมภาษณ์นายนิวัต ร้อยแก้ว วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2557 และการบรรยายในเวทีขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเชียงของ ระหว่างวันที่ 20-21 กุมภาพันธ์ 2557

ปกครองเมืองเชียงของสืบต่อมาจนถึงเจ้าเมืองคนสุดท้าย คือ พญาจิตวงศ์วรยศรังษี และในปี พ.ศ. 2453 มีฐานะเป็นอำเภอขึ้นกับจังหวัดเชียงรายมาจนถึงปัจจุบัน โดยมี พญาอรियวงษ์ (น้อย จิตตางกูร) เป็นนายอำเภอคนแรกในปี พ.ศ. 2457



ภาพที่ 5 แผนที่เมืองเก่า อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
(นพรัตน์ ละมุล, 2556)

3. ยุคสงครามโลก เป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงของประชากรที่อยู่อาศัยเกิดการอพยพเข้ามาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ประกอบด้วย คนม้ง คนเมี่ยน(เย้า) คนลาหู่ คนจีนฮ่อ และคนอาข่า เนื่องจากอพยพหนีภัยสงครามและแสวงหาพื้นที่ทำกินใหม่ ส่งผลให้พื้นที่เชียงของมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ซึ่งรวมกับชาติพันธุ์เดิมในท้องถิ่น ได้แก่ คนยวน(คนเมือง) คนกำมู(ขมุ) และคนลื้อเชียงของจึงประกอบด้วย 9 กลุ่มชาติพันธุ์ที่ร่วมกันสร้างชุมชนจนกลายเป็นเมืองเชียงของ



ภาพที่ 6 การตั้งถิ่นฐานของชนเผ่าต่าง ๆ ในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
(นพรัตน์ ละมุล, 2556)

4. ยุคหลังสงครามหรือยุคสงครามการค้า ได้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายการค้า ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คือเปลี่ยนนามรบเป็นสนามการค้า ส่งผลให้เชียงของได้รับความสนใจจากนักลงทุน เนื่องจากเป็นเมืองชายแดน มีลักษณะเป็นเมืองท่า สามารถติดต่อค้าขายและการท่องเที่ยวไปยังสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้สะดวกประกอบกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเปิดด่านเพื่อการค้าและการลงทุน ส่งผลให้เกิดการลงทุน และการค้าขายที่ดินในพื้นที่อำเภอเชียงของ ที่ดินจึงมีราคาสูงขึ้น

จากการศึกษาประวัติศาสตร์พื้นที่อำเภอเชียงของนั้น พบว่าเชียงของมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานและมีชาติพันธุ์ที่หลากหลาย และยังมีลักษณะภูมิประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และเป็นเมืองชายแดนที่มีน้ำโขงไหลผ่านและมีอาณาเขตที่ติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จึงทำให้อำเภอเชียงของเป็นจุดยุทธศาสตร์เมืองท่าที่สำคัญในหลายยุคสมัย ประวัติศาสตร์อำเภอเชียงของถูกสร้างเป็นสิ่งสำคัญในการตระหนักรับรู้รากเหง้าและความสำคัญอำเภอเชียงของที่มีมาอย่างยาวนาน กล่าวได้ว่าการมีประวัติศาสตร์นั้นสร้างอัตลักษณ์ให้อำเภอเชียงของ คือ การดำรงวิถีชีวิตของผู้คนที่อยู่ร่วมกับน้ำโขง ทั้งในด้านการประกอบอาชีพ การมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีศิลปวัฒนธรรม องค์กรความรู้ท้องถิ่น สามารถสรุปความสำคัญของเมืองเชียงของในยุคต่างๆ ได้ดังนี้



ภาพที่ 7 ช่วงเวลาของยุคต่างๆ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

3.3 การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงในอำเภอเชียงของ

พื้นที่อำเภอเชียงของมีลักษณะภูมิประเทศที่ติดแม่น้ำโขงส่งผลให้มีการเดินทางติดต่อกับนานาประเทศได้อย่างสะดวกพร้อมทั้งมีอาณาเขตที่ติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนั้น อำเภอเชียงของจึงเป็นเมืองชายแดนที่สำคัญโดยที่อำเภอเชียงของได้รับการพัฒนาทางเศรษฐกิจตามนโยบายดังนี้

1. นโยบายตามโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Meakong Sub-region: GMS) ที่เริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ. 2535 ที่ประกอบด้วย 6 ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กัมพูชา ไทยและเวียดนาม ซึ่งโครงการนี้มีวัตถุประสงค์ได้แก่ 1. ส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน อุตสาหกรรม การเกษตรและการบริการ 2. สนับสนุนการจ้างงานและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ให้ดีขึ้น 3. ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรระหว่างกันอย่างมีประสิทธิภาพ 4. ส่งเสริมการเชื่อมโยงที่เข้มแข็งทางเศรษฐกิจของทุกประเทศในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง เพื่อเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจในการค้าระดับโลก โดยมุ่งเป้าการพัฒนาหลักได้แก่ 7 สาขา ได้แก่ คมนาคมขนส่ง พลังงาน การสื่อสารโทรคมนาคม สิ่งแวดล้อม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การท่องเที่ยวและการค้าและการลงทุน จากนโยบายความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงนั้นส่งผลให้อำเภอเชียงของอยู่ในแผนงานการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North – South Economic Corridor) ที่มีถนนสาย R3A และสะพานมิตรภาพไทย – ลาว เพื่อเป็นประตูเชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้านซึ่งยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอเชียงของนั้นเป็นเมืองโลจิสติกส์และบริการขนส่งที่มีเส้นทางเชื่อมไปสาธารณรัฐประชาชนจีนโดยตัดผ่านสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และให้เป็นเมืองแฉะ/ ผ่านสำหรับนักท่องเที่ยว(สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงราย, 2549)



ภาพที่ 8 ระยะทางจุดเชื่อมต่อกมนาคม อำเภอเชียงของ
(รัชชัย ภูเจริญยศ, 2556)

2. นโยบายประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) เป็นนโยบายที่พัฒนาจากสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2510 วัตถุประสงค์ในการก่อตั้งครั้งแรกนั้นเพื่อสร้างสันติภาพในภูมิภาคที่จะนำมาถึงเสถียรภาพทางการเมือง ความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม แต่ในช่วงเวลาที่มีการค้าระหว่างประเทศมีการแข่งขันและการกีดกันทางการค้าที่สูงขึ้น กลุ่มอาเซียนจึงเน้นกระชับและขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าระหว่างกันเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองที่มากขึ้นและต่อมาได้มีการตกลงระหว่างประเทศสมาชิกเพื่อจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) โดยมีประเทศสมาชิกทั้งหมด 10 ประเทศ ได้แก่ ไทย พม่า มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ เวียดนาม ลาว กัมพูชาและบรูไน ซึ่งการเปิดประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2558 ส่งผลให้ประเทศสมาชิกสามารถเคลื่อนย้ายสินค้า การบริการ การลงทุน แรงงานฝีมือ ได้อย่างเสรี พร้อมกับอนาคตที่ประชาคมอาเซียน จะเป็นอาเซียน + 3 มีประเทศที่

เพิ่มเติมเข้ามาได้แก่ จีน เกาหลีใต้ และญี่ปุ่นภายใต้เป้าหมายของการรวมกลุ่มอาเซียนนั้น พื้นที่อำเภอเชียงของนั้นอยู่ในกรอบของเรื่องการขนส่งและบริการโลจิสติกส์ ซึ่งจะเป็นพื้นที่ผ่านในการขนส่งสินค้าไปยังประเทศเพื่อนบ้านรวมถึงการท่องเที่ยวด้วย

3. นโยบายแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2545 เห็นชอบให้มีการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใน 3 พื้นที่ ได้แก่ อำเภอเชียงแสนและอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา โดยให้เป็นโครงการนำร่อง แต่สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำกรอบแนวคิดการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงรายให้ครอบคลุมพื้นที่ชายแดนหลัก จังหวัดเชียงราย จึงเพิ่มอำเภอเชียงของ เนื่องจากเห็นว่าเป็นพื้นที่ที่มีความได้เปรียบด้านที่ตั้งอยู่ในแนวเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ เชื่อมโยงไทย-พม่า/ลาว-จีน วัตถุประสงค์ของเขตเศรษฐกิจพิเศษคือ เป็นศูนย์กลางด้านการผลิต การค้า การลงทุน และกรคมนาคมขนส่งของอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง รวมถึงกระตุ้นเศรษฐกิจและสังคมในระดับจังหวัด ภาคและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ไทยทั้งด้านการค้า การลงทุน การท่องเที่ยวและการจ้างงาน



ภาพที่ 9 การเชื่อมโยงการค้าจากเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษชายแดน
(ธวัชชัย ภูเจริญยศ, 2556)

4. แผนพัฒนาภาคเหนือ ปี พ.ศ. 2600 เป็นแผนระยะยาว ที่จะตอบสนองความคิดการพัฒนาประเทศตามศักยภาพ ได้แก่ ทูทางสังคมและวัฒนธรรม ทูทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งทูทางเศรษฐกิจ การพัฒนาในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในทุกระดับ มีการกำหนดวิสัยทัศน์แผนการพัฒนา 50 ปีภาคเหนือ ดังนี้

- 4.1 ระยะ 5 ปี ภาคเหนือเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมท้องถิ่น ประตูละเศรษฐกิจของกลุ่มอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง
- 4.2 ระยะ 15 ปี ศูนย์กลางบริการทางการค้าและสุขภาพของภูมิภาคที่ได้มาตรฐานสากล มีความโดดเด่นทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น สังคมน่าอยู่
- 4.3 ระยะ 30 ปี ระดับเมืองที่สมดุล การบริการที่ครบครัน สังคมมีความรู้และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่เท่าเทียมกัน
- 4.4 ระยะ 50 ปี ภาคมีความมั่งคั่งรุ่งเรืองด้านการค้าและการบริการ เป็นเมืองและชุมชนน่าอยู่และมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์

แผนพัฒนาภาคเหนือ 50 ปี ในการส่งเสริมเศรษฐกิจอำเภอเชียงของถูกจัดให้เป็นประตูเศรษฐกิจของกลุ่มอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ที่ประกอบด้วยการอุตสาหกรรม พื้นที่อุตสาหกรรม เพื่อการเกษตรครบวงจรและเขตอุตสาหกรรมทั่วไป ซึ่งจะเป็นฐานการผลิตด้านอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานและการแปรรูปการเกษตร

ภายใต้แนวทางนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจจากรัฐบาล อำเภอเชียงของต้องรองรับการโครงสร้างต่างๆ ที่ต้องเชื่อมต่อบระบบคมนาคมขนส่งทางบกระหว่างไทย - ลาว - จีน ในระยะยาวนั้น อำเภอเชียงของมีโครงการที่ต้องพัฒนาในพื้นที่ดังนี้

1. โครงข่ายเส้นทางระเปียงเหนือ - ใต้ (เส้นทาง R3A)

อำเภอเชียงของถูกจัดให้เป็นเส้นทาง New Trade Line ภายใต้ันนโยบาย GMS คือเป็นเส้นทางการค้าใหม่ที่เป็นการขนส่งทางบกไปยังจีนตอนใต้ ซึ่งจะเป็นเส้นทางหลักของการลำเลียงสินค้าราคาถูกของประเทศจีนเข้าสู่ประเทศไทย รวมถึงสินค้าจากประเทศเวียดนามตอนเหนือ เส้นทางนี้จะเชื่อมโยงกับสามเหลี่ยมเศรษฐกิจที่สำคัญทางภาคเหนือของสาธารณะประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยเส้นทางเริ่มจาก อำเภอเชียงของ ประเทศไทย-บ่อแก้ว-หลวงน้ำทา-บ่อเต็นของประเทศไทย-บ่อหาน-เวียงรุ่งหรือจิ่งหง ในแคว้นสิบสองปันนา นครคุนหมิง

2. นิคมอุตสาหกรรมเชียงของ

การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมอำเภอเชียงของเป็นโครงการภายใต้แผนปฏิบัติการพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดเชียงรายเพื่อรองรับเส้นทาง R3A และสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 4 ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2559 โดยที่นิคมอุตสาหกรรมเชียงของจะมีพื้นที่ประมาณ 16,000 ไร่ ครอบคลุมตำบลสถานตำบลศรีดอนชัย ซึ่งรูปแบบการพัฒนาโครงการเป็น 2 ส่วน ดังนี้

2.1 พื้นที่สถานีขนส่งและกระจายสินค้า มีองค์ประกอบหลัก ได้แก่ สำนักงานส่วนกลาง และพื้นที่สถานีขนส่งและกระจายสินค้า

2.2 พื้นที่นิคมอุตสาหกรรม มีองค์ประกอบ ได้แก่ สำนักงานส่วนกลาง พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมเชิงพาณิชย์กรรม พื้นที่สาธารณูปโภค และพื้นที่สีเขียว (Buffer) ซึ่งอุตสาหกรรมเป้าหมายเน้นที่อุตสาหกรรมสะอาดและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่กำลังขยายและเติบโตในประเทศจีน ดังนี้

- อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์
- อุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร
- อุตสาหกรรมยาง
- อุตสาหกรรมยา

3. สะพานมิตรภาพแห่งที่ 4 (เชียงของ – ห้วยทราย)

สะพานมิตรภาพอยู่ภายใต้โครงการก่อสร้างเส้นทาง R3A ข้ามแม่น้ำโขง และเป็นหนึ่งในแผนโครงการพัฒนาตามระเบียงเศรษฐกิจเหนือ – ใต้ (North – South Economic Corridor) เชื่อมโยงจังหวัดเชียงราย – บ่อแก้ว – คุณหมิง (ไทย – ลาว – จีน) โดยสะพานเป็นความตกลงระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตั้งอยู่ที่ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ และฝั่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อยู่ที่บ้านห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ความยาวสะพานรวม 11.6 กิโลเมตร และได้มีพิธีเปิดใช้สะพานอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2556



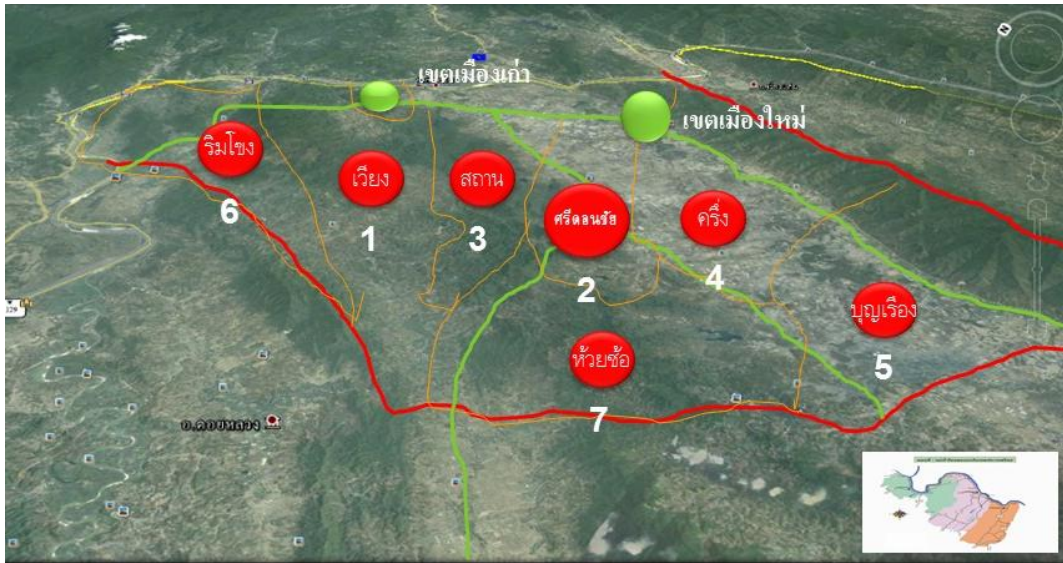
ภาพที่ 10 จุดข้ามแดนสะพานมิตรภาพไทย – ลาว แห่งที่ 4
(สุนทรินทร์ บินไทยสงค์, 2558)

4. โครงการศูนย์เปลี่ยนถ่ายรูปแบบการขนส่งสินค้าเชียงของ จังหวัดเชียงราย

โครงการอยู่ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งของประเทศ เริ่มการสร้างในปีงบประมาณ 2556 โครงการแล้วเสร็จปีงบประมาณ 2560 ซึ่งจะรองรับการให้บริการการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ การขนส่งสินค้าจากจีนตะวันตก รวมถึงเชื่อมต่อระบบการขนส่งจากถนนไปสู่ทางรถไฟ สอดรับกับโครงการก่อสร้างรถไฟรางคู่สายเด่นชัย – เชียงราย – เชียงของ



ภาพที่ 11 โครงการศูนย์เปลี่ยนถ่ายรูปแบบการขนส่งสินค้า
(นพรัตน์ ละมุล, 2556)



ภาพที่ 12 สถานที่ตั้งโครงการต่างๆ ในพื้นที่อำเภอเชียงของ
(ธวัชชัย ภูเจริญยศ, 2556)

จากรูปข้างต้นจะพบว่าในพื้นที่อำเภอเชียงของรองรับการพัฒนาตามนโยบายทางเศรษฐกิจ โดยหมายเลขที่ 1 ตำบลเวียง เป็นพื้นที่ที่ตั้งเขตเมืองเก่า ที่มีการตั้งพิพิธภัณฑ์แสดงประเพณี วัฒนธรรมกลุ่ม 9 ชาติพันธุ์เชียงของลุ่มน้ำโขง และยังเป็นบริเวณที่ตั้งสะพานมิตรภาพไทย - ลาว แห่งที่ 4 นอกจากนี้ยังมีสถานที่ท่องเที่ยว เช่น พิพิธภัณฑ์ปลาแม่น้ำโขง ตลาดกลางผลไม้ท่าเรือบั้ง เป็นต้น หมายเลขที่ 2 และ 3 เป็นสถานที่ตั้งเขตเมืองใหม่ ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรม และศูนย์ราชการ ทั้งนี้ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ เช่น โครงการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติแหล่งน้ำเพื่อการแข่งขันกีฬา ความรับอยู่ที่เทศบาลตำบลสถาน ทั้งนี้บริเวณโดยรอบหมายเลข 4 - 7 เป็นพื้นที่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบโครงการ แหล่งท่องเที่ยวตามสถานที่สำคัญในพื้นที่ เช่น หมายเลข 4 เทศบาลตำบลศรี้งรับผิดชอบโครงการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าม่วงชุม โครงการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัฒนธรรมพระเจ้าเข้ากาด หมายเลข 6 เทศบาลตำบลริมโขงรับผิดชอบโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านไถลื้อ โครงการส่งเสริมการเกษตรด้านปศุสัตว์การเลี้ยงแกะเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านสองพี่น้อง ทั้งนี้โครงการการจัดแหล่งท่องเที่ยวตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นยุทธศาสตร์ที่ถูกบรรจุอยู่ในแผนยุทธศาสตร์พัฒนาอำเภอเชียงของ 4 ปี ที่กำหนดโดยระดับอำเภอ และมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินโครงการ

อำเภอเชียงของเป็นอำเภอที่ตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์การเป็นอำเภอชายแดน จึงได้รับนโยบายการพัฒนาเพื่อเศรษฐกิจ ผู้เขียนจึงขอสรุปนโยบายและโครงการต่างๆ จากทางรัฐบาลที่ส่งผลกระทบต่ออำเภอเชียงของ ดังนี้



ภาพที่ 13 นโยบายการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

3.4 การเปลี่ยนแปลงสภาพการลงทุนในพื้นที่อำเภอเชียงของ

การลงทุนในอำเภอเชียงของ เดิมเป็นการลงทุนจากนักธุรกิจท้องถิ่นที่ประกอบธุรกิจขนาด
ขนาดเล็กและกลาง ที่ระบบบริหารจัดการแบบครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเภทค้าส่ง/ปลีก และ
การท่องเที่ยว ที่หมุนเวียนทางเศรษฐกิจจำกัดอยู่ภายในอำเภอเชียงของและจังหวัดเชียงราย แต่
ปัจจุบันพบว่ามีการลงทุนที่หลั่งไหลเข้ามาในเชียงของมากขึ้นหลายเท่า ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักลงทุนต่าง
ถิ่นและต่างประเทศ มีระดับขนาดการลงทุนทั้งขนาดกลางและขนาดใหญ่ อีกทั้งระบบการบริหาร
จัดการที่เป็นมาตรฐานมากขึ้น เนื่องจากการวางยุทธศาสตร์ให้เชียงของเป็นศูนย์กลางด้านการ
กระจายผลผลิตของภาคเหนือตอนบน หรือการเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ (Logistics Hub/Logistic
City) ทำให้ธุรกิจประเภทโลจิสติกส์ และอสังหาริมทรัพย์ มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว จนกลายเป็น
ประเภทธุรกิจที่มีการลงทุนและเงินทุนหมุนเวียนมากที่สุดในขณะนี้ซึ่งคาดว่ามูลค่าทางเศรษฐกิจ
ภายในอำเภอเชียงของจะมีมากกว่า 2 หมื่นล้านบาท ภายในปี 2560 กลุ่มทุนสำคัญที่มีบทบาทใน
พื้นที่อำเภอเชียงของ มีดังนี้

กลุ่มธุรกิจโลจิสติกส์ ได้แก่ กลุ่มธุรกิจจากจีนเช่น กลุ่มเจฟงโลจิสติกส์ เป็นกลุ่มที่มีมูลค่า
การลงทุนมากที่สุด มีบทบาทร่วมกับเจ้าของที่ดินในเชียงของพัฒนาพื้นที่อุตสาหกรรมโดยรอบบริเวณ
สะพานมิตรภาพแห่งที่ 4 ที่มีทั้งคลังสินค้า ห้องเย็น อาคารขนส่งสินค้า (ประชาชาติธุรกิจ, 2557)

กลุ่มยูนิฮาน เจียเฟิง ที่ร่วมลงทุนกับกลุ่มกรุงเทพลิงค์ จำกัด เตรียมตั้งศูนย์โลจิสติกส์ นานาชาติ และศูนย์การค้าครบวงจร ในเขตเมืองใหม่ ทั้งฝั่งเชียงของและฝั่งเมืองห้วยทรายในประเทศลาว ในขณะที่เดียวกับกลุ่มธุรกิจภายในประเทศก็มีการลงทุนในพื้นที่อำเภอเชียงด้วยเช่นกัน เช่น กลุ่มนัมซี่เส็ง ซึ่งเป็นกลุ่มธุรกิจโลจิสติกส์ขนาดใหญ่ในภาคเหนือ มีการลงทุนร่วมกับกลุ่มจังหวัดหนองคายสปอร์ต เน้นการขนส่งสินค้าทางการเกษตรเป็นหลัก

กลุ่มอสังหาริมทรัพย์ที่สำคัญ คือ กลุ่ม ซี.พี.แลนด์ ธุรกิจในเครือเจริญโภคภัณฑ์ ที่มีการลงทุนสร้างโรงแรมขนาดใหญ่รองรับการขยายตัวของเมืองเชียงของ กลุ่มเมืองเงิน ดีเวลลอปเมนต์ ได้รับอนุญาตจากการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยพัฒนานิคมอุตสาหกรรมเชียงของ ซึ่งคาดว่าเมื่อดำเนินการแล้วจะมีกลุ่มธุรกิจจากจีน ญี่ปุ่น สิงคโปร์ ออสเตรเลีย เตรียมเข้ามาลงทุนในพื้นที่เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในพื้นที่ยังมีการปรับตัว โดยการก่อสร้างโรงแรมขนาด 3-5 ดาวขึ้นอีกหลายแห่ง เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวไทยและเงินที่จะเข้ามาลงทุนตามเส้นทาง R3A

กลุ่มธุรกิจอื่นๆ เช่น กลุ่มโรงพยาบาลเกษมราษฎร์ ที่มีการสร้างโรงพยาบาลบริเวณใกล้กับเทศบาลตำบลเชียงของ เพื่อรองรับการขยายตัวของกลุ่มธุรกิจสุขภาพในเขตภาคเหนือตอนบน กลุ่มพูลเวลล์ลักษณะ ที่เตรียมพัฒนาพื้นที่ Community Mall และ Entertainment Complex นอกจากนี้ยังพบว่าการปรับเปลี่ยนที่ดินเกษตรกรรม เป็นการปลูกยางพาราเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยความร่วมมือของกลุ่มทุน YSK จากจีนและกลุ่มตอยตุ่งของไทย เพื่อรองรับความต้องการปริมาณยางพาราแปรรูปของจีนที่มีกำลังซื้อมากขึ้นทุกปี (สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2557)

จะเห็นได้ว่าสภาพการลงทุนในพื้นที่เชียงของเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ในช่วงระยะเวลาเพียงไม่กี่ปี ซึ่งมีผลให้นักธุรกิจในท้องถิ่นเดิมมีการปรับตัวเพื่อให้เท่าทันกับการพัฒนาที่กำลังเกิดขึ้น อำเภอเชียงของเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางเศรษฐกิจสูงมากในช่วงที่ผ่านมา เป็นผลมาจากธุรกิจโลจิสติกส์ เพราะนอกจากการท่องเที่ยวแล้วการขนส่งแล้วก็ยังมีขยายตัวของภาคเกษตรกรรมที่ชาวบ้านได้ปรับตัวไปตามโลกที่เปลี่ยนไป จากที่เคยปลูกพืชอยู่ริมแม่น้ำโขงก็ได้หันไปปลูกพืชในพื้นที่อื่นแทน นอกจากนี้ยังเกิดการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจทางการเกษตรเห็นได้จากอุปกรณ์ทางการเกษตร รวมทั้งวัสดุก่อสร้างที่มีการซื้อขายกันอย่างคึกคักทั้งในตลาดจีนและตลาดลาว ด้วยเหตุว่าการพัฒนาในพื้นที่อำเภอเชียงของทำให้ชาวลาวมีรายได้ดีขึ้น ส่งผลให้นักลงทุน

ในพื้นที่อำเภอเชียงของมีการปรับปรุงสินค้าของตัวเองให้มีคุณภาพดีกว่าสินค้าจากจีน แม้จะราคาแพงกว่าแต่ก็เป็นที่นิยมมากกว่า

3.5 ผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

จากบริบทและนโยบายการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลให้พื้นที่ในอำเภอเชียงของได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและด้วยนโยบายที่มาจากส่วนกลางขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ การพัฒนาจากนโยบายด้านเศรษฐกิจจึงส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังนี้

1. ผลกระทบด้านโครงสร้างที่เกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานได้แก่ ดิน น้ำ ป่า และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ที่เป็นปัจจัยการผลิตในการดำรงชีวิตในแต่เดิมทรัพยากรเหล่านี้มีระบบจัดการทั้งในส่วนของสิทธิเชิงบุคคลหรือปัจเจกชน และสิทธิชุมชนที่ใช้ร่วมกัน แต่เมื่อมีการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่อำเภอเชียงของแล้วนั้น ปัจจัยการผลิตเฉพาะอย่างยิ่งที่ดินมีราคาที่สูงขึ้น (ชัยพงษ์ สำเนียง, 2555) ที่ดินจึงถูกเปลี่ยนมือเจ้าของจากคนในพื้นที่กลายเป็นนายทุน สาเหตุเกิดจากการขายที่ดินจากประชาชนในพื้นที่ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนมาก เนื่องจากประสบปัญหาทางเศรษฐกิจที่ผลผลิตตกต่ำก่อให้เกิดเป็นหนี้สิน จึงต้องขายที่ดินให้แก่นายทุน พร้อมด้วยการกว้านซื้อที่ดินจากนายทุนเพื่อการลง ในเชิงธุรกิจ เกษตรกรที่ขาดที่ดินในผลิตเริ่มบุกเบิกที่ดินในเขตป่าเพื่อการเพาะปลูกในเชิงเดี่ยวมากขึ้น และเมื่อมีการลงทุนทางเศรษฐกิจมากในพื้นที่อำเภอเชียงของมากขึ้น ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ น้ำ ป่าไม้ จึงถูกบุกรุกมากขึ้นจากนายทุนเช่นกัน

2. ผลกระทบด้านราคาผลผลิตทางการเกษตรและการส่งออก เนื่องจากการเปิดการค้าเสรีกับประเทศจีนทางด้านสินค้าการเกษตรนั้น สินค้าการเกษตรของจีน ได้แก่ ผักและผลไม้มีราคาต่ำกว่าราคาตลาดในพื้นที่จึงได้มีการนำเข้าเป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มที่จะมากขึ้นทุกปี (ศุลกากรอำเภอเชียงของ, 2554) ส่งผลให้การราคาผลผลิตในพื้นที่อำเภอเชียงของต่ำลงและปริมาณการส่งออกสินค้าการเกษตรในพื้นที่อำเภอเชียงของก็มีจำนวนลดลงเช่นกัน กล่าวได้ว่าการเปิดการค้าเสรีกับประเทศจีนนั้นมีผลกระทบต่อเกษตรกรในพื้นที่อำเภอเชียงของเป็นอย่างมาก

3. ผลกระทบการประกอบอาชีพ เดิมในพื้นที่อำเภอเชียงของ ประชาชนประกอบเป็นเกษตรกรและชาวประมงน้ำจืดเป็นหลัก แต่เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่อำเภอเชียงของ ประชาชนต้องประสบปัญหาและต้องปรับเปลี่ยนการประกอบอาชีพเดิม ได้แก่ ชาวประมงที่จะจับ

ปลาในแม่น้ำโขง ไม่สามารถที่จะยึดอาชีพประมงเป็นอาชีพหลักได้เนื่องจากจำนวนปลาในแม่น้ำโขง ลดจำนวนลง หลังการสร้างเขื่อนในประเทศจีน อาชีพเกษตรกรก็ประสบปัญหาราคาคาผลผลิตตกต่ำ ไม่มีที่ดินในการเพาะปลูก จึงต้องเข้ามาเป็นแรงงานรับจ้างเป็นจำนวนมาก

4. ผลกระทบด้านสภาพสังคมและวัฒนธรรมเนื่องจากการเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2556 เป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของอำเภอเชียงของ เพราะสะพานมิตรภาพไทย-ลาว นั้นเป็นสัญลักษณ์ที่เป็นรูปธรรมของการเชื่อมโยงระบบเศรษฐกิจในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ประชาคมอาเซียนและในระดับโลกาภิวัตน์ และมีความหมายที่มากกว่าการเชื่อมต่อระหว่าง 2 ประเทศ โดยสะพานทำหน้าที่เชื่อมต่อกับถนน R3A ที่สามารถทำให้ การติดต่อเดินทางระหว่างประเทศไทยและประเทศจีนนั้นสะดวกมากขึ้น จากการเปิดสะพานส่งผลทั้ง ทางด้านเศรษฐกิจในพื้นที่ให้มีการเจริญเติบโตแล้ว จำนวนนักท่องเที่ยวจีนที่เพิ่มมากขึ้นเข้ามาในพื้นที่ อำเภอเชียงของเช่นกัน ส่งผลกระทบต่อการดำเนินวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่อำเภอเชียงของ เนื่องจากการมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน และนักท่องเที่ยวจีนไม่เข้าใจถึงวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดปัญหา เช่น ปัญหาอุบัติเหตุทางรถยนต์ปัญหาความไม่เข้าใจด้านภาษา ปัญหาการกวนวิถี ชีวิตที่เป็นอยู่อย่างสงบในสังคม เป็นต้นพร้อมด้วยความกังวลด้านวัฒนธรรมที่คนในพื้นที่ตระหนักคือ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมในพื้นที่อำเภอเชียงของจะถูกกลืนหายไป จากกระแส โลกาภิวัตน์และการเข้ามาของต่างชาติหลังเปิดประชาคมอาเซียน

นอกจากนี้การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจยังส่งผลกระทบและก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาการจัดการขยะจากการขยายตัวของเมือง ปัญหาการจัดการประชากรและสถานะบุคคล ปัญหา แรงงานนอกระบบ ปัญหาความเสื่อมโทรมและการถูกบุกรุกป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป อำเภอเชียงของเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ เป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ของตนเองที่ยาวนาน มีความหลากหลายทางเชื้อชาติของผู้คนที่อยู่อาศัย มีรูปแบบการดำเนินชีวิตของประชาชนที่เป็นเอกลักษณ์ และวิถีของการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และยังเป็นพื้นที่ตั้งทางยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมสามารถติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างสะดวก อำเภอ เชียงของจึงได้รับการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจที่เกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์ การ และเชื่อมโยงของประเทศในภูมิภาคหรืออาจกล่าวได้ว่าอำเภอเชียงของในระยะที่ผ่านมามีพลวัตด้าน การพัฒนาอย่างมาก การกำหนดยุทธศาสตร์ให้อำเภอเชียงของเป็นศูนย์กลางด้านโลจิสติกส์และ การ

คมนาคม เชื่อมโยงกับประเทศต่างๆ ด้วยกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศและเส้นทางเศรษฐกิจ การพัฒนาดังกล่าวส่งผลให้เกิดความเจริญเติบโตด้านอื่นๆ (Spill Over) ตามมา เช่น การขยายตัวของชุมชนเมือง การเพิ่มขึ้นของรายได้ต่อหัวของประชากร ความต้องการแรงงานในพื้นที่ ในขณะเดียวกันโครงการต่าง ๆ และนโยบายการพัฒนาจึงเกิดขึ้นจากรัฐบาลส่วนกลาง การพัฒนาอำเภอเชียงของ ที่อาจกล่าวได้ว่าขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่และท้องถิ่นในการบริหารจัดการได้ก่อให้เกิดผลกระทบหลายประการ ทั้งด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการดำรงชีวิต และด้านทรัพยากรธรรมชาติ จึงปรากฏการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมต่อนโยบายการพัฒนาอำเภอเชียงของ เป็นที่มาของยุทธศาสตร์และการพัฒนาเมืองเชียงของอย่างมีดุลยภาพและยั่งยืน มีนโยบายหลัก คือ “หนึ่งเมืองสองแบบ” โดยเป็นพลังขับเคลื่อนจากเครือข่ายภาคประชาสังคม ที่ตระหนักถึงปัญหาและต้องการหาทางออกของปัญหาการพัฒนาในพื้นที่อำเภอเชียงของและคุณค่าอัตลักษณ์อำเภอเชียงของที่กำลังจะเปลี่ยนผ่านให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืนระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรมของท้องถิ่น ดังที่จะกล่าวในบทต่อไป

บทที่ 4

ประชาคมอำเภอเชียงของ

อำเภอเชียงของเป็นอำเภอชายแดนที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 20 ปี นับจากนโยบายเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า การพัฒนาที่มุ่งเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่าง ๆ คนในท้องถิ่นจึงรวมตัวกันเพื่อสร้างกลไกปกป้องและแก้ไขปัญหาของการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนในอำเภอเชียงของ

4.1 ความเป็นมาและการเกิดเครือข่ายประชาคมเชียงของ

4.1.1 การก่อตั้งประชาคมเชียงของ

การรวมตัวประชาคมเชียงของเกิดจากการที่กลุ่มต่างๆ ของคนในท้องถิ่นมีความคิดเห็นร่วมกันที่ต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอำเภอเชียงของ เป็นการรวมตัวของกลุ่มเคลื่อนไหวที่ทำกิจกรรมต่างๆ ที่แตกต่างกัน บูรณาการการทำงานเพื่อร่วมกันสร้างสรรค์ให้เชียงของเกิดการพัฒนาที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ สังคม วัฒนธรรม โดยให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจออกแบบอนาคต ภายใต้แนวคิด “การทบทวนอดีต เท่าทันปัจจุบัน”

จุดเริ่มต้นของการดำเนินการก่อตั้งประชาคมเชียงของเริ่มต้นในปี พ.ศ. 2555 จากเวทีเสวนา “ประชาคมอาเซียนกับสังคมชายขอบเชียงของ – เวียงแก่น” เกิดจากความร่วมมือของภาคประชาชน ประชาสังคมในพื้นที่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ (สปส.) ซึ่งเป็นการเสวนาแผนพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนในอำเภอเชียงของ ไม่มุ่งเน้นแต่เศรษฐกิจเป็นหลัก แต่การพัฒนาต้องรวมมิติของชุมชนท้องถิ่นครบถ้วนในความเป็นมนุษย์อันเท่าเทียมกัน และการมีส่วนร่วมของประชาชนคนในท้องถิ่นด้วยกล่าวได้ว่าเวทีเสวนานี้เป็นจุดเริ่มต้นของประชาคมเชียงของ ในเวทีเสวนานั้นเริ่มมีการพูดถึงแนวทางการพัฒนาอำเภอเชียงของที่ยั่งยืนภายใต้แนวคิดการพัฒนา “หนึ่งเมืองสองแบบ” แกนนำกลุ่มประชาสังคมในพื้นที่อำเภอเชียงของที่เคลื่อนไหวในประเด็นเฉพาะด้านนั้นได้มีการปรึกษาหารือเพื่อการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการ ให้เกิดผลลัพธ์ในการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้ครอบคลุมทุกประเด็น และการบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนคือ “เชียงของ : หนึ่งเมืองสองแบบ” ให้อำเภอเชียงของเป็นเมืองประวัติศาสตร์นิเวศวัฒนธรรม อันนำไปสู่การอยู่ดีกินดีถ้วนทั่วตามแนวทาง

เศรษฐกิจพอเพียงยั่งยืน” จึงเกิด “เครือข่ายประชาคมเชียงของ” เพื่อการขับเคลื่อนแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

“เพราะเชียงของเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญ ข้ามไปลาวและไปจีนได้ การเปลี่ยนแปลงจึงมีอยู่ตลอดเวลา ประกอบด้วยนโยบายการพัฒนาเพื่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจถึงเวลาที่ประชาชนในท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการพัฒนา จึงเป็นจุดเริ่มต้นให้คนที่ทำงานในท้องถิ่นต้องมาร่วมกันสร้างและรักษาอำเภอเชียงของ” (นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2557)

“ในพื้นที่เรามีกลุ่มทำงานเคลื่อนไหวอยู่ 3-4 กลุ่ม ที่ทำงานแตกต่างกัน ในหลายประเด็น แต่เมื่อมีสะพานมิตรภาพไทย-ลาว ทำให้เชียงของมีปัญหาที่ต้องเผชิญและต้องร่วมกันคิดร่วมกันทำ กลุ่มเคลื่อนไหวจึงมาทำงานร่วมกันเพื่อร่วมกันทำให้เชียงของเกิดความยั่งยืน” (จิระศักดิ์ อินทะยศ, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2557)

“เป็นประเด็นที่ต้องคิดว่าเราจะรับมือกับเชียงของที่เปลี่ยนไปจากเดิม ยังไง และเราจะรุกแบบไหน ประชาชนในพื้นที่ควรมีส่วนร่วมในกำหนดทิศทางบ้านเกิดของตัวเอง เราในฐานะคนทำงานภาคประชาสังคม จึงต้องร่วมมือกันและภาครัฐด้วยที่ต้องมาทำงานร่วมกัน เพื่อตั้งรับกับปัญหาที่จะเกิดขึ้น” (นพรัตน์ ละมุล, สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2557)

“เราทำงานเรื่องเครือข่ายเด็ก เยาวชน จึงมองว่าถ้าเชียงของต้องพัฒนา มันต้องพัฒนาไปพร้อมกันหมด ทั้งเรื่องคน ชุมชนและสังคม และถ้าเราไม่เข้าร่วมทำงาน คนก็มักจะหลงลืมประเด็นเรื่องสิทธิของเด็ก และสตรีไปทุกที จะนึกกันแต่เรื่องปากท้องซะมากกว่า” (พวงทอง ทะกัน, สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2558)

จากกลุ่มต่างๆ ที่ทำงานในประเด็นทั้งด้านสิทธิสตรีและเด็ก ประเด็นสุขภาพ และประเด็นทรัพยากร ได้จับกลุ่มทำงานเป็นเครือข่าย มีแนวคิดการรวมตัวกันขึ้นเพื่อการทำงานมี 2 ประการ ได้แก่ ประการแรก เพื่อการสอดประสานให้ทุกประเด็นสามารถเชื่อมโยงและต่อเนื่อง โดยมองว่าการ

พัฒนาจะแยกประเด็นเรื่องใดเรื่องหนึ่งไม่ได้ การพัฒนานั้นต้องเชื่อมโยงเพื่อให้การพัฒนาเชิงของที่ยั่งยืนไปแนวทางเดียวกันและครอบคลุมทุกประเด็นโดยที่มีผู้รู้ในแต่ละด้านช่วยกันทำงานพร้อมเป็นแกนนำในประเด็นต่าง ๆ ได้ตามศักยภาพของแต่ละกลุ่ม ส่งผลให้การวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของภาคประชาสังคมนั้นบูรณาการครอบคลุม 8 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) การท่องเที่ยว (2) เศรษฐกิจ การเกษตรและวัฒนธรรม (3) การค้าและผู้ประกอบการท้องถิ่น (4) ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม (5) ด้านคุณภาพชีวิต สิทธิมนุษยชน เด็กและเยาวชน รวมไปถึงการศึกษาและสังคม (6) ด้านความมั่นคง ความปลอดภัยของชุมชน (7) สาธารณสุข สุขภาวะคนและสังคม (8) แผนแม่บทการพัฒนา การจัดผังเมืองและธรรมาภิบาลการเมืองการปกครอง

ประการที่สอง เพื่อการพัฒนาอำเภอเชียงของอย่างยั่งยืน การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายจะทำให้การทำงานมีความคล่องตัวและมีอำนาจผลักดันกิจกรรมต่างๆ ได้มากกว่า เครือข่ายประชาคมเชียงของมองว่าในแต่ละกลุ่มเคลื่อนไหวมีสมาชิกและเครือข่ายในการผลักดันประเด็นตนเองอยู่แล้ว จึงทำให้มีฐานสมาชิกของแต่ละกลุ่มย่อยมาร่วมกันทำงาน รวมไปถึงการมีอำนาจในการขอความร่วมมือหรือประสานงานกับภาครัฐได้หลากหลาย เพราะประชาคมเชียงของนั้นเป็นประชาสังคมที่มีความหลากหลายในประเด็นมาทำงานร่วมกัน และบางครั้งในการขอความร่วมมือนั้นอาจต้องใช้ปฏิสัมพันธ์ส่วนตัวของบุคคลในการติดต่อประสานงาน ดังนั้นการรวมตัวเป็นเครือข่ายจะทำให้การทำงานนั้นคล่องตัวและมีพลังขับเคลื่อนมากกว่าการทำงานเป็นกลุ่มย่อย พร้อมด้วยการมีสมาชิกที่จะทำงานในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น

4.1.2 วิสัยทัศน์ของเครือข่ายประชาคมเชียงของ

ภายใต้การรวมตัวเป็นเครือข่ายประชาคมเชียงของมีวิสัยทัศน์คือ “เชียงของ : หนึ่งเมืองสองแบบ เมืองประวัติศาสตร์นิเวศวัฒนธรรม อันนำไปสู่การอยู่ดีกินดีถ้วนทั่วตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงยั่งยืน” (มาลี พัฒนประสิทธิ์พร, 2557) จากวิสัยทัศน์ดังกล่าวเป็นตัวสะท้อนให้เห็นว่าเครือข่ายประชาคมเชียงของต้องการยกระดับชีวิตของคนในเชียงของให้มีความกินดีอยู่ดีในสถานะของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ พร้อมทั้งรักษาสีสิ่งดั้งเดิม เช่น วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น ตลอดจนสภาพแวดล้อมธรรมชาติไว้ให้คงอยู่ กล่าวได้ว่าเครือข่ายประชาคมเชียงของเป็นองค์กรประชาสังคมในระดับท้องถิ่น ที่คำนึงถึงการใส่ใจความเป็นอยู่ของคนในชุมชน และต้องการรักษาสิ่งที่ดั้งเดิมของ

ท้องถิ่นที่มีมาตั้งแต่อดีตเพื่อคนรุ่นต่อไปในอนาคตได้ร่วมกันใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น

4.1.3 สมาชิกภายในเครือข่ายประชาคมเชิงของ

สมาชิกภายในเครือข่ายประชาคมเชิงของประกอบด้วย คนในท้องถิ่นอำเภอเชียง และคนนอกพื้นที่ สมาชิกบางส่วนมีงานประจำทำเป็นหลัก และบางส่วนก็ทำงานเคลื่อนไหวอย่างเต็มตัว แต่สมาชิกทั้งหมดต่างตระหนักถึงปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาในพื้นที่อำเภอเชียงของ จึงมีความห่วงใย และต้องการแก้ไขปัญหาในพื้นที่อำเภอเชียงของ โดยทำงานเคลื่อนไหวในประเด็นต่างๆ ที่แตกต่างกัน เช่น เรื่องการค้ามนุษย์ แรงงานเด็กและผู้หญิง เรื่องสุขภาพของคนในท้องถิ่น รวมไปถึงเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยที่กลุ่มประชาสังคมมีบทบาทในการเคลื่อนไหวในแต่ละประเด็นดังนี้

4.1.3.1 กลุ่มรักษ์เชียงของ

กลุ่มรักษ์เชียงของก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2538 เกิดจากการรวมกลุ่มของประชาชนทั่วไปที่สนใจและมีความห่วงใยต่อสภาพแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงตามนโยบายการพัฒนาอำเภอเชียงของ เริ่มจากโครงการรักษ์ป่ารักษ์ดอยหลวงในพื้นที่หมู่บ้านชาวไทยภูเขาที่มีการบุกกรุกจากกลุ่มนายทุนที่จ้างให้ชาวบ้านในพื้นที่ตัดไม้เพื่อการค้า ซึ่งได้รวบรวมเงินจากประชาชนในตัวเมืองเชียงของนำไปซื้อต้นไม้ กิจกรรมต่อมาคือการอนุรักษ์พันธุ์ปลาบึก โดยการซื้อปลาบึกจากชาวประมงแล้วนำไปปล่อยในแม่น้ำโขง เพื่อการขยายพันธุ์ตามธรรมชาติ (สุนีย์ สุขสว่าง, 2548) ซึ่งการรวมของกลุ่มรักษ์เชียงของนั้นประกอบด้วย ชาวบ้าน นักธุรกิจ ข้าราชการครู ตำรวจ และ แพทย์ โดยมีแกนนำคือ นายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว หรือครูตี เป็นผู้ประสานงานและเป็นแกนนำในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มรักษ์เชียงของ เนื่องจากนายนิวัฒน์ ร้อยแก้วเป็นคนอำเภอเชียงของ มาแต่กำเนิดจึงได้เห็นความเปลี่ยนแปลงของอำเภอมาโดยตลอด และประกอบด้วยแต่เดิม นายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว รับราชการครู อยู่บนพื้นที่สูง อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ได้เคลื่อนไหวเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ สิทธิมนุษยชน จึงตั้งกลุ่มรักษ์เชียงของขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งประการที่หนึ่ง เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติในอำเภอเชียงของ ประการที่สอง เพื่อเป็นสถานที่รวมกลุ่ม พบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรในท้องถิ่น และประการสุดท้าย เพื่อเป็นตัวกลางนำเสนอความคิดเห็นของ

ประชาชนให้แก่หน่วยงานภาครัฐ เพื่อการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน กิจกรรมที่กลุ่มรักษ์เชียงของเคลื่อนไหวเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การรณรงค์ นโยบายสิ่งแวดล้อมที่จะมีผลกระทบต่อพื้นที่อำเภอเชียงของและแม่น้ำโขง

4.1.3.2 กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำอิง

กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำอิงก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2543 เกิดจากการรวมตัวของชาวบ้านในพื้นที่ที่มีแม่น้ำอิงไหลผ่าน ซึ่งจะได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาแม่น้ำอิงที่มีการผันน้ำจากแม่น้ำโขงลงสู่แม่น้ำ่านผ่านแม่น้ำอิง โดยโครงการพัฒนาแม่น้ำอิงส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศแม่น้ำอิงเสียหาย ชาวบ้านที่จะได้รับผลกระทบจึงรวมตัวเพื่อดูแลและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในลุ่มน้ำอิง รวมถึงการคัดค้านโครงการพัฒนาแม่น้ำอิง โดยมี นายจิระศักดิ์ อินทะยศ พี่นุเป็นคนที่พื้นที่อำเภอเชียงของตั้งแต่กำเนิด และนายสมเกียรติ เชื้อนเชียงสา บ้านเกิดอยู่ที่อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย เป็นผู้ที่มีความผูกพันกับลุ่มน้ำอิงและแม่น้ำโขง ทั้งนี้เคยรับราชการครูแต่มีความสนใจเรื่องสิ่งแวดล้อม จึงลาออกจากเพื่อทำงานเป็นเจ้าหน้าที่เครือข่ายแม่น้ำเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ ดูแลงานศึกษาผลกระทบจากการสร้างเขื่อนปากมูล ราชสีไศล ทั้งสองคนจึงเป็นแกนนำและทำหน้าที่ประสานงานในการดำเนินกิจกรรม ทางกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำอิงได้ดำเนินกิจกรรมจัดตั้งเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลาและสัตว์น้ำในแม่น้ำอิง โครงการคืนหนองน้ำให้ชุมชน โครงการป่าชุมชน ป่าชุ่มน้ำ ป่าต้นน้ำ

การเคลื่อนไหวประเด็นทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อำเภอเชียงของนั้นมีกลุ่มรักษ์เชียงของ และกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำอิงเป็นแกนนำในการเคลื่อนไหวกิจกรรมที่แตกต่างกัน และมีกลุ่มโครงการแม่น้ำชุมชนที่ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2543 ซึ่งเป็นกลุ่มที่ช่วยประสานการทำงานระหว่างชาวบ้านในลุ่มน้ำอิงและลุ่มน้ำโขงให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งทั้ง 3 กลุ่มเป็นองค์กรชาวบ้านที่ทำงานในพื้นที่เดียวกัน จึงรวมกลุ่มและสร้างเป็นเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง – ล้านนา ในปี พ.ศ. 2545 โดยถือกำเนิดเป็นเครือข่ายของชาวบ้านที่ดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง

“ตอนปลายปี 44 ได้ยินเรื่องการระเบิดแก่งแม่น้ำโขง โดยที่เราเองไม่รู้ ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการว่ามันเป็นมายังไง และคิดว่ามันต้องมีผลกระทบต่อระบบนิเวศและการดำเนินชีวิตของชาวบ้านริมฝั่งโขงแน่ๆ จึงรวมกลุ่มองค์กรชาวบ้านที่ทำงานอยู่ในพื้นที่เดิมอยู่แล้ว ในปี 45 เริ่มทำงานกันเป็นเครือข่าย เพื่อช่วยกันหา

ข้อมูลและยับยั้งโครงการระเบิดแก่งแม่น้ำโขง” (จีระศักดิ์ อินทะยศ, สัมภาษณ์,
9 ธันวาคม 2557)

การทำงานของเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง นั้นร่วมกัน
รณรงค์ปกป้องแม่น้ำโขง ในพื้นที่อำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ และอำเภอเวียงแก่น โดยการเปิด
เวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้าน พุดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐ
และเอกชนเกี่ยวกับข้อมูลโครงการระเบิดแก่งแม่น้ำโขง มีการยื่นหนังสือร้องเรียนและข้อเสนอต่อ
องค์กรของรัฐ องค์กรอิสระ และยกระดับความร่วมมือกับเครือข่ายภาคประชาสังคมของประเทศลาว
ในการต่อต้านการระเบิดแก่ง เพื่อการเดินเรือขายสินค้า

“ในการทำงานของเครือข่ายนั้นไม่มีโครงสร้างตายตัว แต่มีคนช่วยกัน
ทำงานและประสานงานหลายคน โดยส่วนมากจะใช้ชื่อกลุ่มรักษ์เชียงของเป็นชื่อ
นำ เพราะกลุ่มรักษ์เชียงของนั้นทำงานเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและแม่น้ำโขง
มานาน” (จีระศักดิ์ อินทะยศ, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2557)

นับตั้งแต่การรวมกลุ่มระหว่างกลุ่มรักษ์เชียงของกับกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติลุ่ม
น้ำอิง เป็นเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง – ล้านนา ในช่วงการ
เคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านการระเบิดแก่งในแม่น้ำโขงนั้น กลุ่มรักษ์เชียงของนั้นศึกษาข้อมูลผลกระทบ
สิ่งแวดล้อม (EIA) ที่ภาครัฐศึกษาไว้ซึ่งไม่ได้กล่าวถึงผลกระทบต่อวิถีชีวิตที่อาศัยในแถบลุ่มน้ำโขง
รวมไปถึงระบบนิเวศที่จะเปลี่ยนแปลง ทั้งพืชและสัตว์น้ำที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำโขง จึงได้มีการทำงาน
วิจัยที่เกิดจากการรวบรวมข้อมูลจากคนในท้องถิ่นเอง เพื่อใช้เป็นทุนทางข้อมูลเพื่อต่อสู้กับภาครัฐ
โดยได้แนวคิดจากงานวิจัยไต้หวัน คณะวิจัยไต้หวันราชินีไศล ที่ศึกษาและรวบรวมภูมิปัญญา สิทธิและ
วิถีแห่งป่าทามแม่น้ำมูน

“เราทำวิจัยชาวบ้านโดยให้คนในพื้นที่เป็นผู้ทำการศึกษา รวบรวมข้อมูล
จากภูมิปัญญาชาวบ้านที่สั่งสมตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายาย ซึ่งเป็นการศึกษารวบรวมพันธุ์
ปลา ระบบนิเวศ เครื่องมือหาปลาพื้นบ้าน ในท้องถิ่นของเรา เราศึกษาไว้เพื่อเป็น
ข้อมูลให้ภาครัฐและต่อสู้กับสิ่งที่รัฐศึกษานั้นเป็นการศึกษาด้านเดียว ”
(นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2557)

“เราทำวิจัยเพื่อรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ภาครัฐและภาคประชาสังคมกลับไปว่า ถ้าระเบิดแก่งในแม่น้ำโขงแล้ว วิถีชีวิต และระบบนิเวศแม่น้ำโขงมีอยู่จะอยู่ที่ เปลี่ยนไป ภาครัฐได้คำนึงและจะแก้ไขปัญหาได้อย่างไร” (จิระศักดิ์ อินทะยศ, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2557)

งานวิจัยชาวบ้านเป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานพันธุ์ปลาในลุ่มแม่น้ำโขง ระบบนิเวศ เครื่องมือหาปลาพื้นบ้าน การทำเกษตรริมโขง พรรณพืชต่างๆในแม่น้ำโขง และสังคมวัฒนธรรมของคนหาปลา เพื่ออธิบายวิถีชีวิตสังคมวัฒนธรรมชุมชน เศรษฐกิจ ความซับซ้อนของระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพในแม่น้ำโขง โดยใช้นักวิจัยจากชาวบ้าน 13 หมู่บ้านที่ตั้งริมฝั่งแม่น้ำโขง ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่พื้นที่อำเภอเชียงของ อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย งานวิจัยฉบับนี้ชื่อ “แม่น้ำโขง แม่น้ำแห่งวิถีชีวิตและวัฒนธรรม” กล่าวได้ว่างานวิจัยฉบับชาวบ้านเล่มนี้เป็นจุดเริ่มต้นของงานวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชาวบ้านในพื้นที่ รวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดเป็นรูปแบบวิชาการ เพื่อเป็นแหล่งอ้างอิงและข้อมูลในการต่อสู้กับโครงการพัฒนาของภาครัฐ

นับได้ว่าจุดเริ่มต้นของเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง ในการเคลื่อนไหวต่อต้านโครงการจากภาครัฐ ที่ประสบความสำเร็จ โดยสามารถยุติโครงการระเบิดแก่งในแม่น้ำโขงช่วงอำเภอเชียงของลงไปถึงหลวงพระบางลงได้ ในปี พ.ศ. 2547 ใช้เวลาการเคลื่อนไหวต่อต้านถึง 2 ปี นอกจากนั้นการเคลื่อนไหวคัดค้านการระเบิดแก่งในแม่น้ำโขงแล้ว เครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติยังเคลื่อนไหวต่อต้านการสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขงอีกด้วย มีการเชื่อมโยงเครือข่ายต่างพื้นที่ เป็นเครือข่ายประชาชนไทย 8 จังหวัดลุ่มน้ำโขง (The Network of Thai People in Eight Mekong Provinces) ได้แก่ เชียงราย เลย หนองคาย บึงกาฬ นครพนม มุกดาหาร อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี ในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ เพื่อต่อต้านการสร้างเขื่อน 11 เขื่อน ที่จะเกิดผลกระทบกับแม่น้ำโขง และวิถีชีวิตของคนในลุ่มน้ำโขง

4.1.3.3 ศูนย์พัฒนาการศึกษาเพื่อน้องหญิงและชุมชน

ศูนย์พัฒนาการศึกษาเพื่อน้องหญิงและชุมชน เป็นกลุ่มเคลื่อนไหวที่บทบาทในพื้นที่อำเภอเชียงของ โดยแรกเริ่มศูนย์พัฒนาการศึกษาเพื่อลูกหญิงฯ ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2532 ที่อำเภอแม่สาย เดิมใช้ชื่อ โครงการกองทุนการศึกษาเพื่อลูกหญิง ที่มาของการก่อตั้งนั้นเริ่มจากผลการศึกษาวิจัยของ สมภพ จันทราภา เรื่องสถานการณ์ของเด็กผู้หญิงที่ถูกผลักดันเข้าสู่ธุรกิจบริการทางเพศในเขตอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลานั้น พบว่าเด็กหญิงที่ขายบริการนั้นถูกนำมาจากอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จึงมีการก่อตั้งโครงการกองทุนการศึกษาเพื่อลูกหญิง โดยให้การช่วยเหลือส่งเสริมการศึกษา อาชีพ ควบคู่ไปการพัฒนาคุณภาพชีวิต จิตสำนึก เพื่อป้องกันเด็กที่เป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะตกเป็นเหยื่อการค้าบริการ

ศูนย์พัฒนาการศึกษาเพื่อน้องหญิงและชุมชนในอำเภอเชียงของ ผู้รับผิดชอบและเป็นแกนนำในการทำงานและการประสานงานคือ นางพวงทอง ทะกั้น โดยมีอาชีพรับราชการครูและเป็นคนเชียงของโดยกำเนิด การเริ่มต้นการทำงานในพื้นที่อำเภอเชียงของเมื่อปี พ.ศ. 2549

“เดิมทีก็ทำงานให้กับศูนย์พัฒนาฯ ที่แม่สาย แต่ด้วยเป็นคนเชียงของและพื้นที่อำเภอเชียงของก็มีช่องทางที่สามารถข้ามไปประเทศลาว จีน เวียดนามได้เหมือนกัน และตอนปลายปี 2549 มีหลายเคสที่มาจากเชียงของเยอะ ศูนย์พัฒนาฯ ที่แม่สายเลยคิดว่าควรตั้งศูนย์พัฒนาการศึกษาที่เชียงของด้วย”
(พวงทอง ทะกั้น, สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2558)

การทำงานของศูนย์พัฒนาการศึกษาเพื่อน้องหญิงและชุมชน อำเภอเชียงของ เป็นการดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือ สกัดกั้นและป้องกันเด็กไม่ให้ เข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์และกระจายโอกาสด้านการศึกษาให้กับเด็กในพื้นที่อำเภอเชียงของ และบริเวณใกล้เคียง ซึ่งเป็นเด็กด้อยโอกาสที่มีอายุเป็นกลุ่มเสี่ยง ระหว่าง 3-18 ปี ได้แก่ เด็กกำพร้า ขาดผู้ดูแล เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ใช้ความรุนแรง รวมไปถึงเด็กชนเผ่าที่ไร้สัญชาติ และผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ ทั้งนี้มีบ้านพัก (Self Shelter) จำนวน 1 หลัง เพื่อเป็นสถานที่พักพิงสำหรับเด็กที่ได้รับการช่วยเหลือ มีการจัดกิจกรรมให้กับเด็กๆ ที่ไม่ได้อาศัยกับบ้านพักของศูนย์พัฒนาฯ เช่น การจัดกิจกรรมค่ายทักษะต่างๆ ให้คำปรึกษาด้านจิตวิทยา เป็นต้น

4.1.3.4 ศูนย์เพื่อน้องหญิง

มูลนิธิเพื่อน้องหญิงเป็นอีกกลุ่มเคลื่อนไหวในพื้นที่อำเภอเชียงของ มีบทบาทในประเด็นการช่วยเหลือและยุติการค้าและความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กทุกรูปแบบ เดิมทีศูนย์เพื่อน้องหญิงก่อตั้งที่อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย เมื่อปี พ.ศ. 2540 จัดตั้งโดยนันทนารี หลวงมอย เป็นแกนนำและผู้ประสานงาน ซึ่งการทำงานของศูนย์เพื่อน้องหญิงมีเป้าหมายเพื่อให้เด็กและผู้หญิงรู้จักสิทธิของตนเอง โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในสิทธิของเด็ก และเพื่อให้มีการเปิดโอกาสแก่เด็กและสตรีได้มีบทบาทในสังคม

ต่อมาได้มีการเปิดศูนย์เพื่อน้องหญิงที่อำเภอเชียงของเนื่องจาก การเข้าไปช่วยเหลือเด็กที่ถูกนำไปค้าแรงงานและขายบริการในร้านอาหารนั้นมาจากอำเภอเชียงของและประเทศลาว จึงมีการมาตั้งศูนย์ฯ ทำงานเพื่อช่วยลดโอกาสเสี่ยงและช่วยเหลือเด็กที่ถูกละเมิดในพื้นที่

“พี่เคยเป็นอาสาสมัครในกับมูลนิธิผู้หญิงในชุมชน ซึ่งเมื่อ 20 ปีก่อนมีปัญหาเรื่องการตกเขียว พ่อแม่ขายลูกให้ไปทำงานบริการ เด็กผู้หญิงในหมู่บ้านขาดการพัฒนา เราเห็นและก็เป็นผู้หญิงด้วย เลยคิดว่าต้องทำอะไรสักอย่างแล้ว ประกอบกับที่เป็นอาสาสมัครเราได้รับการอบรมให้มีความรู้ เลยคิดว่าต้องทำให้ปัญหาเหล่านี้ลดลง” (นันทนารี หลวงมอย, สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2558)

ศูนย์เพื่อน้องหญิงมีการดำเนินงานและกิจกรรมโดยให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ความรู้เรื่องสิทธิเด็ก ให้เด็กและเยาวชนเป็นอาสาสมัครมีส่วนร่วมในการทำงาน สอนทักษะการป้องกันตัวจากการถูกเอาเปรียบทางเพศ นอกจากนั้นศูนย์ฯ ทำงานด้านสังคมสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ช่วยเหลือเด็กที่ต้องประสบความรุนแรงด้านต่างๆ และยังเป็นตัวกลางที่ช่วยประสานงานส่งต่อผู้ประสบปัญหาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดูแลต่อไป

การทำงานประเด็นคุ้มครองสิทธิเด็กและสตรี การค้ามนุษย์ ในพื้นที่อำเภอเชียงของเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงทั้งเป็นต้นทางและทางผ่านของการค้ามนุษย์ เนื่องจากมีช่องทางติดต่อกับหลายประเทศ จึงมีกลุ่มศูนย์เพื่อน้องหญิงและศูนย์พัฒนาการศึกษาเพื่อน้องหญิงและชุมชนทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายคุ้มครองสิทธิเด็กและสตรีในพื้นที่อำเภอเชียงของ

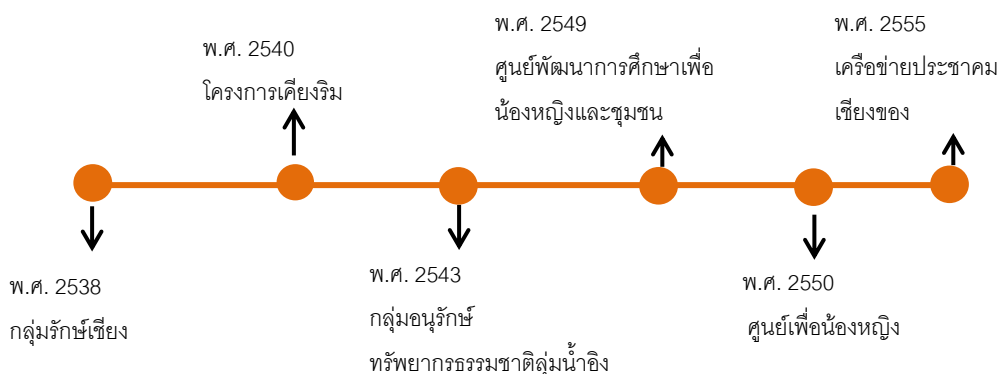
4.1.3.5 โครงการเคียงริมโขง

โครงการเคียงริมโขงเป็นกลุ่มเคลื่อนไหวอีกกลุ่มที่ทำงานในประเด็นสุขภาพของคนในพื้นที่อำเภอเชียงของ ได้แก่ เรื่องเอดส์ (HIV) การตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น การเรียนรู้เรื่องสุขภาพเพศของเด็กและเยาวชน โครงการเคียงริมโขงนี้ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2540 โคนเริ่มต้นโครงการที่อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย และได้ย้ายโครงการมาที่อำเภอเชียงของเนื่องจากย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยมาที่อำเภอเชียงของเนื่องจากผู้นำโครงการเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการติดเชื้อเอชไอวี (HIV) และผู้ที่ติดเชื้อในพื้นที่อำเภอไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม จึงเริ่มต้นโครงการในการดูแลผู้ป่วยที่ติดเชื้อเอชไอวี (HIV) การรณรงค์ป้องกันการติดเชื้อ ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์พร้อมทั้งขยายประเด็นการทำงานในการให้ความรู้แก่เยาวชนเรื่องการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น และให้ความรู้กับผู้ประกอบการในการดูแลบุตรในช่วงวัยรุ่น

“พี่พลิกวิฑูตให้เป็นโอกาส เนื่องจากพี่เป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ พี่จึงอยากช่วยเหลือคนอื่นๆที่ได้รับผลกระทบเช่นเดียวกับพี่ ให้มีความรู้ในการดูแลตัวเองและการป้องกันตัวเองจากโรคนี้ด้วย เผยแพร่ความรู้การอยู่ร่วมกันของผู้ป่วยให้สังคมยอมรับ และเมื่อทำเรื่องนี้แล้วโครงการเคียงริมโขงก็ขยายการทำงานประเด็นสุขภาพอื่นๆด้วย” (ปราณ, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558)

การทำงานของโครงการเคียงริมโขงนั้นมีการแกนนำเยาวชนในพื้นที่อำเภอเชียงของและแกนนำหมู่บ้านเป็นสมาชิกที่ช่วยขับเคลื่อนการทำงาน ในการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาในเยาวชนเพื่อลดโอกาสการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่น การให้ความรู้กับผู้ปกครองเพื่อลดช่องว่างระหว่างปัญหาระหว่างพ่อแม่และเด็กในเรื่องสุขภาพเพศ การรณรงค์ลดการติดเชื้อเอชไอวี (HIV) ในพื้นที่อำเภอเชียงของ

ภายใต้นโยบายการพัฒนาอำเภอเชียงของ ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ จึงมีกลุ่มเคลื่อนไหวจากภาคประชาชนในการทำงานประเด็นที่เกี่ยวข้องทั้งทางด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพ และด้านมนุษยชนการค้ามนุษย์ และสิทธิเด็กและสตรี โดยผู้เขียนจะเรียงลำดับการเกิดขึ้นของกลุ่มเคลื่อนไหวหลักดังนี้



ภาพที่ 14 ช่วงเวลาการเกิดของภาคประชาสังคมในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

นโยบายของการพัฒนาเศรษฐกิจอำเภอเชียงของเริ่มตั้งแต่ต้นนโยบายการเปลี่ยนสนามรบให้ เป็นสนามการค้า ซึ่งอำเภอเชียงของได้เริ่มก่อสร้างท่าเรือน้ำลึก⁴ เพื่อเป็นจุดขนส่งสินค้าจากเรือของ ประเทศต่างๆ เพื่อส่งเสริมการค้าชายแดน และการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่รวมกลุ่มกันระหว่าง ประเทศ ก็ส่งผลต่อการก่อตัวของกลุ่มรักษ์เชียงใหม่ ที่เริ่มตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคม รวมไปถึงทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งป่าไม้และทรัพยากรในแม่น้ำอิง จากการพัฒนาเศรษฐกิจตามกระแส โลกาภิวัตน์ ที่อำเภอเชียงของไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้ ผลของการพัฒนาทางเศรษฐกิจนั้นตามมา ด้วยการลงทุนจากนักธุรกิจที่เข้ามาลงทุน กว้านซื้อที่ดินเพื่อการเก็งกำไร ราคาที่ดินสูงขึ้นมาก ส่งผลให้ เจ้าของที่ดินถูกเปลี่ยนมือจากคนในพื้นที่เป็นนักธุรกิจต่างถิ่น พร้อมทั้งทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ใน พื้นที่ถูกนำไปใช้เพื่อการค้า จึงเกิดกลุ่มรักษ์เชียงใหม่ที่ตระหนักถึงปัญหาของการพัฒนาที่เข้ามาและได้ มีการเคลื่อนไหวเพื่อดูแลและปกป้องทรัพยากรธรรมชาติจากคนในท้องถิ่น นอกจากนี้การพัฒนายัง นำพาปัญหาที่ตามมา เช่น ปัญหาด้านสุขภาพ อาชญากรรม ที่คนในท้องถิ่นยังไม่ได้ตระหนักถึงปัญหา จึงเกิดกลุ่มเคียงริมโงงขึ้น ในการดูแลประเด็นด้านสุขภาพและการดูแลตนเองเพื่ออยู่ร่วมกันในสังคม

อย่างไรก็ดีจุดหักเหของการพัฒนาที่ส่งผลในการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมในพื้นที่ อำเภอเชียงของชัดเจนในการต่อสู้เรื่องการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นและแม่น้ำอิง คือ นโยบาย ความร่วมมือระหว่าง 4 ประเทศภายใต้โครงการความร่วมมือกรอบสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ (Economic Quadrangle) ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีน สหภาพพม่า สาธารณรัฐประชาชนลาว และประเทศ

⁴ท่าเรือน้ำลึก มีชื่อเรียกอีกชื่อ คือ ท่าเรือบั๊ก ซึ่งเป็นที่ให้บริการนำเข้า – ขนส่งสินค้า เรือจากต่างประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐ ประชาชนจีน สหภาพพม่า สาธารณรัฐประชาชนลาว และประเทศไทย นอกจากนี้ยังเป็นจุดข้ามแดนไปยังเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ไทย ที่รวมลงนามข้อตกลงว่าด้วยการเดินเรือพาณิชย์ในแม่น้ำโขงตอนบน โดยการปรับปรุงร่องน้ำ (การระเบิดแก่ง) เพื่อเปิดเส้นทางเดินเรือขนาดใหญ่ที่ระวางบรรทุกได้ไม่น้อยกว่า 150 ตันผ่านได้ จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการรวมกลุ่มรักษ้เชียงของและกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำอิง เพื่อการทำงานเป็นเครือข่ายทั้งในพื้นที่อำเภอเชียงของและขยายเครือข่ายนอกพื้นที่ พร้อมทั้งทำงานร่วมกับองค์กรต่างๆ (ดวงหทัย แก้วสกุล, 2553) ในการเคลื่อนไหวต่อต้านการระเบิดแก่งหินในแม่น้ำโขง นอกจากนั้นยังมีการเคลื่อนไหวต่อต้านการสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขงอีก 12 แห่ง กล่าวได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของเครือข่ายประชาคมเชียงของที่เริ่มตระหนักถึงนโยบายของการพัฒนาจากรัฐบาลส่วนกลางที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่ริมน้ำโขง และระบบนิเวศธรรมชาติในแม่น้ำโขง เช่น การขึ้นลงของแม่น้ำ พันธุ์ปลาต่าง ๆ เป็นต้น และในการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมต่อต้านการระเบิดแก่งหินในแม่น้ำโขงประสบความสำเร็จโดยที่รัฐสั่งยุติโครงการระยะแรก (สุนีย์ สุขสว่าง, 2548) จึงกล่าวได้ว่าการเคลื่อนไหวดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นของการรวมตัวเป็นเครือข่ายเพื่อทำงานเคลื่อนไหวประเด็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

นโยบายจากภาครัฐ	ปี พ.ศ.	กิจกรรมเคลื่อนไหว
นโยบายเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า	2534	-
โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง	2535	-
โครงการความร่วมมือภายใต้กรอบสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ	2536	-
-	2539	ก่อตั้งกลุ่มรักษ้เชียงของ ทำโครงการรักษ้ป่ารักษ้ดอยหลวง และโครงการรักษ้ปลาบึก
-	2540	ก่อตั้งโครงการเคียงริมโขง ประเด็นสุขภาพ
ลงนามข้อตกลงว่าด้วยการเดินเรือพาณิชย์ในแม่น้ำโขงตอนบน เป็นที่มีโครงการระเบิดแก่ง	2543	ก่อตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำอิง

นโยบายจากภาครัฐ	ปี พ.ศ.	กิจกรรมเคลื่อนไหว
นโยบายพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ และนโยบายระเบิดแก่งหิน	2545	รวมกลุ่มระหว่างกลุ่มรักษ์เชียงใหม่ของกับกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำอิง เป็นเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง - ล้านนา เคลื่อนไหวต่อต้านการระเบิดแก่งหินในแม่น้ำโขง
ยุติโครงการระเบิดแก่ง	2547	เครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติฯ จัดทำงานวิจัยชาวบ้าน “แม่น้ำโขง แม่น้ำแห่งวิถีชีวิตและวัฒนธรรม”
-	2548	เครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติฯ ทำโครงการสื่อชุมชนลุ่มน้ำโขง
-	2549	ก่อตั้งศูนย์พัฒนาการศึกษาเพื่อน้องหญิงและชุมชนในพื้นที่อำเภอเชียงของ
แผนพัฒนาภาคเหนือ ปี พ.ศ. 2600	2550	ก่อตั้งศูนย์เพื่อน้องหญิงในพื้นที่อำเภอเชียงของ
-	2551	เครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติฯ เคลื่อนไหวต่อต้านการสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำโขงของประเทศจีน
ก่อสร้างสะพานมิตรภาพ ไทย - ลาว แห่งที่ 4	2555	ก่อตั้งประชาคมเชียงของ และจัดเวทีเสวนา

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบนโยบายการพัฒนาทางเศรษฐกิจและกิจกรรมการเคลื่อนไหวโดยภาคประชาสังคม อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

จากตารางที่ผู้เขียนได้เปรียบเทียบระหว่างนโยบายการพัฒนาที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่อำเภอเชียงของกับการเริ่มต้นของกลุ่มเคลื่อนไหวหลักในพื้นที่อำเภอเชียงของ แสดงให้เห็นถึงนโยบายของการพัฒนาที่เชื่อมโยงการก่อตัวภาคประชาสังคมในการเคลื่อนไหวในประเด็นต่างๆ เมื่อการพัฒนาเข้ามาและจุดที่ตั้งของอำเภอเชียงของอยู่ชายติดชายแดน ส่งผลให้เกิดประเด็นปัญหาในการละเมิดสิทธิสตรีและเด็ก การค้ามนุษย์มากขึ้น โดยที่อำเภอเชียงของนั้นเป็นทางผ่านและจุดเริ่มต้น ดังนั้นจึงเกิดกลุ่มเคลื่อนไหวทั้งกลุ่มศูนย์เพื่อน้องหญิงและศูนย์พัฒนาการศึกษาเพื่อน้องหญิงและชุมชน ในการดูแลประเด็นเรื่องของการค้ามนุษย์ สิทธิเด็กและสตรี

เมื่อกระแสการพัฒนาในการร่วมมือทางเศรษฐกิจของประชาคมอาเซียน ที่ส่งผลให้อำเภอเชียงของที่ตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ของอำเภอชายแดนที่มีเส้นทางติดต่อได้กับหลายประเทศ เป็นเส้นทางของโลจิสติกส์การขนส่งสินค้าและเป็นเมืองหน้าด่านในการเข้าประเทศของคนจีน อำเภอเชียงของจึงเป็นทางผ่านที่มีการเข้าออกของผู้เป็นจำนวนมาก⁵ ประกอบกับอำเภอเชียงของที่เป็นเพียงอำเภอที่ต้องรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจระดับนานาชาติอย่างประชาคมอาเซียน คือการมีสะพานมิตรภาพไทย – ลาว แห่งที่ 4 กลุ่มเคลื่อนไหวภายในอำเภอเชียงของจึงมีตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบที่จะเกิดจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ทั้งด้านขีดความสามารถในการรองรับของทรัพยากรธรรมชาติ ด้านวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่น รวมไปถึงระบบนิเวศของแม่น้ำโขงที่ต้องรองรับการพัฒนาในทุกๆ ด้าน จึงเป็นจุดเริ่มต้นของเครือข่ายประชาคมเชียงของในการตั้งคำถามว่า “ในอีกอย่างน้อย 5 ปี หรือ 10 ปี คุณอยากให้มีเมืองเชียงของ หรือชุมชนของคุณแต่ละตำบลเป็นอย่างไร ด้วยวิธีการแบบไหน อย่งไร และมันเป็นเรื่องที่เราเชียงของต้องร่วมมือกัน(นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2557)

4.1.4 การดำเนินการก่อตั้งประชาคมเชียงของ

การรวมตัวประชาคมเชียงของเกิดจากการที่กลุ่มต่างๆ ของคนในท้องถิ่นมีความคิดเห็นร่วมกันที่ต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอำเภอเชียงของ เป็นการรวมตัวของกลุ่มเคลื่อนไหวที่ทำกิจกรรมต่างๆที่แตกต่างกัน บูรณาการการทำงานเพื่อร่วมกันสร้างสรรค์ให้เชียงของมีการพัฒนาที่

⁵สถิติการเดินทางเข้า – ออก ราชอาณาจักร ของบุคคลและยานพาหนะทางด่าน ตม. เชียงของ จังหวัดเชียงราย ดังนี้ ปี พ.ศ. 2553 จำนวนชาวต่างชาติเดินทางเข้ามา 57,031 คน ปี พ.ศ. 2554 จำนวน 68,913 คน และปี พ.ศ. 2555 จำนวนชาวต่างชาติ 74,605 คน

ยั่งยืนโดยให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจออกแบบอนาคต ภายใต้แนวคิด “การทบทวนอดีต เท่าทันปัจจุบัน”

จุดเริ่มต้นของการดำเนินการก่อตั้งประชาคมเชียงของเริ่มต้นในปี พ.ศ. 2555 จากเวทีเสวนา “ประชาคมอาเซียนกับสังคมชายขอบเชียงของ – เวียงแก่น” เกิดจากความร่วมมือของภาคประชาชน ประชาสังคม รัฐ เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ (สปส.) ซึ่งเป็นการเสวนาแผนพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนในอำเภอเชียงของ ไม่มุ่งเน้นแต่เศรษฐกิจเป็นหลัก แต่การพัฒนาต้องรวมมิติของชุมชนท้องถิ่นครบถ้วนในความเป็นมนุษย์อันเท่าเทียมกัน และการมีส่วนร่วมของประชาชนคนในท้องถิ่นด้วย กล่าวได้ว่าเวทีเสวนานี้เป็นจุดเริ่มต้นของประชาคมเชียงของ ที่กลุ่มเคลื่อนไหวต่างๆ ต้องการทำงานแบบบูรณาการเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ในการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้ครอบคลุมทุกประเด็น และมีวิสัยทัศน์เป้าหมายของการพัฒนา คือ “เชียงของ : หนึ่งเมืองสองแบบ เป็นเมืองประวัติศาสตร์นิเวศวัฒนธรรม อันนำไปสู่การอยู่ดีกินดีถ้วนทั่วตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงยั่งยืน”

“เพราะเชียงของเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญ ข้ามไปลาวและไปจีนได้ การเปลี่ยนแปลงจึงมีอยู่ตลอดเวลา ประกอบด้วยนโยบายการพัฒนาเพื่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจถึงเวลาที่ประชาชนในท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการพัฒนา จึงเป็นจุดเริ่มต้นให้คนที่ทำงานในท้องถิ่นต้องมาร่วมกันสร้างและรักษาอำเภอเชียงของ” (นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2557)

“ในพื้นที่เรามีกลุ่มทำงานเคลื่อนไหวอยู่ 3-4 กลุ่ม ที่ทำงานแตกต่างกัน ในหลายประเด็น แต่เมื่อมีสะพานมิตรภาพไทย-ลาว ทำให้เชียงของมีปัญหาที่ต้องเผชิญและต้องร่วมกันคิดร่วมกันทำ กลุ่มเคลื่อนไหวจึงมาทำงานรวมกันเพื่อร่วมกันทำให้เชียงของเกิดความยั่งยืน” (จิระศักดิ์ อินทะยศ, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2557)

“เป็นประเด็นที่ต้องคิดว่าเราจะรับมือกับเชียงของที่เปลี่ยนไปจากเดิม ยังไง และเราจะรุกแบบไหน ประชาชนในพื้นที่ควรมีส่วนร่วมในกำหนดทิศทาง

บ้านเกิดของตัวเอง เราในฐานะคนทำงานภาคประชาสังคม จึงต้องร่วมมือกันและ
ภาคีรัฐด้วยที่ต้องมาทำงานร่วมกัน เพื่อตั้งรับกับปัญหาที่จะเกิดขึ้น” (นพรัตน์
ละมุล, สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2557)

“เราทำงานเรื่องเครือข่ายเด็ก เยาวชน จึงมองว่าถ้าเชิงของต้องพัฒนา
มันต้องพัฒนาไปพร้อมกันหมด ทั้งเรื่องคน ชุมชนและสังคม และถ้าเราไม่เข้าร่วม
ทำงาน คนก็มักจะหลงลืมประเด็นเรื่องสิทธิของเด็ก และสตรีไปทุกที จะนึกกันแต่
เรื่องปากท้องซะมากกว่า” (พวงทอง ทะกัน, สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2558)

จากกลุ่มต่างๆ ที่ทำงานในประเด็นทั้งด้านสิทธิสตรีและเด็ก ประเด็นสุขภาพ และประเด็น
ทรัพยากร จากข้างต้นที่ได้กล่าวไว้ ได้จับกลุ่มทำงานเป็นเครือข่ายในประเด็นเดียวกัน มีแนวความคิดการ
รวมตัวกันขึ้นเพื่อการทำงานมี 2 ประการ ได้แก่

ประการแรก การวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของภาคประชาสังคมนั้นบูรณาการ
ครอบคลุม 8 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) การท่องเที่ยว (2) เศรษฐกิจกิจการเกษตรและวัฒนธรรม (3)
การค้าและผู้ประกอบการท้องถิ่น (4) ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม (5) ด้านคุณภาพชีวิต สิทธิ
มนุษยชน เด็กและเยาวชน รวมไปถึงการศึกษาและสังคม (6) ด้านความมั่นคง ความปลอดภัยของ
ชุมชน (7) สาธารณสุข สุขภาวะคนและสังคม (8) แผนแม่บทการพัฒนา การจัดผังเมืองและ
ธรรมาภิบาลการเมืองการปกครอง

ประการที่สอง เพื่อการพัฒนาอำเภอเชียงของอย่างเป็นระบบ การรวมตัวกันเป็นเครือข่าย
จะเน้นให้เกิดการทำงานมีพลังผลักดันกิจกรรมต่าง ๆ ได้มากกว่ากลุ่มเดี่ยว ๆ เครือข่ายประชาคมเชียง
ของมองว่าในแต่ละกลุ่มเคลื่อนไหวมีสมาชิกและเครือข่ายในการผลักดันประเด็นตนเองอยู่แล้ว จึงทำ
ให้มีฐานสมาชิกของแต่ละกลุ่มย่อยมาร่วมกันทำงาน รวมไปถึงการมีอำนาจในการขอความร่วมมือหรือ
ประสานงานกับภาครัฐ และหน่วยงานภายนอกได้หลากหลายมากขึ้น เพราะประชาคมเชียงของนั้น
เป็นประชาสังคมที่มีความหลากหลายในประเด็นมาทำงานร่วมกัน และบางครั้งในการขอความร่วมมือ
นั้นอาจต้องใช้ปฏิสัมพันธ์ส่วนตัวของบุคคลในการติดต่อประสานงาน ดังนั้น การรวมตัวเป็นเครือข่าย
จะทำให้การทำงานนั้นคล่องตัวและมีพลังขับเคลื่อนมากกว่าการทำงานเป็นกลุ่มย่อย พร้อมด้วยการมี
สมาชิกที่จะทำงานในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น

4.2 การจัดการภายในเครือข่ายประชาคมเชิงของ

4.2.1 โครงสร้างเครือข่ายประชาคมเชิงของ

ประชาคมเชิงของเป็นการทำงานร่วมกันของกลุ่มต่างๆ ในท้องถิ่นเข้าไว้ด้วยกันเพื่อรวมกำลังเป็นเครือข่ายการทำงาน ลักษณะโครงสร้างเครือข่ายนั้นจะมีกลุ่มรักษ์เชิงของเป็นศูนย์กลางในการทำงานและการประสานงาน โดยมีกลุ่มพันธมิตรหลักที่ช่วยกันทำงานในการขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่ ได้แก่

1. กลุ่มศูนย์เพื่อน้องหญิง
2. เครือข่ายชุมชนลุ่มน้ำอิงตอนปลายและชายฝั่งโขงในเขตอำเภอเชียงของ
3. กลุ่มโครงการเคียงริมโขง
4. กลุ่มศูนย์พัฒนาการศึกษาเพื่อน้องหญิงและชุมชน

นอกเหนือจากกลุ่มที่ทำงานหลักเป็นประชาคมเชิงของแล้ว ยังมีกลุ่มต่างๆ ที่เข้ามาช่วยเป็นพันธมิตรสนับสนุนหรือทำงานในประเด็นที่แตกต่างกันออกไป บางครั้งเข้าร่วมทำงานกับเครือข่ายประชาคมเชิงของในประเด็นที่กลุ่มของตัวเองเกี่ยวข้อง หรือประชาคมเชิงของต้องการสมาชิกเพิ่มเติมเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรม จะมีกลุ่มเคลื่อนไหวที่เข้าร่วม ได้แก่

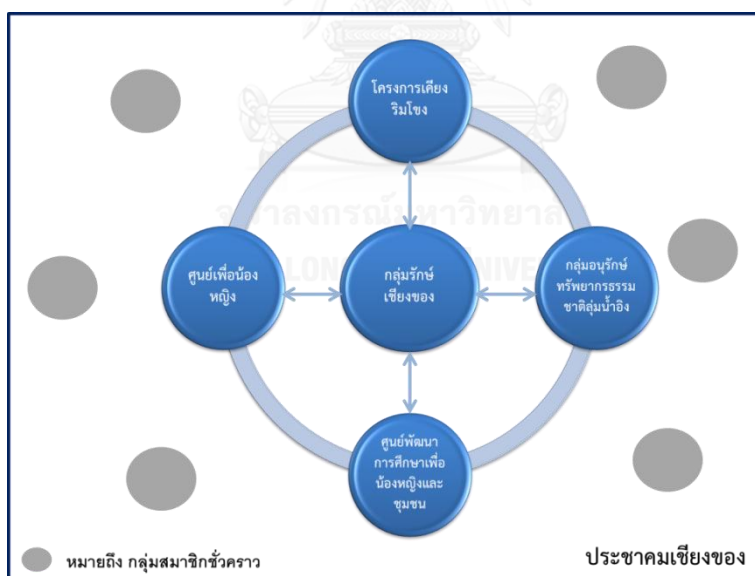
1. กลุ่มรักษ์สถาน
2. กลุ่มสามล้อเครื่อง
3. ชมรมพ่อค้าอำเภอเชียงของ
4. ชมรมการท่องเที่ยวเชียงของ
5. มูลนิธิชุมชนไท
6. ชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอเชียงของ
7. สภาวัฒนธรรมอำเภอเชียงของ
8. ชมรมพ่อค้าอำเภอเชียงของ
9. ชมรมการท่องเที่ยวอำเภอเชียงของ

เครือข่ายประชาคมเชิงของยังมีกลุ่มบุคคลหลากหลาย เช่น แพทย์ ตำรวจ ข้าราชการครู ข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักธุรกิจ คณะสงฆ์ และกลุ่มเยาวชนพื้นที่ เป็นต้น

เป็นผู้สนับสนุนเครือข่ายและช่วยทำงานกันอย่างหลวมๆ โดยใช้ปฏิสัมพันธ์ส่วนตัว เช่น การเป็นเพื่อน ร่วมงาน ลูกศิษย์ เพื่อนร่วมชั้นเรียน เป็นต้น ในการช่วยเหลือกันในบางประเด็นที่กลุ่มบุคคลมีความ สนใจ และถ้าเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของต้องการทรัพยากรบุคคลในการทำงาน โดยมีแกนนำ ประสานงานหลัก ได้แก่ นายจิระศักดิ์ อินทยศ นายปิยะนันท์ จิตต์แจ้ง และนางพนา เฉียบแหลม

นอกจากนี้เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ยังมีที่ปรึกษาโครงการที่เป็นที่ยอมรับนับถือจากคนใน พื้นที่ ได้แก่ พระครูสุจิน วรรณคุณ เจ้าคณะอำเภอเชียงใหม่ นายแพทย์สมปรารถนา หมั่นจิต ผู้อำนวยการโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเชียงใหม่ นายธวัชชัย ภูเจริญยศ ปลัดอาวุโสอำเภอเชียงใหม่ นางสาวมณฑา อัจฉริยะกุล ประธานมูลนิธิชุมชนไทย นายช่วง ทะกัน นายกเทศมนตรีตำบลสถาน นายประชัน จันระวังยศ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านทุ่งจี้ว นายสมเกียรติ บุคดี นายกเทศมนตรีตำบลศรี ดอนชัย

โครงสร้างเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ที่เป็นการรวมกลุ่มเพื่อทำงานขับเคลื่อนกิจกรรมการ พัฒนาในพื้นที่สามารถอธิบายได้เป็นแผนภาพดังนี้



ภาพที่ 15 องค์ประกอบของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ (สรุปจากการสัมภาษณ์ของผู้วิจัย)

การจัดเครือข่ายภายในการบริหารงานของประชาคมเชียงของนั้นเป็นแบบไม่มีโครงสร้างอย่างเป็นทางการ แต่เป็นลักษณะเครือข่ายที่ประสานร้อยกันอย่างหลวมๆ จึงเป็นโครงสร้างแบบแนวนราบ (Horizontal Structure) โดยมีการจัดการระหว่างกลุ่มในลักษณะที่ไม่มีการบังคับบัญชาที่ชัดเจน ซึ่งมีนายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว ทำหน้าที่เป็นประธานเครือข่ายประชาคม และเป็นแกนนำการเคลื่อนไหวจัดกิจกรรมของประชาคม มีบทบาทในการตัดสินใจและให้คำปรึกษาในการทำงาน ส่วนแกนนำกลุ่มต่างๆ จะทำหน้าที่การประสานงานและกระจายหน้าที่ให้กับสมาชิกของกลุ่มตนเองต่อสมาชิกที่ทำงานประจำให้กับประชาคมเชียงของนั้นมี จำนวน 20 คน พร้อมกันนั้นแต่ละกลุ่มที่เข้าร่วมเป็นเครือข่ายประชาคมเชียงของยังมีความเป็นอิสระในตนเอง กล่าวคือ สามารถดำเนินกิจกรรมในประเด็นของตนเองควบคู่ไปกับการทำงานกับเครือข่ายประชาคมเชียงของด้วย

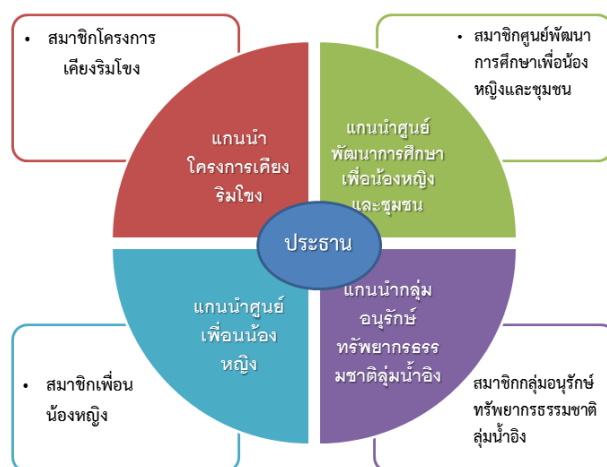
ความรับผิดชอบในการทำงานนั้นจะเป็นการทำงานแบบเชิงพื้นที่ (Area Based) หมายถึง การรับผิดชอบกับการแก้ปัญหาทุกประเด็นในพื้นที่ ไม่มีลักษณะตายตัวในการทำงานและประเด็นประจำ ลักษณะคือ เก็บประเด็นปัญหาที่พบในพื้นที่ หากเป็นประเด็นปัญหาที่ไม่สามารถดำเนินงานได้เอง สมาชิกที่รับผิดชอบจะแจ้งประเด็นให้ประธานทราบ และจะร่วมช่วยกันแลกเปลี่ยนเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน ในขณะเดียวกันการทำงานของเครือข่ายจะมีการประชุมกันทุกๆ 2 - 3 เดือน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือปัญหาที่พบ เพราะลักษณะการทำงานของเครือข่ายประชาคมเชียงของเป็นการรับผิดชอบเชิงพื้นที่ อีกทั้งมีสมาชิกจำนวนน้อย ดังนั้น การรับผิดชอบการทำงานในเชิงพื้นที่จะส่งผลให้มีผู้ดูแลแต่ละประเด็นในพื้นที่นั้นๆ ได้อย่างครอบคลุม

“ลักษณะการทำงานของเรามันไม่มีโครงสร้าง ไม่มีการทำงานแบบตายตัว ทุกๆคนช่วยกันเพราะทำงานแบบเชิงพื้นที่ ไม่ได้มีการแบ่งงานแบบเป็นประเด็นให้ใครรับผิดชอบเฉพาะ แต่จะมีครุฑเป็นตัวกลางในการประสานงาน นานๆครั้งเราถึงจะประชุมกัน การทำงานของเราจึงค่อนข้างอิสระ” (จิระศักดิ์ อินทะยศ, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2557)

กล่าวได้ว่าการทำงานของประชาคมเชียงของนั้น เป็นเครือข่ายที่ทำงานแบบยืดหยุ่นและให้อิสระในการทำงาน โดยผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตลักษณะการบริหารองค์กรและโครงสร้างการทำงานของประชาคมเชียงของนั้นเป็นแบบการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การใช้ความสัมพันธ์ของคนรู้จักส่วนตัว ความคุ้นเคย พร้อมกับความเป็นคนในพื้นที่ ทำหน้าที่ตัวเชื่อมประสานการทำงานระหว่างกัน มีความรู้สึกร่วมกันของการเป็นคนอำเภอเชียงของ เนื่องจากแกนนำทั้งหมดมีถิ่นที่อยู่ในอำเภอ

เชิงของทั้งหมด จึงเห็นกันมานานนับถือเป็นพี่น้อง อีกทั้งให้นายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว รับผิดชอบในฐานะประธาน เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ เนื่องจากนายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว เป็นบุคคลที่ทำงานในพื้นที่มานาน จึงมีประสบการณ์และมีความรู้เกี่ยวกับอำเภอเชียงของเป็นอย่างดี เป็นที่เคารพและเชื่อถือในความรู้ความสามารถในการทำงาน จึงเป็นศูนย์กลางแกนนำของการทำงาน เช่น เป็นผู้บรรยายและดำเนินรายการการจัดเวทีเสวนา ตัวแทนเครือข่ายเข้าร่วมประชุมกับภาครัฐ เป็นต้น อย่างไรก็ตามลักษณะโครงสร้างการทำงานจึงเป็นแบบพี่แบบน้อง ช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากกว่าเป็นโครงสร้างอย่างทางการ จึงทำให้เกิดความรู้สึกเคียงบ่าเคียงไหล่ในการทำงาน มีความเห็นร่วมกันในการทำงานมากกว่าการบังคับหรือการทำงานที่มีลำดับชั้น ทำให้แกนนำทั้งหมดทำงานด้วยความสมัครใจและเป็นอิสระ

ผู้วิจัยพบข้อสังเกตว่าโครงสร้างการบริหารงานของประชาคมเชียงใหม่ 3 หลัก ได้แก่ ประการแรก คือความเสมอภาคในการทำงาน ไม่มีรูปแบบขั้นตอนการทำงาน ลำดับการสั่งการ จึงทำให้การทำงานมีอิสระ คนทำงานภายในมีอำนาจในการตัดสินใจ ประการที่สอง คือการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน คือสมาชิกทุกคนสามารถแลกเปลี่ยนความรู้และข้อคิดเห็น สามารถถกเถียงประเด็นต่างๆ สร้างองค์ความรู้ร่วมกันเพื่อนำไปแก้ไขปัญหา หรือนำเสนอประเด็นใหม่ๆได้ และประการสุดท้ายคือการกระจายอำนาจในการตัดสินใจในการทำงานเชิงพื้นที่ที่รับผิดชอบ สมาชิกสามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาประสานงานขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนในการทำงานในพื้นที่ที่รับผิดชอบได้ทันที ไม่จำเป็นต้องขอความเห็นหรือต้องได้รับการอนุมัติจากประธาน สมาชิกทุกคนจึงมีความสำคัญในการเป็นกลไกขับเคลื่อนการทำงาน โครงสร้างการบริการองค์กรของประชาคมเชียงใหม่ของดั่งแผนภาพต่อไปนี้



ภาพที่ 16 โครงสร้างการบริหารงานของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ
ที่มา : การสรุปของผู้วิจัยจากการสัมภาษณ์

4.2.2 การระดมทรัพยากรของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ

การระดมทรัพยากรของประชาคมเชียงใหม่ของ เป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้ประชาคมเชียงใหม่ของ นั้นเข้มแข็ง กล่าวคือ ความสามารถในการระดมทรัพยากรเข้าร่วมสนับสนุนกิจกรรมและแนวความคิด การพัฒนาที่ยั่งยืนของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ ให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ประสบความสำเร็จ โดยที่กิจกรรมการเคลื่อนไหวของประชาคมเชียงใหม่ของนั้นต้องใช้สมาชิกและมวลชนให้การสนับสนุน ซึ่งการเคลื่อนไหวนั้นเน้นมวลชนในพื้นที่สนับสนุนแนวความคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมไปถึงการ ถกเถียงประเด็นเพื่อหาทางออกในการพัฒนา นอกเหนือจากโครงสร้างองค์กรประชาคมเชียงใหม่ของเป็นที่น่าสนใจสำหรับผู้ศึกษาแล้ว ยังมีทรัพยากรของประชาคมเชียงใหม่ของทั้งประเด็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรม และประเด็นงบประมาณในการจัดกิจกรรม

4.2.2.1 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ประชาคมเชียงใหม่ของมีจำนวนผู้เข้าร่วมเป็นสมาชิกสนับสนุนกิจกรรม ประเภทสมาชิกในประชาคมเชียงใหม่ของนั้นมีหลายกลุ่มและมีลักษณะสมาชิกที่แตกต่าง บางกลุ่มเข้าร่วมเพราะเห็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเดือดร้อนของตัวเอง บางกลุ่มเข้ามาสนับสนุนเพราะจะได้รับผลประโยชน์จากความสำเร็จในการเคลื่อนไหว บางกลุ่มเข้าร่วมเพราะคิดว่ากลุ่มตนเองเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอเชียงใหม่ของ เพราะประชาคมเชียงใหม่ของนั้นมีกิจกรรมที่หลากหลาย อย่างเช่น การรณรงค์เรื่อง

แม่น้ำโขง การจัดเวทีเสวนาเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนในท้องถิ่น การจัดกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้นสมาชิกที่เข้าร่วมจึงมีทั้งแบบถาวรและชั่วคราว นอกจากกลุ่มแล้วยังมีปัจเจกบุคคลเข้าร่วม สนับสนุนเป็นสมาชิก ซึ่งปัจเจกบุคคลที่เข้าร่วมนั้นจะเลือกเข้าร่วมในประเด็นที่ตนเองสนใจเท่านั้น

การดำเนินกิจกรรมจัดเวทีเสวนาเพื่อร่วมกันวางแผนยุทธศาสตร์พัฒนาอำเภอเชียงของให้ ยั่งยืนฉบับประชาชนนั้น จัดอย่างเป็นทางการตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2556 ถึง เมษายน พ.ศ. 2557 นั้นมีจำนวนผู้เข้าร่วมไม่ต่ำกว่า 457⁶ คน การจัดเวทีเสวนามีทั้งหมด 8 ครั้ง และในแต่ละครั้งมี ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมนั้นมีทั้งที่เป็นสมาชิกถาวรร่วมในจุดหมาย เดียวกัน (adherent) คือมีความต้องการให้แผนการพัฒนาอำเภอเชียงของเป็นไปอย่างยั่งยืนโดยที่ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็น โดยต้องการให้ประเด็นที่ตนเองเคลื่อนไหวอยู่นั้นเข้า เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอเชียงของ นอกจากนั้นยังมีกลุ่มคนที่เห็นประเด็นการ พัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่อำเภอเชียงของเป็นเรื่องสำคัญของการพัฒนาที่ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการ ช่วยวางแผนและออกความคิดเห็นจึงได้เข้าร่วมสนับสนุนในการทำกิจกรรม เช่น การเข้าฟังเวที เสวนา การเป็นแรงงานช่วยจัดกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น อาจเป็นกลุ่มหรือตัวบุคคลที่เข้าร่วมอย่างหลัง เป็นสมาชิกชั่วคราว ที่เข้ามาสนับสนุนเป็นครั้งเป็นคราว

4.2.2.2 การระดมทรัพยากรในการดำเนินกิจกรรม เครือข่ายประชาคมเชียงของ

ค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายประชาคมเชียงของนั้นได้รับทุนสนับสนุน จากรัฐ ได้แก่ ทุนสำหรับงานวิจัยศึกษาของชาวบ้านเราได้รับจาก สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ให้ทุนมาศึกษา หลังจากนั้นงานวิจัยการศึกษาประวัติศาสตร์อำเภอเชียงของก็ได้รับทุนวิจัยจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และในการจัดทำโครงการเวทีเสวนาได้รับ งบประมาณจากอำเภอและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการช่วยสนับสนุน ซึ่งกิจกรรมที่ดำเนินใน บางครั้งเครือข่ายประชาคมเชียงของจะเขียนโครงการเสนอให้ท้องถิ่นและอำเภอช่วยสนับสนุน งบประมาณ อย่างเช่น โครงการจัดเวทีเสวนารับฟังความคิดเห็นของประชาชนในเรื่องการพัฒนาได้รับ งบประมาณสนับสนุนจากอำเภอ หรือโครงการใดที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น ท้องถิ่นจะช่วยสนับสนุน งบประมาณและถือว่าเป็นโครงการของท้องถิ่นด้วย

⁶รายงานแผนยุทธศาสตร์เชียงของ: หนึ่งเมืองสองแบบ

นอกจากนี้ยังมีทุนสมทบจากการขายของที่ระลึกในโฮงเฮียนแม่น้ำของ เงินค่าตอบแทนวิทยากรในการบรรยายให้ความรู้ของสมาชิกเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ และเงินสนับสนุนจากสมาชิกที่มีงานประจำ

4.3 กิจกรรมการเคลื่อนไหวเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ

หากกล่าวถึงกิจกรรมของประชาคมเชียงใหม่ของ ต้องทำความเข้าใจภายใต้บริบทตามการพัฒนาการของกิจกรรมที่คาบเกี่ยวในการรวมกลุ่มของภาคประชาสังคม ซึ่งกิจกรรมการเคลื่อนไหวที่ผ่านมาในอำเภอเชียงของเกิดจากกลุ่มรักษ์เชียงใหม่และเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง ซึ่งตอนแรกเน้นกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์แม่น้ำโขง โดยเฉพาะการต่อต้านการสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขง และการระเบิดแก่งหิน การเคลื่อนไหวในประเด็นเรื่องแม่น้ำโขงจึงเป็นพื้นฐานและเชื่อมโยงกับการพัฒนาในอำเภอเชียงของในบางกิจกรรม เพราะกลุ่มรักษ์เชียงของนั้นมองว่าแม่น้ำโขงนั้นเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการหล่อเลี้ยงชีวิตและเป็นอัตลักษณ์ของอำเภอเชียงของ ดังนั้นประชาคมเชียงใหม่ของที่เกิดจากการรวมตัวกันของคนในท้องถิ่นเพื่อมีส่วนร่วมในการพัฒนาอำเภอเชียงของให้ยั่งยืน โดยปกป้องและป้องกันผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจจากการเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย – ลาว แห่งที่ 4 และการเปิดประชาคมอาเซียน ที่เชียงของจะได้รับผลกระทบดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 แล้ว มีกิจกรรมที่ประชาคมเชียงใหม่ของนั้นมีบทบาทในการผลักดันการพัฒนาที่ยั่งยืนดังต่อไปนี้

4.3.1 จัดเวทีเสวนา

การจัดเวทีเสวนาเป็นการเปิดพื้นที่สาธารณะให้กับประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็น แลกเปลี่ยนทัศนคติและความรู้ประสบการณ์ต่างๆ รวมถึงความต้องการของคนในท้องถิ่น โดยประชาคมเชียงใหม่ของได้ใช้วิธีการจัดเวทีเสวนาเป็นพื้นที่รวบรวมความคิดเห็นของคนในท้องถิ่นและการแลกเปลี่ยนความรู้กับองค์กรอื่นๆ เพื่อนำมาเป็นแนวทางการพัฒนาอำเภอเชียงของให้ยั่งยืน

อำเภอเชียงของได้รับนโยบายการพัฒนาทางเศรษฐกิจมาเป็นมานานเนื่องด้วยเป็นอำเภอชายแดนและติดกับแม่น้ำโขง ส่งผลให้อำเภอเชียงของนั้นมีภูมิศาสตร์ที่ดีในการทำการค้าอย่างทีผู้เขียนได้อธิบายลักษณะอำเภอเชียงของไว้ในบทที่ 3 แล้วนั้น อำเภอเชียงของจึงได้รับนโยบายการ

พัฒนาจากรัฐบาลซึ่งเป็นลักษณะบน สู่ล่าง (Top-Down) ส่งผลให้การพัฒนาอำเภอเชียงของนั้นเป็นแบบก้าวกระโดดและไม่มีการค้ามาถึงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด และอัตลักษณ์วัฒนธรรมประวัติศาสตร์ที่สั่งสมมาอย่างยาวนาน ประชาคมเชียงของจึงได้มีการทำเวทีเสวนาขึ้นเพื่อรวบรวมความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาในท้องถิ่นให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของคนท้องถิ่น

เริ่มต้นเวทีเสวนาที่ประชาคมเชียงของดำเนินการเพื่อวางแผนการพัฒนาในท้องถิ่นคือเวที “ประชาคมอาเซียนกับสังคมชายขอบเชียงของ-เวียงแก่น” ประชาคมเชียงของจัดเวทีเสวนาร่วมกับประชาชน รัฐ เอกชนและองค์กรท้องถิ่น ซึ่งเวทีนี้เองเป็นจุดเริ่มต้นของวาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่ “หนึ่งเมืองสองแบบ” การพัฒนาเชียงของอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

“การจะวางแผนพัฒนาให้พื้นที่เกิดความยั่งยืนนั้น มันจะมาจากการคิดด้วยคนคนเดียวไม่ได้ มันต้องช่วยกันคิด ช่วยกันทำ และการจัดเวทีเสวนานั้นเป็นเปิดกว้างให้คนในท้องถิ่นได้แสดงความคิดเห็นและความรู้ เพื่อช่วยกันพัฒนาบ้านของเรา” (นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2557)

ประชาคมเชียงของจัดเวทีเสวนาเพื่อการศึกษาหาหรือแนวทางการพัฒนาเชียงของซึ่งแนวทางการพัฒนาเชียงของให้ยั่งยืนคือ แผนการพัฒนาเมืองเป็นแบบหนึ่งเมืองสองแบบ เครือข่ายประชาคมเชียงของมองว่าการจัดเวทีเสวนานั้นเป็นการเคลื่อนไหวที่สำคัญเป็นตัวผลักดันให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะการเปิดเวทีเสวนานั้นเป็นจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้สิทธิกับคนในท้องถิ่นออกความคิดเห็น รวมไปถึงการแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ การศึกษาหาหรือเพื่อนำมาเป็นมติการพัฒนา

นอกจากเวทีเสวนาที่เป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาหาหรือร่วมกันหลายฝ่ายทั้งภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม เพื่อการวางแผนการพัฒนาที่ยั่งยืนในอำเภอเชียงของแล้ว ประชาคมเชียงของยังจัดเวทีเสวนาระดับอำเภอเพื่อระดมความคิดเห็นของคนในพื้นที่แต่ละตำบลนำมารวบรวมเป็นแผนการพัฒนาฉบับประชาชน เป็นมุมมองจากล่างขึ้นบน (Bottom up) เพื่อนำเสนอให้กับภาครัฐไปบูรณาการกับแผนยุทธศาสตร์พัฒนาอำเภอเชียงของ 4 ปี พ.ศ. 2558 - 2661 ซึ่งประชาคมเชียงของได้จัดเวทีระดับอำเภอ โดยผู้คนเข้าร่วมเวทีเสวนาของประชาคมเชียงของนั้นประกอบไปด้วยประชาชนในพื้นที่ ข้าราชการท้องถิ่น เอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และพระสงฆ์ ระยะเวลาการ

ดำเนินงานจัดตั้งตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2555 จนถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2557 ดังนี้ (มาลี พัฒน
ประสิทธิ์พร, 2557)

1.เวทีเสวนาประชาคมอาเซียนกับสังคมชายขอบเชียงใหม่ของ-เวียงแก่น โรงพยาบาลสมเด็จพระ
ยุพราชเชียงใหม่ของ เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2555

2.เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้บทเรียนการพัฒนา ที่โรงแรมแม่โขงริเวอร์ไซด์ และตำมิละ รีสอร์ท เมื่อ
วันที่ 17-18 พฤษภาคม 2556

3.เวทีระดมความคิดเห็นระดับอำเภอ ที่โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเชียงใหม่ของ เมื่อวันที่ 22
ตุลาคม 2556

4.เวทีระดมความคิดเห็นตำบลเวียง ที่ห้องประชุมเทศบาลตำบลเวียง วันที่ 26 พฤศจิกายน
2556

5.เวทีระดมความคิดเห็นตำบลห้วยซ้อ ที่ห้องประชุมเทศบาลห้วยซ้อ วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2557

6.เวทีระดมความคิดเห็นตำบลศรี่ง ที่ห้องประชุมเทศบาลตำบลศรี่ง วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2557

7.เวทีระดมความคิดเห็นตำบลสถาน ที่ห้องประชุมเทศบาลตำบลสถาน วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2557

8.เวทีระดมความคิดเห็นตำบลศรีดอนชัย ที่ห้องประชุมเทศบาลศรีดอนชัย เมื่อวันที่ 21
กุมภาพันธ์ 2557

9.เวทีระดมความคิดเห็นตำบลบุญเรือง ที่ห้องประชุมเทศบาลตำบลบุญเรือง เมื่อวันที่ 17
มีนาคม 2557

10.เวทีระดมความคิดเห็นตำบลริมโขง ที่ห้องประชุมเทศบาลตำบลริมโขง เมื่อวันที่ 22
เมษายน 2557

11.เวทีระดมความคิดเห็น”หนึ่งเมืองสองแบบ ยุทธศาสตร์การพัฒนาเชียงใหม่อย่างยั่งยืนและ
สมดุล ร้อยปีอำเภอเชียงใหม่” ที่วัดหลวง เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2557

รูปแบบการจัดเวทีเสวนานั้นใช้กระบวนการออกแบบแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม คือ การสนทนาแลกเปลี่ยนแบบสภาคาแฟ กล่าวคือ การออกความคิดเห็น ระดมความคิด แบ่งปันประสบการณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นๆ เสนอปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข หรือสิ่งที่ควรอนุรักษ์ในท้องถิ่น ของแต่ละตำบล เพื่อรวบรวมให้เป็นภาพรวมในการพัฒนาอำเภอเชิงของ

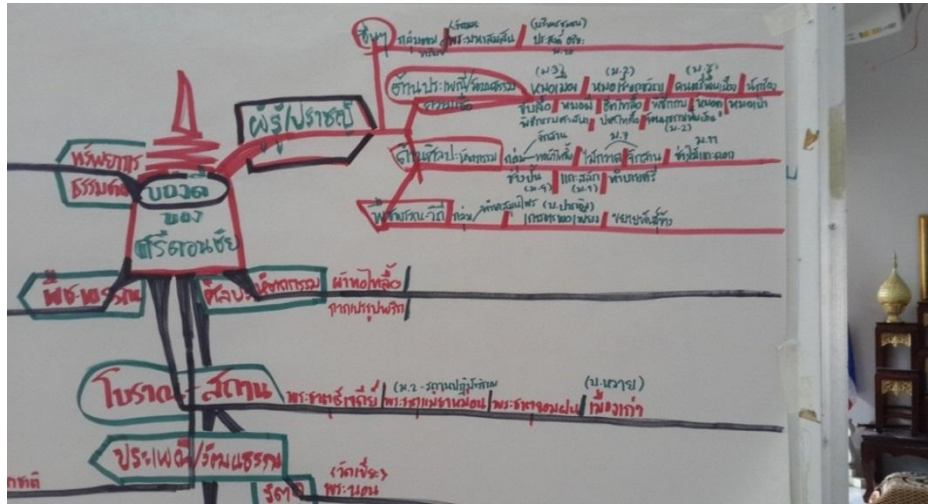
ภาพการจัดเวทีเสวนาแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองเชียงของอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน



ภาพที่ 17 เวทีเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตำบลศรีดอนชัย
(21 กุมภาพันธ์ 2557)



ภาพที่ 18 เวทีเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตำบลสถาน
(20 กุมภาพันธ์ 2557)



ภาพที่ 19 ตัวอย่างการเขียนความคิดเห็นจากชาวบ้านเพื่อสังเคราะห์เป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา
จากภาคประชาชน
(21 กุมภาพันธ์ 2557)

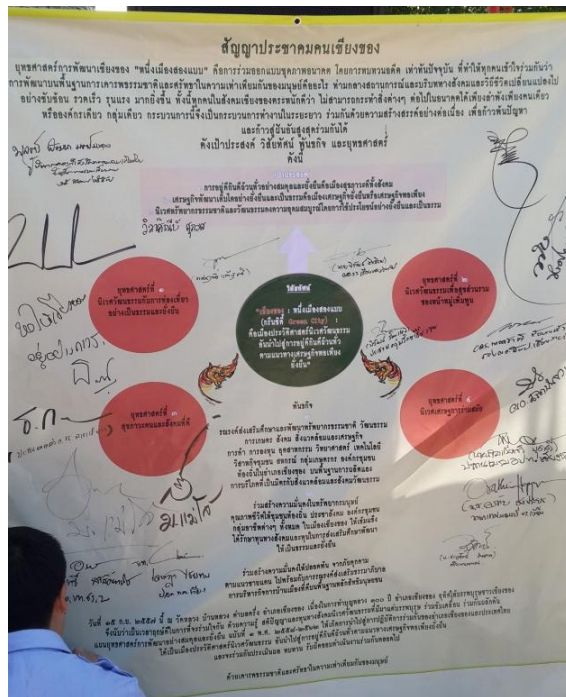
“การได้พูดคุยกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่เวที
เสวนา จะทำให้เราได้รู้ว่าเสียงของมีศักยภาพของคืออะไร ป่วยเป็นโรคอะไรอยู่ มัน
เหมือนเป็นการถามคนไข้โดยตรง เพื่อที่จะได้ส่งเสริมและแก้ไขปัญหามาได้ตรงจุด
และเชื่อว่าการได้ถามความคิดเห็นจากชาวบ้านโดยตรงมันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่
ยั่งยืนแล้ว” (นพรัตน์ ละมุล, สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2557)

นอกจากการจัดเวทีเสวนาระดับอำเภอแล้ว ประชาคมเชียงของยังจัดเวทีเสวนาอย่างเป็นทางการอีกหนึ่งเวทีที่มีความสำคัญคือ เวทีเสวนา “หนึ่งเมืองสองแบบ ยุทธศาสตร์การพัฒนาเชียงของอย่างยั่งยืนและสมดุล ร้อยปีอำเภอเชียงของ” ซึ่งเป็นเวทีเสวนาประเด็นการพัฒนาเชียงของให้ยั่งยืน
ในวาระอำเภอเชียงของครบรอบ 100 ปี โดยมีการเชิญ พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี นักการเมืองท้องถิ่น
ข้าราชการทหาร ปลัดอำเภอ ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้อำนวยการโรงเรียน ตัวแทน
ภาคเอกชน และตัวแทนเยาวชน เข้าร่วมการเสวนาแสดงความคิดเห็นถึงทิศทางการพัฒนาอำเภอเชียง
ของให้ยั่งยืน ภายใต้บริบทการเปิดประชาคมอาเซียน โดยเวทีดังกล่าวเป็นการเปิดตัวแนวคิดการ
พัฒนาที่ยั่งยืน เชียงของ : หนึ่งเมืองสองแบบต่อพื้นที่สาธารณะผ่านสื่อโทรทัศน์เป็นครั้งแรก

“การพัฒนาอำเภอเชียงของคนในพื้นที่ต้องมีส่วนร่วม การจะสร้างจะพัฒนาอะไรต้องถามชาวบ้านด้วย เชียงของจะพัฒนาอย่างมีอนาคตคือคนเชียงของต้องสืบสานประเพณี สืบศรีสมัย สืบธรรมวินัย และสืบสายสัมพันธ์”
(พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี, สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2557)

เวทีเสวนาครั้งนี้เป็นการร่วมแสดงความคิดเห็นจากหลายฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ที่จะร่วมกันพัฒนาอำเภอเชียงของให้ยั่งยืนท่ามกลางกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจที่กำลังเริ่มต้นในการลงทุนด้านต่างๆ และการไหลเข้ามาของชาวต่างชาติ ซึ่งการเสวนาครั้งนี้มีการร่วมลงนามในสัญญาประชาคม ที่มีเป้าประสงค์ วิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ เป็นข้อตกลงร่วมกันที่แต่ละฝ่ายจะช่วยกันพัฒนาอำเภอตามยุทธศาสตร์หนึ่งเมืองสองแบบ ให้บังเกิดผลตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

ลักษณะสำคัญการเสวนานี้ คือ เป็นการเสวนาแบบเปิด (Open Forum) เพื่อสนทนาถกเถียงโดยไม่จำกัดเฉพาะแต่ในหน่วยงานหรือกลุ่มของตนเอง แต่เปิดกว้างให้สาธารณะหรือผู้มีส่วนได้เสียเข้าร่วม โดยมีลักษณะคล้ายคลึงกับการจัดเวทีสาธารณะโดยมีนักวิชาการหรือสื่อเป็นตัวกลางหรือทำหน้าที่เป็นประธาน นอกจากนี้ยังการเปิดเวทีแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อต่างๆ ได้อย่างกว้างขวางเพื่อที่ประชาชนจะได้มีโอกาสขบคิดกันอย่างกว้างขวาง (Extensive Reflection) และมีช่องทางเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างทั่วถึงและเพียงพอในการแสดงความคิดเห็น



ภาพที่ 20 การลงนามสัญญาประชาคมเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2557 ในเวทีหนึ่งเมืองสองแบบ
ยุทธศาสตร์การพัฒนาเชียงใหม่อย่างยั่งยืนและสมดุล ร้อยปีอำเภอเชียงใหม่”
(15 กันยายน 2557)

อย่างไรก็ตามประชาคมเชียงใหม่ของจัดเวทีเสนาขึ้นนั้นเป็นการเคลื่อนไหวที่ประสบความสำเร็จในการสร้างผลสะท้อนให้แก่อำเภอเชียงใหม่ได้โดยผู้เขียนจะกล่าวในลำดับต่อไป ผลที่ได้จากการจัดเวทีเสนาของประชาคมเชียงใหม่ของนั้นคือ ประการที่หนึ่ง ยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอเชียงใหม่ของในภาพรวม ที่เชื่อมโยงทุกประเด็นทั้งด้านทรัพยากร สิ่งแวดล้อม สังคมชุมชน วัฒนธรรม สุขภาพรวมไปถึงเศรษฐกิจของชุมชน ภายใต้แนวคิดหนึ่งเมืองสองแบบ นโยบายการพัฒนาระดับตำบลและนโยบายระดับชุมชน ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปใช้เป็นโครงการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเฉพาะของตนเอง ประการที่สอง การสร้างประสบการณ์แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมร่วมพัฒนาพื้นที่ให้ยั่งยืน มีความกระตือรือร้นและตั้งรับกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอำเภอเชียงใหม่จากการพัฒนาตามเศรษฐกิจ ในการจัดเวทีเสนาของประชาคมเชียงใหม่ของนั้นนับได้ว่าเป็นการผลักดันแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยให้ยุทธวิธีให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ส่งผลให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและกระตือรือร้นในการติดตามผลให้เกิดในทางปฏิบัติ กล่าวได้ว่ายุทธวิธีการจัดเวทีเสนาเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างอำนาจประชาชน สร้างการมีส่วนร่วมจากประชาชนในพื้นที่

ให้ประชาชนแสดงออกความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ของตนเองได้ ยกเว้นเป็นให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความรู้สึกในฐานะพลเมือง (Citizen) ไม่ใช่แค่เป็น ประชาชน (people) ที่คอยรับฟังคำสั่งเพียงอย่างเดียวแต่เป็นประชาชนที่สามารถมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมในเชิงรุก เพื่อที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในบ้านเมืองของตนเองได้

4.3.2 การจัดการความรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับคนในท้องถิ่น

การผลักดันการพัฒนาที่ยั่งยืนในอำเภอเชียงของ ประชาคมเชียงของใช้วิธีการให้ความรู้กับคนในท้องถิ่น โดยมองว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องเริ่มจากประชาชนในพื้นที่ที่มีความรู้ความเข้าใจในพื้นที่ตนเองก่อน กล่าวได้ว่าต้องมีจิตสำนึกสะท้อนถึงความความมีตัวตน รากเหง้าในวัฒนธรรมของตนเอง ดังนั้นการสร้างความรู้และจิตสำนึกจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยผลักดันการพัฒนาที่ยั่งยืนให้ประสบความสำเร็จ วิธีการสร้างความรู้และจิตสำนึกของประชาคมเชียงของมี ดังนี้

4.3.2.1 โรงเรียนแม่น้ำของ

โรงเรียนแม่น้ำของหรือสถาบันองค์ความรู้ท้องถิ่นโฮงเฮียนแม่น้ำของเป็นแนวคิดจากเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงล้านนาที่ต้องการสร้างโรงเรียนในพื้นที่ เพื่อให้โรงเรียนเป็นจุดรวบรวมองค์ความรู้ของท้องถิ่นและถ่ายทอดความรู้สู่สาธารณะให้รู้จักและเข้าใจพื้นที่นิเวศวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขงและประวัติศาสตร์อำเภอเชียงของ

“โรงเรียนแม่น้ำของเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และนิเวศวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง จะเป็นแหล่งข้อมูลและการเรียนรู้ของคนในพื้นที่ เพราะการพัฒนาที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้เมื่อคนในพื้นที่มีความรู้ รู้จักตัวตนและเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรามี” (นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2557)

ที่ตั้งของโรงเรียนแม่น้ำของอยู่ในตำบลเวียง อำเภอเชียงของ ภายในโรงเรียนมีห้องสมุดเพื่อจัดเก็บรวบรวมผลงานวิจัยชาวบ้านที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับแม่น้ำโขงไว้เป็นที่ค้นคว้า พร้อมทั้งมีหลักสูตรสอนให้แก่เยาวชนในพื้นที่ ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ ระบบนิเวศแม่น้ำโขง ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ภาษา และวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนริมฝั่งโขงซึ่งมีการสอนในวันเสาร์ จึงมีเยาวชนในพื้นที่เข้าเรียนหลักสูตรต่างๆ นอกจากนั้นยังมีโรงเรียนต่างๆ ในพื้นที่และต่างถิ่น ทั้งมหาวิทยาลัยในประเทศและต่างประเทศน่านักเรียน นักศึกษาทัศนศึกษาดูงาน ฟังบรรยายความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำโขง

หรือลักษณะการทำงานเคลื่อนไหวของกลุ่มประชาคมเชิงของ ซึ่งบุคคลที่มาถ่ายทอดความรู้เป็นคนในชุมชนที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะ นอกจากจะเป็นเรียนรู้ของชุมชนแล้ว โรงเรียนแม่ น้ำของเป็นจุดศูนย์กลางให้เครือข่ายที่ทำงานในพื้นที่ได้มาพบปะหารือแลกเปลี่ยนข้อมูลการทำงาน

โรงเรียนแม่ น้ำของจึงเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชุมชน กล่าวได้ว่าการให้ความรู้นั้นเป็นกลวิธีที่สร้างจิตสำนึกให้คนท้องถิ่นและตระหนักถึงคุณค่าความมีตัวตนและวัฒนธรรมของตนเองได้เป็นอย่างดี



ภาพที่ 21 สถาบันองค์ความรู้ท้องถิ่นโฮงเฮียนแม่ น้ำของ
(สุนทรินทร์ บินไทยสงค์, 15 กันยายน 2557)

4.3.2.2 การทำงานวิจัย

การทำงานวิจัยมีมาตั้งแต่เครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง อย่างที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว ทั้งนี้มีการทำงานวิจัยชาวบ้านอีกหนึ่งเรื่อง คือ การศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเชิงของ-เวียงแก่น : สังคมชายขอบท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมืองในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยให้คนในพื้นที่เป็นนักวิจัย ลงพื้นที่เก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน พูดคุยกับนักปราชญ์ การฟังเรื่องเล่าที่เป็นตำนาน เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน การทำวิจัยครั้งนี้มีกลุ่มเยาวชนได้แก่ กลุ่มยุววิจัย และกลุ่มเพื่อนใจวัยใส เป็นผู้ช่วยสืบค้นและเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการส่งเสริมให้คนในพื้นที่รับรู้ถึงทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม ทำให้เกิดสำนึกร่วมกันถึงการเป็นเจ้าของ

ท้องถิ่นและความเป็นเจ้าของทรัพยากรของชุมชน อีกทั้งเป็นยังเป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนมีการเรียนรู้ร่วมกัน

“การที่ชาวบ้านและเยาวชนเป็นคนเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัย ที่ศึกษาความเป็นตัวตนของท้องถิ่น มันเป็นวิธีที่ทำให้คนมีความสนใจในชุมชนตัวเอง และสามารถถ่ายทอดความรู้ที่ได้ต่อๆไปอีก” (จีระศักดิ์ อินทะยศ, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2557)

“งานวิจัยเป็นเรื่องของการรื้อฟื้นตัวตน เพราะที่ผ่านมามคนในท้องถิ่นไม่รู้จักความเป็นมาประวัติศาสตร์เชิงของ เพราะฉะนั้นต้องให้ชาวบ้านได้รู้จักตัวตน เข้าใจประวัติศาสตร์ นิเวศและวัฒนธรรมของตัวเอง ถึงจะเกิดสำนึก” (นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2557)

งานวิจัยชาวบ้านครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน รวมถึงวิถีชีวิตโดยใช้ประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือในการสร้างความทรงจำร่วมกัน สร้างความมีตัวตนรากเหง้าผ่านประวัติศาสตร์ ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติ พร้อมด้วยบริบททางการเมือง ซึ่งงานวิจัยจะเป็นตัวสะท้อนการเปลี่ยนแปลงของท้องถิ่นตามยุคสมัย พร้อมกันนั้นก็ทำให้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เป็นการเล่าตำนานรุ่นต่อรุ่น กลายเป็นงานวิชาการและองค์ความรู้ ที่สามารถเป็นข้อมูลและเป็นแหล่งอ้างอิง เพื่อการศึกษาต่อไปในอนาคตได้อีกด้วย

ผู้วิจัยได้สังเกตว่าการสร้างอัตลักษณ์ร่วม (Collective identity) ประชาคมเชียงของนั้นใช้วิธีการสร้างจิตสำนึกให้คนในพื้นที่ คือ 2 ประการ ได้แก่ ประการที่หนึ่ง ประวัติศาสตร์ ถูกใช้เป็นเครื่องมือให้คนสังคมนึกถึงว่าเราเชียงของนั้นมีตัวตนและความเป็นมา เพราะมีประวัติศาสตร์เรื่องเล่าที่ยาวนาน ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์อำเภอเชียงของไว้ในบทที่ 3 แล้วนั้น ทำให้คนเกิดความรู้สึกผูกพันและเป็นหนึ่งเดียวภายใต้จิตสำนึกที่เรียกว่า “คนเชียงของ” โดยการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตัวนั้น นับว่าประชาคมเชียงของได้หลุดจากวาทกรรมการพัฒนาเรื่องวัฒนธรรมหนึ่งเดียวตามกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งได้มองประวัติศาสตร์ของตนเองนั้นมีคุณค่าและไม่ได้ด้อยไปกว่าประวัติศาสตร์ที่อื่นๆ และเป็นสิ่งจำเป็นที่คนในพื้นที่ต้องได้ตระหนักถึงคุณค่าและความมีตัวตนประวัติศาสตร์ของตนเอง

ประการที่สอง นิเวศและวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ถูกหยิบยกใช้เป็นการสร้างอัตลักษณ์และจิตสำนึกร่วมตั้งแต่การทำวิจัยชาวบ้านครั้งแรก ที่เป็นการศึกษาเรื่องแม่น้ำโขง กล่าวได้ว่าแม่น้ำโขงเป็นสัญลักษณ์ที่สรรค์สร้างและเป็นศูนย์กลางสร้างจิตสำนึกคนเชียงของ ความพยายามของประชาสังคมที่หยิบยกเรื่องระบบนิเวศวัฒนธรรมแม่น้ำโขงมาบอกเล่าให้ทุกคนตระหนักถึงอัตลักษณ์สำคัญที่คนเชียงของนั้นแตกต่างจากที่อื่น กล่าวได้ว่าประชาสังคมมองว่าแม่น้ำโขงหล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนที่นี่อาศัย จึงเป็นแม่น้ำที่สร้างวัฒนธรรม สร้างอาชีพ และอัตลักษณ์ที่สำคัญ ตั้งที่นายนิวัต ร้อยแก้ว กล่าวไว้ว่า “แม่น้ำโขงสายน้ำแห่งชีวิต” จึงควรค่าแก่การอนุรักษ์และรักษาความดั้งเดิมไม่ให้ถูกกลืนหายไปตามการพัฒนาเศรษฐกิจ

4.3.2.3 วิทย์ชุมชน

การกระจายความรู้ ข้อมูลต่างๆ ให้คนท้องถิ่นรับทราบ จึงเลือกใช้วิธีการผ่านวิทย์ชุมชนในการประชาสัมพันธ์ เพื่อความรวดเร็วและเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง การใช้สื่อวิทย์ชุมชนเป็นเครื่องมือการเคลื่อนไหวตั้งแต่การประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่างๆ ที่ต้องการให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบของกลุ่มรักษ์เชียงของในการต่อต้านการระเบิดแก่งและการสร้างเขื่อน ดังนั้นเมื่อมีการเคลื่อนไหวเพื่อการผลักดันยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอเชียงของให้ยั่งยืน ประชาคมเชียงของจึงได้ใช้วิทย์ชุมชนเป็นเครื่องมือในการกระจายความรู้และข้อมูลเพื่อประชาสัมพันธ์ให้คนในท้องถิ่นได้รับทราบเช่นกัน

“วิทย์ชุมชนนี้ละ กระจายความรู้ข้อมูลให้คนในหมู่บ้านรับรู้ได้เยอะมาก ทำให้คนหันมาสนใจประวัติศาสตร์ ระบุว่าเชียงของมีตำนาน มีต้นตระกูลบรรพบุรุษเป็นยังไง เมื่อชาวบ้านรู้ประวัติศาสตร์แล้ว ทำให้เค้าหันมาสนใจในสิ่งที่เรากำลังทำและอยากมีส่วนร่วมในการพัฒนาเชียงของ เพราะเค้ารู้สึกว่าคุณเองก็เป็นเจ้าของเหมือนกัน” (นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2557)

นายนิวัต ร้อยแก้ว เป็นผู้จัดรายการวิทย์ชุมชน โดยใช้วิทย์ชุมชนเป็นช่องทางสื่อสารกับประชาชนในพื้นที่ อาทิ การประชาสัมพันธ์การจัดงานกิจกรรมทั้งในส่วนการเคลื่อนไหวเรื่องแม่น้ำโขง แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเชียงของหนึ่งเมืองสองแบบ การเล่าเรื่องตำนาน ประวัติศาสตร์อำเภอเชียงของที่ได้จากการศึกษาวิจัย ข่าวสารประชาสัมพันธ์ต่างๆ เป็นต้น เป็นยุทธวิธีที่ตั้งใจให้ผู้คนที่ไม่สนใจ

สามารถรับทราบข้อมูลและการเคลื่อนไหวกิจกรรมต่างๆ พร้อมทั้งได้รับความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น ก็เพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้ ตระหนักและเห็นด้วยในกิจกรรมต่างๆที่เครือข่ายดำเนินการเคลื่อนไหว และเข้ามาสนับสนุนการทำงานของเครือข่าย

การวิเคราะห์ถึงบทบาทการผลักดันแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประชาคมเชียงใหม่ของผู้วิจัยมองว่าฐานแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้นั้นต้องเกิดจากประชาชนในพื้นที่มองเห็นคุณค่าประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม มีจิตสำนึกเป็นเจ้าของบ้านเมืองตัวเอง และอยากที่จะรักษาคุณค่าท้องถิ่นของตนเอง และจะเป็นผู้สนับสนุนให้ประชาคมเข้มแข็ง พร้อมกับช่วยผลักดันยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนให้สำเร็จ ประชาคมเชียงใหม่ของจึงพยายามเคลื่อนไหวดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยเป้าหมายคือ การสร้างจิตสำนึกให้แก่คนในพื้นที่เป็นหลัก ทั้งเยาวชนและชาวบ้าน การสร้างองค์ความรู้และกระจายองค์ความรู้ให้ประชาชนได้เรียนรู้ นั่นถือว่าเป็นหัวใจที่สำคัญ เพราะหากคนในพื้นที่มีจิตสำนึกคือ “คนเชียงใหม่” คนเหล่านั้นจะกลายเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ต่อจากรุ่นสู่รุ่น และช่วยอนุรักษ์ความเป็นเชียงใหม่ไม่ให้ถูกทำลายจากการพัฒนาได้

4.3.3 การจัดกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรม

การดำเนินกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีเป็นอีกหนึ่งยุทธวิธีเคลื่อนไหวของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรมเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องเนื่องจากเรื่องประวัติศาสตร์เชียงใหม่ กล่าวคือ การนำประวัติศาสตร์เรื่องเล่ามาทำให้เกิดเป็นรูปธรรม เพื่อให้ประชาชนและภาครัฐได้ทำงานร่วมกัน โดยมีประชาสังคมเป็นสื่อกลางเชื่อมประสาน กล่าวคือ การจัดงานประเพณีในท้องถิ่น เพื่อสร้างอัตลักษณ์ผ่านตำนานประวัติศาสตร์ให้คนท้องถิ่นเห็นคุณค่าและช่วยกันอนุรักษ์

“เราหยิบตำนานประวัติศาสตร์มาจัดเป็นกิจกรรม โดยให้ชาวบ้านและเยาวชนช่วยดำเนินการและให้ภาครัฐช่วยสนับสนุนกิจกรรม ได้ผลนะ ชาวบ้านหรือเยาวชนบางคนที่เคยไม่สนใจตำนานประวัติศาสตร์ เคยได้เห็นกิจกรรมที่เราจัด มันทำให้เค้าสนใจและทำให้เค้าอยากรู้ประวัติศาสตร์ความเป็นมาในสิ่งที่เรากำลังนำเสนอ” (นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2558)

การจัดกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรมที่มาจากประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น การแห่ปู่ละหึ่ง⁷ รอบเมืองในวันสงกรานต์ ซึ่งจำลองหุ่นร่างยักษ์แต่งกายชุดโบราณ ซึ่งเป็นการหยิบเอาตำนานบรรพบุรุษแม่น้ำโขง มาเป็นกิจกรรมที่ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมและภาครัฐได้ทำงานร่วมกัน “เป็นการฟื้นฟูตำนานประวัติศาสตร์ให้เป็นที่รู้จักของคนในพื้นที่แล้ว ยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักแก่สาธารณะอีกด้วย” (นิวัต ร้อยแก้ว, สัมภาษณ์วันที่ 20 มกราคม 2558) การแห่ปู่ละหึ่งจึงเป็นการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้เป็นรูปธรรม เพื่อให้คนเชียงใหม่ของสี่บทอดและให้คนทั่วไปได้รู้จัก



ภาพที่ 22 การแห่ปู่ละหึ่งในวันสงกรานต์
(เชียงใหม่, 2557)

นอกจากนั้นยังมีการจัดกิจกรรมตลาดนัดขายของทุกวันศุกร์ ณ ท่าผาถ่าน ซึ่งเป็นการรื้อฟื้นประวัติศาสตร์ให้คนเชียงใหม่ได้รู้จักความสำคัญของท่าผาถ่านในอดีต คือ ท่าเรือที่สำคัญในการส่งสินค้าค้าขาย และมีเรื่องราวเชื่อมโยงกับปู่ละหึ่งที่เป็นตำนานบรรพบุรุษแม่น้ำโขง กล่าวได้ว่ายุทธวิธีการจัดกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรมเป็นกลยุทธ์ที่ทำให้คนในพื้นที่ได้รู้จักประวัติศาสตร์และของตนเองมากขึ้น และกระจายความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้กลายเป็นประวัติศาสตร์ที่คนทั่วไปได้รู้จัก นั้นยังเป็นการเพิ่มคุณค่าให้แก่ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้เป็นรูปธรรม

⁷ปู่ละหึ่ง เป็นบรรพบุรุษของคนลุ่มน้ำโขงในตำนานพื้นบ้าน ที่เล่ากันว่ามีลักษณะร่างใหญ่ ภูตคอยเกาะแก่งของสองฝั่งแม่น้ำโขง เป็นก้อนดินจากการไถแปรของปู่ละหึ่ง ซึ่งปู่ละหึ่งเป็นผู้ครอบครองแผ่นน้ำแผ่นดินของแม่น้ำโขงตลอดบริเวณอำเภอเชียงของ เชียงแสน และเวียงแก่น ตำนานเล่าว่าปู่ละหึ่งหาบถ่านด้วยไม้คาน เดินขึ้นไปทางเหนือของอำเภอเชียงของ เมื่อเดินไปถึงบริเวณเหนือผากันตุง คานไม้เกิดหัก ดังนั้นพื้นที่บริเวณที่คานไม้หักเรียกว่าบ้านเมืองกาน (กาน เป็นคำเรียก คาน ในภาษาคำเมือง) และถ่านได้ไหลมายัง 2 บริเวณ จึงมีชื่อเรียกว่า ผาถ่านหลวง และ ผาถ่าน กล่าวได้ว่าเป็นตำนานเล่าความเป็นมาของบริเวณผาที่มีลักษณะเป็นหินคล้ายถ่าน

4.3.4 เคลื่อนไหวผ่านสื่อมวลชน

การเคลื่อนไหวผ่านสื่อถูกเลือกให้เป็นเครื่องมือกระจายแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่อำเภอเชียงของ คือแนวคิดหนึ่งเมืองสองแบบ และปัญหาที่อำเภอเชียงของประสบจากการเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย – ลาว แห่งที่ 4 ผลกระทบต่างๆ ที่เกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจและการเปิดประชาคมอาเซียนให้กระจายเป็นวงกว้าง เป็นที่รับรู้ของสาธารณะ

“การขับเคลื่อนกิจกรรมต้องมีสื่อช่วย เพื่อให้คนภายนอกได้รับรู้ อย่างตอนต่อสู้เรื่องแม่น้ำโขง ถ้าไม่มีสื่อเราก็แย่ ส่วนหนึ่งที่ประสบความสำเร็จเพราะคนชั้นกลางในเมืองได้รับรู้ประเด็นที่เราเคลื่อนไหว แล้วเขาคิดตามในสิ่งที่เราทำ และเขาก็มาเป็นแนวร่วมสนับสนุน” (จิระศักดิ์ อินทะยศ, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2557)

ประชาคมเชียงของได้ใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม ที่ประกอบไปด้วย

4.3.4.1 สื่อสิ่งพิมพ์

สื่อสิ่งพิมพ์เป็นเครื่องมือการสื่อสารกระจายข้อมูลต่างๆ ที่เครือข่ายประชาคมเชียงของเก็บรวบรวม และเผยแพร่กิจกรรมให้ประชาชนในพื้นที่และสังคมสาธารณะได้รับรู้แนวคิดของภาคประชาสังคมและกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการเคลื่อนไหวในการทำกิจกรรมผลักดันการพัฒนาที่ยั่งยืน สื่อสิ่งพิมพ์ที่ประชาคมเชียงของใช้เป็นเครื่องมือสื่อสาร ได้แก่

-หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เป็นช่องทางสำหรับการกระจายข่าวสารการดำเนินกิจกรรมให้คนในพื้นที่อำเภอเชียงของได้ติดตามการดำเนินงานของประชาคมเชียงของ เช่น หนังสือพิมพ์เชียงรัฐ

-หนังสือ “หนึ่งเมืองสองแบบ” ยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองเชียงของอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน เป็นหนังสือที่รวบรวมหลักการและเหตุผล อธิบายรูปแบบการพัฒนาสังเขปของการพัฒนาอำเภอเชียงของในแบบ หนึ่งเมืองสองแบบ เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

-หนังสือยุทธศาสตร์การพัฒนาเชียงของอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2558 – 2562 ภายในหนังสือประกอบด้วย วิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอเชียงของที่รวบรวมและสังเคราะห์จากการจัดเวทีเสวนาของเครือข่ายประชาสังคม

4.3.4.2 สื่อโทรทัศน์

เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของได้ใช้สื่อเคลื่อนไหวในการสร้างการรับรู้และเปิดประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาที่ยั่งยืนให้แก่สังคมสาธารณะในวงกว้าง โดยมีเป้าหมายคือชนชั้นกลางสังคมในเมืองตระหนักถึงปัญหาที่อำเภอเชียงของกำลังประสบจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย – ลาว แห่งที่ 4 โดยที่เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของใช้สื่อเคลื่อนไหว ตามช่องทางดังนี้

รายการโทรทัศน์ทางไทยพีบีเอส(Thai PBS) เครือข่ายประชาสังคมได้ใช้ช่องทางรายการโทรทัศน์ไทยพีบีเอสในการนำเสนอประเด็นต่างๆ เช่น รายการเวทีสาธารณะ นำเสนอเวทีเสนาหัวข้อทุนชายแดน เชียงของ ร่วมกับหลายหน่วยงาน ถกเถียงกันในการพัฒนาที่ยั่งยืนท่ามกลางบริบทการพัฒนา รายการเสียงประชาชนเปลี่ยนประเทศไทย นำเสนอเวทีเสนาหัวหนึ่งเมืองสองแบบยุทธศาสตร์การพัฒนาเชียงใหม่อย่างยั่งยืนและสมดุล ร้อยปีอำเภอเชียงของ รายการกระจายอำนาจเสียงร้องจากท้องถิ่น เป็นการนำเสนอประเด็นปัญหาผลกระทบต่อการทำรายได้ของประชาชนในพื้นที่อำเภอเชียงของจากการเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย – ลาว

สารคดีหนังสือ นำเสนอโดย ChiangKhong Film Project เป็นทีมเยาวชนในพื้นที่อำเภอเชียงของที่มีส่วนร่วมภายใต้แนวคิดการพัฒนาจัดการเมืองเชียงของในรูปแบบ หนึ่งเมืองสองแบบ สารคดีหนังสือเป็นการนำเสนอประเด็นปัญหาและการตั้งคำถามต่อการพัฒนาในพื้นที่อำเภอเชียงของ

การใช้ยุทธวิธีเคลื่อนไหวผ่านสื่อ คือ สร้างการรับรู้ให้กับสังคมสาธารณะ เพื่อสื่อสารให้คนในพื้นที่ และบุคคลภายนอก หรือชนชั้นกลางในเมืองที่อยู่ภายนอกสังคมอำเภอเชียงของได้รับรู้ประเด็นการทำงานของเครือข่ายประชาคม เพื่อสนับสนุนกิจกรรมหรือแนวคิดของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ นอกจากนั้นยังเป็นการสะท้อนกิจกรรมและความต้องการของคนในพื้นที่ให้กับรัฐบาลได้รับทราบประเด็นอีกด้วย ดังนั้นเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของจึงเลือกยุทธวิธีการเคลื่อนไหวผ่านสื่อในการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้สร้างผลสำเร็จเกิดขึ้นกับเครือข่าย

ยุทธวิธีที่เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของใช้ในการดำเนินกิจกรรมเคลื่อนไหวนั้นเป็นยุทธวิธีตามช่องทางระบบการเมืองแบบปกติ กล่าวคือ ปฏิเสธการเคลื่อนไหวแบบใช้ความรุนแรง กัดฟันหรือช่วงชิงอำนาจรัฐ แต่ดำเนินกิจกรรมตามสิทธิที่กฎหมายกำหนด โดยใช้กิจกรรมการเคลื่อนไหวแต่ละกลยุทธ์เพื่อสร้างผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของเครือข่าย ดังนั้นเป้าหมายของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่

ของการสร้างความรู้ ความเข้าใจ จิตสำนึกพื้นฐานอัตลักษณ์ร่วมกันคือ “คนเชียงใหม่” ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและเผยแพร่ประเด็นการเคลื่อนไหวและแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นประเด็นสาธารณะให้คนภายนอกได้รับรู้ แต่ในส่วนกลยุทธ์การทำงานกับภาครัฐผู้เขียนจะกล่าวในหัวข้อปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาสังคมกับรัฐ ดังนั้นกลยุทธ์ที่เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของเลือกใช้จึงมีทิศทางที่เป็นการดึงดูดให้มีผู้เข้าร่วม ผู้สนับสนุน การดำเนินกิจกรรมและแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนให้ประสบความสำเร็จ ยุทธวิธีการเคลื่อนไหวของเครือข่ายประชาสังคมเป้าหมายของกลุ่ม คือตัวบุคคล เนื่องจากเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของการเปลี่ยนแปลงสังคมได้นั้นต้องเริ่มจากบุคคล แล้วจึงขยายไปสู่ชุมชนและสังคมได้

4.4 เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ในฐานะประชาสังคม

หากพิจารณาถึงลักษณะของประชาคมเชียงใหม่ จากเงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง ทั้งในแง่ ลักษณะของสมาชิกในประชาคมเชียงใหม่ วัตถุประสงค์และเป้าหมายเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ รวมถึงการดำเนินกิจกรรมต่างๆ นั้นเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่มีลักษณะของการเป็นประชาสังคมที่พยายามสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับรัฐในรูปแบบใหม่ ที่ประชาชนมีสิทธิร่วมกำหนดทิศทางนโยบายของรัฐได้โดยไม่ต้องผ่านระบบการเลือกตั้งเท่านั้น ความเป็นประชาสังคมของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่สามารถพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

4.4.1 ความหลากหลาย

ความเป็นประชาสังคมของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของนั้นพิจารณาได้จาก ความหลากหลายทั้งด้านรูปแบบและด้านเนื้อหา กล่าวคือ การรวมกลุ่มเพื่อเคลื่อนไหวของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ไม่ใช่การรวมตัวเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้นแต่เน้นเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม การรวมตัวเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่จึงมีความหลากหลาย ดังนี้

4.4.1.1 รูปแบบของกลุ่มคนที่มารวมตัวกัน

เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่มีลักษณะที่เป็นเครือข่ายของการรวมกลุ่มเคลื่อนไหวย่อยๆ ทั้งหมดในท้องถิ่นเข้าด้วยกัน ซึ่งในกลุ่มย่อยต่างๆ นั้นประกอบไปด้วยผู้คนที่หลากหลาย อาทิ อายุ การศึกษา ฐานะ อาชีพ เป็นต้น นอกจากการรวมกลุ่มย่อยแล้ว ยังมีปัจเจกบุคคลในการเข้าทำงานร่วมกับประชาคมเชียงใหม่รวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมตัวกันเป็นเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่

ของเพื่อช่วยกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาอำเภอเชียงของให้ยั่งยืน การรวมตัวของเครือข่ายประชาคมเชียงของนั้นที่มีความหลากหลายนั้น เป็นเพราะลักษณะส่วนตัวของผู้นำกลุ่มมีส่วนในการดึงดูดผู้คนเข้ามาทำงานร่วมกัน กล่าวคือ ผู้นำกลุ่มคือ นายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว ซึ่งเป็นผู้ทำงานภาคประชาสังคมในพื้นที่อำเภอเชียงของมานานกว่า 18 ปี ในประเด็นทรัพยากรธรรมชาติและประกอบกับนายนิวัฒน์ ร้อยแก้วเป็นคนในพื้นที่อำเภอเชียงของที่ต่อสู้เรื่องแม่น้ำโขงเพื่อคนเชียงของมาโดยตลอด จึงทำให้คนในพื้นที่ต่างอาชีพ ฐานะ อายุ มีความสนใจ ที่จะเข้าร่วมเป็นเครือข่าย อาจกล่าวได้ว่าการรวมกลุ่มคนเครือข่ายประชาคมเชียงของนั้นมีสายสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ความคุ้นเคย ทั้งความเป็นคนในชุมชนเดียวกัน เครือญาติ หรือเพื่อนร่วมงาน อีกส่วนหนึ่งคือคนต่างถิ่นที่ตระหนักถึงปัญหาที่จะเกิดจากการพัฒนา จึงทำให้ผู้คนที่ความหลากหลายเข้าร่วมเป็นสมาชิกนอกจากนี้หากพิจารณาจาก อาชีพ ฐานะ อายุ ฯลฯ จะพบว่าสมาชิกในประชาคมเชียงของมีความหลากหลายของฐานะทางสังคม หรือ ชนชั้น เพราะสมาชิกมีตั้งแต่ชาวบ้านธรรมดา เกษตรกร พ่อค้า จนถึงข้าราชการ ส่งผลให้กลุ่มคนที่มารวมตัวกันจึงมีความคิดเห็นที่หลากหลาย มาจากหลายมุมมอง ทำให้ประชาคมเชียงของ เป็นลักษณะกลุ่มที่เป็นการศึกษาหารือ (Deliberation) ที่ให้ความสำคัญต่อการเห็นพ้องต้องกัน (Consensus) ที่ประชาชนได้จากกระบวนการปรึกษาหารือ มีการให้น้ำหนักกับหลักฐาน เหตุผล ความรู้สึก อารมณ์ และสร้างความเข้าใจในเจตนารมณ์ร่วมมากกว่าการตัดสินใจโดยเสียงข้างมาก หรือการขึ้นจากแกนนำ

4.4.1.2 ประเด็นการทำงาน

การรวมตัวเป็นประชาสังคมของเครือข่ายประชาคมเชียงของ นั้นมาจากความสนใจที่หลากหลายประเด็นในพื้นที่อำเภอเชียงของ กล่าวคือ การรวมตัวของเครือข่ายประชาคมเชียงของเกิดจากกลุ่มย่อยต่างๆ ในพื้นที่ที่ทำประเด็นที่แตกต่างกันออกไป เช่น กลุ่มรักษ์เชียงของทำงานเกี่ยวกับประเด็นทรัพยากร สิ่งแวดล้อม กลุ่มเพื่อนน้องหญิงและกลุ่มศูนย์พัฒนาการศึกษาเพื่อน้องหญิงและชุมชนทำประเด็นเรื่องสิทธิเด็กและต่อต้านการค้ามนุษย์ในเด็กและสตรี กลุ่มเคียงริมโขงทำประเด็นเรื่องสุขภาพ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มพระสงฆ์รวมตัวกับเยาวชนในพื้นที่ทำประเด็นสืบสานวัฒนธรรมประเพณีและศาสนา กล่าวได้ว่าประเด็นการทำงานของแต่ละกลุ่มนั้นเริ่มต้นจากชุมชนและต่อยอดขยายเชื่อมโยงถึงเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งเป็นประเด็นสาธารณะ อย่างไรก็ตามกลุ่มทำงานนั้นมีความสนใจประเด็นที่แตกต่างกัน แต่พื้นฐานความสนใจคือการพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่างๆ ใน

อำเภอเชียงของให้ไปในทิศทางที่ดี เพื่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนในอำเภอเชียงของที่ดีขึ้นและป้องกันผลกระทบจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจ แต่การพัฒนาต้องเพื่อความยั่งยืนของท้องถิ่นด้วย

4.4.1.3 การบูรณาการรูปแบบกิจกรรม

กิจกรรมที่จัดขึ้นภายใต้เครือข่ายประชาคมเชียงของนั้นมีรูปแบบบูรณาการ ผู้วิจัยพบว่า การบูรณาการกิจกรรมเกิดขึ้นระหว่างเครือข่ายประชาคมเชียงของและกลุ่มย่อยๆภายในเครือข่าย ซึ่งรูปแบบกิจกรรมบางครั้งจัดตามประเด็นการทำงานของกลุ่มย่อยแต่ยังอยู่ภายใต้แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของท้องถิ่น ตัวอย่างกิจกรรมการคัดค้านการสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขง จัดโดยกลุ่มรักษ์เชียงของ จะถูกนำมาเชื่อมโยงกับความยั่งยืนในท้องถิ่น หรือการจัดแสดงพื้นเมือง โดยกลุ่มเยาวชนสายสานเมือง นั้น ก็มีเป้าประสงค์เพื่อความยั่งยืนของท้องถิ่นเช่นกัน ดังนั้นการจัดกิจกรรมของกลุ่มย่อยต่างๆ เป็นไปตามประเด็นเฉพาะของตนเอง แต่จะถูกเชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่น กล่าวคือ กิจกรรมใดๆ ที่จัดโดยกลุ่มเคลื่อนไหวจะกลายเป็นกลไกส่วนหนึ่งของแผนยุทธศาสตร์ก่อให้เกิดความยั่งยืนเสมอ เนื่องจากในอดีตการทำงานเคลื่อนไหวภายในท้องถิ่นต่างกลุ่มต่างกันทำงานเพื่อให้ประเด็นของตนเองประสบความสำเร็จ แต่เมื่อเกิดเป็นเครือข่ายประชาคมเชียงของแล้ว กิจกรรมต่างๆของกลุ่มย่อย นั้นก็จะป็นองค์ประกอบทางอ้อมในการสร้างผลให้เกิดความยั่งยืนในท้องถิ่น และในส่วนกิจกรรมของเครือข่ายประชาคมเป็นองค์ประกอบทางตรงที่จะทำให้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกิดผลสำเร็จ

4.4.2 สำนักสาธารณะหรือจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม

ลักษณะความเป็นประชาสังคมที่ชัดเจนของที่สุดของเครือข่ายประชาคมเชียงของคือ จิตสำนึกเพื่อสาธารณะ (public consciousness) ซึ่งเป็นจิตสำนึกของบุคคลที่เข้ามาทำงานเป็นภาคประชาสังคมร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาในพื้นที่อำเภอเชียงของให้เกิดความยั่งยืน จิตสำนึกสาธารณะนั้นเป็นหัวใจสำคัญการขับเคลื่อนการทำงานต่างๆ ให้เกิดผลสำเร็จ เพราะจิตสำนึกสาธารณะนั้นคือ การมองเรื่องผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน หรือการได้รับผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่เรียกร้องแต่ผลสามารถสนองตอบต่อความต้องการ และหรือให้ประโยชน์ต่อคนอื่นที่ไม่ได้มีบทบาทส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวอีกด้วย เครือข่ายประชาคมเชียงของนั้นมีจิตสำนึกสาธารณะ ภายใต้ จิตสำนึกของ “คนเชียงของ” ที่มีความห่วงใยและปรารถนาให้อำเภอเชียงของนั้นมีทิศทางการพัฒนาที่ยั่งยืนท่ามกลางกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจ ยังคงเอกลักษณ์ทั้งด้านประวัติศาสตร์

นิเวศวัฒนธรรม การพัฒนาร่วมกันอย่างเป็นธรรมในสังคมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษาและการปกครอง จะเห็นได้ว่าเครือข่ายประชาคมเชียงของนั้นมองการพัฒนาทางเศรษฐกิจจะก่อให้เกิดปัญหาต่ออำเภอเชียงของ จึงรวมตัวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมให้ประชาชนมีส่วนร่วมการพัฒนาที่ยั่งยืน และเคลื่อนไหวให้แผนยุทธศาสตร์หนึ่งเมืองสองแบบประสบความสำเร็จ หากแผนยุทธศาสตร์หนึ่งเมืองสองแบบประสบความสำเร็จ ผลประโยชน์จะเกิดขึ้นกับคนในพื้นที่อำเภอเชียงของทั้งปัจจุบันและอนาคต

กล่าวได้ว่าจิตสำนึกสาธารณะ คือ การกระทำเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม สมาชิกผู้ร่วมก่อตั้งกลุ่มรักษ์เชียงของ และทำงานร่วมกับเครือข่ายประชาคมเชียงของนั้นเพื่อผลักดันแผนยุทธศาสตร์หนึ่งเมืองสองแบบ บริจาคที่ดินสร้างโรงเรียนแม่น้ำของเพื่อให้โรงเรียนเป็นกลไกขับเคลื่อนการเผยแพร่องค์ความรู้ท้องถิ่นและจิตสำนึกรักท้องถิ่น

“โรงเรียนแม่น้ำของเกิดจากความคิดที่อยากให้ท้องถิ่นได้มีแหล่งเก็บรวบรวมองค์ความรู้ของท้องถิ่น และให้คนพื้นที่ได้เรียนรู้โดยเฉพาะนักเรียนเพื่อปลูกจิตสำนึกรักท้องถิ่น ไว้เป็นแหล่งเรียนรู้ว่าเราคือใคร เพื่อนที่ทำงานด้วยกันในกลุ่มรักษ์เชียงจึงยกที่ดินให้สร้างโรงเรียน” (นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2558)

กล่าวได้ว่าการบริจาคที่ดินเพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมของสมาชิกกลุ่มรักษ์เชียงของนับได้ว่ามีจิตสาธารณะในระดับสูง ที่มอบทรัพย์สินส่วนตัวเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม

4.4.3 ความสัมพันธ์ เชื่อมโยงเป็นเครือข่าย

เครือข่ายประชาคมเชียงของเป็นประชาสังคมที่มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นระหว่างสมาชิกภายใน เป็นสายสัมพันธ์แบบพื้แบบน่อง การทำงานจะช่วยเหลือกันและกัน เนื่องจากสมาชิกภายในเครือข่ายเป็นคนในพื้นที่อำเภอเชียงของ ส่งผลให้มีความคุ้นเคยกัน เนื่องจากสมาชิกมีสถานะทางสังคมที่หลากหลาย บุคคลหนึ่งจึงมีหลายบทบาท และด้วยผู้นำกลุ่มเป็นคนในพื้นที่ เคยดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนเชียงของ จึงทำให้เป็นที่รู้จักคนเป็นจำนวนมาก ความสัมพันธ์จึงเชื่อมโยงเป็นที่รู้จักกันภายใน

“เราทำงานในเชียงของมาตลอด คนก็รู้จัก สมาชิกในกลุ่มก็รู้จักกันหมด บางคนก็เคยเป็นลูกศิษย์ที่เราสอน บางคนเป็นเพื่อนเรียนมาด้วยกัน บางคนก็ทำงานด้วยกันตั้งแต่สมัยสอนอยู่บนดอย เวลาทำงานก็สบาย” (นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2558)

อย่างไรก็ดีความสัมพันธ์ที่มีใกล้ชิดของสมาชิกนั้น ส่งผลให้การทำงานร่วมกันเป็นแบบแนวราบและเป็นเครือข่าย กล่าวคือ ไม่มีลำดับชั้นของตำแหน่ง การทำงานของสมาชิกจึงสามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำงานของแต่ละประเด็น และการรวมตัวเป็นเครือข่ายประชาคมเชียงของแล้ว เมื่อประสบปัญหาหรือพบประเด็นความเดือดร้อนของคนในท้องถิ่น สมาชิกทุกคนสามารถนำประเด็นนั้นมาปรึกษาและแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

“เราทำประเด็นเรื่องสุขภาพในพื้นที่ที่เรารับผิดชอบ แต่ถ้าในพื้นที่ที่เรารับผิดชอบมีประเด็นปัญหาที่เกี่ยวกับกลุ่มอื่นๆ เราจะรับเรื่องให้และส่งต่อให้กลุ่มอื่นๆ เข้า ซึ่งมันก็คล้ายๆว่าเราช่วยกันดู” (สมาชิกเคียงริมโขง ,สัมภาษณ์ วันที่ 19 มกราคม 2558)

จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ของการทำงานนั้นเป็นการทำงานแบบเครือข่าย เชื่อมโยงทุกปัญหา โดยให้สมาชิกทุกคนสามารถทำงานแทนกันได้ ดังนั้นการทำงานเป็นทีมที่เกิดจากการรวมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ พูดคุยกัน ส่งผลให้มีประสิทธิภาพของการทำงานได้มากที่สุด และความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดทำให้การทำงานระหว่างสมาชิก และภาคส่วนต่างๆ สามารถดำเนินการไปได้อย่างดี

กล่าวได้ว่าเครือข่ายประชาคมเชียงของเป็นภาคประชาสังคมผสมผสานระหว่างความเป็นชุมชนเข้มแข็งและความเป็นพลเมือง จะเห็นได้จากเครือข่ายประชาคมเชียงของเกิดจากการรวมตัวของคนในท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ช่วยเหลือกันและกันแบบพี่น้อง ไม่มีการกำหนดโครงสร้างที่ชัดเจน การทำงานจึงเป็นการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ องค์ความรู้ต่างๆ ในท้องถิ่นทั้งเก่าและใหม่ เพื่อช่วยกันขับเคลื่อนการแก้ปัญหาทั้งด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สุขภาพ การค้ามนุษย์ในเด็ก และผู้หญิง รวมไปถึงการสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น หัวใจสำคัญของประชาคมเชียงของคือ จิตสาธารณะ ที่มองผลประโยชน์ร่วมกันและประโยชน์ในระยะยาวมากกว่า

ผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม ซึ่งพบว่าการรวมตัวเป็นเครือข่ายประสังคมนี้ ก็เพื่อผลักดันประเด็นต่างๆของกลุ่มเคลื่อนไหวในพื้นที่ที่สามารถแก้ไขปัญหาในระยะยาว นอกจากนี้ยังมีผลประโยชน์เพื่อส่วนรวมคือการผลักดันให้มีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอเชียงของให้เกิดความยั่งยืน เครือข่ายมองถึงความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและการเปิดประชาคมอาเซียน ที่การพัฒนาพื้นที่อำเภอเชียงของนั้นส่งผลกระทบต่อถึงคนรุ่นต่อไป ประชาคมเชียงของจึงผลักดันแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน รวมถึงคำนึงศักยภาพของทรัพยากรที่ท้องถิ่นมี พร้อมทั้งการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีที่มีประวัติศาสตร์มายาวนาน จึงเป็นการคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม และกลยุทธ์ที่เคลื่อนไหวไม่ได้เป็นการแสวงหาอำนาจ การต่อรองเพื่อมีอำนาจในการตัดสินใจทางการเมือง เครือข่ายประชาคมเชียงของจึงเป็นประชาสังคมที่เป็นการผสมผสานระหว่างความเป็นชุมชนที่เข้มแข็งและการมีจิตสำนึกความเป็นพลเมือง

บทที่ 5

วาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืน เชียงของ : หนึ่งเมืองสองแบบ

การพัฒนาจากรัฐบาลส่วนกลางที่มุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ และการสร้างสะพานมิตรภาพไทย – ลาว แห่งที่ 4 อำเภอเชียงของถูกสร้างให้เป็นทางผ่านของการขนส่งสินค้าและผู้คนเป็นจำนวนมาก เครือข่ายประชาคมเชียงได้ตระหนักถึงผลกระทบและปัญหาที่เกิดขึ้นขึ้นในพื้นที่อำเภอเชียงของ แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของเครือข่ายประชาคมเชียงของผ่าน วาทกรรม เชียงของ : หนึ่งเมืองสองแบบ ในบทที่ 5 จึงเป็นการศึกษาความหมายของวาทกรรม เชียงของ : หนึ่งเมืองสองแบบ ของการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงปัจจัยที่จะก่อให้เกิดผลสำเร็จและอุปสรรคต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่อำเภอเชียงของ

5.1 พัฒนาการทางความคิดของวาทกรรมการพัฒนา : หนึ่งเมืองสองแบบ

“การพัฒนา” ถูกให้ความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 หมายถึง “ทำให้เจริญ” กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงของกระบวนการบางอย่างที่เคลื่อนไหวทดแทนสิ่งเก่าให้ดีกว่าเดิม ดังนั้นการพัฒนาจึงถูกนำมาใช้เป็นโครงการของนักวางแผนและวิศวกรที่ต้องการปรับเปลี่ยนสังคมอย่างมีระบบเพื่อเร่งให้เจริญขึ้น (นฤมล อรุโณทัย และ จิรวรรณ ตั้งจิตเมธี, 2546) ดังนั้นคำว่า “การพัฒนา” จึงถูกสร้างขึ้นให้เป็นวาทกรรมที่เป็น ระบบ กฎเกณฑ์ และชุดของความรู้ที่เป็นเพียงทรรศนะหนึ่ง (perspective) ที่กำหนดจุดยืน ความคิดและความหมาย (ไชยรัตน์ เจริญสิน โอบาร, 2554)

จุดเริ่มต้นของการพัฒนาในประเทศไทย เริ่มจากแผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เพื่อให้ประเทศเติบโต ความกินดีอยู่ดีของประชาชน อำเภอเชียงของ ในฐานะที่เป็นเมืองชายแดน อยู่ภายใต้นโยบายของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ดังนั้นการพัฒนาเริ่มต้นจากการค้าขายระหว่าง 2 ประเทศที่เกิดขึ้นภายในชุมชนระหว่างประเทศไทยและประเทศลาวตามแนวชายแดน และมีการพัฒนาการค้าขายระหว่างประเทศ โดยการเปิดจุดผ่านแดนถาวรและการสร้างท่าเรือน้ำลึก (ชัยพงษ์ สำเนียง, 2555) หลังจากการเปิดท่าเรือน้ำลึกแล้ว ส่งผลให้มีเรือสินค้าจากต่างประเทศเข้ามาค้าขายมากขึ้น สินค้ามีความหลากหลายจากประเทศต่างๆ มีกลุ่ม

ผู้ค้าทั้งคนในท้องถิ่นและต่างจังหวัด อีกทั้งการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 4 ส่งผลให้การค้าและการลงทุนในเขตพื้นที่อำเภอเชียงของ การพัฒนาทางเศรษฐกิจในอำเภอเชียงของทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ และชุมชนต่าง ๆ ในพื้นที่

“เชียงของเปลี่ยนไปจากอดีตเยอะ มันเริ่มตั้งแต่สมัยรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ แล้ว ที่คนต่างถิ่นเริ่มเข้ามาซื้อที่ดินในอำเภอเพื่อเกร็งกำไร ราคาที่ดินในเชียงของก็แพงขึ้น เมื่อ 20 ปีก่อน ราคาที่ดินไร่ละ 200,000 ก็ถือว่าแพง แต่ปัจจุบันราคาขึ้นไปแตะ ไร่ละ 10,000,000 บาท ชาวบ้านก็ขายที่ดินของตัวเอง เพราะอยากมีเงิน เลิกทำไร่ ทำสวน ทำนา ผันตัวเองมาเป็นแรงงานรับจ้าง บางคนไม่มีที่ดินจะทำกิน ก็บุกรุกเขตพื้นที่ป่าเพื่อไปทำการเกษตรอีก” (สมเกียรติ บุคดี, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558)

“การพัฒนาเศรษฐกิจในอำเภอ ก็พาคนต่างถิ่นเค้ามาลงทุนค้าขายในพื้นที่ เจ้าของกิจการส่วนมากก็เป็นคนนอกพื้นที่ทั้งนั้น เป็นสิ่งที่เราต้องคิดนะว่าเราจะอยู่อย่างไรท่ามกลางคนอื่น ๆ ที่เค้าไม่เข้าใจประเพณีวัฒนธรรมของเรา จะทำยังไงให้ทั้งเราและเค้าปรับตัว และอยู่ร่วมกันอย่างเป็นคนในชุมชนเดียวกัน โดยที่เค้าเข้าใจและรักเชียงของเหมือนเป็นคนเชียงของตัวเอง” (จิระศักดิ์ อินทะยศ, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2557)

“พอเปิดสะพานเน้นการท่องเที่ยวมากๆ คนในพื้นที่ก็อยู่ลำบากขึ้น ราคาครื่องซีพีก็สูง คนในท้องถิ่นเองก็ต้องจ่ายเหมือนเป็นนักท่องเที่ยว ราคาที่ดินในเชียงของก็แพงขึ้น ชาวบ้านก็ขายที่ดินหวังอยากรวย พอสุดท้ายก็ต้องกลับมาเป็นแรงงานให้พวกนายทุนที่เค้าเข้ามาลงทุน เชียงของเนี่ยมีปัญหาเรื่องที่ดิน สปก. เยอะ แล้วก็เรื่องบุกรุกเขตพื้นที่ป่าเพื่อทำการเกษตรอีก” (พวงทอง ทะกัน, สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2558)

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เป็นวาทกรรมหลักที่เกิดขึ้นในพื้นที่อำเภอเชียงของได้สร้างผลกระทบให้ประชาชนในท้องถิ่นตระหนักถึงปัญหาและผลจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่กระทบต่อวิถีชีวิตและเศรษฐกิจภายในชุมชน เครือข่ายประชาคมเชียงของจึงเสนอการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านวาทกรรม “เชียงของ : หนึ่งเมืองสองแบบ”

วาทกรรมการพัฒนาในพื้นที่อำเภอเชียงของที่ถูกผลิตออกมาเป็นแนวคิด หนึ่งเมืองสองแบบ เป็นผลโดยตรงจากการวาทกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจกระแสหลัก ที่ภาคส่วนต่างๆ ในนามประชาคมเชียงของพยายามผลักดันให้มีการนำเอามิติด้านนิเวศวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี ต้นทุนทางสังคม มาประยุกต์ใช้ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจอำเภอเชียงของ เพื่อให้การพัฒนานั้นสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ กล่าวคือเป็นการพัฒนาที่มาจากความร่วมมือร่วมใจของทุกภาคส่วนในพื้นที่ในการกำหนดแนวทางการพัฒนา ทั้งนี้หากทำการวิเคราะห์สืบค้นที่มาของวาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่อำเภอเชียงของแล้ว จะพบว่ามีพัฒนาการมาโดยลำดับ นั่นคือมีการพัฒนา ปรับใช้ ประยุกต์ พบปะ ถกเถียง ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยมีพัฒนาการดังนี้

1. ความเคลื่อนไหวของกลุ่มภาคประชาสังคม ซึ่งมีการเคลื่อนไหวในประเด็นการจัดการทรัพยากรมาตั้งแต่ปี 2538 เกิดการรวมตัวเป็นกลุ่มรักษ์เชียงของ ที่รวมกลุ่มกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติพื้นถิ่น จนกระทั่งช่วงปี 2545 กลุ่มรักษ์เชียงของได้ร่วมกับกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำอิงต่อต้านการระเบิดแก่งในแม่น้ำโขงที่มีผลกระทบโดยตรงต่อวิถีชีวิตของคนเชียงของ จนเกิดการรวมตัวกันเพื่อศึกษาถึงระบบนิเวศของแม่น้ำโขง และความสำคัญของแม่น้ำโขงในฐานะสายน้ำแห่งชีวิตเป็นจุดเริ่มต้นในกลุ่มรักษ์เชียงของและเครือข่ายส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นหวงแหนและอนุรักษ์แหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้ร่วมกัน จนกระทั่งมีการขยายไปสู่การศึกษาถึงประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของอำเภอเชียงของ กลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคมนี้ มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในสร้างสร้างตัวตน อัตลักษณ์ของคนเชียงของให้เด่นชัดขึ้นมา นั่นคือ การกลับไปศึกษารากเหง้าของตนเอง โดยให้ความหมายของอัตลักษณ์ความเป็น “คนเชียงของ” คือ ผู้คนที่อาศัยและมีวิถีชีวิตความผูกพัน และการพึ่งพาแม่น้ำโขง ทั้งในด้านทรัพยากร ด้านการดำรงชีพ และด้านความเชื่อจิตวิญญาณ กล่าวได้ว่าการให้ความหมายอัตลักษณ์ของคนคำว่าคนเชียงของ ไม่มีความชัดเจนหรือแตกต่างจากชุมชนคนที่อาศัยอยู่ริมน้ำโขงในที่ต่างๆ มากนัก แต่เครือข่ายประชาคมเชียงของก็นำวิถีชีวิตของคนที่นี่พึ่งพิงและใช้

ประโยชน์จากแม่น้ำโขงคืออัตลักษณ์ที่สำคัญ นอกจากนั้นเครือข่ายประชาคมเชียงของได้ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบของการพัฒนาที่จะส่งผลกระทบต่อชน ทรัพยากร และวิถีการดำรงชีวิตของคนในเชียงของที่จะเปลี่ยนไป

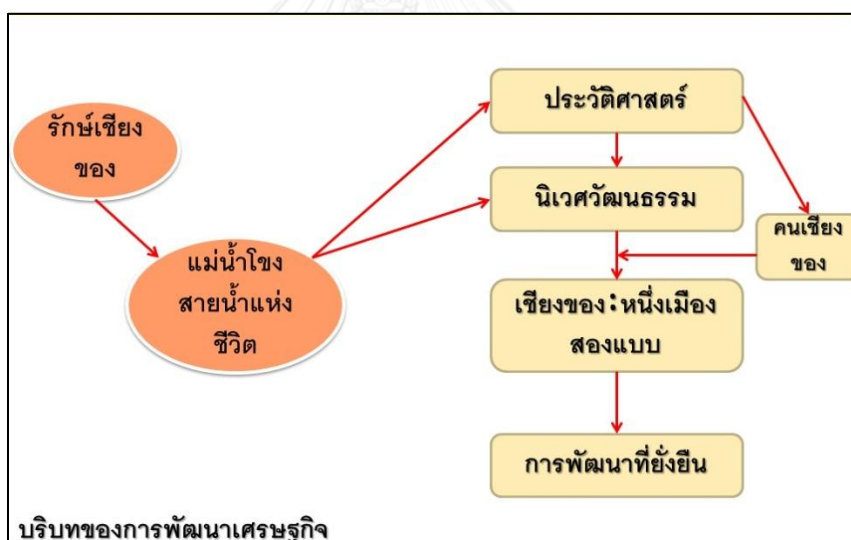
ในช่วงเวลานั้นเป็นช่วงที่กระแสการพัฒนาภูมิภาคเข้ามาในพื้นที่อำเภอเชียงของ โดยเฉพาะการพัฒนาที่เน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ กลุ่มธุรกิจเชียงของและเครือข่ายจึงเริ่มมีการกล่าวถึงแนวคิดนิเวศวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึง การอยู่ร่วมกันระหว่าง ท้องถิ่น ชาวบ้าน สิ่งแวดล้อม และธรรมชาติ และมีการพูดถึง “การพัฒนาที่สมดุล” มากขึ้น ประกอบกับผลกระทบที่เกิดจากนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่อำเภอเชียงของเริ่มปรากฏเด่นชัดขึ้น เช่น การขาดการวางผังเมือง การเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะ การละทิ้งอาชีพเกษตรกรรมเพื่อเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม กลุ่มธุรกิจเชียงของจึงมีการกล่าว “การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม” อย่างแพร่หลายจนเกิดเป็นการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายประชาคมเชียงของ ที่ขับเคลื่อนเรื่องการพัฒนาอย่างสมดุลและมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

2. ความคิดเห็นของแกนนำ แกนนำคนสำคัญของประชาคมเชียงของ อย่างนายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว ซึ่งบทบาทในการชี้แนะและขับเคลื่อนเครือข่ายประชาคมเชียงของ ได้นำความคิดหนึ่งเมืองสองแบบมาจากรูปแบบการปกครองของสาธารณรัฐประชาชนจีน ที่เรียกว่า “หนึ่งประเทศ สองระบบ” ซึ่งทำให้จีนสามารถพัฒนาเศรษฐกิจได้อย่างก้าวกระโดด โดยที่ไม่มีรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่ถ่วงการพัฒนาแต่กลับสอดประสานทั้งระบบสังคมนิยมและทุนนิยมให้เกิดประสิทธิภาพ นายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว ใช้แนวคิดหนึ่งเมืองสองระบบ ในการอธิบายเพื่อให้เห็นภาพและเข้าใจง่ายในเวทีสัมมนาสาธารณะหลายครั้ง ทั้งนี้ ความคิดของนายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว ได้รับการยอมรับอย่างมากและสามารถทำให้ผู้ร่วมสัมมนาเห็นภาพของการพัฒนาที่ยั่งยืน สร้างความเห็นพ้องให้กับสมาชิกเครือข่าย และบุคคลทั่วไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ความริเริ่มของส่วนราชการ การเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคม ทำให้ภาครัฐเกิดความตื่นตัวในการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีการสร้างกลไกคณะทำงานจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอเชียงของ ช่วงปี 2555 ซึ่งเครือข่ายประชาคมเชียงของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาที่ยั่งยืน “เชียงของ : เมืองแบบ สองแบบ” ผ่านเวทีเสวนาสาธารณะ ซึ่งมีข้อสรุป คือ ไม่ควรเน้นแต่การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก แต่ควรมุ่งเน้นการพัฒนาที่มีมิติของชีวิตผู้คนและชุมชนท้องถิ่นที่ครบถ้วนในความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน รวมไปถึงการพัฒนา

นั้นต้องมีส่วนร่วมจากประชาชนในท้องถิ่นอย่างเพียงพอและครบถ้วน เพื่อให้การพัฒนานั้นเป็นการพัฒนาที่คิด เขียน และดำเนินการเพื่อประโยชน์ของคนเชียงของอย่างแท้จริง

จะเห็นได้ว่าพัฒนาการของวาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือแนวคิดเชียงของ : หนึ่งเมืองสองแบบ กลายเป็นที่รับรู้แพร่หลายในพื้นที่สาธารณะมากขึ้นนั้นเกิดควบคู่กับพลวัตการพัฒนาของวาทกรรมหลัก หรือ การพัฒนาที่มุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ ดังนั้น นัยสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนแบบหนึ่งเมือง สองแบบ จึงมีทั้งการประสานเข้ากับวาทกรรมหลัก เพื่อให้การพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ในขณะที่เดียวกันก็มีนัยของการต่อต้านวาทกรรมหลัก กล่าวคือไม่ต้องการให้การพัฒนาเศรษฐกิจครอบงำการพัฒนาแนวทางพัฒนาอื่นๆ จนสร้างผลกระทบให้กับพื้นที่อำเภอเชียงของ ดังนั้น วาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เครือข่ายประชาคมเชียงของสร้างขึ้นจึงมีผลสะท้อนอย่างมากในพื้นที่เป็นวาทกรรมที่สร้างสำนึกร่วมกัน ในฐานะผู้มีส่วนได้เสียจากการพัฒนา



ภาพที่ 23 พลวัตวาทกรรม เชียงของ : หนึ่งเมืองสองแบบ

5.2 เชียงของ : หนึ่งเมืองสองแบบ ผ่านมุมมองเครือข่ายประชาคมเชียงของ

“บางครั้งเรามักจะลืม คือเอาของใหม่ใส่เข้าไปแล้วหลงลืมประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ถ้าเราไม่ทำความเข้าใจที่ดีก็ไปไม่ได้ เราต้องมาจัดการร่วมกัน มีการกำหนดโซน และมีการวางผัง รวมถึงกำหนดวิถีชีวิต เป็นการกำหนดอนาคตของคนเชียงของท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของเชียงของ การพัฒนาเราไม่ได้ต่อต้านแต่

เราจะอยู่ร่วมกันอย่างไร ทั้งวิถีชีวิตวัฒนธรรม เศรษฐกิจ ทุกฝ่ายอยู่ได้”
(นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2557)

“พวกเราที่รักเชียงของทุกคนต้องเรียนรู้ที่จะถอดบทเรียน ไม่ใช่แค่มองว่าอดีตที่เราอยู่ที่ไหน ปัจจุบันเราจะเป็นอย่างไร และวันพรุ่งนี้เราจะปรับตัวเข้าสู่การพัฒนาอย่างไร ดังนั้นการพัฒนาเราต้องถอดบทเรียนของที่อื่นที่เขาพัฒนาไปก่อนหน้าเรา และตัวเราคิดว่าการพัฒนาเชียงของเป็นคนยังคงเป็นศูนย์กลาง ถ้าคนมีคุณภาพ สังคม สิ่งแวดล้อม การศึกษา เศรษฐกิจ ธรรมะ ศิลปวัฒนธรรม ได้รับการบำรุงรักษาและก้าวไปพร้อมๆกัน เชียงของก็จะพัฒนาไปอย่างมีอนาคตและยั่งยืน” (พระมหาวิมลชัย วชิรเมธี, สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2557)

จากคำสัมภาษณ์ของผู้นำเครือข่ายประชาคมเชียงของและผู้นำพระสงฆ์ในพื้นที่ นั้นมองการพัฒนาที่ยั่งยืนไม่สามารถแยกส่วนการพัฒนาเศรษฐกิจและการละทิ้งประวัติศาสตร์วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนได้ การพัฒนาที่สมดุล คือ การพัฒนาที่บูรณาการระหว่างความทันสมัยกับประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนที่จะเป็นเครื่องมือรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดในท้องถิ่นได้

การพัฒนาผ่านวาทกรรมของเครือข่ายประชาสังคม คือ ว่าด้วยการพัฒนาเมืองประวัติศาสตร์อันนำไปสู่การอยู่ดีกินดีถ้วนทั่วตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเครือข่ายประชาคมเชียงของได้มีการผลักดันแนวคิดเรื่องหนึ่งเมืองสองแบบให้เป็นแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมีพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นต้นทุนในการพัฒนา พร้อมทั้งรักษาวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ซึ่งมีฐานความคิดที่สำคัญในการพัฒนาที่ยั่งยืนคือ “การรู้จักตัวตน...เข้าใจอดีต เท่าทันปัจจุบัน และเชื่อมโยงสู่ออนาคตที่ยั่งยืน” (นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, เวทีเสวนา ตำบลศรีดอนชัย วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2557) ซึ่งความหมายของการพัฒนาอำเภอเชียงของ หนึ่งเมืองสองแบบ คือ การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนที่อยู่บนพื้นฐานการจัดการเชิงพื้นที่และบริบททางประวัติศาสตร์นิเวศวัฒนธรรม ซึ่งการบูรณาการการพัฒนาระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และควบคู่ไปกับการดำรงไว้ของนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น

“หนึ่งเมืองสองแบบ ไม่ใช่สิ่งใหม่ แต่เป็นการนำเอาความคิดการจัดการเชิงพื้นที่ที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทและอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นหรือพื้นที่ให้ได้มากที่สุด เช่นเดียวกับแนวคิดระดับโลกอย่าง

เกาะฮ่องกง ประเทศจีน ที่ใช้ หนึ่งประเทศสองระบบ จนประสบความสำเร็จ และความยั่งยืนไม่ได้แปลว่าต้องร้ายอะไรนะ แต่ความยั่งยืนคือการคงความเป็นตัวเองได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง แต่การคงความเป็นตัวเองไม่ใช่ไม่เปลี่ยนแปลงนะ มันก็ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งใหม่ๆ แต่การเปลี่ยนแปลงนั้นต้องมีรากฐาน มีความเข้าใจความเป็นตัวเองก่อน” (นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2557)

กล่าวได้ว่าความหมายของคำว่า “ยั่งยืน” ในแนวคิดเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ คือ *ศักยภาพที่ประชาชนในท้องถิ่นสามารถกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง ในลักษณะที่สอดคล้องกับรากเหง้าของตนเอง* ภายใต้ความคิดของ “นิเวศวัฒนธรรม” ที่เกิดจากการศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยให้ชาวบ้าน ท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม และธรรมชาติ อยู่ร่วมกันได้อย่างสมดุล เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ตระหนักว่าการจะพัฒนาให้ยั่งยืนในพื้นที่อำเภอเชียงของต้องรักษานิเวศวัฒนธรรมไว้ เพื่อเป็นเครื่องมือในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดไม่ให้เสื่อมโทรมและยังคงรากเหง้าความเป็นตัวตนของคนอำเภอเชียงของไว้ได้ ท่ามกลางกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจที่จะทำให้อำเภอเชียงของต้องกลายเป็นเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษ

“คำว่า นิเวศวัฒนธรรมเป็นคำรวมๆ ที่เราไว้เรียกภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นองค์ความรู้เฉพาะของท้องถิ่นเรา ที่มีมานาน จริงๆ นิเวศวัฒนธรรมมันคือ การอยู่ร่วมกันของคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติที่อยู่ด้วยกันมานาน สิ่งนี้มันเป็นตัวสร้างความเข้มแข็งของชุมชนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน” (นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2558)

เครือข่ายประชาสังคมได้ทำการศึกษาวิจัยชาวบ้านแล้วพบองค์ความรู้ของท้องถิ่นต่าง ๆ ที่ประกอบกันเป็นนิเวศวัฒนธรรม ที่มีผู้รู้หรือครูภูมิปัญญาในอำเภอเชียงของแบ่งประเภทไว้มีทั้งหมด 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ เช่น ดนตรีไทย ดนตรีพื้นเมือง ดนตรีสากล อาหารและขนมท้องถิ่น ช่างพ่อน ภาษาล้านนา หมอสู่วัว เป็นต้น
2. ด้านศิลปหัตถกรรม สิ่งประดิษฐ์ เช่น หมอสมุนไพรรักษาโรค หมอเป่า หมอนวด หมอจับเส้น เป็นต้น

3. การเกษตรและพันธุ์พืช เช่น การปลูก พืช ขยายพันธุ์พืช เกษตรอินทรีย์หรือเกษตรชีวภาพ เป็นต้น
4. ด้านอื่นๆ เช่น วิถีวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การประมงพื้นบ้าน เป็นต้น

จากองค์ความรู้ที่ได้ค้นพบจากการศึกษานั้นเครือข่ายประชาสังคมใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและประสบการณ์ของการเป็นคนในพื้นที่ สร้างจุดยืนของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยที่สมาชิกในเครือข่ายประชาสังคมมองว่าการรักษานิวศัฒนธรรมให้คู่กับการพัฒนาทางเศรษฐกิจจะทำให้การพัฒนาอำเภอเชียงของนั้นเกิดความยั่งยืน คือการไม่ละทิ้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ดั้งเดิมที่ผ่านการเรียนรู้และการอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติ

“เราศึกษาประวัติศาสตร์ในพื้นที่อำเภอเชียงของเพื่อเรียนรู้การร่วมกันระหว่างคนกับธรรมชาติ เพราะคนสมัยก่อนเค้ายังไม่มีเทคโนโลยีต่างๆ เค้าก็ต้องอยู่กับธรรมชาติ ทั้งทรัพยากรในแม่น้ำโขง และก็ป่าไม้ เราก็ศึกษาแก่งหินต่างๆในแม่น้ำโขง ตามประวัติศาสตร์ เพื่อได้เรียนรู้ความสำคัญที่บรรพบุรุษได้ให้คุณค่าแก่ระบบนิเวศและทรัพยากรในแม่น้ำโขง” (จิระศักดิ์ อินทะยศ, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2557)

นอกจากการให้ความสำคัญกับเรื่องระบบนิเวศวัฒนธรรมแล้ว ความยั่งยืนที่จะเกิดขึ้นได้นั้น เครือข่ายประชาคมเชียงของได้ให้ประเด็นสำคัญที่เป็นจุดยืนของการพัฒนาอย่างยั่งยืน นั่นคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ดังบทสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ความยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ในเชียงของ คือเราต้องเห็นคุณค่าในสิ่งที่เรามี ทั้งประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เพราะมันคือรากเหง้าที่ดำเนินมาให้เชียงของยังอยู่ได้ เป็นร้อยๆปี เราต้องเรียนรู้ พร้อมๆไปกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ แต่ถึงยังไงความยั่งยืนที่สุด คือการที่ชุมชนสามารถดูแลตัวเอง บอกได้ว่าตัวเองต้องการอะไร แก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง” (นันทน์นารี หลวงมอย, สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2558)

“เรามองความยั่งยืนคือการที่ประชาชนในพื้นที่สามารถออกมาบอกได้ว่า ความต้องการของชุมชนคืออะไร ถ้ามีปัญหาก็สามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ด้วยตนเอง ก็คือการที่ชุมชนอยู่ได้ด้วยตัวเอง และในการพัฒนาประชาชนต้องมีส่วนร่วม ที่สามารถออกความเห็น ความต้องการของตนเองได้ว่าต้องการอะไร และมีสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่” (นพรัตน์ ละมุล, สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2557)

จากบทสัมภาษณ์เห็นว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนในความคิดของภาคประชาสังคมนั้นจะเกิดขึ้นได้จากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดความต้องการการพัฒนาในพื้นที่ ซึ่งมันจะสอดคล้องกับระบบนิเวศวัฒนธรรมที่ประชาชนในพื้นที่จะเป็นผู้คุ้นเคยกับนิเวศวัฒนธรรมต่างๆ ดังนั้นถ้าประชาชนในพื้นที่ผู้มีความรู้ในองค์ความรู้ท้องถิ่นมาเป็นผู้ร่วมวางแผนการพัฒนา ก็ส่งผลให้การพัฒนานั้นสอดคล้องตามบริบทของสังคมและอัตลักษณ์อำเภอเชียงของ ซึ่งก็เป็นไปตามลักษณะการวางแผนแบบล่างสู่บน (Bottom up) ที่มีลักษณะให้ประชาชนมีส่วนร่วมของการพัฒนาที่จะก่อให้เกิดความยั่งยืน

วาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืนของเครือข่ายประชาคมเชียงของจึงหมายถึง การพัฒนาทางเศรษฐกิจและควบคู่ไปกับการคงอยู่ของระบบนิเวศวัฒนธรรมในพื้นที่ ดังที่ได้กล่าวไปข้างต้นแล้วว่า นิเวศวัฒนธรรมคือ องค์ความรู้ของท้องถิ่นที่ได้จากการศึกษาประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีการใช้ชีวิตของคนในชุมชนที่อยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติมาอย่างยาวนาน ที่มีประเด็นทั้งในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในการอยู่ร่วมกันระหว่างคนและธรรมชาติ การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงต้องสมดุลระหว่างการพัฒนาให้มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ชุมชนมียังสามารถคงความเป็นตัวเอง และมีการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับการพัฒนา โดยการคงความเป็นอัตลักษณ์นั้นจะเป็นเครื่องมือการรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดในพื้นที่ไม่ให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจนำเอาทรัพยากรในท้องถิ่นไปใช้มากเกินไป รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ที่สามารถมีสิทธิในการจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติ และการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาบ้านเมืองของตนเอง

5.3 การพัฒนาเชิงของ : หนึ่งเมืองสองแบบในฐานะวาทกรรมการพัฒนาทางเลือก

“หนึ่งเมืองสองแบบ” เป็นการพัฒนาในอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นข้อเสนอของคนท้องถิ่นที่พยายามชี้ให้เห็นถึงผลกระทบของการพัฒนากระแสหลัก โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ ที่มักจะละเลยต่อความต้องการของคนในท้องถิ่น วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ประวัติศาสตร์ ฯลฯ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเสมือนวาทกรรมของการพัฒนา เพราะเชื่อว่าการพัฒนาเศรษฐกิจจะนำมาซึ่งการพัฒนาในมิติอื่นๆ ตามมา ในขณะที่เดียวกันด้วยลักษณะของอำเภอเชียงของที่เป็นอำเภอชายแดน มีจุดเชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้านได้ง่าย อีกทั้งกระแสการเชื่อมโยงเศรษฐกิจ การค้าไร้พรมแดน เหล่านี้ยิ่งให้มุมมองจากคนภายนอกท้องถิ่น (Outside-In) มองอำเภอเชียงของว่าเหมาะสมที่จะให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้วยปัจจัยเหล่านี้การพัฒนาเศรษฐกิจจึงเป็นวาทกรรมหลักที่ครอบมุ่มมองด้านการพัฒนาของเชียงของมาโดยตลอดนับตั้งแต่การใช้นโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้าในสมัยรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ จนถึงการสร้างกลไกความร่วมมือประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงในปัจจุบัน

การเกิดขึ้นของประชาคมเชียงของ จึงเป็นภาพสะท้อนว่าการพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งเป็นวาทกรรมการพัฒนาหลัก อาจไม่ใช่แนวทางการพัฒนาเดียวของอำเภอเชียงของ แต่เครือข่ายประชาคมเชียงของได้นำเสนอการพัฒนาทางเลือก (Alternative Development) ที่สามารถนำมาปรับใช้กับอำเภอเชียงของได้ การเกิดขึ้นของแนวคิดหนึ่งเมืองสองแบบ จึงเป็นอีกวาทกรรมหนึ่งที่พยายามอธิบายถึงการพัฒนาอื่นๆ ที่คนในท้องถิ่นอยากเห็น อยากให้เป็น ควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นแล้วในพื้นที่บทบาทของประชาคมเชียงของจึงเป็นการสร้างวาทกรรมขึ้นมาอีกชุดหนึ่งซึ่งมีความเหมาะสมกับสภาพสังคม วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ของคนเชียงของ และเป็นการการสร้างวาทกรรมแบบ “มองจากคนข้างใน” (Inside-Out) ให้เกิดขึ้นมา ไม่เพียงแต่มองเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว

หนึ่งเมืองสองแบบ เป็นแนวคิดและวาทกรรมที่มีพลวัตอย่างยิ่งในพื้นที่อำเภอเชียง กล่าวคือไม่ได้เกิดขึ้นอย่างทันทีทันใด หรือเกิดขึ้นโดดๆ แต่เป็นวาทกรรมที่เกิดจากการตกผลึกจากผลพวงของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ที่กลุ่มประชาคมเชียงของสร้างขึ้นจากประวัติศาสตร์ นิเวศวัฒนธรรม และสำนึกของความเป็นคนเชียงของ โดยคนท้องถิ่นค่อยๆ เรียนรู้ ศึกษา และให้ความสำคัญ โดยกลุ่มต่างๆ ของประชาคมเชียงของ ได้ทำให้ประเด็นเหล่านี้มีความชัดเจนมากขึ้น คนในท้องถิ่นได้รับรู้

และเข้าใจ แนวคิดหนึ่งเมืองสองแบบจึงเป็นวาทกรรมที่ถูกผลิตขึ้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) นอกจากนี้หนึ่งเมืองสองแบบยังเป็นกระบวนการในการสร้าง/ผลิต เอกลักษณ์ (Identity) และความหมาย (Significant) ให้กับสิ่งที่ประชาคมเชียงใหม่ต้องการให้เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง และตัวตนของคนในท้องถิ่นเองโดยที่วาทกรรมทางเลือกนี้เป็นการให้ความหมายเพื่อเป็นกรอบโครง (framing) ในการสร้างประเด็นการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้สามารถรักษาไว้ซึ่งพื้นที่เขตเมืองเก่าและชี้ให้เห็นความสำคัญของวิถีชีวิต วัฒนธรรม และรากเหง้าดั้งเดิมของคนเชียงใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่ทางสังคมที่คนเชียงใหม่ร่วมกันอยู่ก่อนการพัฒนาเศรษฐกิจกระแสหลักจะเกิดขึ้น ให้สามารถเข้าสู่พื้นที่สาธารณะทางความคิด สร้างการรับรู้ต่อจิตสำนึกและส่งผลต่อการรับรู้ เพื่อให้ผู้คนในท้องถิ่นและสังคมภายนอกได้เข้าร่วมสนับสนุนวาทกรรมดังกล่าว

การจัดทำเวทีเสวนา การทำประชาคม การรับฟังความคิดเห็น การสื่อสารผ่านสื่อต่างๆ เป็น ภาวปฏิบัติการณ์จริงของวาทกรรม (Discursive Practices) หนึ่งเมืองสองแบบ เนื่องจากมีการถ่ายทอด และสื่อ ความคิด ความเชื่อ คุณค่า กลุ่มต่างๆ ในประชาคมเชียงใหม่ของที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ ออกมา ในรูปของกิจกรรมต่างๆ ซึ่งมีผลคือ ทศนคติของคนในท้องถิ่นเปลี่ยนไปอย่างเห็นได้ชัดในการตระหนัก ถึงผลกระทบของการพัฒนาเศรษฐกิจที่กระทบกับวิถีชีวิตและการดำรงชีพที่เปลี่ยนไป กล่าวคือ ประชาชนในท้องถิ่นสนใจแนวทางการแก้ปัญหาและการเตรียมพร้อมการรับมือกับผลกระทบที่จะ ตามมาของการพัฒนาเศรษฐกิจตามวาทกรรมกระแสหลัก วาทกรรมหนึ่งเมืองสองแบบจึงเป็นทางออก การแก้ไขปัญหาของผลกระทบ ทั้งนี้วิธีการสร้างกรอบโครงหลัก (frame) ยังทำให้แนวคิดที่ว่าด้วยการ พัฒนาที่ยั่งยืนมีความชัดเจนและเข้าใจได้ง่ายขึ้น เพราะการจัดรูปแบบกิจกรรมต่างๆ ล้วนแต่เป็น กิจกรรมที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมทั้งสิ้น ทั้งในเวทีเสวนารับฟังความคิดเห็น กิจกรรมเคลื่อนไหว ทางด้านวัฒนธรรมที่เป็นการรื้อฟื้นตัวตน การพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งถูกต่อยอดมาจากวาทกรรมหนึ่งเมือง สองแบบกลายเป็น “ระบบคุณค่า” ที่ทำให้ทุกฝ่ายในประชาคมเชียงใหม่และชาวบ้านทั่วๆไปมี “มโน ทัศน์ร่วมกัน” เกิดเป็นความสัมพันธ์ของกลุ่มและเครือข่ายที่มีซับซ้อนมากขึ้น นำไปสู่การมี การปฏิบัติทางการสังคม (Social Action) ที่สอดคล้องกัน ถึงแม้ว่าข้อเสนอของประชาคมเชียงใหม่ บางประการอาจเป็นนามธรรมแต่ก็สามารถรู้สึกร่วมกันได้

ตัวอย่างที่เห็นชัดเจน คือ การตั้งคำถามต่อการพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในระยะเวลานั้น ซึ่งเป็นวาทกรรมการพัฒนากระแสหลักที่ครอบงำสังคมไทยมายาวนาน ถึงความเหมาะสมและความสมดุลที่จะเกิดขึ้นกับอำเภอเชียงของ วาทกรรมหนึ่งเมืองสองแบบจึงสร้างการยอมรับให้เกิดขึ้นกับชาวบ้าน โดยการชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของการนำแนวความคิดนี้มาปฏิบัติ ในขณะที่เดียวกันก็ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบของการมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจระดับมหภาคเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ สิ่งที่ประชาคมเชียงของผลักดันคือการนำเอาข้อเสนอไปบรรจุเป็นแผนแม่บทของภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในแต่ละระดับ ย่อมเป็นความพยายามสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของวาทกรรมหนึ่งเมืองสองแบบได้เป็นอย่างดี

ด้านบทบาทของตัวแสดงที่ทำให้วาทกรรมหนึ่งเมืองสองแบบกลายเป็นที่ยอมรับ ก็มีความหลากหลายเช่นกัน ทั้งประชาคมเชียงของ องค์กรปกครองส่วนภูมิภาค องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ตัวแสดงเหล่านี้มีความเห็นพร้อมต้องกันให้มีการใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืนตามการพัฒนาหนึ่งเมืองสองแบบ ยุทธศาสตร์นี้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในเชิงโครงสร้างที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจระหว่างรัฐผู้ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย กับคนในท้องถิ่นที่พยายามผลักดันนโยบายในอีกมุมมองหนึ่ง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างและการนิยามความหมายใหม่ของการพัฒนาในพื้นที่อำเภอเชียงของจากคนในท้องถิ่น พร้อมทั้งมีการต่อรองเพื่อสร้างช่องทางให้คนในท้องถิ่นสามารถเข้าถึงทรัพยากรที่เป็นของตนเอง และไม่สูญเสียสภาพนิเวศวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม

นอกจากนี้วาทกรรมหนึ่งเมืองสองแบบ และการพัฒนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่อำเภอเชียงของ ยังมีนัยของการสอดประสาน (Harmonization) กับวาทกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจกระแสหลัก ซึ่งนำไปสู่ความสอดคล้องกันระหว่างการควบคุมและการจัดการทรัพยากรระดับต่างๆ รวมถึงการเข้าใจความหมายของการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน มีการประสานงานระหว่างรัฐและชุมชนท้องถิ่น มีกลไกในการทำความเข้าใจพลวัตและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนแสวงหาแนวทางในการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์การพัฒนาในพื้นที่ ที่จะช่วยให้มีการจัดการทรัพยากรและนิเวศวัฒนธรรมได้อย่างเป็นธรรมและยั่งยืน

การเกิดขึ้นของประชาคมเชียงของจึงเป็นภาคปฏิบัติการของวาทกรรมหนึ่งเมืองสองแบบ และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของภาคประชาสังคมในการสร้างกฎเกณฑ์ร่วมกันขึ้นมาในการจัดสรรทรัพยากร ในขณะที่เดียวกันก็เป็นปฏิภิกิริยาโต้ตอบและต่อรองกับพลังอำนาจ

ต่างๆ ในสังคม ที่มีส่วนทำให้เกิดกระบวนการสร้างและนิยามความหมายของการพัฒนาขึ้นมาใหม่ในพื้นที่อำเภอเชียงของ ช่วยให้คนในท้องถิ่นสร้างความชอบธรรมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนา และพยายามนำเสนอทางเลือกในการแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย พร้อมกับปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างคนในท้องถิ่นกับแนวนโยบายของรัฐ บนหลักการที่ต้องรักษาทรัพยากรของส่วนรวม และเคารพในอำนาจและสิทธิของความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอยู่หลากหลายในสังคม และยังเสนอให้ร่วมกันพัฒนาหลักเกณฑ์ขึ้นมา เพื่อเปิดพื้นที่ให้กลุ่มต่างๆ ในสังคมมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง โดยผ่านวาทกรรมที่ประชาคมเชียงของและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องสร้างขึ้น เกิดการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ถกเถียง แลกเปลี่ยน บนพื้นที่สังคมสาธารณะ เช่น ลักษณะการพัฒนาอำเภอเชียงของที่อยากเห็น สิทธิชุมชนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร คนเชียงของจะอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมของตนบนกระแสการเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร ภาคปฏิบัติเหล่านี้ผลักดันให้เกิดกระบวนการของชุมชนในการปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจใหม่ที่สอดคล้องกับวาทกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจกระแสหลัก

บทที่ 6

ผลสะท้อนของการเคลื่อนไหวของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ และการสร้างวาทกรรมการพัฒนาหนึ่งเมืองสองแบบ

การเกิดขึ้นของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของได้สร้างให้แนวคิดการพัฒนาแบบหนึ่งเมืองสองแบบให้กลายเป็นวาทกรรมการพัฒนาแบบใหม่เกิดขึ้น เนื่องจากการพยายามนิยามการพัฒนาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่อำเภอเชียงใหม่ของตนเอง ผลของการสร้างวาทกรรมพัฒนานี้ได้ปรับเปลี่ยนโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา โดยเฉพาะหน่วยงานของรัฐ ที่มีมุมมองต่อแนวทางการพัฒนารูปแบบใหม่นี้แตกต่างกันออกไป โดยในบทนี้จะเน้นศึกษาผลสะท้อนที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

6.1 ผลการเคลื่อนไหวของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของต่อนโยบายระดับท้องถิ่น

ความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของกับรัฐนั้นค่อนข้างซับซ้อน ต้องพิจารณาถึงตัวแสดงต่างๆ ทั้งที่เป็นองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น การปกครองส่วนภูมิภาค (อำเภอ) โดยที่ตัวแสดงเหล่านั้นเกี่ยวข้องกับการพัฒนาในพื้นที่อำเภอเชียงใหม่และมีปฏิสัมพันธ์กับกับเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ ผู้วิจัยพบว่าปฏิสัมพันธ์ประชาคมเชียงใหม่ของกับรัฐนั้นเป็นการร่วมงานในแง่ของการประสานงานกันมากกว่าการผลักดันเพื่อเปลี่ยนนโยบาย และหรือเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกลไกของรัฐ นอกจากนี้เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของยังมีปฏิสัมพันธ์กับองค์กรภายนอกต่างๆ ผู้วิจัยจะอธิบายตัวแสดงต่างๆ ดังนี้

6.1.1 องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น

องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ คือ องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ทั้ง 7 แห่ง และเทศบาลตำบลของอำเภอเชียงใหม่ของ โดยที่เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของไม่ได้มีการส่งตัวแทนเข้าไปในระบบการเลือกตั้งท้องถิ่น แต่มีการทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบความสัมพันธ์เป็นการทำงานร่วมกันทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ แต่ภายใต้ความสัมพันธ์ผู้วิจัยสังเกตแล้วพบว่า ความสัมพันธ์ในการทำงานขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และทัศนคติของผู้บริหารแต่ละองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น กล่าวคือ ประการแรก ความสัมพันธ์

ระหว่างบุคคลส่งผลต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับเครือข่าย หากมีความสัมพันธ์คุ้นเคยสนิทสนมระหว่างผู้นำขององค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น จะทำให้การติดต่อประสานงานหรือการขอความร่วมมือในการจัดกิจกรรมนั้นมีความสะดวก และการแลกเปลี่ยนการทำงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเครือข่ายประชาสังคม จะช่วยสนับสนุนในการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเชิงของให้ยั่งยืน มีความมั่นใจในการทำงานของประธานเครือข่ายประชาคมเชิงของ จึงมองความเป็นไปได้และความสำเร็จของแผนยุทธศาสตร์พัฒนาท้องถิ่นสามารถเกิดเป็นรูปธรรมได้ ประการที่สอง ทศนคติของผู้นำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีส่วนสำคัญต่อการสนับสนุนกิจกรรมของเครือข่ายประชาคมเชิงของ เนื่องจากทัศนคติและความเชื่อมั่นของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีส่วนตัดสินใจให้ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่ายประชาคมเชิงของในการผลักดันแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอเชิงของให้ยั่งยืน อย่างไรก็ตามผลของการเคลื่อนไหวระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเครือข่ายประชาคมนั้นมี ดังนี้

ระดับนโยบาย

เครือข่ายประชาคมเชิงของทำงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลในระดับนโยบาย คือ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองเชิงของอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน โดยที่การจัดเวทีเสวนาจัดทำแผนการพัฒนาของท้องถิ่นภายใต้แนวคิดหนึ่งเมืองสองแบบโดยภาคประชาคมนั้นได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการอำนวยความสะดวกที่จัดเวทีเสวนา และเจ้าหน้าที่ร่วมรับฟังการเสวนาแสดงความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งเครือข่ายประชาคมเชิงของได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ประจำท้องถิ่น 7 ตำบล ฉบับประชาชน เพื่อนำเสนอให้แก่องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น นำไปสู่การออกเทศบัญญัติโดยแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแต่ละตำบล⁸ มีความแตกต่างกันเนื่องจากบริบทของต้นทุนทางสังคม และระบบนิเวศนิเวศวัฒนธรรมของพื้นที่ นอกจากนี้แล้วเครือข่ายประชาคมเชิงของยังนำเสนอนโยบายระดับชุมชนของหมู่บ้าน โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนการพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์แบบมีส่วนร่วมในระดับชุมชนหมู่บ้านด้วยการจัดทำ แผนชุมชนพึ่งตนเอง โดยนำเสนอประเด็นการพัฒนาที่ยั่งยืนมี ดังนี้ ประเด็นที่ 1 นิเวศวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน ประเด็นที่ 2 นิเวศวัฒนธรรมเพื่อสุขส่วนรวมของหน้าหมู่บ้าน

⁸รายละเอียดแผนการพัฒนาท้องถิ่น 7 ตำบล อยู่ในภาคผนวก

เพิ่มพูน ประเด็นที่ 3 สุขภาวะและสังคมที่ดี และประเด็นที่ 4 นิเวศเศรษฐกิจการร่วมสมัย แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าการผลักดันแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่มีการใช้วิธีการกดดันหรือการส่งตัวแทนในระบบเลือกตั้งท้องถิ่นเข้าไปเป็นฝ่ายบริหาร เพื่อเป็นผู้มีอำนาจออกนโยบาย

“เรารวบรวมปัญหาและความต้องการจากชาวบ้านในแต่ละพื้นที่สังเคราะห์ วิเคราะห์ให้เป็นนโยบายนำเสนอให้กับแต่ละเทศบาล ก็ให้เค้าเอาไปออกเป็นเทศบัญญัติต่อ ซึ่งมันก็หน้าที่ของเค้า เราไม่รู้ขั้นตอนการออกนโยบายหรอก เราในส่วนภาคประชาสังคมก็ทำหน้าที่ได้แค่สะท้อนความความต้องการของประชาชน ก็ต่างคนต่างช่วยกัน มันก็ออกเป็นแผนยุทธศาสตร์สำหรับเชียงใหม่แล้ว” (นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2557)

จากคำกล่าวข้างต้นเป็นหลักฐานได้ว่าการออกนโยบายในระดับท้องถิ่นที่เป็นเทศบัญญัติเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของเป็นตัวแสดงที่เพียงให้ข้อมูลและนำเสนอแนวคิดเพื่อการตัดสินใจในการจัดทำนโยบายท้องถิ่น กล่าวได้ว่าเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่มีความต้องการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมนำเสนอแนวทางการพัฒนา เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกนโยบายที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่

อย่างไรก็ดีทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดเวทีระดมความคิดเห็นประชาชนในพื้นที่ เพื่อจัดทำนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองอีกหนึ่งเวที ซึ่งแยกจากเวทีของเสวนาของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ ในส่วนการจัดเวทีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ตัวแทนของประชาชนในพื้นที่เข้าร่วมเพื่อให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็นในการวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความอ่อนแอถึงปฏิสัมพันธ์การทำงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของในด้านนโยบาย การจัดเวทีเพื่อรับฟังข้อมูลและการแสดงความคิดเห็นของประชาชนในการออกนโยบายการพัฒนาพื้นที่ ซึ่งปัญหาของปฏิสัมพันธ์ที่ย่อนแอมี 2 ประการ คือ

ประการแรก ทศนคติของผู้บริหารของท้องถิ่น ดังที่ได้กล่าวไปข้างต้นแล้วว่าทัศนคติของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมกิจกรรมของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ เรื่องความสนใจในนโยบายที่ประชาคมเชียงใหม่ของนำเสนอก็เช่นกัน

“นโยบายที่เครือข่ายนำเสนอมั่นคงคนละมุมมองของคนทำงานประจำในพื้นที่ สิ่งที่เราแนะนำให้เสนอ เราไม่สามารถทำได้ บางทีมันก็เกินอำนาจที่ท้องถิ่นจะทำ หรือไม่บางทีก็บอกเสนอความต้องการ แต่ไม่บอกวิธีการว่าเราจะร่วมกันทำงานอย่างไร” (อรทัย สงประยูร, สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2558)

“นโยบายที่เครือข่ายนำเสนอ อยากให้ท้องถิ่นออกเป็นนโยบายการพัฒนา มันเป็นเรื่องไกลตัวไป เราทำงานท้องถิ่นก็ต้องออกนโยบายที่สำคัญก่อน เช่น เรื่องปากท้อง ความเดือนร้อน และก็ต้องดูเรื่องงบประมาณด้วย ว่าทำได้อะไร ได้มากแค่ไหน อีกอย่างที่มีความมั่นใจในการทำงานของตัวเอง และการเมืองไม่แรง ไม่มีการแข่งขัน พี่จึงสามารถกำหนดนโยบายเองมากกว่า” (ดำรงศักดิ์ ไชยสาร, สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2558)

จากข้อความข้างต้นเป็นหลักฐานที่กล่าวได้ว่าทัศนคติของผู้ที่ทำงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อนโยบายการพัฒนาของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ มุมมองเรื่องของนโยบายการพัฒนาในพื้นที่อำเภอเชียงที่แตกต่าง กล่าวคือ การให้ความสำคัญในประเด็นการพัฒนาในคนละด้านจากทัศนคติของผู้นำในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้เรื่องของนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ไม่ได้รับความสนใจจากผู้มีอำนาจตัดสินใจในด้านนโยบายจากท้องถิ่นอย่างเต็มที่

ประการที่สอง ข้อจำกัดของระบบราชการ การนำเสนอของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการออกนโยบายนั้นมองว่า เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ยังไม่เข้าใจข้อจำกัดระบบราชการในการจัดทำนโยบาย ส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังถูกกำกับโดยการปกครองส่วนภูมิภาคและข้อจำกัดด้านงบประมาณ

“นโยบายของครุฑี เค้าอยากทำให้เชียงใหม่เป็นเมืองกรีนซิตี้ ซึ่งการจะทำมันต้องใช้เงิน หากให้ท้องถิ่นทำตามในสิ่งที่เค้าพูด ทำไม่ได้เนื่องจากระบบราชการไม่เอื้อต่อการทำงาน เราถูกตรวจสอบการใช้เงินจาก สตง. เราถูกกำกับเรื่องการใช้เงินมาก จะทำโครงการซ้ำๆ เดิมๆ ก็ไม่ได้ติดเรื่องของกฎหมายอีก ทำให้เราต้องคิดนโยบายของเราเองที่มันจะสามารถเกิดขึ้นจริงได้” (อรทัย สงประยูร, สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2558)

กล่าวได้ว่าข้อจำกัดของระบบราชการ ที่ท้องถิ่นยังไม่เป็นอิสระในการทำงานทั้งในด้านอำนาจการตัดสินใจและงบประมาณ ซึ่งต้องถูกกำกับด้วยข้อบังคับและกฎหมายต่างๆ และหน่วยงานจากส่วนกลาง ส่งผลให้การทำงานไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง การตัดสินใจนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงเป็นปัญหาของความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ไม่สามารถจะตอบสนองข้อเสนอแนะนโยบายในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ได้

ระดับการทำกิจกรรม

หากกล่าวถึงผลการเคลื่อนไหวระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ ในแง่ระดับกิจกรรม จะมีลักษณะเป็นปฏิสัมพันธ์ที่ให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดีที่ช่วยกันจัดกิจกรรมต่างๆ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่มีความยั่งยืนกันในเรื่องนโยบายที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถทำตามความต้องการที่เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ขอเสนอได้ หากแต่เป็นโครงการย่อย ๆ ที่อยู่ในอำนาจและประเด็นของท้องถิ่นที่สามารถทำได้และงบประมาณเพียงพอ ท้องถิ่นเองก็สนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ อาทิ การจัดกิจกรรมแม่ปุ๋ยหึ่งเทพเจ้าแห่งลุ่มน้ำโขงและบรรพบุรุษของคนลุ่มน้ำโขง โครงการถนนสายวัฒนธรรม ย่านเก่าเล่าเมืองเชียงใหม่ กิจกรรมตลาดนัดขายของที่ท่าผาถ่าน การสร้างสถานที่ท่องเที่ยวระฆังหลวง เป็นต้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะช่วยดำเนินกิจกรรมสนับสนุนทั้งด้าน แรงงานคน งบประมาณ อาจจะสามารถกล่าวได้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินโครงการ

“เรานำเสนอแนวความคิดการทำกิจกรรมต่างๆ ให้ท้องถิ่น และประชาชนได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมด้วยกัน มันได้ประโยชน์สองต่อ คือ ท้องถิ่นและประชาชนได้เรียนรู้เรื่องวัฒนธรรมไปด้วยกัน และสอง ท้องถิ่นได้เรียนรู้กิจกรรม ซึ่งถ้าดีท้องถิ่นเค้าก็สนับสนุนและจัดต่อไป” (นพรัตน์ ละมุล, สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2557)

กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสืบสานวัฒนธรรมและประเพณี แนวคิดจะเริ่มต้นจากเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ภายใต้การพัฒนาอำเภอเชียงใหม่ของไหย่งยี่น โดยจะนำเสนอให้แก่ท้องถิ่นและส่วนภูมิภาคสนับสนุนให้เกิดเป็นกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม ซึ่งวัตถุประสงค์เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างท้องถิ่นและประชาชน เพื่อให้เกิดความสามัคคีและการมีจิตสำนึกของความเป็น “คนเชียงใหม่” ร่วมกันทั้งภาครัฐและประชาชนชนในท้องถิ่น

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ เป็นในรูปแบบการประสานการทำงานร่วมกันมากกว่าการมุ่งเน้นการผลักดันนโยบาย ซึ่งการทำงานร่วมกันของทั้งฝ่ายเป็นยุทธวิธีของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ที่ให้ท้องถิ่นได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมร่วมกับประชาชน นั้นหมายถึง การสร้างจิตสำนึกรักท้องถิ่นให้กับคนทำงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเช่นเดียวกับที่เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่พยายามทำในส่วนของประชาชนเช่นกัน เป็นสิ่งที่เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ยึดถือแนวคิดตลอดคือ “การมีจิตสำนึกนั้นจะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาที่ยั่งยืน” (นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2558) จึงกล่าวได้ว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองฝ่าย นั้นมีความยั่งยืนและความร่วมมือกันภายใน แต่ก็ยังเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีส่วนทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่อำเภอเชียงใหม่

6.1.2 ผลการเคลื่อนไหวของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของตอนนโยบายระดับภูมิภาค

ผลของการเคลื่อนไหวระหว่างองค์กรปกครองส่วนภูมิภาคกับประชาคมเชียงใหม่ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงในระดับอำเภอ ได้สร้างความสัมพันธ์มีลักษณะแบบประสานการทำงาน โดยที่เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่เป็นผู้ให้ข้อมูลพื้นฐานในองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น พร้อมเสนอความต้องการของประชาชนในแง่ของนโยบายให้แก่อำเภอ ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงผลสะท้อนในระดับนโยบายแล้วนั้น แต่ในแง่ปฏิสัมพันธ์นั้นก็มีการทำงานร่วมกันและความขัดแย้งของแนวคิดการพัฒนา การทำงานในการประสานงานและผลักดันแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ พบว่าเป็นการประสานงานใช้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลมากกว่าการต่อรองหรือการกดดัน ผู้วิจัยพบว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างกับองค์กรปกครองส่วนภูมิภาคกับเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่จะได้รับการตอบสนอง ขึ้นอยู่กับความสนใจและอุดมการณ์การของผู้ทำงานในองค์กรปกครองส่วนภูมิภาค เนื่องด้วยการปกครองส่วนภูมิภาคเป็นแบบรัฐรวมศูนย์ที่ส่งเจ้าหน้าที่รัฐมาประจำในพื้นที่ โดยที่

เจ้าหน้าที่ปกครองไม่ใช่เป็นคนในพื้นที่ จะทำให้ไม่ทราบถึงลักษณะปัญหา ศักยภาพทรัพยากรในท้องถิ่นและขาดจิตสำนึกของคนในพื้นที่

“พืมาทำงานที่อำเภอเชียงของ แรกๆ ก็ยังไม่รู้เรื่องเชียงของเท่าไร แต่พออยู่ไปได้สักพัก ได้เริ่มพูดคุยกับเครือข่ายประชาคมเชียงของ ถึงผลกระทบที่จะเกิดจากการเปิดใช้มิตรภาพไทย ลาว และเราเองก็มองเห็นถึงศักยภาพที่เชียงของมีพื้นที่ซึ่งซับซ้อนความเป็นเชียงของด้วย เราเลยอยากพัฒนาเชียงของทำอะไรเพื่อเชียงของให้ดียิ่งกว่านี้” (ธวัชชัย ภูเจริญยศ, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2557)

จากข้อความข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าการทำงานระหว่างอำเภอและเครือข่ายประชาคมเชียงของการทำงานจะประสานที่ตัวบุคคล คือ ปลัดอาวุโสประจำอำเภอ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนสนับสนุนแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่อำเภอเชียงของ ที่เกิดจากการทำงานในพื้นที่ร่วมกับภาคประชาสังคม จึงมีจิตสำนึกรักท้องถิ่นและตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับคนในพื้นที่ ปัญหาจากระบบของราชการอย่างน้อย 2 ประการที่ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ประจำบางส่วนของส่วนภูมิภาคเลยการสนับสนุนหรือช่วยผลักดันแนวคิดหนึ่งเมืองสองแบบสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ

ประการแรก ความขัดแย้งของแนวคิดการพัฒนาในพื้นที่อำเภอเชียงของที่มีความอ่อนแอทั้งระหว่างนโยบายจากรัฐบาลกลางกับนโยบายที่นำเสนอโดยคนท้องถิ่น เนื่องจากอำเภอรับนโยบายการพัฒนาอำเภอเชียงของจากส่วนกลาง ในแง่เป็นเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่เน้นด้านการพัฒนาโลจิสติกส์ เพื่อรองรับการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ อำเภอถือเป็นกลไกของรัฐบาลกลางจึงต้องดำเนินนโยบายการพัฒนาตามกรอบหลัก แต่อีกด้านของประชาชนในพื้นที่ก็ได้นำเสนอโยบายการพัฒนาที่ยั่งยืนตามความต้องการของคนในพื้นที่ที่เน้นเรื่องประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ดังนั้นจึงขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์และมุมมองของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจตัดสินใจในการดำเนินนโยบายที่สำคัญกว่า แต่จากการลงพื้นที่สังเกตของผู้วิจัยได้พบว่าผู้มีอำนาจตัดสินใจนโยบายเลือกที่จะให้ความสำคัญกับนโยบายที่มาจากส่วนกลาง เนื่องจากระบบราชการที่เป็นการสั่งการแบบบนลงสู่ล่าง (top-down) ข้าราชการประจำจึงต้องดำเนินนโยบายจากรัฐบาลกลางเป็นหลัก อย่างไรก็ตามก็ยังมีเจ้าหน้าที่ประจำคือ ปลัดอาวุโส สนใจและให้การสนับสนุนนโยบายของภาคประชาสังคมโดยบูรณาการระหว่างกรอบของการพัฒนาตามนโยบายหลักจากส่วนกลาง และนโยบายของภาคประชาสังคมที่นำเสนอ พยายาม

ผลักดันแนวความคิดการพัฒนาเชียงใหม่ของ : หนึ่งเมืองสองแบบของภาคประชาสังคมเข้าสู่ระบบของรัฐ เพื่อให้ส่วนกลางได้รับทราบและสนับสนุนความคิดของภาคประชาสังคมดังกล่าว

ประการที่สอง ความต่อเนื่องของเจ้าหน้าที่รัฐ กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ประจำขององค์กรปกครองส่วนภูมิกาศนั้นต้องมีต้องหมุนเวียนตำแหน่ง ส่งผลถึงความสนใจต่อเจ้าหน้าที่ประจำ เนื่องจากแนวความคิดพัฒนาที่ยั่งยืนของภาคประชาสังคมเสนอนั้นต้องใช้เวลาในการสร้างให้เกิดเป็นรูปธรรม เจ้าหน้าที่ประจำบางคนจึงเลือกที่จะเฉย และละเลยไม่สนใจประเด็นที่เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่นำเสนอ

จากปัญหาทั้ง 2 ประการของระบบราชการส่งผลให้การทำงานของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของไม่ได้รับความร่วมมือจากข้าราชการประจำของอำเภอทั้งหมด ซึ่งการจะได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากข้าราชการประจำต้องอาศัยอุดมการณ์ ความสนใจส่วนบุคคล อย่างไรก็ตามแนวความคิดพัฒนาของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของบางส่วนก็ได้รับการตอบรับและการสนับสนุนจากทางอำเภอ เพราะบุคคลที่สนับสนุนนั้นมีอำนาจในการผลักดันแนวความคิดพัฒนาแบบหนึ่งเมืองสองแบบให้เกิดเป็นรูปธรรมและมีอำนาจในการดึงทรัพยากรคนของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้เข้าร่วมสนับสนุนการทำงานได้

แต่อย่างไรก็ตาม การสนับสนุนก็มีความขัดแย้งทางความคิดของการพัฒนาที่ไม่ได้ไปในแนวทางเดียวกัน กล่าวคือ การสนับสนุนการพัฒนาจากองค์กรส่วนภูมิกาศนั้น มีมุมมองในพื้นฐานการพัฒนาหนึ่งเมืองสองแบบโดยมีเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนแตกต่างกัน เป็น 2 มิติ ดังนี้

มิติที่ 1 การพัฒนาที่ยั่งยืนในอำเภอเชียงใหม่ของโดยมุมมองของภาครัฐ คือ การปรับการพัฒนาในอำเภอเชียงใหม่ โดยดึงศักยภาพที่อำเภอเชียงใหม่ ทั้งด้านสาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐาน เพื่อรองรับการขยายของเมืองที่เกิดจากการเปิดประชาคมอาเซียน ซึ่งการพัฒนาของภาครัฐมองระดับของการพัฒนาที่เป็นภาพรวม คือ การบูรณาการระหว่างนโยบายการจัดตั้งอำเภอเชียงใหม่ของเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษและวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้าด้วยกัน

“เรามองการพัฒนาเชียงใหม่ของ โดยที่เป็นพื้นที่ใกล้กับประเทศจีน ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านได้สะดวก ซึ่งอำเภอเชียงใหม่ได้รับนโยบายจากส่วนกลางเป็นเมืองของโลจิสติกส์ เราในฐานะคนทำงาน ต้องพัฒนาเชียงใหม่ของตามศักยภาพเพื่อให้

สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐบาล เราต้องเรียงความสำคัญของการพัฒนาที่เริ่มจากสังคมวัฒนธรรม และตามด้วยเศรษฐกิจ และความปลอดภัย ถ้าคนมีวัฒนธรรมที่ดีการทะเลาะเบาะแว้งหรืออาชญากรรมก็น้อยลงด้วย” (ธวัชชัย ภูเจริญยศ, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2557)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาในมิติของวัฒนธรรมและเศรษฐกิจรวมกัน โดยมีวัฒนธรรมเป็นหลัก และให้เศรษฐกิจเป็นตัวขับเคลื่อนให้การพัฒนาอำเภอเชียงของ ภายใต้วิสัยทัศน์ “สะพานของวัฒนธรรมล้านนา ประตูการค้าสู่สากล ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข”

มิติที่ 2 การพัฒนาที่ยั่งยืนในอำเภอเชียงของโดยมุมมองของภาคประชาสังคม เน้นประเด็นสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนคือ เรื่องนิเวศวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น ภายใต้วิสัยทัศน์ที่ว่า “เชียงของ : หนึ่งเมืองสองแบบ คือเมืองประวัติศาสตร์นิเวศวัฒนธรรม อันนำไปสู่การอยู่ดีกินดีถ้วนทั่วตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงยั่งยืน”

“เราเคยระดมผู้เฒ่าผู้แก่เป็นร้อยกว่าคน มาคุยกันว่าเอาอย่างไร เราอยากเห็นเชียงของในอีก 5 - 10 ปีเป็นอย่างไร ก็ได้ข้อสรุปว่าต้องเอาวัฒนธรรมเป็นสิ่งขับเคลื่อน เพราะเรามีสิ่งนี้เป็นทุน” (นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2557)

จะเห็นได้ว่ามุมมองของการพัฒนาของเครือข่ายประชาคมเชียงของให้ความสำคัญต่อเรื่องวัฒนธรรม โดยใช้วัฒนธรรมขับเคลื่อนการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนในพื้นที่ ซึ่งภาคประชาสังคมมองว่าเรื่องวัฒนธรรมเป็นต้นทุนของสังคมที่คนในพื้นที่ควรให้ความสำคัญ พร้อมกับมองว่าการวางแผนพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจควรเป็นเรื่องที่รัฐเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นต้องเกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่าย จึงจะประสบความสำเร็จได้

ความแตกต่างทางด้านมุมมองที่มีต่อการพัฒนาอำเภอเชียงของอย่างยั่งยืน แต่สิ่งที่ผู้วิจัยพบว่าเครือข่ายประชาคมเชียงของตระหนักถึงบทบาทที่จะไม่ก้าวก่ายอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ประจำ ในการดำเนินนโยบาย ถึงแม้การผลักดันแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของเครือข่ายจะเป็นความต้องการของคนในท้องถิ่น ก็ปล่อยให้เจ้าหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐดำเนินนโยบายที่เหมาะสม และ

เครือข่ายทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ช่วยประสานงาน เสนอแนวคิดและให้ข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจเท่านั้น แต่ในส่วนของความต้องการเรื่ององค์ความรู้ต่างๆ ที่สามารถทำได้ในส่วนของชาวบ้านเอง เครือข่ายประชาคมเชียงของก็มีการจัดกิจกรรมดังที่ผู้เขียนได้อธิบายในหัวข้อยุทธวิธีการเคลื่อนไหวแล้ว ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรปกครองส่วนภูมิภาคกับเครือข่ายประชาคมเชียงของ จึงมีลักษณะการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ลักษณะพิเศษของปฏิสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายประชาคมเชียงของกับเจ้าหน้าที่ประจำ นั่นคือ ความไวใจ (Trust) กล่าวคือ การมีความเชื่อมั่นและไวใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่ประจำที่จะช่วยขับเคลื่อนนโยบายหนึ่งเมืองสองแบบให้ไปสู่นโยบายระดับชาติได้ และนโยบายสามารถเกิดขึ้นเป็นรูปธรรมได้จริง ดังจะเห็นได้แนวคิดเรื่องหนึ่งเมืองสองแบบถูกบรรจุอยู่ในแผนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษและได้นำเสนอแนวคิดให้แก่สภาพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติได้รับทราบถึงแนวคิดของประชาชนในพื้นที่

6.1.3 ผลของเครือข่ายประชาคมเชียงของกับภาคส่วนอื่น ๆ

ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภายนอกกับเครือข่ายประชาสังคมเป็นไปด้านการให้ความร่วมมือ และการให้ข้อมูล ซึ่งองค์กรภายนอก ได้แก่ มหาลัษวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย โดยมหาวิทยาลัยเหล่านี้เข้ามาศึกษาวิจัยในพื้นที่อำเภอเชียงของ โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยแม่โจ้ โครงการตั้งวิทยาเขต ในพื้นที่อำเภอเชียงของ เครือข่ายประชาคมเชียงของได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเชิงพื้นที่ และการให้ความคิดเห็น หรือโครงการวิจัยภายใต้ทุนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ให้อาจารย์มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงและมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เข้ามาทำการศึกษา ชีตความสามารถ ความพร้อมในอำเภอเชียงของ เพื่อรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตอำเภอชายแดน ซึ่งเครือข่ายประชาสังคมก็มีส่วนร่วมในการรับฟัง แลกเปลี่ยนข้อมูลและแสดงความคิดเห็น

“มหาลัษก็เข้ามาทำวิจัยในพื้นที่อำเภอเชียงของ เคื่ก็เชิญเราเข้าไปรับฟังข้อมูล แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้กัน ซึ่งพวกมหาวิทยาลัยเค้าทำงานร่วมกับส่วนราชการเพื่อวางแผนการพัฒนา เคื่ก็เชิญเรารับรู้แลกเปลี่ยนข้อมูลในฐานะที่เราเป็นเจ้าของพื้นที่” (นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2558)

“มีมหาวิทยาลัยต่างๆ เข้ามาทำการศึกษาวิจัยเรื่องการเตรียมความพร้อมต่างๆ ที่จะพัฒนาเชียงใหม่ รวมไปถึงผลกระทบต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น เราเป็นคนเชียงใหม่ของ แคว้นก็ถามก็สัมภาษณ์เรา เพื่อเอาข้อมูลไปวิเคราะห์ บางเวทีเค้าไม่เชิญเราเข้าร่วม ถ้าเรารู้ เรายังไปเองเพื่อติดตามโครงการ” (นพรัตน์ ละมุล, สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2557)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ขององค์กรภายนอก ที่มีความร่วมมือของการให้ข้อมูล และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งมหาวิทยาลัยที่เข้ามาในพื้นที่อำเภอเชียงใหม่ของนั้นเป็นการทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนภูมิภาค ที่เข้ามาช่วยศึกษาศักยภาพและความพร้อมของอำเภอเชียงใหม่ของ เพื่อรองรับการพัฒนาจากการเปิดประชาคมอาเซียน เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของจึงเข้ามามีความสัมพันธ์ในการทำงานในฐานะผู้ให้ข้อมูลและเป็นตัวแทนของประชาชนในพื้นที่เพื่อแสดงความคิดเห็นในด้านต่างๆ จึงกล่าวได้ว่าการดำเนินการพัฒนาในพื้นที่อำเภอเชียงใหม่ขององค์กรปกครองส่วนภูมิภาคได้ให้พื้นที่ของประชาสังคมเข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

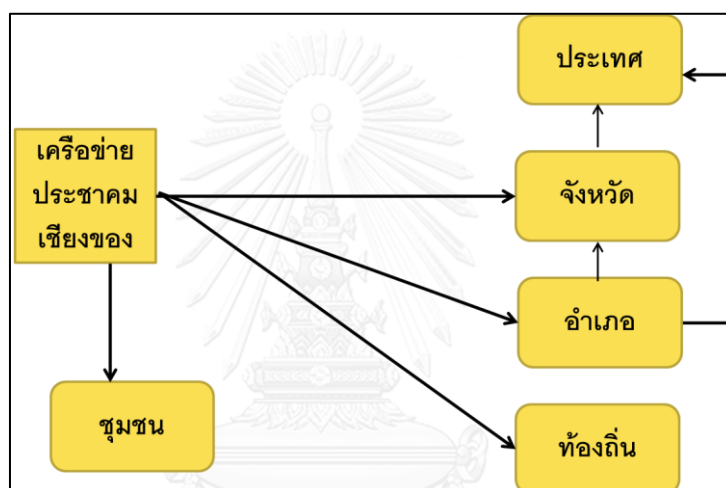
ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของกับรัฐ ในบทบาทการผลักดันแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ การปฏิสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับทุกฝ่าย ทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนภูมิภาค ความสัมพันธ์ล้วนแต่เป็นการทำงานร่วมกันในเชิงการประสานงานกัน ในระดับการจัดกิจกรรม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพราะการออกนโยบายของอำเภอ ผู้มีบทบาทและอำนาจการตัดสินใจ คือข้าราชการประจำขององค์กรปกครองส่วนภูมิภาค และในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก็มีหน้าที่ตัดสินใจพิจารณาแผนพัฒนาตำบลของตนเองที่รับผิดชอบ กล่าวได้ว่ายังคงเป็นลักษณะเด่นของรัฐไทย ที่การปกครองยังเป็นแบบรวมศูนย์และอำนาจการตัดสินใจยังอยู่ที่ข้าราชการประจำ ซึ่งลักษณะความสัมพันธ์ยังคงเป็นรัฐเหนือสังคม คือ เป็นฝ่ายครอบงำและกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ การจัดทำนโยบายการพัฒนาในพื้นที่นั้นต้องใช้กรอบของนโยบายที่เป็นทิศทางของรัฐบาล ได้แก่ แผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พร้อมด้วยนโยบายรัฐบาลเรื่องการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ และนโยบายการพัฒนาจังหวัดเป็นสิ่งที่กำหนดกรอบนโยบายการพัฒนาในพื้นที่อำเภอเชียงใหม่ของ แล้วจึงนำปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นมาปรับให้สอดคล้อง มีข้อน่าสังเกต คือ ประการแรก การพยายามผลักดันแนวคิด

การพัฒนาที่ยั่งยืนให้เป็นนโยบายจากเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ ในลักษณะของล่างขึ้นสู่บน (Bottom up) ยังเป็นปัญหาของระบบราชการไทยที่ไม่สามารถให้อำนาจของประชาชนในการกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นได้ด้วยตนเองในพื้นที่การเมืองสาธารณะอย่างแท้จริง ประการที่สอง มายาคติของข้าราชการประจำที่มีต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ยังไม่ก้าวข้ามผ่าน “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีความพร้อม” ที่จะสามารถตัดสินใจกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการท้องถิ่นด้วยตนเอง อำนาจการตัดสินใจยังอยู่ที่ข้าราชการประจำจึงทำให้ท้องถิ่นและประชาชนยังขาดอิสระในการจัดการท้องถิ่น

ถึงแม้เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของจะไม่มีบทบาทและอำนาจในการตัดสินใจกำหนดนโยบาย แต่ก็ได้สร้างผลสะท้อน ให้เป็นที่รับรู้ของสังคมในเรื่องการพัฒนาอำเภอเชียงใหม่ของให้ยั่งยืนภายใต้วาทกรรม “เชียงใหม่สองแบบ” เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของมีบทบาทที่ช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาในพื้นที่ให้ยั่งยืน คาบเกี่ยวกับเรื่องของวัฒนธรรม ประเพณี ซึ่งถือได้ว่าเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของเป็นกลไกที่สำคัญ ในการสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ และให้องค์ความรู้ของท้องถิ่นแก่ข้าราชการประจำ เพื่อนำไปบูรณาการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนเป็นรูปธรรม โดยสรุปแล้วเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของเป็นกลไกการตัดสินใจนโยบาย ที่เชื่อมโยงทุกฝ่ายให้กลับมาคิด และร่วมมือกัน ภายใต้ทิศทางการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่อำเภอเชียงใหม่ของ

โดยสรุปแล้ว ผลสะท้อนของการเคลื่อนไหวของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของได้สร้างพื้นที่ความสัมพันธ์ผ่านการประสานงานเพื่อผลักดันวาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืน เชียงใหม่สองแบบให้เกิดเป็นรูปธรรม ดังนี้ ระดับแรก ระดับชุมชน เครือข่ายได้สร้างพื้นที่ของการรับรู้ผ่านกิจกรรมเคลื่อนไหวและการประชาชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนเพื่อให้ตระหนักรู้และเข้าร่วมสนับสนุนแนวความคิด ชุมชนจึงเป็นพื้นที่ที่สำคัญที่สุดที่เครือข่ายมองว่าเป็นรากฐานที่จะสานต่อแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ต่อไป ระดับที่สอง มีการสร้างพื้นที่ความสัมพันธ์กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของมองว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นตัวแสดงสำคัญที่ช่วยให้เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของสามารถสร้างความยั่งยืนภายในพื้นที่ผ่านการสนับสนุนกิจกรรมการเคลื่อนไหวเพื่อผลักดันการแนวความคิดการพัฒนาให้รับรู้ในพื้นที่สาธารณะ ระดับที่สาม คือ อำเภอ เครือข่ายประชาคมได้สร้างพื้นที่ความสัมพันธ์การทำงานกับระดับอำเภอมากที่สุด โดยอาศัยกลไกอำนาจรัฐของอำเภอส่งต่อความคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน เชียงใหม่

หนึ่งเมืองสองแบบไปยังระดับประเทศ เพื่อให้รัฐบาลกลางได้รับทราบความต้องการการพัฒนาของคนในพื้นที่ เพื่อการตอบสนองของรัฐบาลกลางให้ดำเนินการแนวความคิดเป็นรูปธรรม และลำดับสุดท้ายการสร้างพื้นที่ในระดับจังหวัดเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของทำหน้าที่เพียงเป็นเพียงผู้ให้ข้อมูลเชิงพื้นที่ โดยที่ระดับจังหวัดไม่มีการปฏิสัมพันธ์เพื่อผลักดันแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ระดับจังหวัดจะได้รับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนจากอำเภอที่เป็นผู้สร้างพื้นที่ให้กับวาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถสรุปการสร้างพื้นที่ปฏิสัมพันธ์ได้ดังรูป



ภาพที่ 24 การสร้างพื้นที่ของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่

6.2 ผลสะท้อนจากวาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืน เชียงของ : หนึ่งเมืองสองแบบ

ผลของการสร้างอำนาจให้วาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่าน “เชียงของ : หนึ่งเมืองสองแบบ” ผ่านกิจกรรมต่างๆ ทั้งการจัดเวทีเสนา การเคลื่อนไหวผ่านสื่อ ฯลฯ พบว่าเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่สร้างสะท้อนใน 2 มิติ ดังนี้

6.2.1 ผลสะท้อนภายในเครือข่าย

การรวมกลุ่มและเคลื่อนไหวทำกิจกรรมของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ได้สร้างผลสะท้อนภายในเครือข่าย คือ การสร้างอัตลักษณ์ร่วมในชุมชน จากกิจกรรมการเคลื่อนไหวของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่สามารถสร้างจิตสำนึกสาธารณะ “ความเป็นคนเชียงของ” ให้เป็นอัตลักษณ์ร่วม

ของคนในเชียงใหม่ให้มาเข้าร่วมสนับสนุนกิจกรรมการเคลื่อนไหวของเครือข่าย พร้อมทั้งให้การสนับสนุนแนวคิดวาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืน เชียงของ : หนึ่งเมืองสองแบบ กล่าวคือ การที่เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่พยายามสร้างจิตสำนึกที่รักท้องถิ่น ผ่านคำว่าคนเชียงใหม่ ทำให้คนในชุมชนได้สนใจเรื่องราวบ้านเมืองของตนเอง ผ่านการศึกษาประวัติศาสตร์ที่เครือข่ายได้ทำการศึกษาเอาไว้

“เราทำการศึกษาประวัติศาสตร์เชียงใหม่ของ เพื่อให้คนในพื้นที่ได้รับรู้ตัวตน พอเราเล่าให้เค้าฟัง ชาวบ้านเค้าก็สนใจ และรับรู้ความเป็นเชียงใหม่ของ พอเราบอกว่า เราต้องช่วยกันพัฒนาเชียงใหม่ที่ยั่งยืน ชาวบ้านก็มาช่วยทำงานและให้ความสนใจ ทั้งเวทีเสวนา กิจกรรมต่างๆ ที่เราจัด” (จิระศักดิ์ อินทะยศ, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2557)

ผลสะท้อนที่เกิดขึ้นภายในองค์กรของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของนั้นได้สร้างอัตลักษณ์ของชุมชน ทำให้เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ได้ขยายจำนวนสมาชิกและผู้สนับสนุนแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการสร้างวาทกรรมของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ให้เป็นที่ยอมรับของสังคม

6.2.2 ผลสะท้อนภายนอก

จากการผลักดันแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ ได้สร้างผลสะท้อนภายนอกเครือข่าย ดังนี้

(1) ผลสะท้อนต่อกระบวนการทางนโยบาย

ในอดีตที่ผ่านมาการออกนโยบายของอำเภอเกิดจากการรับนโยบายจากรัฐบาลส่วนกลาง แล้วผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ ได้แก่ ข้าราชการประจำ เป็นผู้ออกนโยบายทิศทางการพัฒนาอำเภอ ซึ่งเรียกว่าแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอ แต่เมื่ออำเภอเชียงใหม่ของ ได้เป็นพื้นที่ที่สร้างสะพานมิตรภาพไทย – ลาว แห่งที่ 4 เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่จึงรวมตัวเพื่อผลักดันแนวคิดการพัฒนารูปแบบใหม่ในพื้นที่ เพื่อป้องกันและรับมือกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจ จึงได้มีการสร้างวาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืน ผ่าน “เชียงใหม่สองแบบ” โดยที่เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ได้เสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาเชียงใหม่ของการพัฒนาเชียงใหม่ที่ผ่านเวทีเสวนาจากประชาชนในแต่ละตำบลของอำเภอเชียงใหม่ ซึ่งในการเคลื่อนไหวของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ ได้สร้างผลสะท้อนคือ การได้เข้าไปสร้างกระบวนการปรึกษาหารือ (Deliberation) ซึ่งเป็นการปรึกษาหารือระหว่าง

เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของกับภาครัฐ ทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนภูมิภาค ในเรื่องการสร้างเมืองเชียงใหม่ให้เป็นเมืองการพัฒนาที่ยั่งยืน

“เราทำเวทีเสวนาแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเชียงใหม่ของ เครือข่ายประชาสังคมเชียงใหม่ของเราก็เชิญให้เค้าเข้าร่วมรับฟังและเสนอข้อมูลต่างๆที่เป็นประโยชน์ และช่วยกันออกแบบแผนยุทธศาสตร์พัฒนาอำเภอเชียงใหม่ของด้วยกัน” (ทรงฤทธิ์ แก้วสุทธิ, สัมภาษณ์, 18 กันยายน 2557)

“ครูเองก็เป็นกรรมการในส่วนของภาคประชาชน ในการเข้าไปประชุมเพื่อออกความคิดเห็นของการจัดทำยุทธศาสตร์อำเภอ ทางภาครัฐเค้าก็สนใจในสิ่งที่เรานำเสนอที่เกี่ยวกับการพัฒนาอำเภอเชียงใหม่ของ บางทีมีมหาลัยเข้ามาทำการวิจัย เค้าก็เชิญครูให้ไปนั่งฟัง ให้ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับเชียงใหม่ของ เรื่องนิเวศวัฒนธรรม ที่เราศึกษาในเชิงคนในพื้นที่” (นิวัฒน์ ร้อยแก้ว, สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2557)

จากข้อความข้างต้นเห็นได้ว่า ในการเคลื่อนไหวผลักดันการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่ที่สามารถสร้างผลสะท้อนในระบบการเมืองแบบปกติ ที่สร้างกระบวนการปรึกษาหารือในเรื่องที่เครือข่ายได้เคลื่อนไหว ให้เป็นที่สนใจของภาครัฐตระหนักถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนในอำเภอเชียงใหม่ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่มากขึ้นกระบวนการปรึกษาหารือในการวางแผนพัฒนาอำเภอเชียงใหม่ของร่วมกันให้ยั่งยืน คือ การสร้างอำเภอเชียงใหม่ให้เป็น หนึ่งเมืองสองแบบ โดยที่การปรึกษาหารือร่วมกัน คือการวางผังเมืองอำเภอเชียงใหม่ของ แบ่งแยกเป็นเขตระหว่างเมืองเก่า และเมืองใหม่ เพื่อจัดระเบียบการขยายตัวของตัวเมือง รองรับอำเภอเชียงใหม่ของเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

นอกจากการเข้าสู่ระบบการปรึกษาหารือแล้ว การเคลื่อนไหวของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของสร้างผลสะท้อนในด้านเนื้อหาเนื่องจากข้อเสนอของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งมีการนำข้อเสนอนี้มาจัดทำเป็นแผนยุทธศาสตร์พัฒนาอำเภอเชียงใหม่ของ 4 ปี พ.ศ. 2558 – 2561 และมีการผนวกแนวคิดการพัฒนาอำเภอเชียงใหม่ของดังกล่าวในแผนการพัฒนาเชียงใหม่ของในเขตเศรษฐกิจพิเศษด้วย กล่าวได้ว่าการนำเสนอแผนยุทธศาสตร์ของภาคประชาสังคมและการปรึกษาหารือกันนั้น ส่งผลต่อแผนพัฒนาเชียงใหม่ของให้มีการตระหนักถึงความสำคัญของนิเวศวัฒนธรรมของท้องถิ่นในส่วนของการพัฒนาพื้นที่ ซึ่งแผนพัฒนา

อำเภอเชียงของนั้นมีพื้นฐานของวัฒนธรรมเป็นหลักของการดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาพื้นที่ โดยจะเขียนเปรียบเทียบยุทธศาสตร์การพัฒนาระหว่างภาคประชาสังคมและของภาครัฐที่ผ่านการวางแผนร่วมกับทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม ดังตารางต่อไปนี้

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอจากภาคประชาสังคมฉบับที่ 1 พ.ศ. 2558 - 2562	แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอเชียงของ พ.ศ. 2558 - 2561
<p>นิเวศวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน</p> <ul style="list-style-type: none"> - การสร้างแลนด์มาร์คโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมในชุมชนสร้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยว เชื่อมโยงด้วยเส้นทางของการขนส่งและการค้า 	<p>การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการค้า การลงทุนเป็นศูนย์กลางคมนาคม การท่องเที่ยวและวิถีการผลิตการเกษตรยั่งยืน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์กลางการค้าการลงทุน logistic เชื่อมโยงกลุ่มจังหวัด กลุ่มประเทศ GMS กลุ่มประเทศอาเซียน - พัฒนาคุณภาพผลผลิตและการตลาดสินค้าเกษตร - ส่งเสริมการท่องเที่ยวและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น
<p>นิเวศวัฒนธรรมเพื่อสุขส่วนรวมของหน้าหมู่บ้านเพิ่มพูน</p> <ul style="list-style-type: none"> - การอนุรักษ์ในด้านนิเวศวัฒนธรรม เช่น อนุรักษ์สัตว์น้ำ เขตป่าชุมชน พื้นที่วัฒนธรรมชุมชน เขตเกษตรธรรมชาติ - ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม การบริหารจัดการ การปกครอง 	<p>การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ดำรงความสมบูรณ์ยั่งยืน</p> <ul style="list-style-type: none"> - อนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - ส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นแหล่งศึกษาวิจัย เพื่ออนุรักษ์และการท่องเที่ยว
<p>สุขภาวะคนและสังคมที่ดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - เสริมสร้างศักยภาพภาพชาวบ้านชุมชน ด้วยการศึกษาศึกษา - การสร้างสุขภาวะสาธารณสุข - ความมั่นคงของมนุษย์และสังคม 	<p>การพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อให้ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข</p> <ul style="list-style-type: none"> - ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น - บูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาสังคมและความมั่นคง
<p>นิเวศเศรษฐกิจร่วมสมัย</p> <ul style="list-style-type: none"> - เพิ่มขีดความสามารถทางเศรษฐกิจ การลงทุน การส่งออก ให้ความเป็นธรรมและยั่งยืน ในเศรษฐกิจสังคมและนิเวศวัฒนธรรม 	<p>การใช้การศึกษาศิลปวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นสร้างภูมิกันของครอบครัวชุมชนและสังคม</p>

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบแผนยุทธศาสตร์ พ.ศ. 2558 - 2562

(2) ผลสะท้อนในพื้นที่สาธารณะ

การเคลื่อนไหวของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของที่นำเสนอวาทกรรมการพัฒนาแบบหนึ่งเมืองสองแบบได้สร้างผลสะท้อนต่อมิติทางสังคม คือ การสร้างประเด็นการเคลื่อนไหวภายใต้แนวคิดเชียงใหม่ของ : หนึ่งเมืองสองแบบ การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมของการพัฒนา ให้เป็นประเด็นสาธารณะ (Public Agenda) ประเด็นการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่อำเภอเชียงของภายใต้บริบทของการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการเปิดประชาคมอาเซียนได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนในการหยิบยกประเด็นของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนไปนำเสนอ เช่น รายการกระจายอำนาจ เสียงร้องจากท้องถิ่น ตอนวิกฤตที่บ้านเกิด ผ่านช่องไทยพีบีเอส หรือการนำเสนอรายงานพิเศษเป็นข่าวสั้นตามช่องโทรทัศน์

การนำเสนอของสื่อในเรื่องการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อรับมือกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นหลังการเปิดประชาคมอาเซียน ส่งผลให้เกิดเป็นประเด็นสาธารณะในการถกเถียงเรื่องการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและผลกระทบในการดำเนินชีวิตของคนในพื้นที่จากการพัฒนาทางเศรษฐกิจว่าจะต้องมีการจัดการท้องถิ่นและแก้ไขอย่างไรจากภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับคนในท้องถิ่น ดังนั้น ประเด็นสาธารณะเกิดจากจุดเริ่มต้นจากการเคลื่อนไหวของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ นอกจากนั้นยังสร้างประเด็นสาธารณะอีกเรื่องคือการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยังคงวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิมให้ควบคู่ไปกับการพัฒนาอย่างสมดุล ซึ่งเป็นสร้างประเด็นและทัศนคติเชิงสาธารณะที่มีต่อการพัฒนาให้ผู้คนภายนอกได้รับรู้เพื่อการสนับสนุนวาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืน

จะเห็นได้ว่าวาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ประชาคมเชียงใหม่ของสร้างขึ้นมานั้น ได้ส่งผลสร้างความรับรู้รูปแบบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ซึ่งมีผลทำให้เกิดการผลักดันแนวคิดการพัฒนาที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน และอยู่บนพื้นฐานของทรัพยากรที่ท้องถิ่นมีอยู่ หรือเป็นการพัฒนาแบบองค์รวมที่ไม่เน้นแต่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว ตามที่วาทกรรมหลักที่ครอบงำมโนทัศน์ด้านการพัฒนาสร้างขึ้น ในขณะเดียวกันประชาคมเชียงใหม่ของก็มีการดำเนินการเพื่อให้บรรลุผลไปถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเปรียบเหมือนการสร้างภาคปฏิบัติการของวาทกรรม เพื่อให้วาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืนสามารถสอดประสานกับวาทกรรมหลักไปพร้อมกัน กล่าวอีกนัยหนึ่งการเกิดขึ้นของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของเป็นผลโดยตรงจากผลกระทบของวาทกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจกระแสหลัก ที่ทำให้เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของสามารถสร้างพื้นที่สาธารณะเพื่อถกเถียง แสดงความคิดเห็น

ได้อย่างอิสระ ดังนั้น ผลสะท้อนที่เกิดจากวาทกรรมการพัฒนาแบบหนึ่งเมืองสองแบบ ในพื้นที่อำเภอ เชียงของจึงมีผลสะท้อนอย่างมากในหลายมิติ ทั้งแง่มุมเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ให้มีความ เชื่อมโยงกันมากขึ้น ทำให้ภาคประชาสังคมในพื้นที่อำเภอเชียงของ มีความเข้มแข็งมากขึ้นด้วย เช่นเดียวกันก็ทำให้ภาคประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาที่ไม่สามารถพัฒนาเพียงมิติใดมิติหนึ่งได้



บทที่ 7

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์เรื่อง การเมืองของการพัฒนาที่ยั่งยืน ศึกษากรณีอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เป็นการศึกษาภาคประชาสังคมในท้องถิ่นมีบทบาทในการพัฒนาที่ยั่งยืนในท้องถิ่น เนื่องจากพื้นที่อำเภอเชียงของกำหนดให้ที่มีการสร้างสะพานมิตรภาพไทย – ลาว แห่งที่ 4 เพื่อรองรับการค้าการลงทุนจากการเปิดประชาคมอาเซียน วัตถุประสงค์ของการศึกษามี 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษารูปแบบ ลักษณะของเครือข่ายประชาคมเชียงของในท้องถิ่น 2) เพื่อศึกษาบทบาทเครือข่ายประชาคมเชียงของในการผลักดันแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) เพื่อศึกษาวาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่อำเภอเชียงของ

การศึกษางานวิจัยชิ้นนี้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ศึกษาในช่วงเวลา พ.ศ. 2556 – 2558 วิธีการเก็บข้อมูล 4 วิธี ได้แก่ การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การพูดคุยแบบไม่เป็นทางการกับผู้ให้ข้อมูล ประกอบไปด้วย เจ้าหน้าที่ข้าราชการประจำ ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอาวุโส เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นายกเทศมนตรี รวมถึงแกนนำผู้ก่อตั้งและสมาชิกเครือข่ายประชาคมเชียงของ รวม 12 ราย และเก็บข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลตามกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 ผลการศึกษา

จากการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เข้ามาในพื้นที่อำเภอเชียงของตามนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ ทั้งการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub-Region: GMS) ความร่วมมือสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ และเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเชียงราย โครงการพัฒนาเหล่านี้นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่ออำเภอเชียงของ และภายใต้การพัฒนานั้นได้ก่อให้เกิดภาคประชาสังคม ผลการศึกษาพบว่า

7.1.1 พัฒนาการและการเกิดขึ้นของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ

นโยบายการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่กำหนดทิศทางการพัฒนาอำเภอเชียงใหม่ของ ส่งผลให้เกิดประชาสังคมกลุ่มต่างๆ ทำงานในประเด็นที่แตกต่างกัน แต่เมื่ออำเภอเชียงใหม่เป็นที่ตั้งของสะพานมิตรภาพไทย – ลาว แห่งที่ 4 ภาคประชาสังคมได้แก่ 1) กลุ่มรักษ์เชียงใหม่ 2) กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำอิง 3) ศูนย์พัฒนาการศึกษาเพื่อน้องหญิงและชุมชน 4) ศูนย์เพื่อน้องหญิง 5) โครงการเคียงริมโขง กลุ่มแกนนำในพื้นที่ตระหนักถึงผลกระทบและปัญหาที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาจากการพัฒนา จึงได้รวมตัวเป็นเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ เพื่อผลักดันแนวทางการพัฒนาทางเลือก ทั้งนี้ยังมีกลุ่มอื่นๆ ที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกแบบชั่วคราวเข้าร่วมสนับสนุนกิจกรรม จุดเริ่มต้นของการรวมตัวเป็นเครือข่ายเริ่มต้นในปี พ.ศ. 2555 จากเวทีเสวนาประชาคมอาเซียนกับสังคมชายขอบเชียงใหม่-เวียงแก่น ที่เป็นการพูดคุยถึงการเตรียมพร้อมรับมือกับปัญหาและผลกระทบการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่อำเภอเชียงใหม่จากการเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย – ลาว แห่งที่ 4

ลักษณะองค์กรเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ไม่มีโครงสร้างเป็นลำดับชั้น มีผู้นำทำงานคือ นายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว ประธานจากกลุ่มรักษ์เชียงใหม่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการทำงานเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ ทำหน้าที่ประสานงาน ให้ข้อมูลและการตัดสินใจในบางครั้ง การทำงานในเครือข่ายเป็นการทำงานในแบบแนวราบ คือ การทำงานเป็นแบบอิสระ รับผิดชอบการทำงานในพื้นที่ของตนเอง ระหว่างการทำงานเป็นการปรึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพโดยใช้ความคุ้นเคย ความสัมพันธ์แบบพี่น้องในการทำงานร่วมกัน

7.1.2 วิธีการเคลื่อนไหวของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ในการผลักดันแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

วิธีการเคลื่อนไหวในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่อำเภอเชียงใหม่ของ เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ได้ใช้การเคลื่อนไหว ดังนี้

1. การพัฒนาคนในพื้นที่เพื่อสร้างจิตสำนึกร่วมกัน เป็นประเด็นที่สำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนและยุทธวิธีหลักให้ผู้อื่นตระหนักพร้อมสนับสนุนการเคลื่อนไหว นั่นคือการสร้างจิตสำนึกร่วมกัน สร้างความรู้สึกการมี “ตัวตน” และการมีคุณค่าของวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ชุมชนที่มีอย่างยาวนาน โดยตั้งโรงเรียนแม่น้ำของเป็นจุดการเรียนรู้ แหล่งค้นคว้าประวัติศาสตร์อำเภอเชียงใหม่ โรงเรียนในพื้นที่อำเภอเชียงใหม่จัดให้นักเรียน ทั้งระดับประถม และมัธยมให้มาเรียนรู้ที่โรงเรียน

แม่น้ำของ ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาชาวบ้าน การถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เยาวชนเพื่อจิตสำนึกร่วมที่ความเป็น “คนเชียงของ” พร้อมกันนั้นยังเครือข่ายประชาคมเชียงของยังทำวิจัยชาวบ้าน ศึกษาเรื่องพันธุ์ปลาในแม่น้ำโขง โดยให้ชาวบ้านผู้มีความรู้เกี่ยวกับพันธุ์ปลาในแม่น้ำโขงเป็นผู้วิจัย รวบรวมข้อมูลพื้นฐานพันธุ์ปลา การทำเกษตรริมโขง วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนริมโขง ซึ่งเป็นการองค์ความรู้และภูมิปัญญาของชาวบ้าน ถ่ายทอดมาในรูปแบบงานวิจัยเชิงวิชาการ ซึ่งวิธีการสร้างจิตสำนึกความเป็นคนเชียงของร่วมกันจึงเป็นวิธีการที่สำคัญที่ทำให้ผู้คนเข้าร่วมสนับสนุนกิจกรรมช่วยกันขับเคลื่อนยุทธศาสตร์หนึ่งเมืองสองแบบให้ประสบความสำเร็จ

2. การจัดเวทีเสวนา เป็นกระบวนการพูดคุยปรึกษาหารือ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาของพื้นที่ จึงได้มีการจัดทำเวทีเสวนาจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบหนึ่งเมืองสองแบบ มีการจัดเวทีเสวนาทั้งหมด 7 ตำบลที่อยู่ในอำเภอเชียงของ เป็นกิจกรรมร่วมกัน คิด พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของประชาชนแต่ละตำบลเพื่อกำหนดอนาคตทิศทางการพัฒนาซึ่งทำร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนั้นยังจัดเวทีเสวนาเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ การทำงาน และยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอเชียงของอย่างบูรณาการระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาสังคมอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

3. การทำกิจกรรมเคลื่อนไหวผ่านทางสื่อ เป็นกลยุทธ์ที่เครือข่ายประชาสังคมเลือกใช้เนื่องจากก่อให้เกิดเป็นผลสะท้อนในสังคมเป็นวงกว้าง เปิดพื้นที่ให้ยุทธศาสตร์หนึ่งเมืองสองแบบเป็นที่รู้จักต่อสาธารณะ สื่อกลางระหว่างชาวบ้านและสื่อสารให้คนภายนอกรับรู้ เครือข่ายประชาคมเชียงของเผยแพร่ข้อมูล นำเสนอข้อเท็จจริงของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาในพื้นที่ตั้งแต่เปิดใช้งานสะพานมิตรภาพไทย – ลาว แห่งที่ 4 และนำเสนอแผนยุทธศาสตร์หนึ่งเมืองสองแบบที่จะเป็นการแก้ไขปัญหาร่วมเป็นแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ผ่านสื่อ (1) สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น เอกสารประกอบเวทีจัดทำแผนยุทธศาสตร์เชียงของ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น (2) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น เว็บไซต์ เฟสบุ๊กส์ (3) สื่อโทรทัศน์ ผ่านรายการโทรทัศน์ทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส (4) สื่อวิทยุชุมชนกลุ่มน้ำของ

4. การทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้คนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วม เป็นกลยุทธ์ที่เครือข่ายประชาคมเชียงของกระตุ้นคนในพื้นที่มีส่วนร่วมให้รู้สึกความเป็นเจ้าของ และเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ความรักและหวงแหน อันได้แก่ การจัดกิจกรรมแห่ปู่ละหึ่งในวันสงกรานต์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ให้ประชาชนและเยาวชนในพื้นที่ร่วมกันจัดเพื่อการท่องเที่ยวและสืบทอดตำนานความเชื่อ

ให้เป็นที่รู้จัก และกิจกรรมงานธรรมยาตราเพื่อแม่ น้ำใจ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ให้ประชาชนและพระสงฆ์ ร่วมกันเดินขบวน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและเสวนาธรรมะ การจัดกิจกรรม ให้คนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วม เป็นการสร้างความเป็น “เจ้าของ” ให้คนในพื้นที่ช่วยกันสืบทอด ประวัติศาสตร์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

7.1.3 วาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืน เชียงของ: หนึ่งเมืองสองแบบ

พบว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านวาทกรรมของเครือข่ายประชาคมเชียงของ คือ ว่าด้วยการ พัฒนาเมืองประวัติศาสตร์ อันนำไปสู่การอยู่ดีกินดีถ้วนทั่วตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเครือข่าย ประชาคมเชียงของได้มีการผลักดันแนวคิดเรื่องหนึ่งเมืองสองแบบให้เป็นแนวคิดของการพัฒนา ทางเลือกมีพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นต้นทุนในการพัฒนา พร้อมทั้งรักษาอัตลักษณ์ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ซึ่งมีฐานความคิดที่สำคัญในการพัฒนาที่ยั่งยืนคือ “การรู้จักตัวตน...เข้าใจอดีต เท่าทันปัจจุบัน และเชื่อมโยงสู่อนาคตที่ยั่งยืน” ความหมายของการพัฒนาอำเภอเชียงของ หนึ่งเมือง สองแบบ คือ การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนที่อยู่บนพื้นฐานการจัดการเชิงพื้นที่และบริบท ทางประวัติศาสตร์นิเวศวัฒนธรรม โดยเป็นการบูรณาการระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจกับการ ดำรงไว้ของนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้การให้ความหมายของการพัฒนาทางเลือกที่เครือข่าย ฯ ได้ วางเป้าหมายเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อแก้ไขปัญหาและตั้งรับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ที่สร้าง ผลกระทบให้สภาพวิถีการใช้ชีวิตของคนในอำเภอเชียงของเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านเศรษฐกิจ การ ประกอบอาชีพ ที่ดิน ฯลฯ รวมทั้งการเข้ามาของความเจริญที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติใน ท้องถิ่น และด้วยนโยบายการพัฒนาทางเศรษฐกิจในพื้นที่อำเภอเชียงของเกิดจากนโยบายจากรัฐบาล ส่วนกลางเป็นผู้วางแนวทางในการพัฒนาที่ขาดการคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของพื้นที่และ ความต้องการของประชาชน วาทกรรมหนึ่งเมืองสองแบบจึงเป็นวาทกรรมการพัฒนาทางเลือกที่ เครือข่ายประชาคมเชียงของนำเสนอแนวทางการพัฒนาที่มาจากมีส่วนร่วมของประชาชนและ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของคนในท้องถิ่น

7.1.5 ผลสะท้อนจากวาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืน : เชียงของหนึ่งเมืองสองแบบ

จากวาทกรรมที่ผลิตโดยประชาคมเชียงของได้สร้างผลสะท้อนภายในเครือข่าย นั่นคือการสร้างอัตลักษณ์ร่วมของคนในชุมชน คือ “คนเชียงของ” เป็นการสร้างจิตสำนึกเพื่อให้เกิดการขยายตัวของสมาชิกและคนในชุมชนให้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของเครือข่ายประชาคมเชียงของ และผลสะท้อนภายนอกเครือข่าย ได้แก่ การสร้างผลสะท้อนทางนโยบายการพัฒนาอำเภอ คือ การที่เครือข่ายประชาคมเชียงของได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือระหว่างการออกนโยบายแผนพัฒนาอำเภอ โดยได้นำเสนอยุทธศาสตร์ของการพัฒนาที่ยั่งยืนฉบับภาคประชาชนให้กับทางอำเภอเป็นผู้พิจารณาเลือกนำไปแผนการพัฒนา นอกจากนี้เครือข่ายประชาคมเชียงของยังได้สร้างผลสะท้อนในพื้นที่สาธารณะ คือการสร้างประเด็นการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของคนท้องถิ่นในการกำหนดการพัฒนาด้วยตนเอง โดยได้รับความสนใจจากสื่อที่หยิบยกประเด็นการพัฒนาที่ยั่งยืนหนึ่งเมืองสองแบบไปนำเสนอ

7.2 การอภิปรายผลการศึกษาและข้อถกเถียงที่ค้นพบ

จากการศึกษาเรื่อง การเมืองของการพัฒนาที่ยั่งยืน ศึกษากรณีอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย สามารถอภิปรายผลและข้อถกเถียงในประเด็นต่างๆ ได้ 3 ประเด็น ดังนี้

7.2.1 รูปแบบ ลักษณะบทบาทของภาคประชาสังคม

เครือข่ายประชาคมเชียงของเป็นผลจากการรวมกลุ่มของประชาชนที่ทำงานภาคประชาสังคม ที่เกิดขึ้นควบคู่กับการกระแสการพัฒนาในพื้นที่ พบว่าสมาชิกของเครือข่ายประชาคมเชียงของไม่ใช่บุคคลหน้าใหม่ที่มีความสนใจประเด็นปัญหาของการพัฒนาแต่อย่างใด แต่เป็นกลุ่มประชาสังคมที่ทำงานในพื้นที่อยู่เดิม ทั้งนี้เครือข่ายประชาคมเชียงของจะไม่มีโครงสร้าง และลักษณะการทำงานของเครือข่ายที่เป็นทางการ แต่เครือข่ายประชาคมเชียงของสามารถวางแผนปฏิบัติที่แต่ละกลุ่มยอมรับและทำงานร่วมกันให้มีความรู้สึกเป็นส่วนร่วมของเครือข่าย เพื่อทำหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

ปัจจัยที่ทำให้เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ สามารถรวมกลุ่มขับเคลื่อนวัตถุประสงค์ของ เครือข่ายได้เนื่องจาก

1. ความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างสมาชิกด้วยกัน โดยเฉพาะกับแกนนำกลุ่มต่าง ๆ ที่เป็ นความสัมพันธ์คุ้นเคย ในลักษณะความสัมพันธ์แบบพี่น้อง ส่งผลให้การทำงานร่วมกันอยู่บนความเชื่อใจ กันและกัน

2. ความพอใจในเป้าหมายกิจกรรมของกลุ่ม หรือกลุ่มมีจุดมุ่งหมายตรงกับอุดมการณ์ของ บุคคลที่จะเข้าไปเป็นสมาชิก โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับถิ่นฐาน ตัวตน เอกลักษณ์ วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ อีกทั้งแต่ละกลุ่มที่เชื่อมโยงกันเป็นประชาคมเชียงใหม่ของมีประเด็นการเคลื่อนไหวที่ หลากหลาก ไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุผลได้โดยลำพัง ทำให้เกิดความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน

3. ประชาคมเชียงใหม่มีลักษณะของเครือข่ายทางด้านสังคม (Social Network) เพราะไม่ได้มี จุดมุ่งหมายที่ไม่เกี่ยวข้องกับสมาชิกเป็นรายบุคคล แต่จะมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำงานร่วมกันในการพัฒนา เชียงของอย่างยั่งยืนและสมดุล ซึ่งเป็นจุดประสงค์ร่วมกันของแต่ละกลุ่มในเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ อีกทั้งกลุ่มที่สมาชิกรวมกันตามความพอใจของสมาชิกเอง ทำให้เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ มีลักษณะของกลุ่มไม่เป็นทางการ (Informal Groups) กล่าวคือมีการจัดตั้งขึ้นมาโดยสมาชิกจำนวนไม่ มากนัก ไม่มีระเบียบหรือกฎเกณฑ์ หรือกฎหมายรองรับที่ชัดเจน แต่มีอิทธิพลในการขับเคลื่อน ประเด็นสาธารณะในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้การรวมตัวกันจึงเป็นลักษณะหุ้นส่วน (Partnership) เป็นความสัมพันธ์ในแนวราบ (Horizontal) มีอิสระเท่าเทียมกัน และมีการเรียนรู้ ร่วมกัน สำนึกว่าตนเป็นเจ้าของปัญหาของชุมชนและมีเจตจำนงที่จะเข้าร่วมรับผิดชอบและร่วมแก้ไข ปัญหา กับฝ่ายต่าง ๆ ยอมรับในการรวมตัวและความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกัน

4. การรวมกลุ่มแบบไม่เป็นทางการทำให้ไม่เกิดการบังคับบัญชาระหว่างกลุ่มอย่างชัดเจน มีอิสระในการแสดงความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะ สมาชิกของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่จึงมี โอกาสคิดวางแผนร่วม และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แต่ทั้งนี้มีความอ่อนแอของผู้นำเครือข่าย สมาชิกภายในมอบตำแหน่งประธานเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ ให้นายนินวัฒน์ ร้อยแก้ว มีอำนาจการ ตัดสินใจ และเป็นศูนย์กลางในการประสานงาน พร้อมทั้งเป็นแหล่งความคิดของการตั้งต้นแนว ทางการพัฒนาทางเลือกตามที่เครือข่ายประชาสังคมนำเสนอ เนื่องจากนายนินวัฒน์ ร้อยแก้ว เป็นคนใน

ท้องถิ่นตั้งแต่กำเนิด เห็นการเปลี่ยนแปลงภายในอำเภอเชียงของมาโดยตลอด และทำกิจกรรมเคลื่อนไหวในประเด็นทรัพยากรภายใต้กลุ่มรักษ์เชียงของมานาน จึงเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และความรู้ที่เชี่ยวชาญเกี่ยวกับอำเภอเชียงของเป็นอย่างดี ทั้งนี้อาชีพเดิมของนายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว รับราชการครู ส่งผลให้รู้จักคนในวงกว้าง นายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว ความเข้มแข็งจึงอยู่ที่ผู้นำที่สามารถเป็นผู้ริเริ่มและกระตุ้นให้คนในพื้นที่เข้าร่วมสนับสนุนวาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ยังสามารถประสานความรู้และความร่วมมือจากภายนอกเพื่อสนับสนุนเครือข่ายได้ส่งผลให้เครือข่ายประชาคมเชียงของมีความเข้มแข็งและได้รับการสนับสนุน ดังนั้นสมาชิกภายในเครือข่ายจึงให้ความเคารพและยกย่องในการตัดสินใจสูงสุดให้แก่ นายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว เป็นผู้นำเครือข่าย

อย่างไรก็ดีความเข้มแข็งของเครือข่ายประชาคมเชียงของอยู่ที่ผู้นำนั้นส่งผลต่อการตั้งอยู่และความเข้มแข็งของเครือข่ายประชาคมเชียงของ กล่าวได้ว่าเป็นความเปราะบางของเครือข่ายประชาคมเชียงของที่ต้องเผชิญ เนื่องจากความสามารถในประสานงานกับบุคคลหรือองค์กรต่างๆ และความรู้เชี่ยวชาญของท้องถิ่นอยู่ที่ผู้นำเพียงคนเดียว พร้อมทั้งการตั้งผู้นำเพียงคนเดียวไม่มีการกระจายตัวส่งผลไปสู่ปัญหาของการสืบทอดผู้นำรุ่นต่อไปในการรับผิดชอบ อุดมการณ์ และสานต่อประเด็นการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่อำเภอเชียงของ แต่ในมุมมองของผู้วิจัยมองว่าเครือข่ายประชาคมเชียงของ ได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว ผู้นำเครือข่ายประชาคมเชียงของจึงได้สร้างการเรียนรู้และให้เยาวชนในพื้นที่ให้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม เช่น จัดให้เยาวชนเป็นนักวิจัยเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น เปิดห้องเรียนการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น เป็นวิธีการปลูกฝังจิตสำนึก ตัวตนของท้องถิ่น แนวคิดและอุดมการณ์ให้แก่เยาวชนในพื้นที่ โดยหวังให้เยาวชนที่เข้ามามีส่วนร่วมกับเครือข่ายเป็นผู้สืบทอดองค์ความรู้ที่เชี่ยวชาญภายในท้องถิ่นต่อไป จึงเป็นประเด็นที่ทำท้ายของเครือข่ายประชาคมเชียงของ ในการสร้างความเข้มแข็งและการคงอยู่เครือข่ายโดยไม่ใช่อึดแต่เพียงผู้นำ

บทบาทของเครือข่ายประชาคมเชียงของในการผลักดันแนวคิดเชียงของหนึ่งเมืองสองแบบ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในพื้นที่อำเภอเชียงของ จากการศึกษาพบว่า เครือข่ายประชาคมเชียงของเป็นตัวแสดงทางการเมืองที่มีบทบาทความสำคัญในการผลักดันแนวคิดเชียงของหนึ่งเมืองสองแบบ 2 ประการดังนี้

ประการแรก ผู้นำของเครือข่ายประชาคมเชียงของ เป็นผู้นำเสนอแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องประสานระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ผสมผสานวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้เครือข่ายประชาคมเชียงของ ยังเป็นตัวกลางส่งต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น และสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ที่ต้องได้รับการแก้ไขและเยียวยา พร้อมกันนั้นยังนำเสนอจุดเด่นของแต่ละตำบลเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนในการพัฒนา เครือข่ายประชาคมเชียงของ ใช้วิธีการจัดเวทีเสวนาเพื่อระดมความคิดจากประชาชนในท้องถิ่นแต่ละตำบล เพื่อให้ประชาชนเสนอแนวทางการแก้ปัญหาและความต้องการของชุมชนตนเอง เครือข่ายจึงนำมารวบรวมเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอฉบับประชาชนที่เป็นทางเลือกใหม่ ๆ นำเสนอต่อภาครัฐ ทั้งนี้ก็เพื่อเกิดความเข้มแข็งของพลเมืองและชุมชน

ประการที่สอง เครือข่ายประชาคมเชียงของผลักดันแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เป็นประเด็นสาธารณะ ผ่านวิธีการสร้างจิตสำนึกความเป็นเจ้าของเพื่อให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกรักและหวงแหนท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การสนับสนุน แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนจากประชาชน นอกจากนี้เครือข่ายประชาคมเชียงของ ยังมีบทบาทที่สำคัญในการผลักดันแนวคิดให้สู่กระบวนการกำหนดนโยบายผ่านวิธีการเจรจาในลักษณะกึ่งทางการ กล่าวคือ เครือข่ายประชาคมเชียงของเป็นผู้นำเสนอแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนทางการผ่านการจัดเวทีเสวนาร่วมกับภาครัฐ เพื่อสร้างพื้นที่ในการรับรู้ต่อภาครัฐ แต่อีกทางผู้นำเครือข่ายประชาคมเชียงของ ก็ได้สร้างพื้นที่ในการผลักดันแนวคิดผ่านการใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับข้าราชการประจำที่มีทรัพยากรทางอำนาจ เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนที่มากกว่าการผลักดันในทางการเมืองแบบปกติ กล่าวได้ว่าบทบาทของเครือข่ายเชียงของ ในการผลักดันแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนผู้วิจัยเปรียบวิธีการของเครือข่ายประชาคมเชียงของ เสมือนอามีบา (Ameba) ที่ต้องแทรกซึมทั้งด้านของประชาชน และภาครัฐเพื่อสร้างให้เป็นประเด็นสาธารณะ และสร้างช่องทางการสนับสนุนให้แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนประสบความสำเร็จ

7.2.2 วาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืน : เชียงของ หนึ่งเมืองสองแบบ

จากการศึกษาวาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืน เชียงของหนึ่งเมืองสองแบบเป็นแนวคิดที่ให้อำเภอเชียงของมีการจัดวางรูปแบบผังเมืองให้มีความชัดเจน และแนวทางการดำเนินการพัฒนาในพื้นที่อำเภอเชียงของพบว่า

เครือข่ายประชาคมเชิงของนำเสนอประเด็นที่การพัฒนาต้องให้ความสำคัญ คือ เรื่องระบบนิเวศวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น ซึ่งการพัฒนานั้นต้องไม่ทำลายอัตลักษณ์ ความเป็นตัวตนคนเชิงของ กล่าวได้ว่าปัจจัยที่เครือข่ายให้ความสำคัญคือ เรื่องความยั่งยืนทางสังคมและวัฒนธรรม คือ การดำรงอยู่ของประชากรและชาติพันธุ์ ในแง่ที่วิถีชีวิตของประชาชนที่อยู่มาหลายรุ่น ต้องไม่ถูกเปลี่ยนแปลงหรือได้รับผลกระทบ จากวัฒนธรรมของผู้คนที่เข้ามาอาศัยอยู่ใหม่ และความเจริญทางเศรษฐกิจที่ต้องไม่นำพาให้วิถีชีวิตเปลี่ยนไป โดยลืมหักเหวี่ยงของประวัติศาสตร์ความเป็นตัวตน การพัฒนานั้นต้องดำรงอยู่ของวัฒนธรรมความเชื่อและจิตวิญญาณของชุมชน โดยที่การพัฒนานั้นต้องไม่ทำให้พื้นที่อำเภอเชิงของมีลักษณะเหมือนเมืองทั่วไปที่เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่ต้องสะท้อนรากเหง้าและความเป็นตัวตนให้เด่นชัด ทั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า อำเภอเชิงของมีความโดดเด่นในด้านนิเวศวัฒนธรรมเป็นทุนทางสังคมที่อิงอยู่กับธรรมชาติและทรัพยากรในท้องถิ่น จึงเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่อำเภอเชิงของนำไปสู่การขยายประเด็น (Spill Over) ไปยังประเด็นการพัฒนาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การกำหนดรูปแบบของเมืองให้มีความชัดเจน เครือข่ายประชาคมเชิงของมีความพยายามนำเสนอให้มีการวางผังเมืองอย่างมีประสิทธิภาพและรอบคอบ โดยที่การวางผังเมืองต้องกำหนดการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับการตั้งถิ่นฐานเดิมของชุมชน ไม่เปลี่ยนแปลงพื้นที่ให้เป็นเมืองทั้งหมด ให้มีการจัดบริเวณเขตเมืองเก่าอยู่ใจกลางอำเภอ ให้เป็นแหล่งอนุรักษ์ สถาปัตยกรรม วัฒนธรรมและประเพณี พร้อมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการสะท้อนการพัฒนาที่ยังคงรักษาพื้นที่อัตลักษณ์ ตัวตน ทั้งนี้ภายในเมืองเก่ายังมีจุดแข็งของความเข้มแข็งขององค์กรศาสนาที่มีความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์ ศิลปะอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา จึงเป็นองค์กรในการบ่มเพาะและการรักษาจิตวิญญาณ ความเชื่อต่างๆ ของเมืองอยู่อย่างครบถ้วนและสมบูรณ์ ในเขตเมืองใหม่ ซึ่งเป็นบริเวณที่ตั้งเขตนิคมอุตสาหกรรม เขตเศรษฐกิจเพื่อการขนส่งหรือเขตเมืองขยาย ให้เป็นพื้นที่ของการรวมศูนย์การพัฒนาทางเศรษฐกิจสมัยใหม่ แสดงให้เห็นถึงการแบ่งแยกพื้นที่เพื่อให้เกิดการพัฒนาแบบแยกส่วน ที่ไม่สร้างผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมให้แก่ชุมชน โดยการใช้พื้นที่ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคมและยึดสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก

กล่าวได้ว่าการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ท้องถิ่นทรัพยากรธรรมชาติและ การมีส่วนร่วมของชุมชน หากเทียบเคียงกับแผนภาพการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักสากล

ความเด่นชัดคือ เป้าหมายทางสังคมที่เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของได้สร้างพื้นที่การรับรู้ทางประวัติศาสตร์ นิเวศวัฒนธรรมที่เป็นประเด็นสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน และการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดทิศทางและอนาคตของเมืองเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุด

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าแนวคิดการพัฒนาหนึ่งเมืองสองแบบบางประการยังมีความคลุมเครือ และบริบททางการเมืองที่ยังคงไม่เอื้ออำนวยให้แนวคิดเชียงใหม่ของหนึ่งเมืองสองแบบยังไม่สามารถให้การพัฒนาก่อความยั่งยืนในพื้นที่อำเภอเชียงของ เนื่องจาก แนวคิดเชียงใหม่ที่ยังขาดปัจจัยหลายประการ ดังนี้

1. การเข้าถึงทรัพยากรที่เท่าเทียมกันของประชาชน ภายใต้การเจริญเติบโตของเมืองเชียงใหม่ของนั้น ยังขาดการวางแผนบริหารจัดการเรื่องทรัพยากรที่อาจเกิดการแย่งชิง เช่น ทรัพยากรน้ำที่อาจไม่เพียงพอ ทั้งด้านการเกษตร ด้านอุตสาหกรรม ด้านท่องเที่ยว หรือแม้แต่เพื่อใช้อุปโภคบริโภค การบริหารจัดการปัญหาขยะที่ต้องปริมาณขยะต้องเพิ่มมากขึ้นตามจำนวนประชากรที่หลั่งไหลเข้ามาภายในพื้นที่

2. การวางผังเมืองแบ่งโซนการพัฒนาที่แยกกันอย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามยังขาดการมองถึงการบริหารจัดการที่ดินเพื่อป้องกันการเก็งกำไรที่ดินจากนายทุน ทั้งที่ปัญหาการขายเปลี่ยนมือที่ดินจากประชาชนไปสู่นายทุนเป็นประเด็นปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่เชียงใหม่ในลำดับแรก ทั้งนี้การวางแผนผังเมืองเพื่อเป็นแยกโซนการพัฒนาเพื่อป้องกันการพัฒนาที่จะกลืนอัตลักษณ์วัฒนธรรมเท่านั้น แต่ขาดการวางผังเมืองในภาพรวมของเมืองที่ยั่งยืน ในลักษณะ Compact City ที่การวางผังเมืองเพื่อเอื้อต่อการประหยัดพลังงาน ประหยัดค่าใช้จ่ายในการให้บริการต่างๆ ของภาครัฐ และเมืองต้องมีความสะดวกสบายในการเดินทางระบบขนส่งสาธารณะแก่ประชาชน

3. ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ภายใต้แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่เสนอว่าเศรษฐกิจภายในพื้นที่จะขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ส่งผลในการกระจายรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ยังเป็นประเด็นที่เปราะบางของเมืองที่ยั่งยืน โดยงานวิจัยของดวงจันทร์ เจริญเมือง (ดวงจันทร์ เจริญเมือง, 2547) กล่าวว่าไว้ว่าเมืองที่จะมีความยั่งยืนได้นั้นต้องเป็นเมืองที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจแม้มีปัจจัยภายนอกเข้ามากระทบ ดังนั้นจึงสะท้อนได้ว่าการวางเศรษฐกิจรายได้ประชาชนส่วนใหญ่ไว้บนฐานของการท่องเที่ยว นั้นหมายถึงรายได้ที่จะเกิดขึ้นต้องขึ้นอยู่กับปริมาณนักท่องเที่ยว และในอีกแง่การเพิ่มรายได้ที่รัฐมองคือ การลงทุนในพื้นที่อำเภอเชียงของด้าน

นิคมอุตสาหกรรมจากกลุ่มทุนขนาดใหญ่ภายนอกพื้นที่ จะส่งผลให้เกิดการจ้างงานและเศรษฐกิจที่เติบโต การมองเช่นนี้ก็ยังคงเป็นการพึ่งพิงปัจจัยจากภายนอก ดังนั้นกล่าวได้ว่ามีถึงความเปราะบางและจุดอ่อนในการวางแผนทางเศรษฐกิจเพื่อความยั่งยืนของเมืองที่ยังไม่สามารถสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจด้วยตนเอง

4. บริบททางการเมืองในการมีนโยบายระดับชาติและเมืองที่เกื้อหนุนให้เกิดการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน กล่าวคือในบริบททางการเมืองของไทยยังขาดการมีนโยบายระดับชาติเพื่อสนับสนุนให้เมืองสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของผู้ผลักดันให้เกิดแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ได้รับเพียงพื้นที่ของการรักษาประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ท้องถิ่นไว้ในเขตเมืองเก่าไว้เท่านั้น ยังขาดนโยบายระดับชาติที่จะช่วยสานต่อประเด็นการพัฒนาเมืองให้เกิดความยั่งยืนอย่างรอบด้าน

ดังนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านวาทกรรมเชียงใหม่ของหนึ่งเมืองสองแบบเป็นเพียงแนวคิดริเริ่มที่ทำให้เกิดการพูดถึงเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่อำเภอเชียงของ ยังไม่ใช่แนวทางที่จะทำให้อำเภอเชียงของเกิดความยั่งยืน ทั้งนี้ยังต้องใช้เวลาและการมองประเด็นของการพัฒนาเมืองให้ยั่งยืนในอีกหลายปัจจัย เนื่องจากการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นต้องเป็นการพัฒนาอย่างบูรณาการ (integrated development) คือการมองภาพรวมของเมืองเป็นสำคัญ ไม่ใช่การเน้นหนักที่ด้านใดด้านหนึ่ง เพราะจะทำให้เกิดการพัฒนาที่ไม่สมดุล

7.2.3 เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของกับองค์กรท้องถิ่น

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของของนั้น ภาครัฐในที่นี้หมายถึงองค์กรปกครองส่วนภูมิภาคระดับอำเภอ เปิดโอกาสให้เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่มีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายทิศทางการพัฒนา อำเภอและเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ ต่างมองบทบาทของแต่ละฝ่ายในฐานะหุ้นส่วนของการพัฒนา (Partnership) ลักษณะความสัมพันธ์เช่นนี้ เรียกว่า “การเมืองแบบเอื้อเพื่อ” (Politics of Accommodation) กล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างอำเภอและเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ เป็นถ้อยทีถ้อยอาศัยระหว่างกัน โดยที่เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ เป็นตัวแสดงทางการเมืองที่ไม่ได้แสวงหาอำนาจเพื่อเข้าไปอยู่ในระบบการเมืองแบบปกติ เพื่อไปทำหน้าที่ดำเนินนโยบายโดยตรง เพียงแต่ทำหน้าที่เสนอแนะนโยบายการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของคนในพื้นที่ ทั้งนี้ นโยบายของ

เครือข่ายประชาคมเชียงของ คือ การช่วงชิงอำนาจในการนิยามรูปแบบการพัฒนาในรูปแบบใหม่ในพื้นที่อำเภอเชียงของ ซึ่งต่างจากการพัฒนารูปแบบเดิมที่เน้นเพียงมิติเศรษฐกิจ การที่เครือข่ายประชาคมเชียงของ ทำงานประสานความร่วมมือกับอำเภอมองได้ว่าเครือข่ายประชาคมเชียงของ ได้อาศัยกลไกอำนาจรัฐส่งเสริมให้วาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืนเชียงของหนึ่งเมืองสองแบบมีความชัดเจนและสามารถดำเนินการให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ส่วนของอำเภอที่ไม่ได้มองว่าเครือข่ายประชาคมเชียงของ เป็นคู่แข่งต่อต้านอำนาจรัฐ แต่ทั้งนี้อำเภอมองว่าวาทกรรมการพัฒนาทางเลือกลักษณะนั้นสามารถนำมาใช้ควบคู่กับวาทกรรมกระแสหลักได้ โดยที่การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจไม่ได้รับผลกระทบแต่อย่างใด อำเภอจึงเปิดช่องทางให้เครือข่ายประชาคมเชียงของ เข้ามาทำงานมีส่วนร่วมในการวางแผนทางการพัฒนาพื้นที่ เครือข่ายประชาคมเชียงของ จึงทำหน้าที่เปรียบเสมือนเป็นกลไกหนึ่งของรัฐที่สามารถช่วยวางแผนของการพัฒนาส่วนการให้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในพื้นที่เพื่อประกอบการกำหนดนโยบายของรัฐได้

ข้อสังเกตจากการศึกษาประการแรกพบว่าเครือข่ายประชาคมเชียงของ ไม่ได้มององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกที่สำคัญที่มีอำนาจสามารถช่วยผลักดันให้วาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืนเชียงของหนึ่งเมืองสองแบบสามารถเกิดเป็นรูปธรรม แต่เครือข่ายประชาคมเชียงของ กลับไปให้ความสำคัญกับระดับอำเภอโดยผลักดันวาระของตนผ่านอำเภอ ขณะเดียวกันอำเภอก็ไม่ได้ให้ฐานะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกที่สำคัญในการวางแผนนโยบายการพัฒนาในพื้นที่หรือให้อิสระในการวางแผนบริหารจัดการท้องถิ่นเพื่อรองรับการพัฒนากระแสหลัก ฐานะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเพียงกลไกการทำงานของภาครัฐที่ช่วยขับเคลื่อนให้นโยบายการพัฒนาที่อำเภอเป็นผู้กำหนดสามารถสำเร็จเป็นรูปธรรม กล่าวได้ว่าลักษณะของการละเลยความสำคัญต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งที่เป็นตัวแสดงที่สำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่น สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งของระบบราชการที่เป็นตัวแทนจากส่วนกลางยังคงเป็นผู้มีอำนาจในกำหนดกติกา กลไกต่างๆ รวมไปถึงเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจนโยบายการพัฒนาในพื้นที่อำเภอเชียงของ ถึงแม้จะให้ภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาคประชาสังคมและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดนโยบายการพัฒนาพื้นที่อำเภอเชียงของแล้วก็ตาม ทั้งนี้ยังสะท้อนถึงความอ่อนแอขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังถูกครอบงำจากนโยบายส่วนกลาง จนไม่มีความสามารถบริหารจัดการในพื้นที่ของตนเองและเป็นกลไกขับเคลื่อนให้เกิดความยั่งยืน

ข้อสังเกตประการที่สองจากการศึกษาพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งที่ให้การสนับสนุนแนวคิดวาทกรรมของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ และมีความเชื่อใจ (Trust) ความคิดของแกนนำเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ ต่อเมื่อผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสายสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้นำเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ สะท้อนให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ของผู้นำ (Leader's Vision) ต่อแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่อำเภอเชียงใหม่ของ ที่ยังคงให้ความสำคัญบนพื้นฐานสายสัมพันธ์ส่วนตัวที่เป็นการสร้างความเชื่อใจมากกว่าการให้ความสนใจในด้านเนื้อหาของแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน กล่าวได้ว่ายังคงเป็นปัญหาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผู้นำยังคงยึดติดกับการเมืองแบบเก่ามากกว่าการพิจารณาถึงประโยชน์สูงสุดเพื่อส่วนรวม การที่ผู้นำขาดวิสัยทัศน์ ขาดความเข้าใจในบริบทของตนเองก็กลายเป็นความเปราะบางที่ยากจะทำให้แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนประสบความสำเร็จ

ข้อสังเกตอีกประการสุดท้ายจากการศึกษาพบว่าในวิธีการผลักดันแนวคิดของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของต่อระดับอำเภอนั้น ใช้ความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการ คือ การใช้สายสัมพันธ์ความเป็นส่วนตัวในการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ โดยใช้ความคุ้นเคย ในการเจรจาทำงาน ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงความเปราะบางของความสำเร็จในการผลักดันนโยบายการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่อำเภอเชียงใหม่ของที่เครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของใช้อำนาจรัฐเป็นกลไก เนื่องจากสายสัมพันธ์ที่เป็นความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางนั้นขึ้นอยู่กับตัวบุคคล ทั้งนี้ระบบราชการไทยมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนข้าราชการประจำ ส่งผลให้ขาดความต่อเนื่องของการทำงาน ยิ่งเป็นความท้าทายของเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของในการสร้างสายสัมพันธ์กับข้าราชการประจำเพื่อสนับสนุนแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เชียงของหนึ่งเมืองสองแบบ ทั้งนี้ การใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นการสะท้อนถึงการทำงานของภาคประชาสังคมที่ปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมระบบการเมืองแบบไทยที่ยังคงใช้เส้นสาย ความสัมพันธ์ส่วนตัว เป็นตัวการสนับสนุนมากกว่าการลงต่อสู่ในระบบการเมืองเพื่อให้ได้อำนาจนำมาเพื่อเปลี่ยนแปลงอย่างจริงจัง

กล่าวโดยสรุปว่าภาครัฐที่เป็นผู้ผลักดันวาทกรรมพัฒนาหลักด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ และเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ ที่เป็นผู้ผลักดันวาทกรรมพัฒนาทางที่ยั่งยืน ความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและเครือข่ายประชาคมเชียงใหม่ของ ไม่มีการต่อสู้หรือเห็นว่าเป็นคู่แข่งกัน จึงไม่เกิดการปะทะระหว่างวาทกรรมในการแย่งพื้นที่การสร้างความรู้ในพื้นที่สาธารณะ แต่กลับเป็นวาทกรรมที่สอดคล้อง

ประสานกัน เพราะเกิดจากความร่วมมือที่ประนีประนอมอยู่บนพื้นฐานความไว้วางใจ (Trust) ที่เชื่อว่า มาตรการทั้งสองสามารถเกิดขึ้นไปพร้อมกันได้ อยู่ภายใต้ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาสังคม นอกจากนี้การสร้างผลกัตันวาทกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืน เชียงของหนึ่งเมืองสองแบบ เครือข่ายประชาคมเชียงของไม่เลือกใช้ช่องการเมืองทางปกติ ในการเข้าไปสู่พื้นที่อำนาจที่สามารถ กำหนดนโยบายได้ แต่เครือข่ายประชาคมเชียงของ กลับเลือกใช้การเมืองนอกระบบ ในการสร้างชุด ความหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้การเคลื่อนไหวเพื่อสร้างการรับรู้และจิตสำนึกให้กับประชาชนใน พื้นที่เพื่อตั้งทรัพยากรที่มีอยู่ในสังคมเข้าร่วมสนับสนุนวาทกรรมดังกล่าว โดยที่เครือข่ายประชาคม เชียงของ มองว่าการให้เวลากับการสร้างจิตสำนึกและการตระหนักรู้ของมนุษย์นั้นก่อให้เกิดความ ยั่งยืนในสังคมมากกว่าการต่อสู้เพื่อได้อำนาจในการเปลี่ยนแปลงนโยบายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

7.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเพื่อติดตามผลประเมินการพัฒนาที่ยั่งยืนในอำเภอเชียงของว่าสามารถทำ ได้ถึงระดับใด
2. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประชาสังคมในพื้นที่อำเภอเชียงของที่มีต่อประชา สังคมข้ามพรมแดนในเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนระหว่างอำเภอเชียงของและเมืองห้วยทราย สาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาวด้วย เนื่องจากมีสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกัน
3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบวาทกรรมการพัฒนาและความสำเร็จในพื้นที่ที่มีความ ใกล้เคียงกับพื้นที่อำเภอเชียงของ ว่าได้มีการแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างไร และตัวแสดงใดที่เป็น ผลกัตันการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่

รายการอ้างอิง

- Barbier, E. B. (2010). *A global green new deal : Rethinking the economic recovery*. Cambridge Cambridge University Press.
- Mumby, D. K. (1993). *Narrative and Social Control : A Critical Perspective* Newbury Park Sage Publications.
- Nations, U. (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development Our Common Future.*, from [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก http://conspect.nl/pdf/Our_Common_Future-Brundtland_Report_1987.pdf. [30 พฤศจิกายน 2556]
- Nations, U. (1992). *Agenda 21*. from [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.unep.org/documents.multilingual/default.asp?documentid=52>. [11 มกราคม 255]
- Scott, A. (1990). *Ideology and the Social Movement*. London: Unwintlyman.
- Segschneider, K. H. (2002). *Debating Limits to Sustainable Development: A case study of Thailand from a cultural perspective on sustainable development in Southeast Asia*. Thailand: Heinrich Boll Foundation.
- Tarrow, S. (1999). *Power in Movement Social Movement and Contentious Politics*. New York: Cambridge University Press.
- Zald, J. D. M. a. M. N. (1977). Resource Mobilization and Social Movement: A Partial Theory. *American Journal of Sociology*.
- กฤษดาวรรณ หงส์ลัดดาธรรม์ และ จันทิมา เอี่ยมานนท์. (2549). *มองสังคมผ่านวาทกรรม* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิติพร จุฑะวิริยะ. (2554). ความรู้ท้องถิ่นกับแนวคิดประชาสังคมในกระแสโลกาภิวัตน์ กรณีศึกษาชุมชนบ้านหนองผือในฐานะศูนย์เรียนรู้เครือข่ายชุมชนเป็นสุข อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ใน *พลวัตชุมชนและการประชาสังคมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. ชูชุกี โนริญูกิ และ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (บรรณาธิการ). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เกษียร เตชะพีระ. (2540) *ประชาสังคม: ทรรศนะนักคิดในสังคมไทย*. ชูชัย ศุภวงศ์ และ ยุวดี คาคการณ์ไกล (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (2540). ประชาสังคม: มิติใหม่ของการเมืองสาธารณะ ใน *ประชาสังคมกับการพัฒนาสุขภาพ: บทวิเคราะห์ทางวิชาการ*. สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (2544). *ประชาสังคมกับสุขภาพ*. กรุงเทพฯ: แผนงานวิจัยสังคมและสุขภาพ สำนักนโยบายและแผนงานสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข.
- จามะรี เชียงทอง. (2543). *วิวัฒนาการของประชาสังคมในประเทศไทย*. ม.ป.ท.: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- จิระศักดิ์ อินทยศ. (สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2557). แกนนำกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำอิง. จุมพล หนิมพานิช. (2545). *กลุ่มผลประโยชน์กับการเมืองไทย*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชลทิศ ตั้งเจริญ. (ม.ป.ป.). *โครงการวิจัย มาตรการกฎหมายในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาสังคมไทย. แนวคิดประชาสังคม (ทางตะวันตก)*, สถาบันวิจัยสิ่งแวดล้อม.
- ชัยพงษ์ สำเนียง. (2555). *การค้ากับการเปลี่ยนเมืองชายแดน: กรณีอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย*. from [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.siamintelligence.com/transform-trade-border-city-in-chiang-rai/>. [20 มีนาคม 2557]
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2540) *ประชาสังคม: ทรรศนะนักคิดในสังคมไทย*. ชูชัย ศุภวงศ์ และ ยุติ คาคการณีกุล. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- ชูชัย ศุภวงศ์. (2540). *แนวคิด พัฒนาการและข้อพิจารณาเกี่ยวกับประชาสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- เชียงของนิวส์. (2557). *เชียงของพื้นตำนาน ปู่หึ่ง วันสังขาล่องปีใหม่เมือง*. from [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก http://chiangkhongnews.blogspot.com/2014/04/blog-post_13.html. [30 มกราคม 2558]
- เชียงรายโฟกัส. *ข้อมูลอำเภอเชียงของ*. from [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.chiangraifocus.com/2010/aumpher.php?aid=2>. [11 เมษายน 2557]
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2554). *วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ และความเป็นอื่น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- ดวงจันทร์ เจริญเมือง. (2545). *เมืองยั่งยืน แนวคิดและประสบการณ์ของตะวันตก*. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ดวงจันทร์ เจริญเมือง. (2547). *เมืองยั่งยืนในเอเชีย แนวคิดและประสบการณ์จากเมืองนาราและบาทลี*. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ดวงหทัย แก้วสกุล. (2553). *ศึกษาการเคลื่อนไหวและศักยภาพของกลุ่มประชาสังคมข้ามพรมแดนใน การคัดค้านการระเบิดแก่งแม่น้ำโขง บริเวณพรมแดน ไทย-ลาว*. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ดำรงศักดิ์ ไชยสาร. (สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2558). นายกเทศบาลตำบลศรีเมือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย.
- ทรงฤทธิ์ แก้วสุทธิ. (สัมภาษณ์, 18 กันยายน 2557). นายอำเภอ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย.
- ธวัชชัย ภูเจริญยศ. (2556). การนำเสนอเวทีขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอเชียงของ แห่ง เมืองสองแคว. เชียงราย.
- ธวัชชัย ภูเจริญยศ. (สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2557). ปลัดอาวุโส อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2540) *ประชาสังคม: ทรรศนะนักคิดในสังคมไทย*. ชูชัย ศุภวงศ์ และ ยุวดี คาคการณ์ ไกล (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2547). *ประชาสังคม*. กรุงเทพฯ: สายธาร.
- นพรัตน์ ละมุล. (2556). *เชียงของ: หนึ่งเมืองสองแบบ ยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างมีคุณภาพและ ยั่งยืน*. เชียงราย: กลุ่มรักษ์เชียงของ.
- นพรัตน์ ละมุล. (สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2557). สมาชิกเครือข่ายประชาคมเชียงของ.
- นพรัตน์ ละมุล. (สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2557). สมาชิกเครือข่ายประชาคมเชียงของ.
- นฤมล อรุโณทัย และ จีรวรรณ ตั้งจิตเมธี. (2546). *ปลายทางวาทกรรมการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทนารี หลวงมอย. (สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2558). แกนนำกลุ่มศูนย์เพื่อน้องหญิง.
- นาฏฤทัย นิยมไทย. (2548). *การจัดทำแผนสิ่งแวดล้อมชุมชนแบบประชาชนมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของ ชุมชนบ้านออน หมู่ที่ 14 เขตเทศบาลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัด เชียงใหม่*. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- นิวัฒน์ ร้อยแก้ว. (สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2557). แกนนำกลุ่มรักษ์เชียงของ.
- นิวัฒน์ ร้อยแก้ว. (สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2557). แกนนำกลุ่มรักษ์เชียงของ.
- นิวัฒน์ ร้อยแก้ว. (สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2557). แกนนำกลุ่มรักษ์เชียงของ.
- นิวัฒน์ ร้อยแก้ว. (สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2558). แกนนำกลุ่มรักษ์เชียงของ.
- ประชาชาติธุรกิจ. (2557). *ทุนจีนเท6พันล. บั่นโลจิสติกส์ฮับรับR3Aบูม*. from [ออนไลน์]. เข้าถึงได้ จาก http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1418708896. [21 มิถุนายน 2558]
- ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2547). ความสัมพันธ์ระหว่างประชาสังคมกับรัฐบาล: ชาวประมงพื้นบ้าน อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา ภาคใต้ของประเทศไทย ใน *ประชาสรรค์สร้าง การพัวพันกับรัฐ*

ในชุมชนท้องถิ่นในประเทศฟิลิปปินส์และไทย. เกลندا โลเปซ และ ฉันทนา บรรพศิริโชติ (บรรณาธิการ).

ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2552). *กรอบการวิเคราะห์การเมืองแบบทฤษฎีขบวนการทางสังคม*. เชียงใหม่: มูลนิธิไฮนริค เบิลล์ สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.

ประเวศ วะสี. (2540) *ประชาสังคม: ทรรศนะนักคิดในสังคมไทย*. ชูชัย ศุภวงศ์ และ ยุวดี คาคาการณ์ ไกล (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: มติชน.

ปราณ. (สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558). แกนนำโครงการเคียงริมโขง.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2539). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก จำกัด.

พระมหาวิมลชัย วชิรเมธี. (สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2557). ประธานมูลนิธิวิมุตตยาลัย.

พวงทอง ทะกัน. (สัมภาษณ์, 20 มกราคม 2558). แกนนำศูนย์พัฒนาการศึกษาเพื่อน้องหญิงและชุมชน.

เพิ่มพล กันเทพา. (2555). *การเมืองในการกำหนดนโยบายระดับท้องถิ่น : กรณีศึกษาการกำหนดงบประมาณรายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ*. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม. (2540) *ประชาสังคม: ทรรศนะนักคิดในสังคมไทย*. ชูชัย ศุภวงศ์ และ ยุวดี คาคาการณ์ไกล (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

มาลี พัฒนประสิทธิ์พร. (2557). *เชียงใหม่สองแบบ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองเชียงใหม่อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2558 - 2562*. เชียงราย: กลุ่มรักเชียงใหม่ของแนวคิดการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล :บทสังเคราะห์ประสบการณ์จากผู้นำท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (2553).

ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์. (2555). *การเมืองในกระบวนการกระจายอำนาจ: ศึกษาผ่านบทบาทของนักวิชาการ ข้าราชการ นักการเมือง และประชาชน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศุลกากรอำเภอเชียงของ. (2554). รายงานประจำปี พ.ศ. 2553 - 2554.

สถาบันสิ่งแวดล้อม. (2550) *ห่วงอนาคตเมืองไทย พัฒนาไม่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: ส.เจริญการพิมพ์.

สมเกียรติ บุตตี. (สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558). นายกเทศมนตรีตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย.

สมพร แสงชัย. (2550). *สิ่งแวดล้อม: อุดมการณ์ การเมืองและการพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย. (2551). *คู่มือลดโลกร้อนสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: แสงสว่างเวิร์ดเพรส.

- สรณี วงเปี้ยสัจจ. (2544). *วาทกรรมสื่อโฆษณาการเมืองที่เกี่ยว : ภาพตัวแทน ตัวตน และความเป็นไทย*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ส่วนส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน. (ม.ป.ป.). *แนวทางการพัฒนาท้องถิ่นน่าอยู่อย่างยั่งยืนภายใต้แผนปฏิบัติการ 21 ระดับท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2534). *สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535- 2539*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงราย. (2549). *การพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนพิเศษจังหวัดเชียงราย*. เชียงราย.
- สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง. (2557). *เอกสารเผยแพร่สำนักงานเศรษฐกิจชายแดนและโลจิสติกส์*. from [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก http://obels-mfu.com/sites/default/files/OBELS_Poll%0%B9%80%0%B8%82%0%B8%95%0%B9%80%0%B8%A8%0%B8%A3%0%B8%A9%0%B8%90%0%B8%81%0%B8%B4%0%B8%88%0%B8%9E%0%B8%B4%0%B9%80%0%B8%A8%0%B8%A9.pdf. [21 มิถุนายน 2558]
- สุนีย์ สุขสว่าง. (2548). *สายใย สายน้ำ ปกป้องแม่น้ำโขง กลุ่มรักษ์เชียงของ*. นนทบุรี: สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ.
- สุพิชญา จารุพันธ์. (2549). *การเมืองในกระบวนการกำหนดนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สุริชัย หวันแก้ว. (2545). *การพัฒนาที่ยั่งยืนในกระแสโลกาภิวัตน์กับทิศทางการประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาการพัฒนาสังคม.
- องค์การบริหารส่วนตำบล. (2557). *จำนวนประชากรแยกตามอาชีพ ระดับอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย*. เชียงราย.
- อรรถัย ฮงประยูร. (สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2558). *นายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย*.
- เอกพล เสียงดัง. (2550). *ผลสะท้อนจากการต่อสู้ของขบวนการคนจนและคนด้อยอำนาจในสังคมไทยตั้งแต่ปี 2531-2549*. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2540) *ประชาสังคม: ทรรศนะนักคิดในสังคมไทย*. ชูชัย ศุภวงศ์ และ ยวดี คาคาการณัฏโกล (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.



ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองเชียงใหม่อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

ฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๒

ด้วยการตระหนักในปัญหาอุปสรรคและโอกาสกับจุดแข็งดังที่กล่าวแล้ว พร้อมทั้งการตระหนักถึงการศึกษาร่วมกันและการเปิดเวทีที่คิดร่วมกัน เขียนร่วม กำหนดอนาคตร่วมกันของคนเชียงใหม่ จึงนำเสนอแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนของเมืองเชียงใหม่ ฉบับที่ ๑ โดยไม่ได้เริ่มต้นจากระเบียบวิธีงบประมาณเป็นตัวตั้ง แต่เริ่มจากการคิดร่วมของประชาชนคนเชียงใหม่ของอย่างแท้จริงจนสามารถประมวลผลสรุปได้ดังนี้

วิสัยทัศน์ (Vision)

“เชียงใหม่: หนึ่งเมืองสองแบบ คือเมืองประวัติศาสตร์นิเวศวัฒนธรรม อันนำไปสู่การอยู่ดีกินดีถ้วนทั่วตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงยั่งยืน”

เป้าประสงค์ (Goal)

๑. การอยู่ดีกินดีถ้วนทั่วอย่างสมดุลและยั่งยืนคือเมืองสุขภาวะดีทั้งสังคม
๒. เศรษฐกิจพัฒนาเติบโตอย่างยั่งยืนและเป็นธรรมคือเมืองเศรษฐกิจยั่งยืนหรือเศรษฐกิจพอเพียง
๓. นิเวศทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมคงความอุดมสมบูรณ์โดยการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม

พันธกิจ (Mission)

๑. อนุรักษ์ส่งเสริมศึกษาและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม การเกษตร สังคม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน อุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์กร ชุมชนท้องถิ่นในอำเภอเชียงใหม่ บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสังคมวัฒนธรรม

๒. ร่วมสร้างความมั่นคงในทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต ที่ร่วมสร้างให้ชุมชนท้องถิ่น ประชาสังคม องค์กรชุมชน กลุ่มอาชีพต่างๆทั้งหมดในเมืองเชียงใหม่ให้เข้มแข็งได้รักษาทุนทางสังคมและทุนในการส่งเสริมศึกษาพัฒนาให้เป็นธรรมและยั่งยืน

๓. ร่วมสร้างความมั่นคงให้ปลอดภัยจากภัยคุกคามตามแนวชายแดนไปพร้อมกับการอนุรักษ์ส่งเสริมธรรมาภิบาล การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีบนพื้นฐานหลักสิทธิมนุษยชน

ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา

ประเด็นที่ ๑ นิเวศวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน

จากฐานทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่สมบูรณ์ การทำเกษตรกรรมที่ให้อาหารเพียงพอ มีคุณค่า นำมาซึ่งวัฒนธรรมอันหลากหลาย งดงาม ซึ่งนับว่าเป็นต้นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่สำคัญนำมาซึ่งการพัฒนาและจัดการเพิ่มมูลค่าเชิงเปรียบเทียบในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม และยั่งยืน

กลยุทธ์ที่สำคัญ ในประเด็นนี้คือ การใช้ “แลนด์มาร์ค (Land Mark) หรือทุนทางสังคมและวัฒนธรรม” ในตำบล ชุมชน ทั้งใหญ่ กลาง เล็ก มาออกแบบศึกษาและจัดสร้าง รวมไปถึงการบริหารให้เชื่อมเส้นทางท่องเที่ยว การขนส่งและการค้า โดยเน้นการจัดสร้างแลนด์มาร์คที่มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนเป็นวงรอบเชื่อมต่อกันทั่วทั้งอำเภอและเน้นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อชุมชน (CBT) เข้ามาประกอบเชื่อมเป็นเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ที่ตอบสนองการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและเป็นเมืองที่น่าอยู่สำหรับคนที่อยู่และน่าอยู่สำหรับคนที่มาเยือนด้วย ซึ่งจะทำให้เชียงของกลายเป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่มีชีวิต (Chiang khong Living historical City)

ประเด็นที่ ๒ นิเวศวัฒนธรรมเพื่อสุขส่วนรวมของหน้าหมู่บ้านเพิ่มพูน

เน้นการส่งเสริม การบริหารจัดการ การปกครอง และกระบวนการมีส่วนร่วม ให้พื้นที่สาธารณะหรือของหน้าหมู่บ้าน ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า เกษตรกรรม และวัฒนธรรม คงความอุดมสมบูรณ์รักษาดูแลและใช้อย่างยั่งยืน และเป็นต้นทุนสำคัญในการช่วยเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑

กลยุทธ์ที่สำคัญ ในประเด็นนี้คือ การประกาศเขตและส่งเสริม “หนึ่งชุมชน หนึ่งการอนุรักษ์” โดยการอนุรักษ์ในด้านนิเวศวัฒนธรรม เช่น เขตอนุรักษ์สัตว์น้ำ เขตป่าชุมชน เขตหรือพื้นที่วัฒนธรรม ชุมชนเขตเกษตรกรรมอินทรีย์หรือเกษตรกรรมธรรมชาติ รวมไปถึงการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมในหลากหลายรูปแบบ

ประเด็นที่ ๓ สุขภาวะคนและสังคมที่ดี

การเสริมสร้างศักยภาพชาวบ้านชุมชนท้องถิ่นในทุกมิติให้เป็นเมืองสุขภาวะดี ด้วยการศึกษาเรียนรู้ การจัดการความรู้ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม การใช้สื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างสุขภาวะ สาธารณสุข เพื่อความมั่นคงของมนุษย์และสังคม การอบรมทักษะอาชีพและภาษาในเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ ตลอดจนการเสริมสร้างระบบภูมิคุ้มกันทางสังคมและระบบสิทธิของพลเมือง

กลยุทธ์ที่สำคัญ ในประเด็นนี้คือ การสร้างและบริหาร “ศูนย์เรียนรู้ที่มีชีวิต” ในทุกชุมชน โรงเรียนและทุกสถานพยาบาล เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล รวมไปถึงการส่งเสริมให้มีพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็ก เยาวชน และคนในชุมชนให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ที่จะเป็พื้นที่หรือศูนย์เรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมไปถึงการเพิ่มทักษะความรู้ที่นำไปใช้เพิ่มมูลค่าในการประกอบอาชีพของคนในชุมชน

ประเด็นที่ ๔ นิเวศเศรษฐกิจร่วมสมัย

ส่งเสริมและเพิ่มขีดความสามารถทางเศรษฐกิจ การลงทุน การส่งออก นำเข้า สินค้ากับต้นทุนที่แท้จริงซึ่งที่ผ่านมาถูกผลกระทบไปสู่คนส่วนใหญ่ในนาม สังคม รัฐ หรือคนส่วนใหญ่จ่ายต้นทุนค่าดูแล จ่ายหนี้ ทว่าผลประโยชน์ส่วนใหญ่กลับตกแต่เพียงคนไม่กี่กลุ่ม ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและยั่งยืนในเศรษฐกิจสังคมและนิเวศวัฒนธรรม การถมช่องว่างเหล่านี้ คือการลงทุนหรือการสนับสนุนผู้ประกอบการทางการค้าและทางสังคมที่ลงทุนเฉพาะในส่วนของผู้ที่เพิ่มพูนนิเวศวัฒนธรรมไปพร้อมกับเพิ่มมูลค่าให้ยั่งยืน เพราะนิเวศทรัพยากรธรรมชาติต้องถูกใช้อย่างยั่งยืนเช่นเดียวกัน

กลยุทธ์ที่สำคัญ ในประเด็นนี้คือ “ผู้ประกอบการธุรกิจและผู้ประกอบการทางสังคม” พร้อม “กองทุนท้องถิ่น” ที่ร่วมกันศึกษาพัฒนาผู้ประกอบการรายย่อย รายกลาง รายใหญ่ รุ่นใหม่และรุ่นเก่า ให้สามารถมีศักยภาพในการแข่งขันทางการค้า การลงทุนที่เท่าเทียมกัน โดยผู้ประกอบการทางการค้าและทางสังคมที่ให้น้ำหนักความสำคัญ ทั้งมูลค่าและคุณค่าของนิเวศทรัพยากรธรรมชาติ ตระหนักในคุณค่าของมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน เคารพวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือเป็นสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสังคมต้องได้รับพิจารณาร่วมส่งเสริมก่อน

แนวทางการนำแผนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติการ

ในระดับนโยบายเฉพาะ

จำเป็นต้องพิจารณากำหนดนโยบายมาตรการเฉพาะในระดับอำเภอออกมาอย่างน้อย ๒ ส่วน ตามการแบ่งเขตโซนกว้างๆของแนวคิด “หนึ่งเมืองสองแบบ” ได้ดังนี้

๑) เขตเมืองเก่าหรือเขตเวียงเชียงของ และพื้นที่โดยรอบ

คือบริเวณตั้งแต่ปากน้ำคุกไล่ขึ้นมาทางเหนือจนถึงบริเวณแนวป่าดอยธาตุ ทางตะวันตกจากทุ่งหลวงมาจรดทางตะวันออกที่ลำน้ำโขง เป็นเขตเมืองเก่าซึ่งมีวัดพระแก้ว วัดหลวง วัดหัวเวียง วัดศรีดอนชัย วัดสบสม วัดหาดไคร้ ฯ เป็นศูนย์กลางของศาสนาและศิลปวัฒนธรรมมาแต่ก่อน

มีฐานการผลิตทางเศรษฐกิจ การค้า และการท่องเที่ยว ในยุคสองทศวรรษที่ผ่านมาหัวใจสำคัญของเขตนี้คือการท่องเที่ยว การค้าและแรงงานรับจ้างในภาคบริการต่างๆ

ด้วยบริบทและฐานการผลิตของเขตเมืองเก่าที่ผ่านมา แนวการพัฒนาจึงต้องนำของดี ต้นทุนทางอัตลักษณ์เดิมที่ยังเหลืออยู่มาใช้ในการพัฒนา เช่น การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เป็นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ สร้างให้ชุมชนเข้มแข็ง ไม่ทำลายภูมินิเวศและประเพณีวัฒนธรรมของเมือง โดยสามารถใช้วัดวาอารามและแม่น้ำโขงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ รวมทั้งยังสามารถสร้างสถานที่สำคัญ (Land Mark) ใหม่ๆ ได้อีกด้วย

เขตเมืองเก่าจำเป็นต้องพิจารณาให้ทั้งเมืองเป็นศูนย์เรียนรู้หรือพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต (Chiangkhong Living Historical Museum/Learning Center) คือการมองเมืองทั้งเมืองเป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่มีชีวิตวัฒนธรรมอยู่ภายในและมีการเคลื่อนไหวอยู่เสมอ ซึ่งสามารถสร้างเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยง การท่องเที่ยวทั้งระบบของอำเภอเชียงของและอำเภอใกล้เคียงได้อีกด้วย และจะยังผลประโยชน์ทางการค้าและภาคบริการอื่นๆของเมืองตามมา เช่น สามล้อรับจ้าง การซักรีด ร้านค้าอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ร้านผลิตภัณฑ์โอท็อป รวมทั้งร้านค้าขายสินค้าอุปโภคและบริโภคภายในถิ่นและระหว่างถิ่น

ทั้งนี้ เขตเมืองเก่าจำเป็นต้องจัดการภูมิสถาปัตยกรรมเดิมให้ได้รับผลกระทบน้อยที่สุด อีกทั้งส่งเสริมฟื้นฟูให้สร้างสถาปัตยกรรมของเมืองแบบเก่าที่ใช้ประโยชน์ในสมัยใหม่ได้ด้วย ส่วนการจัดการน้ำและพลังงานต้องพึ่งพาตนเอง และกระทบต่อระบบสิ่งแวดล้อมธรรมชาติให้น้อยที่สุด รวมทั้งการจัดการขยะก็จำเป็นต้องแสวงหาทางเลือกใหม่จากการจัดการระดับชุมชนให้ไปสู่การเปลี่ยนขยะเป็นพลังงานโดยไม่สร้างมลภาวะ

๒) เขตเชียงของใหม่

นับตั้งแต่บริเวณโดยรอบเชิงสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ ๔ มายังทุ่งสามหมอนและบริเวณโดยรอบจุดศูนย์กลางย่านชุมชนหนาแน่นและการพาณิชย์ตามผังชุมชนรวมเมืองเชียงของอยู่บริเวณบ้านทุ่งจิว บ้านเชียงคาน บ้านสถาน บ้านดอนมหาวัน บ้านใหม่ธาตุทอง บ้านใหม่ทุ่งหมอด บ้านโจ้โก้ บางส่วนของตำบลศรีดอนชัย และบางส่วนของตำบลศรี

นอกจากนี้ ในส่วนของเขตเกษตรกรรมเดิมของทุกตำบลที่สามารถพัฒนาเป็นเขตเกษตรกรรมอินทรีย์และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น ตำบลศรี้ง ตำบลบุญเรือง ตำบลห้วยซ้อและตำบลริมโขง เป็นฐานอาหารเสปียงคลังของเมืองแห่งลุ่มน้ำอิงตอนปลายและชายฝั่งโขง โดยเขตเกษตรกรรมเดิมที่จะนำไปสู่ระบบเกษตรกรรมธรรมชาติหรือเกษตรกรรมอินทรีย์และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรกรรมในอนาคตได้ มหาวิทยาลัยแม่โจ้มาร่วมเป็นภาคีร่วมพัฒนาทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการเป็นอุดมศึกษาเพื่อท้องถิ่นในด้านเกษตรกรรมก้าวหน้า

ในเขตเหล่านี้ ยังมีฐานระบบการผลิตแบบเกษตรกรรมสารเคมีซึ่งที่ดินที่เป็นปัจจัยการผลิตส่วนใหญ่ได้เปลี่ยนมือไปสู่นายทุนคนต่างถิ่นแล้วหลายส่วน อย่างไรก็ตาม เขตนี้นับว่าเป็นบ้านเก่าคู่เมืองเชียงของมานานแล้ว เช่น หลักฐานดงเวียงที่พบ ณ บ้านน้ำม้า หลักฐานเวียงหวาย ตำบลศรีดอนชัย หลักฐานเมืองกาน ตำบลริมโขง ซึ่งถือว่าเป็นชุมชนเมืองด่านหน้าของเมืองเชียงของมาแต่อดีต

ด้วยบริบทดังกล่าว การพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจการค้าใหม่จำเป็นต้องตระหนักและเคารพต่อประวัติศาสตร์นิเวศวัฒนธรรมของผู้คนท้องถิ่นเชียงของด้วย เช่นเดียวกับเขตเศรษฐกิจใหม่ที่รองรับการปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์แบบมีส่วนร่วมในระดับชุมชนหมู่บ้านด้วยการให้แต่ละชุมชนจัดทำ “แผนชุมชนพึ่งตนเอง” ในลักษณะแผนพัฒนาชุมชนในระยะยาวหรือมีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของทุกชุมชนในอำเภอเชียงของ

อย่างไรก็ตาม รายละเอียดของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาตำบลทั้ง ๗ ตำบล มีความแตกต่างกันตามแต่บริบทของต้นทุนทางสังคม บริบทของประวัติศาสตร์นิเวศวัฒนธรรม และกระบวนการมีส่วนร่วมของแต่ละตำบล อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาของโครงการฯและจากการเสนอแนะของชาวบ้านจำนวนมากต้องการให้การบริหารจัดการท้องถิ่นในลักษณะที่เป็นเอกภาพทั้งส่วนของข้าราชการท้องถิ่น และส่วนท้องถิ่น และให้มีหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่ไม่แยกส่วนดังที่แล้มา เช่น การรวบรวมเทศบาลในตำบลเวียงที่มีสองเทศบาลเป็นหนึ่งเทศบาลเมือง การผสานแผนพัฒนาของข้าราชการท้องถิ่นและส่วนท้องถิ่นให้ไปในทิศทางเดียวกัน

ทั้งนี้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาดำบล ๗ ตำบล สามารถพิจารณารายละเอียดของแต่ละตำบลในบทต่อไป

ระดับนโยบายชุมชนหมู่บ้าน

ในแต่ละชุมชนหมู่บ้าน ผู้นำชาวบ้านทั้งผู้นำทางการคือผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยและคณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิกสภาเทศบาลหรือสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำที่ไม่เป็นทางการหรือผู้นำทางธรรมชาติ ผู้รู้ ผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องร่วมกันพัฒนา “แผนชุมชนพึ่งตนเอง” ที่เป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวในการพัฒนาให้ชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน โดยการศึกษาพัฒนาต้นทุนทางสังคม วัฒนธรรม และนิเวศทรัพยากรธรรมชาติที่มี มาพัฒนาเพิ่มมูลค่าในการประกอบอาชีพให้มีรายได้เพิ่ม ในขณะที่เดียวกันต้องรักษาต้นทุนเหล่านั้นให้คงอยู่อย่างยั่งยืนด้วย

รูปแบบโครงการภาพรวม

การกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาดำบลที่เชียงของนี้ พิจารณาจากฐานทุนชุมชนของ อ.เชียงของ เป็นสำคัญ ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ทั้งยังคำนึงถึงการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างทั่วถึงทุกพื้นที่เขต ๗ ตำบลของอำเภอเชียงของ และประชาชนทุกกลุ่ม ไม่จำกัดอยู่เพียงกลุ่มพ่อค้านักธุรกิจ หรือข้าราชการ เป็นการใช้ฐานการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาเมือง โดยใช้กลยุทธ์การพัฒนาตามประเด็นทางยุทธศาสตร์ที่ ๑-๔ โดยการพัฒนาพื้นที่ Landmark หรือจุดสนใจที่สำคัญในแต่ละพื้นที่ โดยจะดำเนินการคู่ขนานไปกับการเสริมพลังชุมชนหรือเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในพื้นที่ โดยรอบพื้นที่ Landmark กว่า ๔๐ ชุมชน เพื่อรองรับและหนุนเสริมการขยายตัวของเมืองและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนาพื้นที่ Landmark ทั้งนี้จำเป็นต้องประสานการทำงานร่วมกับชุมชนและองค์กรปกครองในท้องถิ่นที่จะพัฒนาจุดแข็งหรือของดีชุมชนให้มีความโดดเด่นสะท้อนวัฒนธรรมความเป็นชาติพันธุ์ของชุมชนนั้น และเตรียมพร้อมด้านอื่นๆที่สอดคล้องกับแผนพัฒนา ซึ่งในแต่ละตำบลมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. ตำบลลริมโขง

๑.๑ โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านไถลื้อ และการจัดสร้างศูนย์เรียนรู้หรือพิพิธภัณฑ์ไถลื้อ เพราะบริเวณบ้านหาดบาย หาดทรายทอง บ้านดอนที่มีจุดแข็งสำคัญในการเป็นชุมชนชาติพันธุ์ไถลื้อและตำแหน่งที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำโขง ตรงข้ามกับบ้านน้ำเก็ง ประเทศลาว มาเป็นจุดตั้งต้นอาณาบริเวณนี้มีความโดดเด่นในด้านวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชุมชน อีกทั้งชุมชนทั้งสองฟากฝั่งนี้มีความสัมพันธ์กันทั้งในเชิงเครือญาติและมีการติดต่อสัมพันธ์กันทางการค้าท้องถิ่น ประกอบกับบ้านน้ำ

แก่งอยู่ในช่วงเวลาที่เมืองกำลังจะขยายตัว เนื่องจากถูกกำหนดให้ยกสถานะขึ้นเป็นอำเภอในระยะเวลาต่อไปนับจากนี้ จึงพิจารณากำหนดแผนพัฒนาศูนย์เรียนรู้และการท่องเที่ยว ศูนย์สินค้าท้องถิ่น OTOP ของชาติพันธุ์ไทลื้อ และจัดทำท่าเรือสองฝั่งไทย-ลาว

๑.๒ บริเวณจุดชมวิวย้ายทรายมาน ซึ่งมีจุดเด่นในเรื่องภูมิทัศน์แม่น้ำโขงที่สวยงาม และอยู่บนเส้นทางระหว่างเชียงของ-เชียงแสน ที่ถือได้ว่าเป็นถนนที่มีภูมิทัศน์สวยงามเป็นเอกลักษณ์ของอำเภอเชียงของ ประกอบกับบริเวณพื้นที่โดยรอบเป็นพื้นที่ป่า และมีชุมชนชาติพันธุ์หลากหลายกลุ่ม แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับจุดเด่นของพื้นที่นี้ สามารถอนุรักษ์พื้นที่ป่าและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ด้วยการพัฒนาพื้นที่ไปสู่การท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยการปรับภูมิทัศน์พื้นที่ห้วยทรายมาน เพื่อเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว แล้วเชื่อมต่อไปยังชุมชนในพื้นที่โดยรอบซึ่งเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชาติพันธุ์ โดยกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว ๒ เส้นทาง คือ

เส้นทางที่ ๑ เริ่มตั้งแต่บ้านชุมชนห้วยเย็นเชื่อมไปยังบ้านกิวกาญจน์ ม่วงกาญจน์ พนาสวรรค์ (ม้ง) ต่อไปยังบ้านสองพี่น้อง (ลาหู่) แล้วต่อไปยังชุมชนชาวอาข่า แล้วกลับเข้าสู่เส้นทางเข้าสู่ตัวเมืองบริเวณบ้านเมืองกาญจน์

เส้นทางที่ ๒ จากห้วยทรายมานเข้าสู่สวนผลไม้ในชุมชนห้วยเม็ง (ต.เวียง) หรือ มุ่งตรงเข้าสู่ตัวเมืองเชียงของชมวิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่บ้านทุ่งน่าน้อย ทุ่งพัฒนา (ต.เวียง) หรือชมพิพิธภัณฑ์ปลาบึก ที่บ้านหาดไคร้ หรือท่าเรือผาถ่าน หรือศูนย์วัฒนธรรมประจำอำเภอที่มีแผนพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของอำเภอ ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเลือกการเดินทางได้ทั้งทางบกและทางน้ำ

๑.๓ โครงการส่งเสริมการเกษตรกรรมธรรมชาติและ การปลูกสัตว์เพื่อการท่องเที่ยวบ้านสองพี่น้อง สร้างมูลค่าเพิ่มในด้านเกษตรกรรมที่จะนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวในบ้านชาติพันธุ์ลาหู่สองพี่น้อง รวมไปถึงส่งเสริมการปลูกไม้ผลแบบชีวภาพ

๑.๔ โครงการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ด้านการจัดการพลังงานทดแทนจากวัสดุชีวภาพ หรือวัสดุเหลือใช้จากผลิตผลการเกษตรและธรรมชาติ รวมไปถึงเป็นการบริหารจัดการขยะมูลฝอย และของเสียต่างๆจากชุมชนด้วย

๒.๓.เวียง

๒.๑ บ้านหาดไคร้ พิจารณาการรื้อฟื้นพิพิธภัณฑ์ปลาบึก ให้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต ซึ่งในปัจจุบันอยู่ในช่วงของการปรับปรุงซ่อมแซม โดยจะมีการจัดสร้างอาคารรูปปลาบึกขนาดใหญ่ ในขณะเดียวกันยังมีการส่งเสริมการผลิตผลิตภัณฑ์ของชุมชนและบุคคล เพื่อจำหน่ายนักท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการเพิ่มมูลค่าเชิงเปรียบเทียบในการค้าด้วยการนำประวัติศาสตร์นิเวศวัฒนธรรมของคน

ลุ่มน้ำโขงมาใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ หรือการสร้างแบรนด์สินค้าท้องถิ่นขึ้นมาโดยการจัดการความรู้ของคนท้องถิ่นร่วมกับภาคีการพัฒนาต่างๆบนฐานของการปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

๒.๒ ท่าผาถ่าน บ้านวัดหลวง การสร้างท่าเรือประวัติศาสตร์วัฒนธรรมเป็นท่าเรือการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ในการเชื่อมต่อการท่องเที่ยวทางลุ่มน้ำโขงกับทางบกของเมืองเก่า นำเรื่องราวท่าเรือหลวงของเมืองและท่าเรือการค้าแต่อดีตมาใช้ในการจัดแสดงหรือเป็นเนื้อหาสำคัญในการท่องเที่ยว พร้อมกับการจัดกิจกรรมพื้นที่สร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมและสังคมให้คนในเมืองเก่ามีส่วนร่วมใช้ประโยชน์ร่วมกัน

๒.๓ การสร้างศูนย์กลางผลผลิตทางการเกษตร ผลไม้ ของเมือง ณ ลานท่าเรือบั้งบ้านหัวเวียง เพื่อเป็นแหล่งซื้อขายผลผลิตของตำบลหรือหมู่บ้านรอบนอกเมืองเชียงของและใกล้เคียง ซึ่งมีสวนผลไม้และผลผลิตทางการเกษตรอยู่มาก อีกทั้งสามารถพัฒนาระดับไปสู่ระบบการผลิตและตลาดการเกษตรปลอดสารเคมีที่สร้างมูลค่าทางการตลาดได้อีกมากด้วย

๒.๔ โครงการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านห้วยเม็ง ฐานทุนสำคัญของชุมชนนี้คือ ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ที่เอื้อในการทำเกษตร โดยเฉพาะการปลูกผลไม้ต่างๆกลายเป็นแหล่งผลไม้ของชาวเชียงของและพื้นที่ใกล้เคียง รวมถึงประเทศลาว พิจารณาการทำเกษตรปลอดสารเคมีในระยะยาวไปพร้อมกับการจัดการท่องเที่ยวทางเกษตรธรรมชาติ

๒.๕ บ้านทุ่งน่าน้อย บ้านทุ่งพัฒนา เป็นชุมชนชาติพันธุ์ม้งที่อยู่ใกล้ตัวเมืองมากที่สุด สามารถจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชาติพันธุ์ไปพร้อมๆกับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ในขณะเดียวกันในบริเวณนี้สามารถสร้างเส้นทางเชื่อมต่อกับบ้านทุ่งดุก และดอยแสลงได้ด้วย

๒.๖ ดอยแสลง เป็นจุดที่มีภูมิทัศน์สวยงามสามารถมองเห็นตัวเมืองเชียงของ แม่น้ำโขงและฝั่งประเทศลาว จึงมีแผนการพัฒนาจัดสร้างหอคอยชมเมือง ท่ามกลางพื้นที่ธรรมชาติซึ่งมีสัตว์ป่าให้ชมกันด้วย

๒.๗ ที่ทำการอำเภอหลังเก่าและถนนสายกลางเมือง จะพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของเมือง โดยจะพัฒนาที่ทำการอำเภอให้เป็นศูนย์วัฒนธรรมนิทัศน์ ที่มีพิพิธภัณฑ์ เมืองจำลองทางประวัติศาสตร์นิเวศวัฒนธรรมเชียงของ มีลานกิจกรรมพื้นที่การแสดงศิลปวัฒนธรรมของ ๙ กลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งแบบในร่มและกลางแจ้ง มีโรงหนัง พื้นที่การแสดงศิลปะร่วมสมัย ศูนย์ข้อมูลข่าวสารและการท่องเที่ยวห้องสมุดและห้องประชุม อีกทั้งมีแผนการพัฒนาเปลี่ยนถนนสายกลางเมืองเป็นถนนสายวัฒนธรรม เชื่อมระหว่างวัดต่างๆในเขตเมืองเก่า

๒.๘ บ้านดอนมหาวัน มีจุดเด่นในเรื่องสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นงดงามและการแกะสลักหินสามารถนำเพิ่มมูลค่าการพัฒนาได้อีกมาก รวมทั้งพื้นที่ตั้งอยู่ใกล้กับนาคราชนครซึ่งสามารถร่วมเป็นภาคีพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกันได้

๒.๙ โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ถนนสายเลียบบแม่น้ำโขงให้เป็นถนนสายวัฒนธรรม เช่นเดียวกับถนนสายกลางเมือง และการส่งเสริมการจัดการแสดงทางวัฒนธรรมและพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชน

๒.๑๐ โครงการศึกษาพัฒนาระบบการจัดการข้อมูลและระบบบริการการท่องเที่ยว

๒.๑๑ โครงการส่งเสริมพัฒนาวิถีเรือรับจ้าง เรือล่องน้ำเที่ยวในลำน้ำโขงและการส่งเสริมการเป็นนักร้องความหมายเพื่อการท่องเที่ยวในกลุ่มเรือรับจ้าง

๒.๑๒ โครงการมหรหรรคมประวัติศาสตร์นิเวศวัฒนธรรม ๙ กลุ่มชาติพันธุ์ในเชิงของ โครงการตลาดวัฒนธรรมไทลื้อเชียงของ และโครงการเมืองวัฒนธรรมเชียงของ หนึ่งเมืองสองแบบ

๒.๑๓ โครงการศูนย์เรียนรู้ด้านวิสาหกิจชุมชนนครบวงจร

๒.๑๔ โครงการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ทั้งมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว ที่พัก โรงแรม ร้านอาหาร บริษัทนำเที่ยว รถรับจ้าง เรือรับจ้างและเจ้าหน้าที่รัฐ

๒.๑๕ โครงการพัฒนาศูนย์การท่องเที่ยวกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และการส่งเสริมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว น้ำตกห้วยตอง บ้านทุ่งน่าน้อย น้ำตกห้วยเม็ง บ้านห้วยเม็ง และหนองบัวหลวง บ้านใจโก้

๒.๑๖ โครงการกิจกรรมงานประเพณีลอยกระทง เกียงเป็ง ลอยเรือไฟริมแม่น้ำโขง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว

๒.๑๗ โครงการพัฒนาจัดสร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชนหรือพิพิธภัณฑ์พระพุทธรูปไม้โบราณ หมู่ ๘ ตำบลเวียง

๒.๑๘ โครงการฟื้นฟูรักษานิเวศวัฒนธรรมและเพาะพันธุ์ปลาบึก บ้านหาดไคร้ เพื่อเศรษฐกิจชุมชนและการท่องเที่ยว

๒.๑๙ โครงการพัฒนาการจัดการขยะในตำบลเวียงแบบครบวงจร โดยการนำขยะมาคัดแยก และผลิตปุ๋ยชีวภาพและผลิตพลังงานทดแทน

๓. ตำบลศรีดอนชัย

๓.๑ หนองหลงหรือหนองรงค์ หนองน้ำสาธารณะขนาดใหญ่และมีฝินป่าอยู่กว่า ๑ พันไร่ มีความสวยงามของพืชพรรณธรรมชาติ มีจุดเด่นสำคัญคือ ในทุกปีจะมีนกอพยพจากไซบีเรียมายังบริเวณนี้ ถือเป็นแหล่งธรรมชาติขนาดใหญ่กลางใจเมืองของเชียงของ มีแผนที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่มีจุดขายที่กิจกรรมดูนก โดยจะพัฒนาภูมิทัศน์บริเวณนี้ให้สวยงามเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว โดยมีมหาวิทยาลัยแม่โจ้เป็นภาคีร่วมพัฒนา

๓.๒ บ้านปากอิง บ้านปากอิงใต้ บ้านเด่น ชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณปากแม่น้ำอิงเชื่อมกับแม่น้ำโขงก่อนที่แม่น้ำอิงจะไหลลงสู่แม่น้ำโขงที่บ้านปากอิงใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก

โดยเฉพาะในเรื่องพันธุ์ปลา และเป็นจุดที่สามารถมองเห็นสะพานมิตรภาพแห่งที่ ๔ มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม บริเวณนี้จะพัฒนาให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาโดยชุมชนโดยความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยแม่โจ้ และพื้นที่ท่องเที่ยวชมทิวทัศน์แม่น้ำโขงที่มีสะพานมิตรภาพเป็นฉากหลัง มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญคือ เทศกาลกินปลา

๓.๓ โครงการงานจุลกฐินไถลื้อวัดท่าข้ามศรีดอนชัย

๔. ตำบลห้วยซ้อ

ประกอบกับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาจะเข้ามาเปิดทำการในพื้นที่เป็นมหาวิทยาลัยแห่งศิลปนาฏกรรม ดังนั้นภาครัฐร่วมพัฒนาที่สำคัญคือมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

๔.๑ น้ำพุร้อน บ้านห้วยซ้อใต้ มีแผนจะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ ซึ่งปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนการตรวจพิสูจน์คุณภาพน้ำในแหล่งน้ำพุร้อนว่ามีความเหมาะสมปลอดภัยหรือไม่ อย่างไร

๔.๒ หนองคาแฝก บ้านแก่น มีเทศกาลจุดบั้งไฟ และมีแผนการพัฒนาเป็นสวนสุขภาพ สนามกีฬาากลาง ศูนย์เยาวชน และศูนย์จำหน่ายสินค้าพื้นเมืองประจำตำบลห้วยซ้อ

๔.๓ ถนนสายบ้านแก่น-กิวหก พัฒนาให้เป็นถนนสายดอกไม้เหลืองเชียงราย เทศกาลเหลืองเชียงรายบานที่ห้วยซ้อ เชื่อมต่อไปยังการสักการะเจ้าพ่อกิวหก

๔.๔ บ้านเวียงหมอก บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ที่สำคัญคือจีนฮ่อ ม้งเมี่ยน อาข่า ซึ่งสามารถพัฒนาส่งเสริมเป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืนได้ โดยเทศบาลตำบลห้วยซ้อมีโครงการเริ่มต้นด้วยการส่งเสริมการท่องเที่ยวหมู่บ้านเวียงหมอกรวมมิตร ๙ ชนเผ่า

๕. ตำบลศรี้ง

๕.๑ พระเจ้าเข้ากาด เมืองแห่งศาสนจักร การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศาสนา เป็นบริเวณที่มีร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ เช่น กองหินโบราณมีอายุกว่า ๓,๐๐๐ ปี ในสมัยยุคหิน การปลุกเสกพระที่ใหญ่ที่สุดในเขตลุ่มแม่น้ำโขงและอิง

นอกจากนี้ชุมชนโดยรอบพระเจ้าเข้ากาด ประกอบด้วย บ้านหลวง (ม.๔) บ้านศรี้งใต้ (ม.๓) บ้านหลวงใหม่พัฒนา (ม.๘) บ้านประชาวิวัฒน์ (ม.๑๐) จะเชื่อมรอยเข้ามาสู่เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศาสนา ตัวอย่างโครงการเริ่มต้นด้วยปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพระเจ้าเข้ากาด

๕.๒ บ้านตอง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่จะเป็นที่ตั้งของศูนย์ราชการแห่งใหม่ของอ.เชียงของ นอกจากจะเป็นศูนย์ราชการแล้ว ยังจะพัฒนาให้เป็นศูนย์ประชุมอาเซียนและศูนย์กลางการเดินทางท่องเที่ยวในเขตอำเภอเชียงของ เพื่อรองรับการจราจรที่จะเกิดขึ้นเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่มากขึ้น โดยกำหนดให้เป็นจุดจอดของรถนักท่องเที่ยว เพื่อต่อรถหรือเรือไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ

๕.๓ บ้านม่วงชุม ชุมชนหมู่บ้านรางวัลลูกโลกสีเขียวที่สามารถจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืนได้ เพราะมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีพื้นที่ป่าชุมชนและป่าชุ่มน้ำขนาดใหญ่ โดยสามารถยกระดับเป็นพิพิธภัณฑ์หรือศูนย์เรียนรู้ที่มีชีวิตตามแนวทางประวัติศาสตร์นิเวศวัฒนธรรมได้ โดยเทศบาลตำบลศรีเมืองมีโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าม่วงชุม

๕.๔ โครงการสร้างศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชน ประจำตำบล

๕.๕ โครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางถนนหนทาง สายบ้านหลวง-ศรีวิไล สายบ้านศรีไต้-เก็งไต้

๖. ตำบลบุญเรือง

แม้ไม่มีความโดดเด่นในด้านวัฒนธรรมมากมายนัก นอกเสียจากการเกษตรกรรม แต่ ต.บุญเรืองสามารถพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวสมัยใหม่ได้ โดยอาศัย ๒ ปัจจัยสำคัญของพื้นที่คือ

๖.๑ พื้นที่สาธารณะขนาดใหญ่กว่า ๔๐๐ ไร่ ที่เต็มไปด้วยต้นดอกทองกวาว ในช่วงราว กุมภาพันธ์-มีนาคมของทุกปี บริเวณนี้จะสดใสดังงามด้วยสีส้มของดอกทองกวาว จึงมีแผนที่จะจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ดอกทองกวาวบานที่บุญเรือง ร่วมกับมหาวิทยาลัยแม่โจ้ โดยเป็นกิจกรรมในลักษณะเกษตรแฟร์มีการแสดงผลงานทางการเกษตร รวมถึงกิจกรรมรื่นเริง เช่น ชิงช้าสวรรค์ชมดอกทองกวาว การประกวดนางสาวทองกวาว กิจกรรมสำหรับคู่รัก

๖.๒ มหาวิทยาลัยแม่โจ้มีแผนเข้ามาเปิดทำการในพื้นที่ โดยเน้นหลักการอุดมศึกษาเพื่อท้องถิ่น การเป็นศูนย์กลางการศึกษาเรียนรู้ด้านการเกษตร โดยจะเป็นศูนย์วิจัยและพัฒนาพันธุ์ปลาในลุ่มแม่น้ำโขง การพัฒนาพันธุ์กล้วยไม้และพันธุ์ไม้อื่นๆ

นอกจากนี้ชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ประกอบด้วย บ้านบุญเรืองเหนือ (ม.๑) บ้านบุญเรือง (ม.๒) บ้านแดนเมือง (ม.๖) บ้านต้นปล้องไต้ (ม.๘) บ้านภูแกง (ม.๑๐) จำเป็นต้องมีการหารือเพื่อเตรียมการรองรับการขยายตัวของเมือง ทั้งในแง่เศรษฐกิจ สังคม การวางผังเมืองที่เหมาะสม

๖.๓ โครงการก่อสร้างขุมประตุมืองเชียงของ ตรงบริเวณทางหลวงหมายเลข ๑๐๒๐

๖.๔ โครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางถนนสายวงแหวน หมู่ที่ ๒ เชื่อมหมู่ที่ ๑ ตำบลบุญเรือง

๗. ตำบลสถาน

๗.๑ โครงการเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนาตลาดข้าว ทั้งการแปรรูปและการจัดจำหน่าย พร้อมกับการส่งเสริมข้าวอินทรีย์ การลดต้นทุนการผลิต และการพัฒนาระบบน้ำเพื่อการเกษตรแบบยั่งยืน

๗.๒ โครงการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งน้ำเพื่อการกีฬาตกปลา อ่างน้ำช้าง

๗.๓ โครงการจัดสร้างศูนย์สินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนของตำบลสถาน

๗.๔ บริเวณหนองสลาบ บ้านเวียงเดิม จัดสร้างประติมากรรมรูปม้า ในอดีตฝรั่งเศสใช้ม้าการขนส่งจนได้ชื่อว่าห้วยน้ำม้า



ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวสุนทรินทร์ บินไทยสงค์ เกิดเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2531 จังหวัดเชียงราย สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 2) คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2553 และได้เข้าศึกษาต่อ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2554 ปัจจุบันรับราชการตำแหน่งนักวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักพระราชเลขาธิการ

